بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

ذَا لِكَ مَتَاعُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا واللّٰهُ عِنْدَهٗ حُسْنُ الْمَاٰبِ (آلِ عمران-١٣)

યે સબ દુનિયા કી જીંદગી કે સામાન હૈ.
ઔર અલ્લાહ કે પાસ તો બહોત હી અચ્છા ઠીકાના હૈ.

મોમિન કા કિંમતી સરમાયા

હિસ્સા -૨

ઇલ્મી, દીની ઔર ઇસ્લાહી ઇર્શાદાત,
મૌજુદા દૌર કે મિજાઝ કે મુતાબિક,
ઇમાન, યકીન ઔર અહેસાની
કૈફીયત પૈદા કરનેકા
કિંમતી સરમાયા

h **મુરત્તિબ**h

(મવ.) શમ્સુલ હક હાશીમ
ચાંગા-૩૮૮ ૪૨૧.
જીલ્લા- આણંદ. (ગુજરાત)

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

ذٰلِكَ مَتَاعُ الۡحَيٰوةِ الدُّنۡيَا وَاللّٰهُ عِنۡدَهٗ حُسۡنُ الۡمَاٰبِ (اٰلِ عمران-۱۴)

યે સબ દુનિયા કી જિંદગી કે સામાન હૈ.
ઔર અલ્લાહ કે પાસ તો બહોત હી અચ્છા ઠીકાના હૈ.

મોમિન કા કિંમતી સરમાયા

હિસ્સા -૨

ઇલ્મી, દીની ઔર ઇસ્લાહી ઇર્શાદાત,
મૌજુદા દૌર કે મિજાઝ કે મુતાબિક,
ઇમાન, યકીન ઔર અહેસાની
કૈફીયત પૈદા કરનેકા
કિંમતી સરમાયા

મુરત્તિબ

(મવ.) શમ્સુલ હક હાશીમ
ચાંગા-૩૮૮ ૪૨૧.
જીલ્લા- આણંદ. (ગુજરાત)

મોમિનકા કિંમતી સરમાયા હિસ્સા—૨

મુરત્તિબ : મવ. શમ્સુલહક હાશીમ

ઈશાઅત : અવ્વલ

સફહાત (પેજ) : ૧૬૪

હદિયા :

ટાઈપ સેટીંગ : ઈમેજ ગ્રાફિક્સ, આણંદ.

-:મીલનેકા પતા:-

મવ. શમ્સુલ હક હાશીમ

મું-પો. ચાંગા-૩૮૮૪૨૧,

જી. આણંદ(ગુજરાત)

ફોન:(૯૯૨૫૫ ૪૨૩૨૦

કિતાબ એકનજર મેં

(૧) સહી સોચ

(૨) અખ્લાક

(૩) આદાબે જવારિહ

(૪) ગલત સોચ

(૫) લડાઈ-ઝઘડા

(૬) લફ્ઝે કાફિર

(૭) સુન્નતે રસુલ (સ.અ.વ.)

(૮) ઈસ્લામી નિકાહ

(૯) તલાક

(૧૦) ઔલાદ કી તરબિયત

(૧૧) પર્દા કરના

(૧૨) નેક ખાતુન

(૧૩) વક્ત

❁ ઈન્તિસાબ (અર્પણ) ❁

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُوْلِكَ
وَصَلِّى عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْمُسْلِمِيْنَ وَالْمُسْلِمَاتِ (ابن حبان)

ઉન સબ દીની અહબાબ કી ખિદમત મેં જો અલ્લાહ તઆલા કે હુકમોં કો બજાલાને ઔર નબીયે ઉમ્મી સૈય્યદીના હઝરત મુહંમદ સલ્લલ્લાહો અલયહી વસલ્લમ કી હિદાયત ઔર ઉસ્વએ હસનહ કી પૈરવીહી મેં અપની ઔર તમામ ઔલાદે આદમ (અલ.) કી નજાતકા યકીન કરતે હૈ.

નોંધ :- કિતાબ મેં કૌંસ કે અલ્ફાઝ કો ઈસ તરહ પઢેં.

મિસાલ :- (સ.અ.વ.) સલ્લલ્લાહો અલયહી વસલ્લમ
(રદી.) રદીયલ્લાહુ અન્હુ વરદુ અન્હુ.
(અલ.) અલયહીસ્સલામ.
(ર.અ.) રહમતુલ્લાહી અલયહી.

કિતાબ એકનજરમેં

(૧) સહી સોચ

(૨) અખ્લાક

(૩) આદાબે જવારિહ

(૪) ગલત સોચ

(૫) લડાઈ-ઝઘડા

(૬) લફ્ઝે કાફિર

(૭) સુન્નતે રસુલ (સ.અ.વ.)

(૮) ઈસ્લામી નિકાહ

(૯) તલાક

(૧૦) ઔલાદ કી તરબિયત

(૧૧) પર્દા કરના

(૧૨) નેક ખાતુન

(૧૩) વક્ત

❁ ઈન્તિસાબ (અર્પણ) ❁

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُوْلِكَ
وَصَلِّى عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنَاتِ
وَالْمُسْلِمِيْنَ وَالْمُسْلِمَاتِ (ابن حبان)

ઉન સબ દીની અહબાબ કી ખિદમત મેં જો અલ્લાહ તઆલા કે હુકમોં કો બજાલાને ઔર નબીયે ઉમ્મી સૈય્યદીના હઝરત મુહંમદ સલ્લલ્લાહો અલયહી વસલ્લમ કી હિદાયત ઔર ઉસ્વએ હસનહ કી પૈરવીહી મેં અપની ઔર તમામ ઔલાદે આદમ (અલ.) કી નજાતકા યકીન કરતે હૈ.

નોંધ :- કિતાબ મેં કૌંસ કે અલ્ફાઝ કો ઈસ તરહ પઢેં.
મિસાલ :- (સ.અ.વ.) સલ્લલ્લાહો અલયહી વસલ્લમ
(રદી.) રદીયલ્લાહુ અન્હુ વરદુ અન્હુ.
(અલ.) અલયહીસ્સલામ.
(ર.અ.) રહમતુલ્લાહી અલયહી.

-: ફેહરિસ્ત :-

(૧) સહી સોચ..... ૧૭

- ખુદા કી પહેચાન..... ૧૭
- ઈન્સાની મિજાઝ..... ૧૮
- ગફલત કા પર્દા..... ૧૯
- સીખને કા મિજાઝ..... ૨૧
- ઈબ્રત કી સોચ..... ૨૨
- હર વકત ચુસ્ત ઔર તૈયાર રહીયે..... ૨૩
- જવાની કા દૌર કીમતી હૈ..... ૨૪
- સહી રૂખ સે હટના..... ૨૪
- હક કી પહેચાન..... ૨૫
- ખુદ પરસ્ત ઈન્સાન..... ૨૬
- હકીકત કા ઈન્કાર..... ૨૭
- બા મકસદ ઈન્સાન કા કિરદાર..... ૨૭
- કામ કા આદમી..... ૨૮
- હુસ્ને જન..... ૨૯
- શિકાયતોં સે બચના..... ૩૦
- ઈબ્રત હાસિલ કરના..... ૩૧
- સમાજી ઝલઝલા..... ૩૨
- શિકાયત કે બાવુજુદ..... ૩૪
- શિકાયત કો ફૌરન ખત્મ કરના..... ૩૬
- કોહીનુર હીરા..... ૩૭
- બુરાઈમેં શિર્કત કા અંજામ..... ૩૮
- હઝરત નુહ (અલ.) કા સબર..... ૩૮
- એહસાન કા બદલા..... ૩૮
- કમીનાપન..... ૩૯
- નફરત..... ૩૯
- નફા બખ્શી..... ૪૦
- ઈન્શાઅલ્લાહ કેહના..... ૪૦

(૨) અખ્લાક..... ૪૨

- અચ્છે અખ્લાક..... ૪૨
- હુઝુર (સ.અ.વ.) કે અખ્લાકે હસ્ના..... ૪૩
- તઅઝીમ ઔર અદબ..... ૪૪
- સહાબા (ર.દી.) કા મામલા..... ૪૮

-: ફેહરિસ્ત :-

- સહાબા (ર.દી.) કી ખુંબીયાં..... ૪૫
- ઈસ્લામી આદાબ..... ૪૫
- આદાબે જીંદગી..... ૪૮
- અખ્લાકી બિમારી..... ૪૯
- ગરમ મિજાઝ..... ૪૯
- ખામોશી મેં નજાત..... ૪૯
- અલ્ફાઝ કી તાસીર..... ૫૦

(૩) આદાબે જવારિહ..... ૫૨

- નિગાહ કે આદાબ..... ૫૨
- સુનને કે આદાબ..... ૫૨
- ઝબાન કે આદાબ..... ૫૨
- હાથોં કે આદાબ..... ૫૨
- પાંવ કે આદાબ..... ૫૨

(૪) ગલત સોચ..... ૫૪

- બે ફાયદા બાતેં..... ૫૪
- ઉમ્મત કે ઝવાલ કી અલામત..... ૫૫
- ગલત ઝેહનસાઝી..... ૫૭
- તકબ્બુર..... ૫૭
- એહલે બાતિલ કા મિજાઝ..... ૫૯
- ફખ્ર ઔર ઘમંડ કા નુકશાન..... ૫૯
- ગલત ફેહમી..... ૫૯
- કિસ્સાગોઈ..... ૬૦
- તિલીસ્માતી કહાનિયાં..... ૬૧
- બરકત કા અકીદા..... ૬૨
- હર ચીઝમેં સબક..... ૬૪
- ઈન્સાન કિત્તા સસ્તા કિત્તા કિંમતી..... ૬૫
- અંદેશા (ખોફ - ફિકર)..... ૬૬
- ફિકર..... ૬૭
- કસ્બી ગમસે નજાત..... ૬૭
- ઝયાદા ઉમ્મીદે ઝયાદા માયુસી..... ૬૮
- દોસ્ત કે રૂપ મેં શયતાન..... ૬૯
- ઈન્સાનિયત કા બિગાડ..... ૭૦
- નાદાની કા બુરા અંજામ..... ૭૧

-: ફેહરિસ્ત :-

- પાકી ઔર સફાઈ..... ૭૧
- ફિલ્મી ચસ્કા..... ૭૨
- ખેલકૂદ કા ભુત..... ૭૨
- નવજવાન ઔર ગંદે રિસાલે..... ૭૨
- શોખીન મિજાઝ લોગ અલ્લાહ કો પસંદ નહી..... ૭૪
- દુનિયા આફિયત કી જગા હૈ હી નહીં..... ૭૫
- ટેલીફોન..... ૭૬
- લાજવાબ મુકરીર..... ૭૭
- મુનાફિક આલીમ..... ૭૮
- વઅઝ ઔર ઈસ્લાહ કી ખિદમત..... ૭૮
- દીલોં મેં દુરી કા સબબ..... ૭૯
- હસદ..... ૮૦
- નજરે બદ..... ૮૦
- પત્થરોં કો અસર અંદાઝ સમજના..... ૮૨
- ગુમરાહી..... ૮૨
- જીન્નાત શરીઅત કી નજરમેં..... ૮૨
- જીન્નાત કી ધમકી..... ૮૩
- જાદુ કરના હરામ હૈ..... ૮૪
- જાદુ કા શરઈ હુકમ..... ૮૫
- તાવીઝ..... ૮૫

(૫) લડાઈ ઝઘડા..... ૮૭

- લડાને વાલે..... ૮૭
- કુદરત કા કાનુન..... ૮૮
- નયે ફિત્ને..... ૮૮
- ફિત્નોં કે અસ્બાબ..... ૮૯
- બે ફાયદા લડાઈ..... ૯૨
- કાન કે કચ્ચે..... ૯૩
- દુશ્મની કી વજહ..... ૯૫
- અસલ કમી..... ૯૫
- પરેશાની કા સબબ..... ૯૬
- અસલ બાત સે હટના..... ૯૬
- હિંદુસ્તાની રિશ્તા..... ૯૬

-: ફેહારેસ્ત :-

- વતન સે મોહબ્બત..... ૯૭
- ફસાદ..... ૯૭
- ગુસ્સા રોકના..... ૯૭
- દુશ્મન સે ટકરાવ નહીં..... ૯૮
- પુર અમન શહેરી..... ૯૯
- ગુસ્સા પીને વાલોં કી ફઝીલત..... ૧૦૦
- બેહતરીન ઈન્સાન..... ૧૦૨
- દુનિયા કે ફસાદ કા જીમ્મેદાર મઝહબ નહી..... ૧૦૩
- શરીઅત કી તાબેદારી..... ૧૦૪
- ઘરોં મે ફસાદ..... ૧૦૫
- સુલહ-સફાઈ..... ૧૦૬

(૬) લફ્ઝે કાફિર..... ૧૦૭

- અહકામે કુફ્ર..... ૧૦૭
- મુસલમાન કો કાફિર કેહને કા વબાલ..... ૧૦૮
- કાફિર ઔર ફાસિક કેહને કા રિવાજ..... ૧૦૯

(૭) સુન્નતે રસુલ (સ.અ.વ.)..... ૧૧૧

- સુન્નત કી પેરવી કરના..... ૧૧૧
- બિદઅત કી પહેચાન..... ૧૧૧
- બિદઅત કી પેદાઈશ..... ૧૧૧
- દીલોં કો ફત્હ કરને કા રાઝ..... ૧૧૩
- ખુદા પરસ્તી નહી..... ૧૧૩
- ઈબ્રત કી ચાબુક..... ૧૧૫

(૮) ઈસ્લામી નિકાહ..... ૧૧૬

- નિકાહ કરના આધા ઈમાન હૈ..... ૧૧૬
- નિકાહ કી દીની અહમિયત..... ૧૧૭
- નિકાહ કરને સે પહેલે..... ૧૧૯
- શાદી અપને જોડે કો નિભાને કા નામ હૈ..... ૧૨૦
- નિકાહ કે બાદ..... ૧૨૧
- બીવી કી ખુબી તલાશ કરો..... ૧૨૨
- બેહતરીન બીવી..... ૧૨૩
- બીવી હો તો ઐસી..... ૧૨૩
- બીવી કે સાથ હમદર્દી..... ૧૨૪

-: ફેહરિસ્ત :-

- ઔરત કા દર્જા..... ૧૨૪
- સુસરાલમેં ઈઝઝત..... ૧૨૫
- દુસરા નિકાહ..... ૧૨૬
- ચાર કિસ્મ કી બુરી ઔરતેં..... ૧૨૭
- છે કિસ્મ કી ઔરતોં સે શાદી ન કરો..... ૧૨૭
- આપસ મેં શાદીયાં ઝવાલ કી અલામત..... ૧૨૮

(૯) તલાક..... ૧૨૯

- તલાક દેને કા તરીકા..... ૧૨૯
- ગુનાહવાલી તલાક (યાની તીન તલાક દેના)..... ૧૩૧
- હલાલા..... ૧૩૨
- જાન બુઝકર હલાલા કરના..... ૧૩૨

(૧૦) ઔલાદ કી તરબિયત..... ૧૩૩

- બાપ કી જીમ્મેદારી..... ૧૩૩
- આઝાદી કે નામ પર શરકશી..... ૧૩૩
- ઔલાદ કી ઈસ્લાહ કે લીયે દુઆ કરના..... ૧૩૪
- અચ્છે નામ..... ૧૩૪
- બચ્ચોં કે લીયે બેહતરીન તોહફા..... ૧૩૬
- અપને લીયે ઔર બચ્ચોં કે લીયે..... ૧૩૬
- નેક લોગોં કી ઔલાદ..... ૧૩૮
- ઔરતોં કી જીલ્લત..... ૧૩૮
- નવજવાનોં કી બદહાલી..... ૧૩૯
- ઔરતોં કે લીયે જરૂરી બાતેં..... ૧૪૦
- ઔરતોં ઔર લડકીયોં કે ખાસ આદાબ..... ૧૪૦

(૧૧) પર્દા કરના..... ૧૪૧

- ઔરતોં કો પર્દા કરના જરૂરી હૈ..... ૧૪૧
- પરાઈ ઔરત કો દેખકર દીલ ગંદા હોતો..... ૧૪૨
- સચ્ચોં કા ઈમાન..... ૧૪૨
- સહાબા (ર.દી.) કા કશ્ફ..... ૧૪૩
- ગૌસુલ આઝમ (ર.અ.) કા કૌલ..... ૧૪૪
- હલાવતે ઈમાની કા નુસ્ખા..... ૧૪૪
- બદ નજરી કા ઈલાજ..... ૧૪૫
- પરા ઔરત કો તન્હાઈમેં મીલને કી મનાઈ..... ૧૪૬

-: ફેહરિસ્ત :-

- જીન ઔરતોં કે શૌહર સફરમેં હો ઉન્કો મીલને કી મનાઈ... ૧૪૬
- પડોશી કી બીવીસે ઝીના..... ૧૪૭
- હરામી બચ્ચા..... ૧૪૮

(૧૨) નેક ખાતુન..... ૧૪૯

- ઔરત કી ખુબીયાં..... ૧૪૯
- રોઝાના કી જીંદગી..... ૧૫૦
- મોમિન કા ઘર..... ૧૫૨
- તીન મરહલે (મંઝીલે)..... ૧૫૪

(૧૩) વકત..... ૧૫૮

- વકત કી અહમીયત..... ૧૫૮
- વકત કી કદર કીજીયે..... ૧૫૯
- સબસે બડા નુકશાન..... ૧૬૦
- અફસોસ કી નૌબત..... ૧૬૧
- વકત એક અજીબ નેઅમત..... ૧૬૧
- બુઢાપે મેં કમઝોરી ઔર મશ્ગુલી બઢ જાતી હૈ..... ૧૬૩
- વકત કે બારે મેં પસંદીદા અશ્આર..... ૧૬૪

-: ઇર્શાદે ગિરામી :-

-: ઈર્શાદે ગિરામી :-

-:જીંદગી ઔર મુશ્કીલેં:-

યાદ રખો ! જીંદગી કી ખ્વાહીશ હૈ તો મુશ્કીલાતસે ગભરાના બેકાર હૈ. ક્યું કે મુશ્કીલેં ઝીંદા ઔર હરકત કરને વાલે ઈન્સાનોં કે લીયે હી હૈ. એક બેરૂહ લાશ કે લીયે નહી. આરામ કી ખ્વાહિશ હૈ તો ઉસ્કી બહેતર જગહ કબર હૈ. બૈઠે રહોગે તો યકીનન ઠોકર નહી લગેગી લેકીન જબ ચલોગે તો ઠોકરેં ખાના જરૂર હૈ.

(કિશ્કુલે હસન -૩૬)

-: યાદ રખીયે :-

આદમી કી હકીકત ઉસ્કા જીસ્મ નહી બલ્કે ઉસ્કા દિમાગ હૈ. ગોશ્ત ઔર હડ્ડીયોં કા ઢેર કોઇ હૈસિયત નહી રખતા. આદમી કા દિમાગ હી ઉસે સરબુલંદ રખતા હૈ. દુનિયા ઉસ્કે કદમોં પર ઝુંકતી હૈ. ઔર જબ યહી દિમાગ નાકારા હો જાતા હૈ તો કદમો પર ઝુંકને વાલે ઈસી ગોશ્ત ઔર હડ્ડીયોંકે ઢેર કો પકડ કર કીસી પાગલખાને મેં બંદ કરદેતે હૈ ઔર વહાં દો પૈસે કે આદમી ઉસ પર ડંડે બરસાતે હૈ. (કિશ્કુલે હસન -૩૫)

કિતાબ કો કૈસે પઢેં ?

યાદ રખીયે ! મુસલમાન કી નિય્યત બહોત હી ઝયાદા અહમીયત રખતી હૈ. લિહાઝા પઢને સે પહેલે યે નિય્યત કરલેં કે ઈસ કિતાબ કો ઈસ લીયે પઢ રહા હું કે અલ્લાહ તઆલા મુંઝસે રાઝી હો જાયે ઔર ઈન્શાઅલ્લાહ ઉસ પર અમલ કરને કી પુરી કોશીશ કરૂંગા ઈસ નિય્યત સે આપ પઢેંગે તો અલ્લાહતઆલા અમલ કી તૌફીક જરૂર અતા ફરમાએંગે. જીસ બાત પર અમલ કરના મુશ્કીલ હોગા. આપકી નેક નિય્યત ઔર તલબ કી બરકત સે ઉસ પર અમલ કરના આસાન ફરમાદેંગે. ઔર જીત્ના વક્ત પઢને મેં ખર્ચ હોગા ઈબાદત મેં શુમાર હોગા. બુઝુર્ગાને દીન ને કુછ નસીહતેં લીખી હૈ. જો યહાં લીખી જાતી હૈ.

૧. કિતાબ પઢનેસે પહેલે યે દુઆ જરૂર કરલેં કે યા અલ્લાહ ઈસ કિતાબ કો મેરી હિદાયત કા જરીયા બના લેં.
૨. અપને દિલ દિમાગ ઔર આંખોં કે પરદોં કો ખોલ લીજીયે.
૩. કિતાબ પઢને કે લીયે ઐસા વક્ત નીકાલા જાયે જો ઉલ્ઝનોં યા પરેશાનીયોં સે ઘીરા હુવા ન હો. કભી.ઐસા હોતા હૈ કે ઉલ્ઝન સવારથી કીસી ઔર વઝહ સે, ઔર ચુંભન મહેસુસ હોતી હૈ કિતાબ કે મજમૂન સે.
૪. પહેલે તૌબા, ઈસ્તીગ્ફાર જરૂર કરલેં તા કે દીલ પર જો ગુનાહોં કા ગુબાર છાયા હુવા હૈ વો દુર હો જાયે.
૫. કિતાબ કે મુતાલે કે વક્ત એક કલમ સાથ રખેં ઔર જીન બાતોં મેં ખુદ કો કોતાહી કરનેવાલા મહેસુસ કરેં ઉસ પર નિશાન લગા દેં ઔર ઉસ્કો બારબાર પઢેં. ઔર ઉસ્કી ઈસ્લાહ કે લીયે ખુબ દુઆએં માંગે ઔર અમલ કરને કી કોશીષ ભી કરેં.
૬. કિતાબ પઢને કી દઅવત દુસરોં કો ભી દે. ઔર કિતાબ મેં જો ઈમાની તરકકી, અખ્લાક કી બહેતરી ઔર સિફાતે અવલીયા (રહ.) સે બોઈ બાત મીલે તો ઈન ખુબીયોં ઔર સિફાત કી તરફ દુસરે ભાઈઓં કો ઔર અપને ઘર વાલોં કો તવજ્જુહ દીલાયેં.

જીન બુઝુર્ગો કી કિતાબોં કી મદદસે ફાયદા ઉઠાકર યે મજમીન તૈયાર કીયે હે ઉન્કે હક મેં ઔર ઈસ કિતાબ કો તૈયાર કરને મેં ભી કીસી તરહ શરીક હોને વાલે મદદગારોં કે લીયે ખુસુસી તૌર પર દુઆઓં કા એહતિમામ કરના.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ. وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ.

અપની બાત :-

મુસલમાન વો કૌમ હૈ જીસ્કી જીંદગી પરહેઝગારી, ખુશહાલી, કામ્યાબી ઔર ઈઝઝત આબરૂ સિર્ફ ઔર સિર્ફ હુઝુર નબીયે કરીમ (સ.અ.વ.) કે લાયે હુવે દીન મેં હૈ. જબ તક યે દીન કામિલ તૌર પર ઈસ ઉમ્મત મેં બાકી રહા યે કૌમ ઈઝઝત આબરૂ સે ઝીંદા રહી, હાકીમ રહી. ઔર ઉસ્કી શાનોં શૌકત દુનિયાભરમેં ફૈલી હુઈ થી. જીસ દીન સે ઉસ્ને અપને પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) કી તાલીમાત કો હલ્કા સમઝા ઔર ઉસ્સે મુંહ ફીરાયા ઉસી દીન સે ઉસ્કા ઝવાલ શુરૂ હો ગયા. અબ દોબારા ઉસ હાલતકો વાપસ લાને કે લીયે સિવાય ઈસ્કે કોઈ ચારા નહીં કે ઈસ પર મહેનત હો. કે યે ઉમ્મત અપને પ્યારે નબી (સ.અ.વ.)કી તાલીમાત કો હર મામલેમેં આગે રખકર ચલેં.

હર કૌમ કી તરક્કી કે કુછ અસ્બાબ હોતે હૈ. ઉન્મેં યે ભી હૈ કે વો અપને બડોં કો યા જીન્કે હાથોં મેં યે પલતી હૈ યા પરવરીશ પાતી હૈ ઉન્કી જીંદગીયોં મેં વો પાકીઝા ખુબીયાં દેખતી હૈ. જીન્સે ઉન્કી તરક્કી હુઈ. તો કૌમ ભી જરૂર ઉન્કી ખુબીયોં કે અસર કો કબુલ કરતી હૈ ઔર યે ખુબીયાં ઉન્કે લીયે ઈસ્લાહકી તામીર મેં પહેલી ઈંટ કા કામ દેતી હૈ. ઔર યે ખુબીયોં ભરા ઈસ્લાહી માહૌલ કા પહેલા સબક ઘરકે મદરસે મેં પઢાયા જાતા હૈ ઔર યેહી વો મદરસા હૈ જીસ્કી પહેલી તરબીયતકા સહેરા મા-કે સરપર આતા હૈ.

લિહાઝા યે મદરસા (મા-કી ગોદ) અગર ઈમાનકી લહેરોં સે આબાદ હો અખ્લાક ઔર કીરદાર કા ફલદાર દરખ્ત હો ઔર અપને પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) કી સુન્નતોં સે આરાસ્તા હો તો ફીર ક્યા મુશ્કીલ હૈ કે ઉસ્કી ગોદ મેં પલને વાલા ફરઝંદ દીન વ ઈમાન કા પાબંદ ઔર અખ્લાક સે આરાસ્તા ન બને.

અહકર કે દીલ મેં એક અરસે સે યે ઈરાદા હો રહા થા કે કોઈ ઐસી કિતાબ જીસ્મેં ઉમ્મત કી કામ્યાબી ઔર ઈઝઝત આબરૂ હાસિલ

કરને કા કામ્યાબ નુસ્ખા તફસીલ સે લીખા ગયા હો. લિહાઝા અલ્લાહ કે ભરોસે પર કિતાબોં કે મુતાલા કે ઝરીયે ઈલ્મી મજામીન અજીબોગરીબ નુક્તે જમા કરના શુરૂ કીયે. જો એક કિતાબ કી શકલ મેં તૈયાર હો ગયા ઔર મોમિન કા કિમતી સરમાયા હિસ્સા-૧,૨,૩ કે નામ સે આપકી ખિદમત મેં પેશ કીયા જા રહા હૈ.

હકીકત મેં બંદે કી હૈસિયત ઈસ કિતાબ કી તાલીફ મેં તરજુમાન કી હૈ. બંદાને અપની તરફસે કુછ નહીં લીખા ઔર ન ઈસ કાબિલ હૈ અલબત્તા સિર્ફ વોહી બાતેં લીખી હૈ જીસ્કી સનદ કુર્આનમજીદ, હદીસે પાક, ઔર તસવ્વુફ કી મુસ્તનદ કિતાબોં યા મશાઈખે કિરામ કે અકવાલ સે હો.

ઈસ્કે બાવજુદ કોઈ બાત યા કોઈ જુમ્લા અહેલે ઈલ્મ યા અહેલે કલમ પર ગીરાં ગુજરે ઔર ઉસ્કી તાવીલ ભી ન હો સકતી હો તો બરાહે કરમ ઈત્તિલાઅ ફરમા દેં. બંદા અહેસાનમંદ હોગા.

અલ્લાહ તઆલા સે ઉમ્મીદ હૈ યે કિતાબ હર તબકે કે મુસલમાનોં ઔર ખાસ કરકે દીન કે આશિકે મિજાઝ દોસ્તોં કે લીયે મુફીદ હોગી. જીન હઝરાત કો ઈસ કિતાબ સે નફા હો વો અહકર કે લીયે ઔર ઉસ્કે વાલેદૈન ઔર ઉસ્કે ઉસ્તાઝોં ઔર બુઝુર્ગોં કો અપની દુઆઓ મેં જરૂર યાદ ફરમાવે. વસ્સલામ.

અહકર: શમ્સુલહક હાશીમ.
ચાંગા-જી.આણંદ-ગુજરાત
૧, મોહર્રમ-૧૪૨૪ હીજરી.

(૧) સહી સોચ

ખુદા કી પહેચાન :-

અંબિયા (અ.લ.) ને ઈન્સાન કો અલ્લાહતઆલા કી જાત ઔર સિફાત ઔર ઉસ્કી કુદરતકા સહી ઔર યકીની ઈલ્મ અતા કિયા થા ઔર ઈસ આલમ કી શુરૂ સે આખિર તક ઔર મૌત કે બાદ ઈન્સાન કો જીન અહવાલ સે વાસ્તા પેશ આને વાલા હૈ. ઈન સબકા ઈલ્મ અંબિયા (અલ.) કે ઝરીયે ઈન્સાનોં તક બગૈર મહેનત ઔર અહેસાન જતાયે પહોંચાયા થા. અંબિયા (અલ.) ને ઈન્સાનોં કી ઐસે ઉલુમમેં રહેનુમાઈ ફરમાઈ જીન્કે ઉસુલ ઔર બુન્યાદે ઉન્કો હાસિલ નહી થી. અંબિયા (અલ.) ને ઈન્સાનો કે વક્ત ઔર કુવ્વત કો બચા લીયા ઔર ભટકને કી રાહોં સે બચા લીયા ઔર આખિરત કી જીંદગીકે વો હાલાત જીસ્કો સમજનેકે લીયે ઈન્સાન કે હવાસ ઔર અકલ કામ નહી દે સકતી થી ઉસ્કી તહકીક સે ફુરસદ દેદી ઔર ''વહી'' કે ઝરીયે ઉન્કો તમામ તફસીલ બતાદી.

લેકીન લોગોંને ઈસ બડી નેઅમતકા શુક્ર અદા ન કિયા ઔર બગૈર જરૂરત કે બેકાર સરફોડી અપને સર લી. વો હકીકતેં જો અંબિયા (અ.લ.) કે ઝરીયે ઉન્કો બગૈર મહેનતકે હાસિલ હો ગઈ થી. દોબારા ઉસ્કી તહકીક શુરૂકી. ઔર દુનિયા આખિરતકે ના માલુમ હિસ્સોંમેં સફર કી શુરૂઆતકી. જહાં ઉન્કે સાથ ન કોઈ રહેબર થા. ઔર ન કોઈ ઉસ રાસ્તે કા જાનકાર. ઈસ્લીયે વો ઈસ સફરમેં ઝયાદા બદ કિસ્મત ઔર કુછુલ પસંદ સાબિત હુએ. અલ્લાહતઆલાકી કુદરત સે બના હુવા ઈત્ના બડા આલમ ઔર ઉસ્કી હિકમતેં ઔર આખિરતકે ગૈબી અહેવાલ કો અપની મુખ્તસર ઉમ્ર વાલા ઔર મહેદુદ (લીમીટેડ) વસીલે વાલે ઈન્સાનકી મહેનતકા અંજામ ઈસ્કે સિવા ઔર ક્યા હો સકતા હૈ કે થક કર રેહ જાયે. ઔર ઉસ્કી હિમ્મત જવાબ દે જાયે.

જીન લોગોંને ખુદાકી પહેચાન ઔર ઉસ્કી કુદરતકે બારે મેં બસીરત ઔર રોશની કે બગૈર કદમ રખા તો ઉન્કો ઉસ્કે બારે મેં સિવાય અલગ અલગ બાતોં ઔર અધુરી માલુમાત - ઔર બેકાર ખયાલાત કે કુછ હાથ ન લગા - ખુદ સહી રાહ ખો બેઠે. ઔર દુસરોંકો ભી મંઝીલસે ભટકા

દીયા.

સહાબા (ર.દી.) દીન કે બારે મેં બડે ખુશકિસ્મત ઔર સાહીબે તૌફીક થે. કે દીનકે બારેમેં ઉન્હોંને રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી તાલીમ ઔર ખબરોં પર પુરા યકીન કિયા. ઔર અલ્લાહતઆલાકી મઅરીફત (પહેચાન) મેં ધોકા ખાને સે મહેફુઝ રહે. ઉન્હોંને અપની સમજદારી ઔર તાકત કી હિફાઝત કી ઔર અપની કોશીષ ઔર અપને અવકાતે જીંદગી કો પુરે એહતિયાત કે સાથ દીન દુનિયા કે મુફીદ કામોંમે ખર્ચ કીયા. વો દીનકે મજબુત હલ્કે કો થામ કર ચલે ઈસ્કા નતીજા યે હુવા કે અગર દુસરોં કે પાસ દીન કી માલુમાત થી તો ઉન્કે પાસ દીનકા મગ્ઝ ઔર હકીકત થી. **(મુસલમાનોં કે ઉરૂઝો ઝવાલકા અસર - ૧૧૩)**

ઈન્સાની મિજાઝ :-

બાતેં દો કિસ્મકી હોતી હૈ એક નસીહત દુસરે તફરીહ (મનોરંજન) નસીહતકી બાત જીમ્મેદારીકા એહસાસ દીલાતી હૈ. વો આદમીસે કુછ કરને ઔર કુછ ન કરને કો કેહતી હૈ. ઈસલીયે હર ઝમાને મેં બહોત કમ લોગ ઐસે હુએ હૈ જો નસીહત કી બાતોં સે દીલચસ્પી લે.

ઈન્સાનકા આમ મિજાઝ હંમેશા યે રહા હૈ કે વો તફરીહકી બાતોં કો ઝયાદા પસંદ કરતા હૈ. વો ''નસીહતકી કિતાબ'' કે મુકાબલેમેં ઉસ કિતાબકા ઝયાદા ખરીદાર બનતા હૈ જીસ્મે ઉસ્કે લીયે લઝઝત દેનેવાલી બાતોં કા ઝયાદા સામાન હો ઔર વો ઉસસે કુછ કરને કે લીયે ન કહે.

સબસે બુરા મિજાઝ ઘમંડી મિજાઝ હૈ. જો શખ્સ ઘમંડી મિજાઝ વાલા હો ઉસ્કે સામને જબ હક આયેગા તો વો અપને કો બડા સમજનેકી વજહ સે હક (સચ્ચાઈ) કો કુબુલ નહી કરેગા - વો ઉસ્કો હલ્કા ઔર બેકાર સમજકર મુંહ ફેર કર આગે બઢ જાયેગા .

જબ કે ઈમાન વાલોં કો ઉન્કા નસીહત પસંદ મિજાઝ ઉન્હે મજબુર કરતા હૈ વો હક (સચ્ચાઈ) કા ઈકરાર કરે ઔર અપની પુરી જીંદગી ઉસ્કે હવાલે કર દે. **(તજકીરૂલ કુર્આન - ૧૧૩૪)**

દવા કા નુસ્ખા ઝિયારત કે લીયે નહી ઈસ્તિમાલ કરને કે લીયે હૈ. ઐસે બિમારોં કે બારે મેં આપકી ક્યા રાય હોગી ? જીસ્કો અપની બિમારી માલુમ હો. ઉસ્કે પાસ હોંશિયાર તબીબ કા નુસ્ખા હો. ઉસ નુસ્ખેકી

તાસીર પર ઉસ્કો યકીન હો. ઔર વો કભી ઉસ નુસ્ખે કો મોહબ્બત સે દેખલેતા હો ઔર કભી ચુંમ ભી લેતા હો.

લેકીન યે ઈસ નુસ્ખે કો ઈસ્તિમાલ નહી કરતા..... ઐસે બિમારકી હલાકતમેં શક શુબા ક્યું કર બાકી રેહ સકતા હૈ ?

મુસલમાનોં કે પાસ કુર્આન મજીદકી શકલમેં નુસ્ખએ કિમીયા ભી હૈ ઔર ઉન્કે સામને ઈસ નુસ્ખએ કિમીયાકો લાનેવાલી અઝીમ હસ્તી આકાએ નામદાર હુઝુર (સ.અ.વ.) કી પાક સીરત ભી હૈ.

ઉન પર યે જીમ્મેદારી થી કે સારે જહાનોં કે પાલનહારકે ઈસ નુસ્ખે કો વો દુનિયા કે સામને ઈન્સાનિયત કે દર્દ મેં ઈલાજ કે તોર પર પેશ કરતે- ઔર રહમતુલ લીલઆલમીન કે દર્દમંદ ઉમ્મતી હોને કા સુબુત દેતે .

મગર અફસોસ ! કે ઉસીકા ખમ્યાઝા (બદલા) હૈ કે આજ ઉન્હે યે શિકાયત હૈ કે વો ગૈરોં કી સાઝીશોં ઔર અપનોં કી સતાઈશ દોનોં કે શિકાર હૈ.

ઈસ્કા હલ યહી હૈ કે મિલ્લત દીલો જાનસે કુર્આન ઔર સુન્નત ઔર રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) કી સિરત કો અપના રેહનુમા બનાયે - ઔર નેક નિય્યતી સે ઉન્મે અપને મસાઈલ કા હલ તલાશ કરે.

વરના ઉસ બિમાર કી તરહ ઈસ મિલ્લત કો ભી કોઈ તબાહી ઔર બરબાદી સે બચા ન સકેગા - જો દવાકે નુસ્ખે કો અકીદત ઔર મોહબ્બત ઔર ઉમ્મીદ કે સાથ દેખ તો લેતા હો. મગર ઉસે ઈસ્તેમાલ નહી કરતા.

ગફલત કા પર્દા :-

દુનિયા હર દૌર મેં તરક્કી કરતી આગે બઢતી રહી. ઈન્સાનને અકલ ઔર સમજકે બલબુતે પર નઈ નઈ ચીઝેં ઈજાદ કી. ઔર એશો-આરામ ઔર નુમાઈશકી ચીઝેં બનાતા રહા. પત્થરકી દુનિયાસે લેકર આજતક કી ઈજાદાત પર નજર ડાલી જાયે તો આદમી હૈરતમેં ડુબ જાયેગા. ઔર અબ તો ઈન્સાનને ખુદાકી પૈદા કી હુઈ ચીઝોં ઔર વસાઈલ કો કામમેં લાકર ઈત્ની તેઝ રફ્તાર તરક્કી કી હૈ કે હૈરત કે સિવા ઝબાન સે કુછ નહી કહા જા સકતા.

સાયન્સને રેડીયો, ટીવી, રૉકેટ, ટેલીફોન, ઈન્ટરનેટ,

હવાઈજહાઝ ઔર દુસરી બેશુમાર ચીઝેં ઈજાદ કરકે દુનિયાકે સામને પેશ કરદી- ઐસે હથિયાર તૈયાર કર લીયે કે દમ ભરમેં દુનિયાકો મૌત કી આગોશમેં પહુંચાયા જા સકતા હૈ. ચાંદ પર પહુંચ કર ફત્હ કા પરચમ લહરાયા. ઔર પુકાર પુકાર કર કહા કે હમને દુર દુર તક તુમ્હારે ખુદા કો તલાશ કિયા લેકીન ઉસ્કા પતા નહી લગ સકા. ગોયા ફત્હ ઔર કામ્યાબીયોં કે નશે મેં ખુદા કે વજુદ હી કા ઈન્કાર કર બેઠે - ઔર મરને કે બાદકી જીંદગી કે અકીદે કો ઠોકર માર દી. ઈન સબ કે બાવુજુદ કભી કભી ખુદા સાયન્સ કે દેવતાઓં કી આખેં ખોલ દેતા હૈ. મગર જીન્કી આખોં પર ગફલતકા પર્દા પડા હો વો હકીકત તક ભલા કબ પહુંચ સકતા હૈ.?

ઝલઝલોં, બિમારીયોં, સેલાબોં ઔર તુફાન મેં વો ભી બેબસ ઔર મજબુર દિખાઈ દેતે હૈ. ઔર ઈન આફતોં પર કાબુ પાને મેં નાકામ રેહતે હૈ. ફીરભી ખુદાકે વુજુદ કો માનને સે કતરાતે હૈ. ઉન્કો યે બાત યાદ રખના ચાહીયે કે કાઈનાત કે ખુદાઈ કાનુનમેં મામુલી હેરફેર કરના ભી ઉન્કે ઈખ્તિયારસે બાહર હૈ. સચ હૈ ! યે બાત-

'' બરસોં ફલસફી કી ચુંના ઔર ચુંની રહી
લેકીન ખુદાકી બાત જહાંથી વહાં રહી.''

ખુદા જાહીરી આખોં સે નજર નહી આતા. કાઈનાત કે ખુબસુરત નિઝામકો દેખકર હી ઉસ્કે વુજુદ કો તસ્લીમ કિયા જાતા હૈ. હવા-ખુશ્બુ-કરંટ વગેરહ કો કીસને અપની આખોં સે દેખા હૈ. એહલેદીલ ઔર એહલે બસીરતકો તો હર જગા ઔર હર ચીઝ મેં યહાં તક કે ઝર્રે ઝર્રે મેં ખુદા કા જલવા નજર આતા હૈ. વોહી ખુદા હૈ જીસ્ને કાઈનાત કો હુસ્નો જમાલ બખ્શા હૈ. પહાડોં, નદીયોં, નાલોં ઔર દરિયાઓમેં ઔર ફુલ પત્તીયોં મેં ઉસ્કી કારીગરી નુમાયા હૈ. રંગીન નકશો નિગાર વાલી ખુબસુરત નમુનેદાર સુરતોં કી કારીગરી કા કમાલ ઉસી જાત પર ખત્મ હૈ. સાહીબે દીલ હર ચીઝ કો કુદરતે ખુદાવંદીકા મઝહર સમજતા હૈ.

જંગલમેં ફીરું કે સૈરે સહરા દેખું - યા મઅદન વ કોહ વ દશ્તો દરિયા દેખું.
હરજા તેરી કુદરત કે હૈ લાખોં જલ્વે - હેરાં હું કે દો આખોં સે ક્યા ક્યા દેખું..
(કોહ-પહાડ)(દશ્ત-જંગલ)

યે કાઈનાત ટી.વી. હૈ. જીસકો ખુદ કાઈનાત કે ખાલીક ને કાયમ કીયા હે. દુનિયાકી હરચીઝ પહાડોં ઔર સમંદરો સે લેકર દરખ્ત કે પત્તોં ઔર સહરાકે ઝર્રો તક હર ચીઝ ગોયા ઈસ કાઈનાત કી ખબર પહુંચાને કે નિઝામ કા ટી.વી. સેટ હૈ. કાઈનાત કી હર ચીઝ હર ઘડી યે પયગામ દે રહી હૈ. કે યે કાઈનાત કીસ લીયે પૈદા કી ગઈ હૈ. ઈન્સાન કી જીમ્મેદારીયાં ક્યા હૈ ? ઔર ઈન્સાન કા મુસ્તકબીલ આખીરકાર કીસ ચીઝ સે વાબસ્તા હૈ.

ઈન્સાન કી બનાવટ ઈસ ઢંગ પર હુઈ હૈ કે વો ઈસ આલમી ખબર રસાની સે ભરપુર ફાયદા ઉઠા સકે. ઈન્સાન કો આંખે ઈસ્લીયે દી ગઈ હૈ કે વો ઈસ ખુદાઈ ટી.વી. કે મનાજીર (દ્રશ્યો) કો દેખે. ઈન્સાન કો જો કાન દીયે ગયે હૈ વો ઈસલીયે હૈ કે વો ઈસ નશરીયાતી (બ્રોડકાસ્ટીંગ) નિઝામકી આવાઝોં કો સુને. ઈન્સાનકો દીમાગ ઈસલીયે દીયા ગયા હૈ કે વો દેખને ઔર સુનને કા હિસાબ કરકે ઉન્સે સબક હાસિલ કરે. ઈન્સાનકો હાથ-પાંવ ઈસલીયે દીયે ગયે હૈ કે વો ઈન ખબરોં કે મુતાબિક પુરી તરહ હરકતમેં આ જાયે.

જન્નત ઉન લોગોં કે લીયે હૈ જો ખુદા કે ઈસ આલમી નિઝામ સે રેહનુમાઈ હાસિલ કરે. ઔર અપની જીંદગી ઉસ્કે મુતાબિક બનાલે. ઔર જહન્નમ ઉન લોગોં કે લીયે હૈ જો ઈસ તરહકી રેહનુમાઈ લેનેમેં નાકામ રહે. ઐસે લોગ ગોયા અંધે ઔર બેહરે હૈ વો આખિરતકી હંમેશાકી જીંદગીમેં ભી અંધે ઔર બેહરે બને રહેંગે.-

સીખને કા મિજાઝ :-

હઝરત ઉમર (રદી.) કે બારેમેં બતાયા જાતા હૈ કે વો હર એક સે કુછ ન કુછ સીખતે થે. ઈસ્કી મિસાલ એક રિવાયતમેં ઈસ તરહ આયી હૈ કે એક બાર આપને એક સહાબી (રદી.) સે પુછા કે તકવા ક્યા હૈ ? ઉન્હોંને કહા અય-અમીરૂલ મુઅમિનીન. ક્યા આપ કભી ઐસે રાસ્તેસે ગુજરે હૈ જીસ્કે દોનોં તરફ કાટોં કી ઝાડીયાં હો.? હઝરત ઉમર (રદી.) ને ફરમાયા હા. ઉન્હોને પુછા કે ફીર ઐસે મૌકે પર આપને ક્યા કીયા ? હઝરત ઉમર (રદી.) ને ફરમાયા કે મૈંને અપના દામન સમેટ લીયા ઔર બચતા હુવા નિકલ ગયા. ઉન્હોંને ફરમાયા કે યહી તકવા હૈ.

હઝરત ઉમર (રદી) કા યહી તરીકા આમ મામલાત મેં ભી થા- વો ઉંટ વાલોંસે ઉંટ કી બાત પુછતે થે. ઔર બકરી વાલોંસે બકરી કી બાત- ઈસી તરહ ઉન્કો જો શખ્સ ભી મીલતા ઉસસે ઉસીકે મૈદાનકી બાત પુછતે. ઔર ઉસ્કી માલુમાત કે દાયરેમેં સવાલ કરતે. ઔર ઉસસે નયી નયી બાતેં માલુમ કરતે.

મૌજુદા ઝમાનેમેં ઈસ્કો ''સ્પ્રીટ ઓફ ઈન્કવાયરી'' કહા જાતા હૈ. સાયન્સ કી નજરમેં ઈસ્કી બેહદ અહમિયત હૈ. હકીકત યે હૈ કે વોહી લોગ ઝયાદા બડે આલીમ બનતે હૈ. જીન્કે અંદર માલુમ કરનેકી સ્પ્રીટ મૌજુદ હો. ઈસ કિસ્મકી સ્પ્રીટ હર એક કે લીયે બેહદ જરૂરી હૈ. ચાહે વો એક આમ આદમી હો યા કોઈ ઉંચે દર્જે કા.

આમ તૌર પર ઐસા હોતા હૈ કે લોગ સુનને સે ઝયાદા સુનાને કે શોખીન હોતે હૈ. મગર ઈસ કિસ્મકા મિજાઝ ઈલ્મ કી તરકકી મેં બડી રૂકાવટ હૈ. ઐસે લોગ કભી ઝયાદા બડી ઈલ્મી તરક્કી હાસિલ નહી કર સકતે.

જબ આપ બોલતે હૈ તો આપ વહીં રેહતે હૈ. જહાં આપ હૈ. મગર જબ આપ સુનતે હૈ તો આપ અપને ઈલ્મમેં ઝયાદતી કરતે હૈ. સહી ઈલ્મી મિજાઝ યે હૈ કે આદમી બોલને સે ઝયાદા સુને વો જબભી કીસીસે મીલે તો સવાલ કરકે ઉસસે માલુમાત લેને કી કોશીષ કરે.

માલુમાત કા ખઝાના હર તરફ હર જગા મૌજુદ હૈ. મગર વો સિર્ફ ઉસ શખ્સકે હિસ્સેમેં આતા હૈ. જો ઉસ્કો લેને કે આદાબ જાનતા હો. **(અલ રિસાલા-જુલાઈ-૯૮)**

ઈબ્રત કી સોચ :

હઝરત અબ્દુલ્લા બીન ઉમર (ર.દી.) ને ફરમાયા કે એક બુઝુર્ગ કા ગુજર એક આબિદ કે પાસ હુવા જો ઐસી જગા બેઠે હુએ થે કે ઉન્કે એક તરફ કબ્રસ્તાન થા ઔર દુસરી તરફ ટૂટી હુઈ ખરાબ ચીઝેં ઔર કચરા થા. ગુજરને વાલે બુઝુર્ગને કહા કે દુનિયા કે દો ખઝાને તુમ્હારે સામને હૈ. એક ઈન્સાનોંકા ખઝાના જીસ્કો કબ્રસ્તાન કેહતે હૈ. દુસરા માલ દૌલત કા ખઝાના જો ખરાબ હોકર ગંદગીકી સુરતમેં પડા હુઆ હૈ. બસ ! યે દોનોં ખઝાને ઈબ્રત કે લીયે કાફી હૈ.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બીન ઉમર (ર.દી.) અપને દીલ કી ઈસ્લાહકે લીયે શેહરસે બાહર કીસી વેરાના કી તરફ નિકલ જાતે ઔર વહાં પહુંચકર કેહતે તેરે બસને વાલે કહાં ગયે ? ફીર ખુદહી જવાબ દેતે અલ્લાહતઆલાકી જાત કે સિવા હર ચીઝ હલાક હોનેવાલી હૈ.

(ઈબ્ને કસીર)

જીસ તરહ અલ્લાહતઆલાકી મખ્લુકમેં ગોરફિકર કરકે અલ્લાહતઆલાકી મઅરિફત ઔર દુનિયા કે ફાની હોનેકા ઈલ્મ હાસિલ કરના અફઝલ ઈબાદત ઔર નુરેઈમાન હૈ. ઈસી તરહ ખુદાકી નિશાનીયોં કો દેખને કે બાવુજુદ ખુદ મખ્લુક કી જાહેરી ટીપ ટાપ મેં ઉલઝકર રેહજાના ઔર દુનિયા કી ચીઝોં કી મોહબ્બત કી વજહ સે અલ્લાહતઆલાકી સચ્ચી મઅરિફત હાસિલ ન કરના સખ્ત નાદાની ઔર નાદાન બચ્ચોં જૈસી હરકત હૈ.

કુર્આન મજીદમેં ઐસે હી બેદીન પઢે લીખે જાહીલોં કે બારેમેં ઈર્શાદ ફર્માયા હૈ કે ''આસ્માન ઔર જમીન મેં કિત્ની હી નિશાનીયાં હૈ. જીન્સે યે લોગ મુંહ મોડકર ગુજર જાતે હૈ. ઉન્કી હકીકત ઔર કારીગરી ઔર ઉન્કે પૈદા કરને વાલે કી તરફ તવજ્જુહ નહી દેતે''.

وَكَاَيِّنْ مِّنْ اٰيَةٍ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يَمُرُّوْنَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُوْنَ (پ ۱۳ . ع ۵)

વો દીન બહોત જલ્દી આનેવાલા હૈ જબ કે હમ મેં સે હર શખ્સ ખુદાવંદે આલમ કે સામને ખડા હોગા. ઉસ દીન આખિરત પુરી હકીકતકે સાથ ખુલ ચુકી હોગી. ખુબસુરત અલ્ફાઝકી દીવારેં જો આજ લોગોંને અપને આસપાસ ખડી કર રખી હૈ સબ ઉસ રોઝ ટૂટ પડેગી. લોગ ઈસ તરહ નંગે હો જાયેગેં કે દરખ્ત કે પત્તે ભી ન હોંગે જીન્સે વો અપને આપ કો છુપા સકે.

હર વકત ચુસ્ત ઔર તૈયાર રહીયે :-

અકલમંદી કા તકાઝા યે હૈ કે આદમી હર વકત આખિરત કે લીયે તૈયાર રહે. ઔર આજકા કામ કલ પર ન ટાલે. બલ્કે જીંદગીમેં જીત્ની નેકીયાં સમેટી જાસકતી હૈ. કમસે કમ વકત મેં સમેટલે. ક્યું કે પતા નહી ફીર યે મૌકા હાથ આયે ન આયે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર (ર.દી.) ફરમાયા કરતે થે કે જબ તું

શામ કરે તો સુબ્હ કા ઈન્તિઝાર મત કર - ઔર જબ સુબ્હ કરે તો શા... ઈન્તિઝાર ન કર. ઔર સેહત કે ઝમાને મેં બિમારી કે વક્ત કા ભી કામ કરલે. (યાની સેહત કે વક્ત આમાલ કા ઝખીરા જમા કરલે જો બિમારી મેં કામ આયે) ઔર જીંદગી મેં મરને કે બાદ કે લીયે ઝખીરા જમા કરલે.

(બુખારી શરીફ - ૬૪૧૬)

જવાની કા દૌર કીંમતી હૈ :-

લોગ આમ તૌર પર જવાની કે ઝમાને કો ખેલ કુદ ઔર તફરીહ મેં બરબાદ કર દેતે હૈ. હાલાં કે યે ઈત્ના કિંમતી ઝમાના હૈ કે ઈસ્મેં ઈબાદત કા સવાબ બુઢાપે કી ઈબાદત સે કહીં ઝયાદા હૈ.

એક હદીસે કુદસી મેં હૈ કે અલ્લાહતઆલા ઈબાદત ગુજર મુત્તકી નવજવાન સે ખિતાબ કર કે ફરમાતા હૈ કે તેરા મુકામ મેરી નઝરમેં બાઝ ફરિશ્તોં કે બરાબર હૈ. **(કિતાબુ ઝઝોહદ - ૧૧૭)**

એક ઔર રિવાયતમેં હૈ કે જો નવજુવાન દુનિયાકી લઝઝતોં ઔર ખેલકુદ કો સિર્ફ અલ્લાહતઆલા કી રઝામંદી હાસિલ કરને કે લીયે છોડ દે તો અલ્લાહતઆલા ઉસ્કો ૭૨ સિદ્દકીન કે બરાબર અજ્ર અતા ફરમાતા હૈ. **(કિતાબુ ઝઝોહદ - ૧૧૭)**

એક રિવાયતમેં હૈ કે ઈબાદત ગુજર નવજુવાન કો મયદાને હશરમેં અર્શે ખુદાવંદી કા સાયા અતા કિયા જાયેગા.

મતલબ યે કે યે નિહાયત કિંમતી ઝમાના આમ તૌર પર ગફલતમેં બરબાદ કર દીયા જાતા હૈ. ઔર ઉસ્કે નુક્શાનકી પરવા નહી કી જાતી- યહી હાલ માલદારી ઔર ફુરસદ ઔર એશ કી જીંદગી કા હૈ. જરૂરત ઈસ બાતકી હૈ કે હમ ગાફિલ ન રહે. બલ્કે પુરી ફિકર કે સાથ આખિરતકી તૈયારી કરતે રહે. **(અલ્લાહ સે શરમ કીજીયે - ૪૨૨)**

સહી રૂખ સે હટના :-

હર કામકે લીયે એક સહી રૂખ હોતા હૈ. ઔર એક ગલત. આદમી સહી રૂખ પર ચલકર મંઝીલ પર પહુંચતા હૈ ઔર ગલત રૂખ પર ચલ કર ઈધર ઉધર ભટક જાતા હૈ- મિસાલ કે તૌર પર તિજારત મેં કામ્યાબી કા રાઝ મેહનત ઔર દીયાનતદારી હૈ. અબ તાજીર કે લીયે અમલ કા સહી રૂખ યે હોગા કે વો મેહનત ઔર દીયાનતદારી કા સુબુત દેકર તિજારતી

કામ્યાબી હાસિલ કરને કી કોશીષ કરે. યે તાજીર કા સહી તિજારતી રૂખ પર ચલના હૈ ઔર જો સહી રૂખ પર ચલે વો જરૂર એક ન એક દીન કામ્યાબ હોગા ઔર ઉસ્કે ખિલાફ અગર વો યે કરે કે બાઝાર કે દુસરે તાજીરોં કી બરબાદી પર અપની તિજારતી તરક્કી કી બુન્યાદ રખના ચાહે. યા બેંકો મેં ડાકા ડાલકર અચાનક કરોડપતી બનને કા ખ્વાબ દેખે તો યે સબ ઉસ્કે લીયે ગલત રૂખ પર ભટકને કી સુરતે હોગી. ઐસા તાજીર કભી કામ્યાબ નહી હો સકતા. યે તમામ સુરતે કીસી તાજીરકે લીયે રૂખસે બે રૂખ હોને કી સુરતે હૈ. ઔર જો શખ્સ રૂખસે બે રૂખ હો જાયે ઉસ્કે લીયે ઈસ દુનિયામેં કોઈ કામ્યાબી નહી.

યહી મામલા દીન કા ભી હૈ. દીન એકસિરાતે મુસ્તકીમ હૈ ઔર દુસરે ઉસ્મેં ભટકને કે રાસ્તે ભી હૈ. સિરાતે મુસ્તકીમ પર ચલને કો કુર્આન મેં ''ઈકામતે દીન'' કહા ગયા હૈ. ઔર ઈધર ઉધર કે રાસ્તોં મેં ભટકને કો તફ્રૂઈક ફીદ્દીન (દીન સે જુદાઈ) કહા ગયા હૈ. **(સુર એ શુરા - ૧૩)**

સિરાતે મુસ્તકીમ પર કાયમ હોના યે હૈ કે આદમી એક અલ્લાહ કો અપના સબકુછ બનાયે ઉસ્કો સબસે ઝયાદા ફિકર આખિરત કી હો. વો હર મામલે કો આખિરત કે નુક્તએ નજર સે દેખે. ઉસ્કા સબસે બડા મસ્અલા યે હો કે વો જહન્નમ કે અઝાબસે કૈસે બચ જાયે. ઉસ્કી સબસે બડી તલબ યે હો કે ખુદા ઉસ્કો જન્નતમેં દાખિલ કર દે. વો દુનિયામેં જીમ્મેદારાના જીંદગી ગુજરે. લોગોં કે સાથ મામલા કરને મેં એહતિયાત ઔર તક્વા કા ખ્યાલ રખતા હો. આઝાદી ઔર બેદીની કા મામલા ન કરેં. યે દીન કા સીધા રાસ્તા હૈ. જો ઈસ પર ચલેગા વો જરૂર ખુદા કો પાલેગા. વો ઉસ્કી રહમત ઔર નુસરત મેં હિસ્સેદાર બનાયા જાયેગા. સીધા રાસ્તા હી આદમીકો મંઝીલ તક પહુંચાતા હૈ.

ઈસલીયે જરૂરી હૈ કે ઈસ્લામ કા નિહાયત ગેહરાઈ સે મુતાલા કીયા જાયે તાકે આદમી સહી રાસ્તે સે ભટકને સે બચે ઔર સહી તરીકેસે દીનકો અપની જીંદગીમેં ઈખ્તિયાર કરનેવાલા બને.

હક કી પહેંચાન :-

વો શખ્સ જૌહરી નહી. જો હીરો કો સિર્ફ ઉસ વક્ત પહેંચાને જબ કે વો અપને હાર મેં લગા હુવા હો. જૌહરી વો હૈ જો હીરો કો અપને હાર

મેં ભી પહેંચાને ઔર દુસરે કે હાર મેં ભી. ઈસી તરહ હક કો પહેંચાનને વાલા વો હે જો હક કો હર હાલ મેં પહેંચાન લે. ચાહે વો ઉસ્કે અપને હલ્ક કે અંદર હો યા ઉસ્કે હલ્કે કે બાહર.

ખુદ પરસ્ત ઈન્સાન :-

શરદી કે મૌસમમેં સાપ લીપટા હુવા પડા હોતા હૈ. જાહીરમેં વો કાલી રસ્સીકા ટુકડા માલુમ હોતા હૈ. મગર જબ આપ ઉસ્કો છુતે હૈ તો અચાનક વો ફીન નિકાલ કર ખડા હો જાતા હૈ. યહી હાલ હર આદમીકા હૈ. હર આદમી જાહીર મૈં એક અચ્છા આદમી હૈ. મગર જબ ઉસ્કો છેડીયે તો અચાનક વો ઐસા બન જાયેગા જૈસે ઉસ્કે અંદર બુરાઈકે સિવા ઔર કોઈ ચીઝ મૌજુદ નહી હૈ.

એક શખ્સ દેખને મેં બિલકુલ ઠીક માલુમ હોગા. આમ તઅલ્લુક મેં વો દીનદાર- અખ્લાકવાલા નજર આયેગા લેકીન અગર ઈસ્કો આપસે કોઈ શિકાયત હો જાયે. આપસે ઉસ્કો કોઈ ઠેસ પહોંચ જાયે તો વો અગલે હી લમ્હે દુસરા ઈન્સાન બન જાયેગા. અબ ઐસા માલુમ હોગા ગોયા ઉસ્કો દીન ઔર અખ્લાક સે કોઈ વાસ્તા હી નહી.

એક શખ્સ અચ્છી બાતેં કરેગા. વો સચ્ચાઈકા તાલીબ દીખાઈ દેગા - લેકીન અગર આપ ઉસ્કો ઐસી બાત કેહ દીજીયે જો ઉસ્કો પસંદ ન હો તો વો ફોરન બિફર ઉઠેગા.

એક શખ્સ કી નજરમેં આપ તાકતવર હૈ - આપકે અંદર વો દુન્યવી અહમીયતકી ચીઝ દેખતા હૈ. ઐસી હાલતમેં વો આપકા જબરદસ્ત કદરદાન હોગા - આપ ઉસ્કો બડે નજર આયેગેં - ઔર અગર આપ ઉસ્કી નિગાહમેં કમઝોર હો. આપ સે ઉસ્કા કોઈ ફાયદા ન હો તો ઉસ્કી નજરમેં આપ બે કિંમત હોગેં. આપકા ઈખ્લાસ ઉસ્કો બેવકુફી દીખેગા - આપકી અચ્છી બાત ઉસ્કો બે કિંમત માલુમ હોને લગેગી.

એક શખ્સકે સાથ આપકા કોઈ મામલા નહી પડા. ઉસસે આપકે દુરકે તઅલ્લુકાત હૈ. ઐસી હાલતમેં વો બિલકુલ સહી બના રહેગા - લેકીન અગર ઉસસે મામલા પેશ આ જાયે આપકે કીસી અમલ મેં ઉસ્કા ફાયદા ટૂટ જાયે તો ઉસ્કે બાદ વો ઐસા બન જાયેગા જૈસે વો જાહીરી ઈન્સાનકી શકલમેં હૈયવાન. અબ વો આપકે સામને એક અલગ કિસમકે

ઈન્સાનકે રૂપમેં જાહીર હોગા. ફીર વો એક ઐસા ઈન્સાન બન જાયેગા જો જીદ, ઔર ગુસ્સા ઔર બદલા લેને કે સિવા કુછ જાનતા હી નહી.

હકીકત યે હે કે દુનિયામેં ખુદપરસ્ત ઈન્સાન ઝયાદા પાયે જાતે હૈ. ઔર ખુદા પરસ્ત બહોત કમ.

હકીકત કા ઈન્કાર :-

કાઈનાત કા એક ખુદા હૈ. જો ઉસ્કા ખાલીક ઔર માલીક હૈ. ખુદાને એક ખાસ સ્કીમ કે સાથ હમ કો પૈદા કીયા હૈ. જીસ્કા ઈલ્મ વો અપને ખાસ બંદો કે ઝરીયે હમતક ભેજતા હૈ. જીન્કો હમ રસુલ કેહતે હૈ. હઝરત મહંમદ (સ.અ.વ.) ઈસ સિલસિલેકે આખરી રસુલ હૈ. ઔર તમામ દુનિયાકો આપકી પેરવી કરની હૈ. જો શખ્સ આપકી દઅવતકો પાયે ઔર ફીર ઉસ્કો કુબુલ ન કરે. વો સિર્ફ આપહીકા ઈન્કાર નહી કરતા બલ્કે હકીકતમેં વો ખુદાકે તમામ નબીયોંકા ઈન્કાર કર દેતા હૈ. ઐસા શખ્સ ખુદા કા વફાદાર બંદા નહી બલ્કે ઉસ્કા બાગી હૈ ઔર ખુદાકી રહમતોંમેં ઉસ્કા કોઈ હિસ્સા નહી. **(અલરિસાલા - ૧/૧૯૮૪/૩૫)**

બા મકસદ ઈન્સાન કા કિરદાર :-

હઝરત સુહૈબ બીન સનાન રૂમી (ર.દી.) અવ્વલ દૌર કે મુસલમાનોંમે સે હૈ. ઉન્કી પૈદાઈશ મુસીલ મેં હુઇ. ઔર મદીના શરીફમેં હીજરી-૩૮ મેં વફાત પાઈ- વફાત કે વક્ત ઉન્કી ઉમ્ર ૭૦ સાલકી થી. ઉન્સે તીનસો હદીસે રિવાયત કી ગઈ હૈ. ઉન્કે બારે મેં રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા اَنَا سَابِقُ الْعَرَبِ وَصُهَيْبٌ سَابِقُ الرُّوْمِ

તારીખ ઈબ્ને અસાકીર કી રિવાયતસે માલુમ હોતા હૈ કે સુહૈબ રૂમી (ર.દી.) એક ઉંચે ખાનદાન કે આદમી થે. ફીર વો મક્કામેં તિજારત કરને લગે ઔર તિજારત મેં કાફી દૌલત કમાઈ.

હુઝુર (સ.અ.વ.) ને જબ મક્કાસે મદીના કે લીયે હિજરત ફરમાઈ તો સુહૈબ રૂમી (ર.દી.) ને ભી હિજરતકા ફૈસ્લા કીયા - ઉન્કી હિજરતકી ખબર લોગોં કો હોગઈ. ચુંનાચે કુરૈશ કે કુછ નવજુવાન ઉન્કે પાસ આયે ઔર કહા કે તુમને યે સારા માલ મક્કામેં હાસિલ કિયા હૈ. ઉસ્કો લેકર હમ તુમકો મદીના નહી જાને દેંગે. સુહૈબ રૂમી (ર.દી.) ને કહા કે અગર મેં તુમકો અપના માલ દેદું તો ક્યા તુમ મુજકો જાને દેંગે. ? ઉન્હોને

કહા હા. ઉસ્કે બાદ સુહૈબ રૂમી (ર.દી.) ને અપના સારા માલ ઉન્કે હવાલે કર દીયા.

અપના માલ કુરૈશકે હવાલે કર કે સુહૈબ રૂમી (ર.દી.) મદીના કે લીયે રવાના હુએ. વો મદીના પહુંચે ઔર આપ (સ.અ.વ.) સે મીલે ઔર આપકો મક્કા કા પુરા વાકેઆ બતાયા. ઉસ્કો સુનકર રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા એ અબુ યહયા તુમ્હારી તિજારત કામ્યાબ રહી.

એક દુસરી રિવાયત મેં યે અલ્ફાઝ હૈ ''સુહૈબ કી તિજારત કામ્યાબ રહી''. ''સુહૈબ કી તિજારત કામ્યાબ રહી''.

(અલબિદાયા વન્નીહાયહ - ૩/૧૭૩)

હઝરત સુહૈબ રૂમી (ર.દી.) કે મામલે કી હુઝુર (સ.અ.વ.) ને તસ્દીક ફરમાઈ ઈસસે માલુમ હોતા હૈ કે બા મક્સદ ઈન્સાનકા કિરદાર ક્યા હોના ચાહીયે કે વો અપને મક્સદ કે અલાવા દુસરી ચીઝકો સાનવી (સેકન્ડ) કે દર્જા પર રખે. વો અપને મક્સદ કો બચાને કે ખાતીર હર દુસરી ચીઝ કો કુર્બાન કરને કે લીયે તૈયાર રહે.

હઝરત સુહૈબ રૂમી (ર.દી.) ને મેહસુસ કીયા કે અગર માલ કે લીયે ટકરાવ કરૂં તો યે કોઈ અકલમંદી ન હોગી. યે માલ કે લીયે મક્સદકો કુર્બાન કરનેકી બાત હોગી- ચુંનાચે ઉન્હોંને મક્સદ કો બચાને કે ખાતીર માલ કો કુર્બાન કર દીયા- ઔર ઉસ્કો છોડકર મદીના ચલે ગયે.

ઈસ તરહ કે ઝઘડે વાલે મામલોમેં આમ ઈન્સાનકી યે બાત હોતી હૈ કે હમ અપના હક ક્યું છોડે ?, હમ ઈન્સાફ ક્યું ન માંગે?, મગર બા મક્સદ ઈન્સાન કી સોચ યે હોતી હૈ કે દુન્યવી હક કો લેને કી કોશીષ મેં વો રબ્બાની હક સે મેહરૂમ હો જાયેગા, દુન્યવી ઈન્સાફ કો હાસિલ કરનેકી લડાઈમેં વો આખિરત કે ઈન્સાફ કી તરાઝું મેં અપને આપકો બે કીમત કર લેગા. સોચને કા યે ફર્ક દોનોં કે અમલ મેં ફર્ક પૈદા કર દેતા હૈ. એક દુનિયા કે ખાતિર આખિરત કો ગુમા દેતા હૈ. ઔર દુસરા આખિરત કી ખાતીર દુન્યાકો ગુમા દેતા હૈ.

કામ કા આદમી :-

હઝરત ઉમર (રદી.) ને અપને અસ્હાબ સે ફરમાયા કે તુમ લોગ અપની તમન્ના બયાન કરો. ઉન્મે સે એક શખ્સને કહા. મેરી તમન્ના હૈ કે

યે ઘર દીરહમ સે ભરા હુવા હોતા તો મેં ઉન્કો અલ્લાહ કે રાસ્તેમેં ખર્ચ કરતા. હઝરત ઉમર (રદી.) ને ફરમાયા ઔર તમન્ના કરો. દુસરે શખ્સને કહા કે મેરી તમન્ના હૈ કે ઈસ ઘર કે બરાબર સોના હોતા તો મેં ઉસ્કો અલ્લાહકે રાસ્તે મેં ખર્ચ કરતા. હઝરત ઉમર (રદી.) ને ફરમાયા ઔર તમન્ના કરો. એક ઔર શખ્સને કહા કે મેરી તમન્ના હૈ કે ઈસ ઘર કે બરાબર જવાહિરાત હોતે તો મેં ઉન્કો અલ્લાહકે રાસ્તેમેં ખર્ચ કરતા. હઝરત ઉમર (રદી.) ને ફરમાયા ઔર તમન્ના કરો. લોગોં ને કહા ઈસ્કે બાદ હમારી તમન્ના નહી.

હઝરત ઉમર (રદી.) ને ફરમાયા મગર મૈં યે તમન્ના કરતાહું કે યે ઘર અબું ઉબૈદહ બીન જર્રાહ (રદી.) ઔર મઆજ બિન જબલ (રદી.) ઔર હુઝૈફહ બિન યમાન (રદી.) જૈસે આદમીયોં સે ભરા હુવા રહેતા ઔર મૈં ઉન્કો અલ્લાહકી રાહ મેં ઈસ્તિમાલ કરતા.

(બુખારી કીતારીફીસ્સગીર)

કામ કા એક આદમી ઈસ દુનિયાકા સબ સે કીંમતી સરમાયા હૈ. વો આદમી જીસ્કી એક રાય હો મગર વો અપની રાય મનવાને પર ઈસરાર ન કરે. જો અપને ખિલાફ તન્કીદ ભી ઈસ તરહ સુને જીસ તરહ વો અપની તારીફકો સુનતા હો. જો સહી ઉસુલોંસે મુંહ ન ફેરે.

હુસ્ને જન :– (અચ્છા ગુમાન રખના)

હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા કે અલ્લાહતઆલા ફરમાતા હૈ કે ''મેરા બંદા મેરે બારેમેં જૈસા ગુમાન કરતા હૈ મૈં ઈસીકે કરીબ હોતા હું. મૈં ઉસ્કે પાસ હોતા હું. જબ વો મુઝે યાદ કરતા હૈ. **(બુખારી શરીફ)**

હુઝુર (સ.અ.વ.) ને અપની વફાતસે તીન દીન પહેલે યે ઈર્શાદ ફરમાયા ''તુમ મેં સે કીસી ભી શખ્સ કી મૌત આયે તો ઈસ હાલ મેં આયે કે વો જરૂર અલ્લાહતઆલા સે હુસ્ને જન (અચ્છા ગુમાન) રખતા હો.

(મુસ્લિમ શરીફ)

અલ્લાહતઆલા સે હુસ્ને જન કા મતલબ યે નહી હૈ કે આદમી જીંદગી ભર મનમાની કરતા ફીરે ઔર ખુદાકે ખૌફ સે બે નિયાઝ હોકર સારે કામ અંજામ દે. ઔર આખિરતમેં અલ્લાહતઆલા સે યે ઉમ્મીદ લગા બેઠે કે વો ઉસ્કે ગુનાહોં કો માફ કરકે ઉસે જન્નતુલ ફીરદૌસમેં

પહુંચા દેગા. યે નાદાની ઔર જહાલત હી નહી બલ્કે અલ્લાહતઆલા કી બારગાહ મેં ગુસ્તાખી હૈ. સહી બાત યે હૈ કે ઈન્સાન કા દીલ અલ્લાહતઆલા કે ડરસે ભરા હુવા હો ઔર વો ઈસસે ડર કર હર કામકો અંજામ દે. ઔર જબ જીંદગી ખત્મ હો રહી હો તો યે સમઝે કે વો જાબિર ઔર જાલીમ બાદશાહ કે દરબાર મેં નહી બલ્કે રહીમ ઔર કરીમ મૌલાકી ખિદમતમેં હાજીર હો રહા હૈ. ઔર ઉસ્કે બારે મેં યે હુસ્નેજન રખે કે વો ઉસ્કે સાથ સખ્તીકા નહી બલ્કે લુત્ફોકરમ કા ઔર મોહબ્બત કા મામલા કરેગા. **(અલફુરકાન - ૧૨/૧૯૮૧/૩૧)**

શિકાયતોં સે બચના :-

મેરે મોહતરમ્ ! ઈસ જલીલ દુનિયા મેં લઝઝત ઔર રાહતકે મુસ્તહીક નેક ઔર ભલે લોગ હોતે તો સબસે ઝયાદા નેઅમત ઔર રાહતમેં જીંદગી બસર કરનેવાલે હઝરાતે અંબિયા (અ.લ.) હોતે. મગર ઉન્હીકી પાક જીંદગી દેખીયે. વો સબસે ઝયાદા સખ્ત તકલીફોંમેં નજર આતે હૈ. બસ ! તકલીફોં સે ગભરાના નહી ચાહીયે. ઔર ઝબાન પર શિકાયત ભી નહી લાની ચાહીયે. બલ્કે શુક્ર કરના ચાહીયે કે અલ્લાહતઆલા ને હમકો વો ચીઝ અતા ફરમાઈ હૈ જો અંબિયા (અ.લ.) ઔર ખાસ અવલિયા (ર.અ.) કો અતા ફરમાઈ હૈ. અલ્લાહતઆલા કી કુદરત મેં ઈસ મુસીબત સે બઢકર સખ્ત મુસીબતેં થી મગર ઉન્સે મેહફુઝ રખા. ઔર છોટી મુસીબતમેં મુબ્તલા કીયા. અગર શુક્ર ન કર સકે તો કમ અઝકમ સબ્ર તો જરૂરહી કરે. રોને ધોને ઔર શિકાયતોં સે બચેં. **(સુલુકે તરીકત - ૧૭૮)**

સમજદાર આદમી ચીઝોં પર ગૌર કરતા હૈ ઔર ઉસ્કી હકીકતકી ગહરાઈ તક પહુંચતા હૈ. વો ચીઝોં કો અંદર કી હકીકત કે એઅતિબાર સે જાન લેતા હૈ.

આદમી અપની જાત કે એઅતિબારસે દેખે. આદમી એક જીંદા વજુદકી હૈસિયતસે જમીન પર ચલતા ફીરતા હૈ. વો તરહ તરહકી ઝેહની ઔર જીસ્માની સલાહીયતોં કા માલીક હૈ.

સમજદાર આદમી અપને વુજુદ કો દેખકર યે સોચેગા કે મેરા યે વુજુદ કહાં સે આ ગયા?. મૈં ખુદ તો અપને આપકો પૈદા નહી કર સકતા થા. ફીરમૈં કૈસે એક મુકમ્મલ ઈન્સાનકી સુરત મેં દુનિયામેં મૌજુદ હો ગયા.?

યે સોચ ઉસ્કો ઈસ હકીકત તક પહુંચાયેગી કે ઈસ્કા પૈદા કરનેવાલા ખુદા હૈ. યે જાનકારી ઉસ્કો ખુદાકે આગે ઝુંકા દેગી- વો કેહ ઉઠેગા ખુદા તેરા શુક્ર હૈ કે તુંને મુઝે ઈન્સાન બનાકર પૈદા કીયા હૈ. હાલાં કે મૈં ખુદ અપને આપકો પૈદા નહી કર સકતા થા. **(અલરિસાલા - ૧૨/૧૯૯૧/૧૭)**

ઈબત હાસિલ કરના :-

શેખ હમીદુદ્દીન (૭૩૭ - હીજરી) અપને વાલિદ સુલતાન બહાઉદ્દીન કે ઈન્તિકાલ કે બાદ સલ્તનત પર બેઠે. ઔર ૨૧ સાલ તક હુકુમત કી.

''ઝિક્રે કિરામ'' મેં ઉન્કા વાકેઆ લીખા હૈ કે શેખ હમીદુદ્દીન કે સાથ એક છોટાસા વાકેઆ પેશ આયા જીસ્ને ઉન્કી જીંદગીકા રૂખ બદલ દીયા ઔર સુલતાન કે બજાયે ''શેખ'' બના દીયા.

શેખ હમીદુદ્દીન અપની હુકુમતકે ઝમાનેમેં દોપહેર કો અપને બાગમેં કયલુલહ કિયા કરતે થે. ઈસ બાગમેં ઉન્કા એક મહેલ થા. ઉસ મહેલકી નિગરાની એક ખાદીમા કે હવાલે થી. ઉસ્કે જીમ્મે યે કામ થા કે હરરોઝ વક્ત પર બિસ્તર બિછા દે. તાકે શેખ ઉસ પર આરામ કર સકે. એક રોઝ શેખ કે આને સે પહેલે ખાદીમા ને બિસ્તર બિછાયા વો ઉસ્કો બહોત અચ્છા લગા. વો ઉસપર કુછ દેર કે લીયે લેટ ગઈ. અભી વો બિસ્તર સે ઉઠી નહી થી કે ઉસ્કો નિંદ આગઈ. શેખ હમીદુદ્દીન જબ આરામ કરને કે લીયે મહેલમેં પહુંચે તો દેખા કે ખાદીમા બિસ્તર પર પડી સો રહી હૈ. શાહી બિસ્તર પર ખાદીમા કો સોયા હુવા દેખકર ઉન્હેં ગુસ્સા આ ગયા. ઉન્હોંને હુકમ દીયા કે ઈસ ગુસ્તાખી પર ખાદીમા કો સો કોડોં કી સઝા દી જાયે.

હુકમ કી ફૌરન તામીલ હુઈ. ઔર ખાદીમા કો કોડે મારે જાને લગે. મગર શેખ કો યે દેખકર તઅજ્જુબ હુવા કે ખાદીમા ચિલ્લાને કે બજાયે હર કોડે પર હંસ રહી હૈ. ઉન્હોંને સઝા રૂકવાકર ખાદીમા કો બુલવાયા ઔર હસને કી વજહ પુછી ખાદીમા ને નિહાયત સંજીદગીસે જવાબ દીયા :

મુઝે ખ્યાલ આયા કે જબ ઈસ નરમ બિસ્તર પર એકબાર બે ઈખ્તિયાર નિંદ કી યે સઝા હૈ. તો ઉન લોગોંકા ક્યા અંજામ હોગા જો

રોઝાના ઈસ નરમ બિસ્તર પર આરામ કરતે હૈ.

ખાદીમા કે ઈસ જવાબ કા શેખ પર ઈત્ના અસર હુવા કે ઉન્કી જીંદગી બિલકુલ બદલ ગઈ. વો દુનિયા ઔર ઉસ્કી લઝઝતોં સે બે રગબત હોગયે. ઔર દુરવેશી કી જીંદગી ઈખ્તિયાર કરલી. સલ્તનત છોડકર શેખ હમીદુદ્દીન લાહોર આયે. યહાં હઝરત સૈયદ અહમદ (જો ઉન્કે નાના ભી હોતે હૈ) કી ખિદમતમેં હાજીર હોકર ઉન્કે હાથ પર બયઅત કી ઔર મુજાહિદોં કે બાદ ઉન્કે ખલીફા હુએ. શેખને ૧૬૭ સાલ કી ઉમર પાઈ. આખિર ઉમ્ર મેં વો સિખર કે ઈલાકેમેં તબ્લીગ કા કામ કરતે રહે. ઈસ ઈલાકેમેં બહોતસે લોગ ઉન્કે હાથ પર ઈમાન લાયે.

(તઝકીર એ સુફીયા એ પંજાબ)

આદમી કી ફિતરત ઝિંદા હોતો એક જુમ્લા ઉસ્કો તડપાનેકે લીયે કાફી હૈ. ઔર અગર ફિતરત મુર્દા હો જાયે તો હઝારોં તકરીરેં ભી ઉસ્કો હરકતમેં લાનેમેં નાકામ સાબિત હોતી હૈ.**(ઈમાની તાકાત - ૩૨)**

સમાજી ઝલઝલા :-

ઝલઝલા કુદરતકી એક નિશાની હૈ. દુનિયાકે અકસર હિસ્સોંમેં ઝલઝલે આતે રેહતે હૈ. પહેલે ઝલઝલે આતે થે તો બહોત નુકશાન હોતા થા. મગર અબ તરક્કી યાફ્તા મુલ્કોં મેં જાપાન, કેલીફોર્નીયા વગેરહ મેં ઝલઝલા આતા હૈ તો બહોત કમ આદમી મરતે હૈ.

ઈસ્કી વજહ યે હૈ કે વહાં કે લોગોં ને તજુરબે સે જાના કે ઝલઝલે મેં જાનકા નુકશાન મકાનોં કે ગીરને સે હોતા હૈ. ઉસ્કા હલ ઝયાદા પક્કે ઔર મજબુત મકાન બનાના નહી હૈ. ક્યું કે ઝલઝલેકે મુકાબલેમેં કોઈ ભી મકાન મજબુત નહી. ઈસી તરહ ઉસ્કા હલ યે ભી નહી કે ઝલઝલે કે ખિલાફ શિકાયત ઔર હંગામા ખડા કિયા જાયે. ક્યું કે ઝલઝલા કુદરતકે ફેસ્લેં સે આતા હૈ. ઔર કુદરત કે ખિલાફ શૌર બકોર ઔર હંગામા સે કોઈ ફાયદા નહી.

ઈસ્કા હલ લોગોં ને યે નિકાલા કે અપને મકાન ઝયાદા પક્કે ઔર મજબુત બનાને કે બજાયે હલ્કે બનાને લગે. વહાં ઝલઝલા અબ ભી આતા હૈ. મગર અબ ઝલઝલે કે ઝટકે કે વક્ત મકાન સિર્ફ હીલ કર રેહ જાતે હૈ. વો ટૂટકર ગીરતે નહી. ઈસ તરહ ઈન્સાનોં કે મરને કી નૌબત નહી

આતી. ક્યું કે ઈન્સાન મકાનોં કે ગીરને સે દબકર મરતે હૈ ન કે ઝલઝલે કે ઝટકોં સે.

યહી મામલા ઈન્સાનોં કા ભી હૈ. હર આદમી અપને સીને કે અંદર એક ખતરનાક ઝલઝલા છુપાયે હુએ હૈ. યે ગુસ્સા ઔર બદલા લેને કા ઝલઝલા હૈ. એક આદમી કો જબ દુસરે આદમી સે કોઈ ઠેસ પહોંચતી હૈ યા કીસી આદમી સે કોઈ ઝટકા લગતા હૈ તો ઉસ્કે બાદ ઉસ્કે અંદર ગુસ્સેકી આગ ભડક ઉઠતી હૈ. ઉસ્કે સીને મેં બદલા લેને કા ઝલઝલા આ જાતા હૈ. યહી વો વક્ત હોતા હૈ જબકે એક આદમી દુસરે આદમીકો કત્લ કર દેતા હૈ. એક આદમી દુસરે આદમી કે ઘર ઔર દુકાનમેં આગ લગા દેતા હૈ. એક આદમી દુસરે આદમી કે નુકશાન કરને કે પીછે લગ જાતા હૈ.

ગોયા યે એક સમાજી ઝલઝલા હૈ. યે ઝલઝલાભી કુદરતકી એક નિશાની હૈ. હમ ઉસ્કો મિટાનેકી તાકત નહી રખતે. યહાં ભી હમ યહી કર સકતે હૈ કે હકીમાના તદબીરસે અપને આપકો ઉસ્કે નુકશાન સે બચાલે. ઔર અપની અકલ ઈસ્તિમાલ કરકે અપને આપકો ઉસ્કી ઝદમેં ન આને દે.

ઈસી સમાજી ઝલઝલે કે મુકાબલેકી હકીમાના તદબીર યે હૈ કે ટકરાવ કે મૌકે પર એવોઈડ (ટાલના) કરના. આપકો કોઈ બુરા કહે તો અસર ન લીજીયે. કીસીકી તરફસે કોઈ ભડકાને વાલી બાત આપકે કાનમેં પડે તો ઉસ્કો અનસુની કર દીજીયે. મતલબકે નાખુશગવાર બાતોં કો ભુલાકર આપ અપના સફરે હયાત જારી રખીયે -

જમીની ઝલઝલે કભી બંદ નહી હોંગે સિર્ફ યે મુમ્કીન હૈ કે હમ ઉન્કે નુકશાનસે અપને આપકો બચાલે. ઈસી તરહ ઈન્સાની યા સમાજી ઝલઝલે ભી કભી ખત્મ હોનેવાલે નહી. યહાં ભી જો ચીઝ મુમ્કીન હૈ વો સિર્ફ યે કે હમ બરદાશ્ત ઔર સબર કી તદબીર કો ઈસ્તિમાલ કરકે અપને આપકો ઉન્કી ઝદ મેં ન આને દે. ઔર અપને આપકો ઉન્કે નુકશાન સે મેહફુઝ રખે.

યાની ટકરાવ સે મુંહ ફેરના, છોટે નુકશાનકો બરદાશ્ત કર લેના. ભડકાને કે બાવુજુદ ન ભડકના. દુસરોંસે મુતાલબા કરને કે બજાયે ખુદ અપને સહી કામોં પર તવજ્જુહ દેના. મસાઈલ કો નજર અંદાઝ કરકે

મૌકે ઔર ઈમ્કાન કો ઈસ્તિમાલ કરના.

હકીમાના તદબીર હર મસ્અલે કા હલ હૈ. અકલમંદી કી તદબીર હર નુકશાન સે બચને કા યકીની નુસ્ખા હૈ. આપ હકીમાના તદબીર કો અપના ઉસુલ બના લીજીયે ઔર ફીર આપકો કીસીસે કોઇ શિકાયત નહી હોગી. **(અલરિસાલા - ૯/૧૯૯૪/૯)**

હઝરત ઉમર ફારૂક (રદી.) કા કૌલ હૈ કે અકલમંદ વો નહી હે જો યે જાને કે ખૈર ક્યા હૈ ? ઔર બુરા ક્યા હૈ ? બલ્કે અકલમંદ વો હૈ જો યે જાનેકે દો બુરાઈયોં મેં કૌનસી બુરાઇ બેહતર (કમ) હૈ.

(અલ અબકરીઆતીલ ઈસ્લામિયહ-૫૦૫)

ઈસ કૌલ સે માલુમ હોતા હૈ કે હર આદમી કે પાસ સિર્ફ દો ફેહરિસ્તે હૈ. એક ખૈર કી ઔર દુસરી બુરાઈયોંકી. ઐસા આદમી આલિમ તો હો સકતા હૈ મગર અકલમંદ નહી હો સકતા. અકલમંદ હોને કે લીયે આદમીકો યે જાનના ચાહીયે કે દો બુરાઈયોંમેં સે બેહતર બુરાઇ યાની કમ નુકશાન વાલી કૌનસી હૈ, યાની છોટી બુરાઇ (Lesser evil)

આમ ઑદમી મામલાત મેં સિર્ફ દો ચીઝોં કો જાનતા હૈ. ખૈર કે પહેલું કો ઔર બુરાઇ કે પહેલું કો. મગર અકલમંદ વો હૈ જો બુરાઇકો દો કિસ્મોં મેં તકસીમ કર સકે. ફીર દોનોં મેં જો બુરાઇ કમ નુકશાન દેનેવાલી હો ઉસ્કો બરદાશ્ત કર લે તાકે ઝયાદા બુરે નતીઝે સે બચ સકે.

શિકાયત કે બાવુજુદ :-

સફેદ કપડે પર કોઇ દાગ લગ જાયે તો આદમી ફૌરન ઉસ્કો ધોકર સાફ કરતા હૈ. ક્યું કે વો જાનતા હૈ કે અગર ફૌ ન ઉસ્કો સાફ ન કિયા તો દાગ નહી મીટેગા. ઔર કપડા દાગદાર હો ગા.

કુછ ઐસાહી મામલા આદમી કે ઝેહન કા હૈ. સમાજમેં રેહતે હુએ બાર-બાર આદમી કે ઝેહનમેં કોઇ ન કોઇ બાત આતી રહેતી હૈ. જૈસા કે બદલા લેનેકા જઝબા. હસદ કા જઝબા, શિકાયતકા જઝબા, નફરતકા જઝબા વગેરહ. ઈસ કીસમકે જઝબાત ઔર એહસાસ બાર બાર હર મર્દ - ઔરત કે ઝેહન મેં સુબ્હ શામ આતે રેહતે હૈ. વો આદમી કો ગલત રાસ્તે પર ચલનેમેં મુબ્તલા કરતે રેહતે હૈ.

ઐસા હર તજુરબા નફસ કો ખુશ કરને કા દાગ હૈ ઈસ દાગ કો દુર

કરનેકે લીયે વોહી કરના હૈ જો કપડોં કે દાગ કો દુર કરનેકે લીયે કરતા હૈ. હર ઔરત ઔર મર્દ કો ચાહીયે કે જબ ઈસ કીસ્મકા દાગ આદમી કે ઝેહન પર લગે તો ફૌરન ઉસ્કો અપને દીલો દિમાગસે નિકાલ દે. કોઈ સફાઈ વાલી બાત કરકે ફૌરન અપને આપકો ઈસ્કા અસર લેને સે બચાલે. જો મર્દ ઔર ઔરત ઐસા ન કરે ઉસ્કો ઐસા ન કરને કી ભારી કિંમત અદા કરની પડેગી- વો દાગ ઉસ્કી ઉલ્ઝનકા એક હિસ્સા બન જાયેગા. ઔર દીલ દિમાગકો હંમેશા કે લીયે દાગદાર કર દેગા.

જદીદ મુતાલા યે બતાતા હૈ કે ઈન્સાન કે દીમાગકે દો હિસ્સે હૈ. એક ઝીંદા ઝેહન ઔર દુસરા સોયા હુવા ઝેહન. જબ કોઈ બાત આદમીકે ઝેહન મેં દાખીલ હોતી હૈ તો પહેલે દીન ઉસ્કે ઝીંદા ઝેહન મેં રેહતી હૈ. ઉસ્કે બાદ આદમી જબ રાતકો સોતા હૈ તો નીંદ કી હાલતમેં ઈન્સાનકે દીમાગકા કુદરતી નિઝામ ઉસ બાત કો ઝીંદા દિમાગસે નિકાલ કર સોયે હુએ ઝેહનમેં પહુંચા દેતા હૈ. ઔર જબ ઐસા હો જાયે તો ફીર આદમી કે પુરે બદનકા હિસ્સા બન જાતા હૈ. ફીર ઉસ્કો ઝેહનસે નિકાલના બહોત મુશ્કીલ હો જાતા હૈ.

હમ દેખતે હૈ કે આમ તૌર પર મર્દ ઔર ઔરત કો એક દુસરે કે બારે મેં શિકાયત હોતી રેહતી હૈ. મગર વોહી મર્દ - ઔરત અપને બેટે-બેટી કે લીયે હંમેશા સહી ઔર નરમ સોચ મેં રેહતે હૈ. હાલાં કે મા-બાપ કો અપની ઔલાદ સે શિકાયતેં હોતી હૈ. મગર તજુરબા બતાતા હૈ કે શિકાયતોં કે બાવુજુદ લોગ અપની ઔલાદ કે બારે મેં બરાબર રેહતે હૈ. જબ કે યહી લોગ દુસરોંકી મામુલી શિકાયતોં કો લેકર ઉસ્કે ખિલાફ હંમેશા કે લીયે નફરતમેં મુબ્તલા હો જાતે હૈ.

ઈસ ફર્ક કા સબબ યે હૈ કે લોગ ઈન દોનોં મામલે મેં દો અલગ અલગ અંદાઝ ઈખ્તિયાર કરતે હૈ. ઉન્કો જબ અપની ઔલાદકી તરફસે શિકાયત હોતી હૈ તો ઉસ્કી કોઈ ન કોઈ સફાઈ કરકે ઉસ્કો ખત્મ કર દેતે હૈ. અપની ઔલાદ કે ખિલાફ શિકાયત કો વો અપને ઝેહન સે ફૌરન નિકાલ દેતે હૈ. જબ કે દુસરોં સે કોઈ શિકાયત પેશ આ જાયે તો વો ઉસ્કો અપને ઝેહન મેં બીઠા લેતે હૈ. વો ઉસ્કો યાદ કરતે રેહતે હૈ. વો લોગોં સે ઉસ્કા ચર્ચા કરતે હૈ. ઔર કીસી ન કીસી બહાને સે હરરોજ ઉસ્કો અપને

ઝેહન મેં તાઝા કરતે રેહતે હૈ.

ઈસ લીયે હર આદમી કો દુસરોં કે મામલે મેં કૈસા હોના ચાહીયે યે બાત બડી અહમ હૈ. ઉસ્કો ઐસા હી હોના ચાહીયે જૈસા વો અપને બેટા બેટી કે મામલે મેં કરતા હૈ. જબ ભી કીસીકે ખિલાફ કોઈ બુરા ખ્યાલ પૈદા હો તો ફૌરન ઉસ્કો ઝેહનસે નિકાલ દે. કીસી ભી હાલમેં ઉસ્કો અપને ઝેહન કા મુસ્તકબીલ હિસ્સા ન બનને દે.

(અલરિસાલા - ૧-૨૦૦૨/૮)

શિકાયત કો ફૌરન ખત્મ કરના :-

શિકાયતી મિજાઝ એક કાતિલ મિજાઝ હૈ. શિકાયતી મિજાઝ આદમી કે અંદર ગલત સોચ પૈદા કરતા હૈ. વો આદમી કો સહી સોચ સે મેહરૂમ કર દેતા હૈ. ઈસ કિસ્મકા મિજાઝ બેશક તમામ બુરાઈયોં કી જડ હૈ. અક્સર લડાઈ ઝઘડોં કે પીછે શિકાયતી મિજાઝ હી કામ કરતા હુવા નજર આતા હૈ.

દુનિયાકા નિઝામ કુછ ઈસ તરહ બના હુવા હૈ કે યહાં જરૂર એક કો દુસરે સે શિકાયત પૈદા હોતી રેહતી હૈ. ઐસે મૌકે પર કરનેકા કામ યે હૈ કે શિકાયત કા ખ્યાલ આતે હી ફૌરન ઉસ્કો અપને દિમાગસે નિકાલ દીયા જાયે. શિકાયત જબ પૈદા હોતી હૈ તો પહેલે ઝેહનમેં હોતી હૈ. અગર ઉસ્કો યાદ રખકર બારબાર દોહરાયા જાયે તો ધીરે ધીરે આદમી કે ઝેહનમેં મજબુત હોતી ચલી જાતી હૈ. ઔર ઐસી બેઠ જાતી હૈ કે ફીર કીસી તરહ ઉસ્કો નિકાલા નહી જા સકતા.

ઐસી હાલત મેં અકલમંદી યે હૈ કે શિકાયત પૈદા હોતે હી ફૌરન ઉસ્કો ખત્મ કર દીયા જાયે અગર પહેલેહી વક્ત મેં ઉસ્કો ખત્મ ન કિયા ગયા તો ધીરે ધીરે આદમી કી સોચ બિગડ જાં ગી. વો દુસરોંકો અપના દુશ્મન સમજેગા. ઔર મૌકા મીલને પર વો લડાઇ ઝઘડે પર ઉતર આયેગા. ચાહે ફીર ઉસ્કા નતીઝા કીત્નાહી ઉલ્ટા ક્યું જાહીર ન હો.

શિકાયત કો પહેલે હી વક્તમેં ખત્મ કરનેકા ઈલાજ કુર્આન મજીદ મેં ઈસ તરહ હૈ. وَمَا اَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيْبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ اَيْدِيْكُمْ (پ ٢٥ . ع ٥)

''યાની જો મુસીબત ભી તુમપર આતી હૈ વો તુમ્હારે અપને હાથોં કી કમાઈ કા નતીજા હૈ'' ઈસ્કા મતલબ યે હૈ કે જબ ભી આપકો

દુસરેકે ખિલાફ શિકાયત પૈદા હો તો ફૌરન આપકો યે કરના ચાહીયે કે શિકાયતકા રૂખ અપની તરફ કરલે. મામલેકો ખત્મ કરનેકી કોઈ બાત સોચે. જીસ્મેં કુસુર ખુદ આપકા નિકલતા હો. જબ આપકો એહસાસ હોગા કે કૌતાહી ખુદ અપની હૈ તો આપ અપની કૌતાહી દુર કરનેમેં લગ જાયેગે. ઔર અપને દુશ્મનકે ખિલાફ ફરિયાદ ઔર ઝઘડે મેં વક્ત કો બરબાદ કરને સે બચ જાયેંગે.

કોહીનુર હીરા :-

ઉસ્કી તારીખ મેં ઈખ્તિલાફ હૈ. આમ તૌર પર યે માના જાતા હૈ કે ઈરાન કે નાદીરશાહ ને જબ ઈ.સ. ૧૭૩૯ મેં દીલ્હી કો લુંટા. તો વો કોહીનુર હીરે કો અપને સાથ લે ગયા. ઉસ્કે મરને કે બાદ વો ઉસ્કે ફોજી સરદાર અહમદશાહ દુર્રાની (અફઘાનીસ્તાન) કો મીલા ઔર ઉસ્કે બાદ શાહ શુજાઅ કો.

શાહ શુજાઅ કોહીનુર કો હંમેશા અપની પઘડીમેં રખતા થા એક બાર મહારાજા રણજીતસીંગ ને અપને યહાં શાહ શુજાઅ ઔર દુસરી રિયાસત કે વાલીયોં કો દઅવત દી જબ સબ લોગ આકર બેઠ ગયે તો મહારાજા રણજીતસીંગને કહા : આજ મેં શાહ શુજાઅ કા દસ્તાર બદલ ભાઈ બનુંગા. શાહ શુજાઅને કહા અય કોર ચશ્મ, મેં જાનતા હું તું ક્યા ચાહતા હૈ.? ઉસ્કે બાદ ઉન્હોંને અપની દસ્તાર સે હીરા નીકાલા ઔર મહારાજા રણજીતસીંગકો દે દીયા. ઈ.સ. ૧૮૪૯ મેં જબ પંજાબ કો બ્રિટીશ ઈન્ડીઆ મેં મીલા દીયા ગયા તો ઉસ્કે બાદ રણજીતસીંગ કે લડકે દીલીપસીંગ કોહીનુર કો લેકર લંડન ગયે. વહાં ઉન્હોં ને ઉસ્કો મલીકા બરતાનીયા વિક્ટોરીયા કે હવાલે કર દીયા. ઉસ્કે બાદ સે વો તાજે બરતાનીયા કા હિસ્સા હૈ.

કેમીકલ રીસર્ચ બતાતા હૈ કે હીરા કોયલે સે તૈયાર હોતા હૈ. કરોડોં સાલકે ફીતરી અમલકે બાદ સિયાહ કોયલા કા એક ટૂકડા ચમકદાર હીરા બન જાતા હૈ.

હીરા ખાલીસ કાર્બન હોતા હૈ. ઉસ્કી બનાવટ વોહી હૈ જો કોયલા કી હૈ. મગર કોયલા કાલા હોતા હૈ ઔર હીરા બેહદ ચમકદાર. નીઝ હીરા તમામ ચીઝોંમેં સબસે ઝયાદા સખ્ત હોતા હૈ. પુરાને ઝમાનેમેં

હીરા સીર્ફ ઝીનતકી ચીઝ સમજા જાતાથા. મગર મૌજુદા ઝમાને મેં હીરા અપની બેહદ સખ્તી કી વજહ સે વો મુખ્તલીફ સનઅતી (કારીગરી) કે મકસદ મેં ઇસ્તિમાલ હોતા હૈ.

હીરા ઔર કોયલા કા યે ફર્ક અલામતી તૌર પર હકીકી ઇન્સાન ઔર ગેરહકી કી ઇન્સાન કે ફર્ક કો બતાતા હૈ. દોનોં કી જિંદગી અસલ ઇસી તરહ એક હૈ, જીસ તરહ હીરે ઔર કોયલા કી અસલ એક હૈ.

ઇસી તરહ હકીકી ઇન્સાન ખુદાકી દુનિયા મેં હીરા ઇન્સાન હોતા હૈ ઔર ગેર હકીકી ઇન્સાન સિર્ફ એક કોયલા ઇન્સાન.

દીનકા કામ હો યા દુનિયા કા કામ. હર એક કે લીયે હીરા ઇન્સાન દરકાર હોતે હૈ. કોયલા ઇન્સાન ન દીન કે કામ કા હૈ ન દુનિયા કે કામ કા.

(અલરિસાલા - ૨/૧૯૪૮/૨૮)

બુરાઈ મેં શિર્કત કા અંજામ :-

હઝરત ઉમર બીન અ.અઝીઝ (ર.અ.) ને એક મરતબા ચંદ લોગોં કો ઇસ ગુનાહ મેં ગિરફતાર કીયા કે વો શરાબ પી રહે થે. ઉન્મે સે એક શખ્સ કે બારે મેં સાબીત હુવા કે વો રોઝા રખે હુએ હૈ. ઉસ્ને શરાબ નહીં પી લેકીન ઉન્કી મજલીસ મેં શરીક થા. હઝરત ઉમર બીન અ.અઝીઝ (ર.અ.) ને ઉસ્કો ભી સઝા દી કે વો ઉન્કી મજલીસ મેં કયું બેઠા હુવા થા?

(બહરે મોહીત - ૩/૩૭૫)

હઝરતે નુહ (અલ.) કા સબર :-

હઝરત નુહ (અલ.) કી જાત ખુદ એક મોઅજીઝા થી સાડે નવસો સાલકી ઉમ્ર આપકો અતા કી ગઈ થી. આપકા કોઈ દાંત નહીં ગીરા થા ન આપકા કોઈ બાલ સફેદ હુવા. આપકી જીસ્માની તાકત મેં કોઈ કમી નહીં હુઈ. ઔર પુરી ઉમ્ર અપની કૌ કી તકલીફ પહોંચાનેકો સબ્ર કે સાથ સેહતે રહે.

(મઝહરી)

એહસાન કા બદલા :-

એક શખ્સને બાઝાર મેં ઈમામ અબુ હનીફહ (ર.અ.) કો ગાલીયાં દી હઝરત ઈમામ આઝમ (ર.અ.) ને ગુસ્સે પર કાબું ફરમાયા. ઔર ઉસ્કો કુછ નહીં કહા. ઔર ઘર આકર કાફી દિરહમ ઔર દિનાર લેકર ઉસ શખ્સ કે ઘર તશરીફ લે ગયે. દરવાઝે પર પહુંચકર ઉસ્કો આવાઝ

દી. યે શખ્સ બાહર આયા. તો દિરહમ ઉસ્કે સામને યે કેહતે હુએ પેશ ફરમાયે કે આજ તુમને મુંઝ પર બડા એહસાન કીયા. અપની નેકીયાં મુઝે દે દી. મેં ઈસ એહસાન કા બદલા દેને કે લીયે યે તોહફા પેશ કર રહા હું. ઈમામ સાહબકે ઈસ મામલેકા ઉસ્કે દીલ પર અસર હોનાહી થા. કે ઉસ્ને ઈસ બુરી ખસ્લતસે હંમેશા કે લીયે તૌબા કરલી. ઈમામ સાહબસે માફી માગી. ઔર આપકી સોહબતમેં રેહકર ઈલ્મ હાસિલ કરને લગા. યહાં તક કે આપકે શાર્ગિદો મેં એક બડે આલિમકી હૈસિયત ઈખ્તિયાર કરલી.

(મ.કુ.૨/૧૯૦)

કમીનાપન :-

''મોમિન ગલ્તી કર સકતા હૈ. મગર વો કમીનાપન નહી કર સકતા''. ગલ્તી તો વો હૈ કે જો જઝબાત મેં આકર હોજાયે. ફીર જબ ગુસ્સા ઠંડા પડ જાયે તો આદમી કો અપની ગલ્તીકા એહસાસ હો. વો શરમીંદા હો કે મુઝસે ઐસા ક્યું હોગયા.? જીસ્કે સાથ ગલ્તી હો ગઈ હૈ ઉસ સે મીલ કર માફી માગે. ઔર ગલ્તી કા બદલા અદા કરે. અગર યે મુસ્કીન હો તો ઉસ્કે લીયે દુઆ કરે કે યા અલ્લાહ તું મેરી ગલ્તી કો માફ ફરમા. ઔર મેરી તરફસે ઉસ્કે હક મેં બેહતર ફૈસ્લા ફરમા.

કમીનાપન અલગ ચીઝ હૈ. કમીને આદમીકો શરમીંદગી નહી હોતી. વો માફી નહી માગતા. બલ્કે વો ઝયાદા તકલીફેં પહોંચાકર ખુશ હોના ચાહતા હૈ. કમીના આદમી કા તઅલ્લુક જબ કીસીસે બિગડતા હૈ તો સિર્ફ તઅલ્લુક છોડનેકો કાફી નહી સમજતા. બલ્કે ઉસ પર જુઠે ઈલ્ઝામ લગાતા હૈ. ઉસ્કે ખિલાફ સાજીશેં કરતા હૈ. જુઠે મુકદ્દમેં ચલાતા હૈ. ઉસ્કો બરબાદ કરનેકા મન્સુબા બનાતા હૈ. વો ઉસ્કી હર ચીઝકો ગલત સાબિત કરનેમેં લગજાતા હૈ. વો દુસરોંકો ઉસસે બદગુમાન કરતા હૈ. ઉસ્કે બનતે હુએ કામોં કો બિગાડતા હૈ. યે સબ કમીનાપનકી સુરતેં હૈ. ઔર યે ખુદાકા અટલ કાનુન હૈ કે કમીનાપન ઔર દીન દોંનો એક સાથ કીસી શખ્સકે અંદર જમા નહી હો સકતા- ઐસા આદમી ખુદાસે દુર ઔર શયતાનસે કરીબ હોતા હૈ. (અલરિસાલા - ૭/૧૪૮૧/૪૩)

નફરત :-

નફરત કા બમ તમામ બમોં સે ઝયાદા ખતરનાક હૈ. વો ઈત્ના

તાકતવર હૈ કે કોઈ સુપર પાવર ભી ઈસસે મેહફુઝ નહીં.

નફરત એક સુપર બમ હૈ. જીસસે અમરિકાભી નિપટ નહી સકતા Hatred is a Super bomb which even America can't handle.

નફા બખ્શી :-

હદીસ મેં હૈ કે રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : કે તુમમેં સે જો શખ્સ અપને ભાઈ કો ફાયદા પહુંચા સકે વો જરૂર ઉસ્કો ફાયદા પહુંચાયે. **(મુસ્લિમ શરીફ)**

નફા બખ્શ બનને કે લીયે ઈસ્કી જરૂરત નહી કે આદમી બહોત ઝયાદા અસ્બાબ ઔર વસાઈલ કા માલીક હો. હર આદમી અપની હૈસીયત કે દાયરે મેં દુસરોં કે લીયે નફા બખ્શ બન સકતા હૈ. જૈસા કે કીસી કે હક મેં ખૈર ખ્વાહી કા એક કલ્મા ભી ઉસ્કો નફા પહુંચાતા હૈ. ઈસી તરહ એક અચ્છા મશ્વરા દેના, કીસી કા બોજ ઉઠા દેના, કીસીકે કામમેં અપની મદદ શામિલ કર દેના. કીસી ભટકે હુએ કો રાસ્તા દીખાના. હૈસિયત કે મુતાબિક કીસીકી માલી મદદ કરના. રાસ્તેકી રૂકાવટોંકો દુર કરના વગેરહ સબ નફા બખ્શીમેં શામિલ હૈ.

અગર કોઈ શખ્સ કીસી ભી કિસ્મકી મદદ પહુંચાને કી પોઝીશન મેં ન હો તો વો અપને ભાઈ કે હક મેં નેક દુઆ કરે. યે ભી નફા પહુંચાનેકા એક કામ હોગા. **(દીને ઈન્સાનિયત - ૭૨)**

ઈન્શાઅલ્લાહ કહેના :-

જબ આદમી કીસી કામ કા ઈરાદા જાહીર કરે તો ઉસ્કે સાથ ઈન્શાઅલ્લાહ (અગર અલ્લાહને ચાહા) ભી જરૂર કહે.

ઈસ હકીકત કો ધ્યાનમેં રખના ચાહીયે કે મેરી ચાહત સિર્ફ ઉસ વક્ત પુરી હોગી જબ ઉસ્મેં અલ્લાહ કી ચાહત ભી શામિલ હો જાયે.

ઈન્સાન ઈરાદા કરતા હૈ ઔર ઉસ્કે મુતાબિક કોશીષ કરતા હૈ મગર નતીઝા ઉસ વક્ત નીલકતા હૈ જબ ઉસ્કે સાથ અલ્લાહ કી રઝામંદી ભી શામિલ હો જાયે. ઈસ્કો અરબીમેં ઈસ તરહ કહા ગયા હૈ કે "કોશીષ મેરી તરફસે હૈ ઔર ઉસ્કી તકમીલ અલ્લાહકી તરફસે"

ઈસ એઅતિબારસે ખુદા ઔર બંદે કા મામલા ગે.ા દંદાનેદાર પહીયા (Cog wheel) કા મામલા હૈ. એક પહીયા ખુદાકા હૈ ઔર

દુસરા પહીયા ઈન્સાનકા. જબ દોનોં કે દંદાને (દાંતે) એક દુસરે મેં મીલ જાતે હૈ ઉસ્કે બાદ જીંદગી કી મશીન ચલ પડતી હૈ. ઈન્સાન અગર એસા કરે કે ખુદાકે પહીયેસે અલગ હોકર અપના પહીયા ચલાના ચાહે તો હરકતકે બાવુજુદ વો બે ફાયદા હોગા. ક્યુંકે પુરી મશીન ચલને કે લીયે જરૂરીથા કે ખુદાકે પહીયેકા દંદાનાભી ઈન્સાનકે પહીયેકે સાથ શામિલ હો-

''ઈન્શા અલ્લાહ'' કા કલ્મા એક દુઆ હૈ. ઈસ્કા મતલબ યે હૈ કે ઈન્સાન અપને કામકો શુરૂ કરતે હુએ અલ્લાહતઆલા સે દરખાસ્ત કરતા હૈ વો ઈન્સાન કે કાગ (દાંતે) મેં અપના કાગ મીલાદે. તાકે જીંદગી કી મશીન ચલ પડે. ઔર અપને અંજામ તક પહુંચે. ''ઈન્શા અલ્લાહ'' કહેના ગોયા જીંદગી કે સફર મેં માલીકે કાઈનાત કો અપને સાથ લેના હૈ. ઔર જીસ આદમી કા હાલ યે હો કે ખુદ માલીકે કાઈનાત ઉસ્કે સફર કા સાથી હો જાયે ઉસ્કો મંઝીલ તક પહુંચને સે કૌન રોક સકતા હૈ ?.

(દીને ઈન્સાનિયત - ૧૫૫)

يَا رَبِّ صَلِّي وَ سَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا ۔ عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرًا الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

(૨) અખ્લાક

અચ્છે અખ્લાક :-

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અમ્ર (રદી.) સે રિવાયત હૈ કે રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા : તુમમે સબસે અચ્છે વો લોગ હૈ જીન્કે અખ્લાક અચ્છે હૈ. **(બુખારી - મુસ્લિમ)**

હઝરત અબુ હરૈરહ (રદી.) સે રિવાયત હૈ કે રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : ઈમાન વાલોં મેં ઝયાદા કામીલ ઈમાનવાલે વો લોગ હૈ જો અખ્લાકમેં ઝયાદા અચ્છે હૈ. **(અબુ દાઉદ)**

યાદ રહે કે ઈમાન કે બગૈર અખ્લાક ઔર કીસી અમલ કા યહાં તક કે ઈબાદત કા ભી કોઈ એઅતિબાર નહી હર અમલ ઔર હર નેકી કે લીયે ઈમાન રૂહ ઔર જાન કે દર્જે મેં હૈ. ઈસલીયે અગર કોઈ શખ્સ અલ્લાહ ઔર રસુલ (સ.અ.વ.) પર ઈમાન લાયે બગૈર અખ્લાક વાલા નજર આયે તો વો હકીકી અખ્લાક નહી હૈ બલ્કે અખ્લાક કી સુરત હૈ. ઈસલીયે અલ્લાહ કે યહાં ઉસ્કી કોઈ કીમત નહી હૈ.

(મઆરિફુલ હદીસ - ૨/૧૬૫)

અગર ઈન્સાન કે અખ્લાક અચ્છે હો તો ઉસ્કી જીંદગીભી સકુન ઔર ખુશ ગવારી કે સાથ ગુજરેગી ઔર દુસરોં કે લીયે ભી ઉસ્કા વુજુદ રહમત ઔર ચૈનકા સામાન હોગા- ઔર અગર આદમી કે અખ્લાક બુરે હો તો ખુદ ભી જીંદગી કે લુત્ફ ઔર ખુશીયોં સે મેહરૂમ રહેગા. ઔર જીન્સે ઉસ્કા વાસ્તા ઔર તઅલ્લુક હોગા ઉન્કી જીંદગીયા ભી બે મઝા ઔર કડવી હોગી.

યે તો અચ્છે અખ્લાક ઔર બદ અખ્લાકી કે વો નકદ નતીજે હૈ જીન્કા હમ રોઝાના તજુર્બા કરતે રહેતે હૈ. લેકીન મરને કે બાદ વાલી હંમેશાકી જીંદગીમેં ઈન દોનોંકે નતીજે બહોત ઝયાદા અહમ નિકલને વાલે હૈ.

આખિરત મેં અચ્છે અખ્લાક કા નતીજા અલ્લાહતઆલા કી રઝા ઔર જન્નત હૈ. ઔર બદ અખ્લા કી કા અંજામ ખુદાવંદે કહહાર કા ગજબ ઔર દોઝખ કી આગ હૈ. **(અલ્લાહકી પનાહ)**

અખ્લાક સે મુરાદ આપસ કા સુલુક હૈ. અખ્લાક ઈસ બરતાવકા નામ હૈ જો રોઝાના કી જીંદગી મેં એક આદમી દુસરે આદમી કે સાથ કરતા હૈ.

અખ્લાક કા સાદા ઉસુલ યે હૈ કે તુમ દુસરોં કે લીયે વોહી ચાહો જો તુમ અપને લીયે ચાહતે હો. તુમ દુસરોં કે સાથ વૈસા હી બરતાવ કરો જૈસા બરતાવ તુમ અપને લીયે પસંદ કરતે હો.

હદીસ મેં હૈ કે લોગોં મેં સબસે અચ્છા વો હૈ જીસ્કે અખ્લાક સબસે અચ્છે હો.

હુઝુર (સ.અ.વ.) કે અખ્લાકે હસ્ના :-

હઝરત અલી (રદી.) ફરમાતે હૈ કે રસુલે કરીમ (સ.અ.વ.) કે જીમ્મે એક યહુદી કા કર્ઝ થા. ઉસ્ને આકર અપના કર્ઝ માગા આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ઈસ વક્ત મેરે પાસ કુછ નહી કુછ મોહલત દો. યહુદીને સખ્તી કે સાથ મુતાલીબા કીયા. ઔર કહા કે મૈં આપકો ઈસ વક્ત તક નહી છોડુંગા જબતક મેરા કર્ઝ અદા ન કર દો. હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. યે તુમકો ઈખ્તેયાર હૈ. મૈં તુમ્હારે પાસ બેઠ જાઉ. ચુંનાચે હુઝુર (સ.અ.વ.) ઉસી જગા બેઠ ગયે ઔર ઝહોર, અસર, મગરીબ, ઈશાં કી નમાઝેં ઔર અગલે દીન ફઝરકી નમાઝભી યહી અદા ફરમાઈ. સહાબા (ર.દી.) યે મંજર દેખકર રંજીદા ઔર ગજબનાક હો રહે થે. ઔર આહિસ્તા આહિસ્તા યહુદીકો ડરા ધમકા કર યે ચાહતે થે કે વો રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) કો છોડ દે. હુઝુર (સ.અ.વ.) ને મામલેકો તાડ લીયા. ઔર સહાબા (રદી.) સે પુછા યે ક્યા કરતે હો? સહાબા (રદી.) ને અર્ઝ કીયા. યા રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) હમ ઈસ્કો કૈસે બરદાશ્ત કરે ? એક યહુદી આપકો કૈદ કરે. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે મુઝે મેરે રબને મના ફરમાયા હૈ કે કીસી અહદ કરનેવાલે પર જુલ્મ કરૂં. યહુદી યે સબ માજરા દેખ ઔર સુન રહા થા.

સુબ્હ હોતે હી યહુદી ને કહા. ''અશહદુ અલ્લા ઈલાહા ઈલ્લલ્લાહું વઅશહદુ અન્નક રસુલુલ્લાહ''. ઈસ તરહ ઈસ્લામ કુબુલ ફરમાકર ઉસ્ને કહા યા રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) મૈં ને આધા માલ અલ્લાહ કે રાસ્તે મેં દે દીયા. ઔર કસમ હૈ અલ્લાહતઆલા કી કે મૈંને ઈસ વક્ત જો

કુછ કીયા ઉસ્કા મક્સદ સિર્ફ ઈમ્તેહાન કરના થા. કે તૌરાત મેં જો આપકી સિફાત (ખુબીયાં) બતાઈ ગઈ હૈ. વો આપ મે સહી તૌર મૌજુદ હે યા નહી?. મૈંને તૌરાત મેં આપકે બારે મેં યે અલ્ફાઝ પઢે હૈ.

મુહંમદ બીન અબ્દુલ્લાહ, ઉન્કી પેદાઈશ મક્કા મેં હોગી. ઔર હિજરત તૈયબહ કી તરફ ઔર મુલ્ક ઉન્કા શામ હોગા. ન વો સખ્ત મિજાઝ હોગેં. ન સખ્ત બાત કરને વાલે, ન બાઝારોંમેં શોર કરને વાલે ઔર બેહયાઈ સે દુર હોંગે.

અબ મૈં ને ઈન તમામ સિફાત કા ઈમ્તેહાન કરકે આપકો ઉસ્મે સહી પાયા. ઈસલીયે શહાદત દેતા હું કે અલ્લાહ કે સિવા કોઈ માઅબુદ નહી ઔર આપ અલ્લાહ કે રસુલ હૈ. ઔર યે મેરા આધા માલ હૈ. આપકો ઈખ્તેયાર હૈ જીસ તરહ ચાહે ખર્ચ ફરમાયે. યે યહુદી બહોત માલદાર થા. આધા માલભી એક બડી દૌલત થી.

(મ.કુ. ૪/૮૦)(તફસીરેમઝહરી-બયહકી)

તઅઝીમ ઔર અદબ :-

હઝરત અમ્ર બિન આસ (રદી.) ફરમાતે હૈ કે રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) સે ઝયાદા કોઈ મુઝે દુનિયા મેં મેહબુબ ન થા. ઔર મેરા હાલ યે થાકે મૈં આપકી તરફ નજર ભર કર દેખ ભી નહી સકતા થા ઔર અગર કોઈ મુઝસે આપકા હુલિયા મુબારક પુછતા તો મૈં બયાન કરને પર ઈસલીયે કાદીર નહી કે મૈંને કભી આપ (સ.અ.વ.) કો નજરભર કર દેખા હી નહી.

તિમીઝીને હઝરત અનસ (રદી.) સે નકલ કિયા હૈ કે મજલીસે સહાબા (રદી.) મેં જબ આપ તશરીફ લાતે થે તો સબ નજર નીચી કરકે બેઠતે થે સિર્ફ હઝરત અબુબક્ર સિદીક (રદી.) ઔર ફારૂકે આઝમ (રદી.) આપકી તરફ નજર કરતે ઔર આપ (સ.અ.વ.) ઉન્કી તરફ નજર ફરમાકર તબસ્સુમ ફરમાતે.

હઝરત મુગીરા બિન શુઅ્બા (રદી.) કી હદીસ મેં હૈ કે જબ આપ (સ.અ.વ.) ઘરમેં તશરીફ ફરમા હોતે થે. તો સહાબા (રદી.) બાહરસે આવાઝ દેકર આપ (સ.અ.વ.) કો બુલાના બેઅદબી સમજતે થે દરવાજે પર દસ્તકભી સિર્ફ નાખુન સે દેતે થે.તાકે ઝયાદા આવાઝ ઔર શોર નહો.

આપ (સ.અ.વ.) કી વફાત કે બાદ ભી સહાબા (રદી.) ઔર તાબેઈન કા મામુલ થા કે મસ્જીદે નબવી (સ.અ.વ.) મેં કભી બુલંદ આવાઝ સે બાત કરના તો દરકિનાર કોઈ વઅઝ ઔર તકરીર ભી બુલંદ આવાઝ સે પસંદ ન કરતે થે. અક્સર હઝરાતકા યે આલમ થા કે જબ કીસીને હુઝુર (સ.અ.વ.) કા નામ મુબારક લીયા તો રોને લગે ઔર હયબતઝદા હો ગયે.

ઈસી તઅઝીમ ઔર અદબ કી બરકત થી કે ઉન હઝરાત કો કમાલાતે નબુવ્વત સે ખાસ હિસ્સા મીલા ઔર અલ્લાહતઆલા ને ઉન્કો અંબિયા (અ.લ.) કે બાદ સબસે ઉંચા મુકામ અતા ફરમાયા.

(મ.કુ.- ૪/૮૮)

સહાબા (રદી.) કા મામલા :-

ઉરવહ બીન મસ્ઉદ કો મક્કા વાલોંને જાસુસ બનાકર મુસલમાનોં કા હાલ માલુમ કરને કે લીયે મદીના ભેજા. ઉસ્ને સહાબા (રદી.) કો પરવાના વાર હુઝુર (સ.અ.વ.) પર ગીરતા ઔર ફીદા હોતા હુવા દેખકર વાપસી મેં યે રીપોર્ટ દી કે મૈંને કયસર ઔર કિસરા કે દરબાર ભી દેખે હૈ ઔર નજ્જાશી બાદશાહ સે ભી મીલા હું. મગર જો હાલ મૈંને અસ્હાબે મુહંમદ (સ.અ.વ.) કા દેખા વો કહીં નહી દેખા. મેરા ખ્યાલ હૈ કે તુમ લોગ ઉન્કે મુકાબલેમેં હરગીઝ કામ્યાબ ન હોંગે. (મ.કુ. ૪/૮૮)

સહાબા (રદી.) કી ખુંબીયાં :-

સહાબા (રદી.) કે અંદર નસીહત કરને કા જઝબા પુરી તરહ મૌજુદ થા ઔર નસીહત સુનને કા ભી. હઝરત ઉમર ફારૂક (રદી.) ને એક મામલેમેં એક બાર ફેસ્લા દીયા. હઝરત અલી (રદી.) કો ઈસ ફેસ્લેમેં ગલ્તી નજર આઈ. ઉન્હોંને ઈસ પર ટોકા, હઝરત ઉમર (રદી.)અગરચે ખલીફા ઔર હાકિમ થે. ઉન્હોંને ફૌરન ઉસ્કો માન લીયા. ઔર કહા અગર અલી (રદી.) ન હોતે તો ઉમર (રદી.) હલાક હો જાતા.

(અલરિસાલા - ૧૦/૧૯૯૨/૧૪)

ઈસ્લામી આદાબ :-

જબ તુમ અપને ઘર મેં દાખીલ હો યા બાહર નિકલો તો દરવાઝે કો જોર સે ધક્કા ન દો. ઔર ન હી અપને આપ જોર સે બંદ હોને દો. ક્યું

કે યે ચીઝે ઈસ્લામ કે મિજાઝ કે ખિલાફ હૈ. દરવાઝેકો અપને હાથ સે બડી નરમી ઔર આહિસ્તા સે બંદ કરના ચાહીયે. શાયદ તુમને વો હદીસ સુની હોગી જો હઝરત આઈશા (રદી.) સે રિવાયત હૈ કે આપ (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા.

હર ચીઝ કી રૌનક ઉસ્કી નરમી મેં હોતી હૈ. અગર કીસી ચીઝસે નરમી કો છીન લીયા જાયે તો વો ઉસે ઐબદાર બના દેતી હૈ.

(મુસ્લિમ શરીફ)

જબ તુમ અપને ઘર મેં દાખીલ હો યા બાહર નીકલો તો ઘરમેં મૌજુદ મર્દ, ઔરતોં કો, છોટોં ઔર બડોં કો સલામ કીયા કરો. જો ઈન અલ્ફાઝ મેં હોના ચાહીયે. ''અસ્સલામું અલયકુમ વરહમતુલ્લાહી વબરકાતુહું'' ઔર ઈસ્લામી સલામ કો બદલ કર સલામકે દુસરે કલિમાત Good Morning, Welcome યા ઉન્કે અલાવા દુસરે અલ્ફાઝ સલામ કે લીયે મત કહો ક્યું કે ઈસ્લામી સલામ છોડ કર દુસરે કલિમાત કો અપનાને મેં ઈસ્લામી શેઆર કો બરબાદ કરના લાઝીમ આયેગા.

હઝરત અનસ (રદી.) ફરમાતે હૈ કે રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) ને મુઝસે ફરમાયા.

મેરે પ્યારે ! જબ તુમ અપને ઘરવાલોં કે પાસ જાયા કરો તો ઉન્હે સલામ કીયા કરો. યે તુમ્હારે ઔર ઘરવાલોં કે લીયે ખૈર ઔર બરકતકા સબબ બનેગા. **(તીમીઝી)**

હઝરત કતાદહ (ર.અ.)(મશહુર તાબેઈ) ને ફરમાયા, જબતુમ અપને ઘર મેં દાખિલ હુવા કરો તો ઘરવાલોં કો સલામ કીયા કરો. ક્યું કે તુમ્હારે સલામ કે વો ઝયાદા હકદાર હૈ જીન્કો તુમ સલામ કીયા કરતે હો ક્યું કે યે તુમ્હારે ઘરવાલે હૈ.

હઝરત અબુ હરૈરહ (રદી.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. જબ તુમ મેં સે કોઈ શખ્સ કીસી મજલીસ મેં જાયે તો મજલીસ વાલોં કો સલામ કરે. ઔર જબ વહાં સે ઉઠને કા ઈરાદા કરે તો ભી સલામ કરકે મજલીસ સે નીકલા કરે.

જબ તુમ અપને ઘર જાને કા ઈરાદા કરો તો ઘર મેં પહોંચને સે પહેલે ઘરવાલોં કો અપને અંદર આને કા એહસાસ દીલાકર ઘર મેં જાયા

કરો ઐસા ન હો કે તુમ્હારે અચાનક પહુંચ જાને સે વો કીસી વજહ સે ગભરા જાયે. યા ઉન્હે ઐસા મેહસુસ ન હો કે તુમ ઉન્કી ટોહ (ખોજ) મેં લગે હુએ હો. યા ઉન્કી કોતાહીયોં કા પતા લગાને કે ચક્કર મેં ઘરમેં ચુપકે સે દાખીલ હો રહે હો.

ઈમામ અહમદ બિન હમ્બલ (ર.અ.) ફરમાતે હૈ કે :

જબ આદમી ઘર મેં જાયે તો ઉસ્કે લીયે મુસ્તહબ હૈ કે ખંખારે યા અપને જુતોં કો હરકત દે. તાકે ઘરવાલોં કો ઉસ્કે આનેકા પતા ચલ જાયે. ઈમામ અહમદ (ર.અ.) કે સાહબઝાદે અબ્દુલ્લાહ (ર.અ.) ફરમાતે હૈ કે :

હમારે વાલીદ જબ મસ્જીદ સે ઘર કો લોટતે તો ઘર મેં દાખીલ હોને સે પહેલે અપને પેર કો જમીન પર મારતે. તાકે ઘરવાલે જુતેકી આવાઝ સુનકર યે સમજ લે કે આપ ઘર મેં દાખીલ હો રહે હૈ. ઝયાદાતર ખંખાર કર હી આપ ઘરમેં દાખીલ હોતે તાકે ઘરવાલોં કો આપકી આમદ કી ખબર હો જાયે.

જબ તુમકો અપને ભાઈ, દોસ્ત યા કીસી દુસરે કે દરવાઝે પર દસ્તક દેની હો તો ઉસ અંદાઝ સે દસ્તક દો જીસ સે દરવાઝે પર કીસી દસ્તક દેનેવાલે કા પતા ચલ જાયે. ન કે તુમ દરવાઝે કો જાલીમાં ઔર પુલીસવાલોં કે ધક્કા દેને કે માનીન્દ. નિહાયત સખ્તી સે ઔર જોર સે દસ્તક ન દો. ક્યું કે ઐસા કરને સે મકાનવાલા ખૌફ ઝદા હોગા. ઔર યે બેઅદબી કી હરકત હૈ .

ઈમામ બુખારી (ર.અ.) ને રિવાયત કીયા હૈ કે હઝારતે સહાબા (રદી.) હુઝુર (સ.અ.વ.) કે દરવાઝે પર અપને નાખુન સે દસ્તક દીયા કરતે થે ઈન હઝરાત કા યે અમલ હુઝુર (સ.અ.વ.) કે સાથ બહોત ઝયાદા અદબ કી વજહસે થા.

ઐસી હલ્કી દસ્તક ઐસે ઘરવાલોં કે લીયે હૈ જીન્કી રહાઈશ દરવાઝે કે કરીબ હો, લેકીન જીન્કી રહાઈશ દરવાઝે સે થોડી દુર હોતો વહાં દસ્તક ઈસ કદર જોરસે દી જાયે કે ઘરવાલે સુનલે. ફીર ભી સખ્તી સે દસ્તક દેને સે પરહેઝ કરે.

મુનાસીબ યે હૈ કે દો દસ્તકોં કે દરમ્યાન થોડાસા વકફા રખા જાયે.

અગર કોઈ વુઝું કર રહા હૈ. તો વોહ અપને વુંઝુસે ફારિગ હો જાયે યા અગર નમાઝ પઢ રહા હો તો સુકુન સે નમાઝ પુરી કરલે ઔર અગર ખાના ખા રહા હૈ તો લુકમા અચ્છી તરહ નિગલ લે.

ઉલ્માએ કિરામ ને દો દસ્તકોં કે દરમ્યાન ઈન્તિજાર કી મુદત ચાર રકાત પઢનેકે બ કદર બતાયી હૈ. ક્યું કે યે મુમ્કીન હૈ કે જીસ વક્ત આપને દસ્તક દેના શુરૂ કીયા હો ઉસ્ને ઉસી વક્ત નમાઝ શુરૂ કી હો.

જબ તુમને ફાસ્લે સે તીન બાર દસ્તક દે દી ઔર તુમ્હારે દીલ મેં યે ખ્યાલ આયા કે વો હાજીર હોતા તો જરૂર નિકલ આતા. ઐસી સુરત મેં તુમ્કો વાપસ લોટ જના ચાહીયે. ક્યુંકે હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે.

જબ તુમ મેં સે કોઈ શખ્સ તીન બાર ઈજાઝત તલબ કરે ઔર ઉસે ઈજાઝત ન મીલે તો ઉસે વાપસ લોટ જના ચાહીયે.

(બુખારી - મુસ્લિમ)

ઈજાઝત તલબ કરતે વક્ત દરવાઝે કે સામને ખડે નહી હોના ચાહીયે બલ્કે દરવાઝેકે દાઈ યા બાઈ તરફ ખડા હોના ચાહીયે ક્યું કે રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) કા મામુલ થા કે જબ આપ કીસીકે દરવાઝે પર તશરીફ લે જાતે તો અપને ચેહરે મુબારક સે ઉસ્કા સામના ન ફરમાતે બલ્કે યા તો આપ ઉસ્કે દાઈ તરફ ખડે હોતે યા બાઈ તરફ. **(અબુ દાવુદ શરીફ)**

આદાબે જીંદગી :-

આદાબે મુઆશિરત (રેહન સેહન) મેં ચાર ચીઝેં ઝિક્ર કી ગઈ હૈ.

૧. લોગોંસે બાતચીત ઔર મુલાકાતમે તકબ્બુરકે અંદાઝસે મુંહ ફેરકર બાત કરના મના હૈ.

૨. જમીન પર ઈતરા કર ચલના મના હૈ.

૩. દરમ્યાની ચાલ ચલને કી હિદાયત હૈ.

૪. જોર સે શોર મચા કર બોલના મના હૈ.

હુઝુર (સ.અ.વ.) કી મુબારક આદતેં ઈસ તરહ થી. આપ (સ.અ.વ.) હંમેશા ખુશો ખુર્રમ માલુમ હોતે થે. આપકે અખ્લાકમેં નરમી ઔર સહુલત પસંદ થી. આપ શોર ન મચાતે થે. ઔર ન ગંદી બાત કરતે. કીસી પર ઐબ ન લગાતે. બખીલી ન કરતે. જો ચીઝ ન ભાતી ઉસસે ગફલત બરતતે. તીન ચીઝેં આપને બિલકુલ છોડ રખ્ખી થી.

(૧) ઝઘડના (૨) તકબ્બુર કરના (૩) જો ચીઝ કામ કી ન હો ઉસ્મે મશગુલ ન હોના (મ.કુ. ૭/૪૦)

અખ્લાકી બિમારી :-

ફખ્ર, નાઝ ઔર ગુરૂર ઔર ખુદ પસંદી યે સબ એક હી ઝેહની કૈફિયત કે મુખ્તલીફ નામ હૈ. અરબી મેં ઉસ્કો ઉજબ કહા જાતા હૈ.

ઉજબ (ઘમંડ) બેશક સબસે બડી બુરી અખ્લાકી બિમારી હૈ. વો દીન ઔર અખ્લાક ઔર ઈન્સાનિયત હર ચીઝ કી કાતિલ હૈ. વો અલ્લાહ કે સામને સરકશી સે ઝયાદા બડા જુર્મ ઈસ દુનિયા મેં ઔર કોઈ નહી.

ગરમ મિજાઝ :-

બાઝ લોગ હાફિઝે કુર્આન ઔર કોલેજ કે પ્રિન્સીપલ હોતે હૈ ઔર વો નિહાયત ગરમ મિજાઝ હોતે હૈ. વો અપની ગરમ મિજાઝી કા સબબ અલ્લાહ કે કલામ કો સીને મેં મેહફુઝ હોના બતાતે હૈ. હકીકત યે હૈ કે અલ્લાહ કે કલામ સે ગરમ મિજાઝી ઔર બદ મિજાઝી નહી આતી સકતી. ઉસ્કો તો રહમત ઔર આફિયત કા સબબ બનના ચાહીયે. સહી પોઝીશન સે આગાહ હોને કી જરૂરત હૈ.

અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત આદમ (અ.લ.) કા ખમીર મુટ્ઠીભર મીટ્ટી સે બનાયા. યે મીટ્ટી કુલ રૂએ જમીન સે લી ગઈ થી. જગા જગા કી મીટ્ટી કા ઔલાદે આદમ પર યે અસર હુઆ કે જીસ્કી મીટ્ટી જહાં કી થી. નસલે આદમ કા રંગ રૂપ ઉસ્કે મુતાબિક કાલા, સફેદ, લાલ હુવા. મિજાઝ મેં ગરમી, નરમી ઔર દરમ્યાનાપન ઉસીકા નતીઝા હૈ. અચ્છી બુરી આદત ઔર તબીયત ઔર દરમ્યાનાપન સબ ઈસી મીટ્ટીકા અસર હૈ. (અબુ દાવુદ - ૨/૫૨૫)

ખામોશી મેં નજાત :-

જબ તુમ કીસી ઐસે શખ્સ કો દેખો જીસે દુનિયા સે બેરગબતી ઔર બાતચીત કમ કરનેસે નવાઝા ગયા હૈ તો તુમ ઉસ્કે કરીબ હો જાઓ ક્યું કે વો હિકમતકી બાતેં કરતા હૈ. (ઈબ્ને માજા-૪૦૯૧)

હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા કે " જો શખ્સ ચુપ રહા ઉસ્ને નજાત પાઈ" (તિર્મીઝી)

ઈસ્કા મતલબ યે નહી હૈ કે આદમી બોલના છોડ દે ઔર બિલકુલ ખામોશ રહે. બલ્કે ઉસ્કા મતલબ યે હૈ કે આદમી ખામોશ રેહ કર સોચે. વો પેહલે ખામોશ રેહકર મામલેકો સમઝે. ઉસ્કે બાદ બોલે. યે બેશક એક બેહતરીન તરીકા હૈ.

આદમી કો ચાહીયે કે વો અપની તરબિયત કરકે યે આદત ડાલે કે વો બોલને સે ઝયાદા ખામોશ રહે. વો બોલે તો ઉસ વક્ત બોલે જબકે વો સોચનેકા કામ કર ચુકા હો.

યે તરબિયત ઈસ તરહ કી જા સકતી હૈ કે મામુલ કી બાતચીત મેં કોશીષ કરકે અપને આપકોઉસ્કા આદી બનાયે. અગર આદમી રોઝાના કી બાતચીત મેં યે આદત ડાલ લે તો આદત કી બીના પર વો ઉસ વક્ત ભી ઐસા હી કરેગા.

આમ તૌર પર લોગ યે કરતે હૈ કે જબ ઉન્કે સામને કોઈ બાત આતી હૈ તો ફોરન ઉસ્કા જો જવાબ ઝેહન મેં આતા હૈ ઉસ્કો બોલના શુરૂ કર દેતે હૈ. યે તરીકા દુરૂસ્ત નહી. સહી તરીકા યે હૈ કે પેહલે સોચનેકા અમલ કિયા જાયે ઉસ્કે બાદ બોલના શરૂ કિયા જાયે. જો લોગ ઐસા કરે વો અપને બોલે હુએ અલ્ફાઝ પર પછતાને સે બચ જાયેગેં ઔર અપની કહી હુઈ બાતકો લૌટાના નહી પડેગા. ક્યું કે કહા હુવા બોલ દોબારા ઉસ્કી તરફ લોટને વાલા નહી.

દુનિયા મેં અક્સર ફિત્ને અલ્ફાઝ બોલનેસે પૈદા હોતે હૈ. કુછ અલ્ફાઝ નફરત ઔર સખ્તીકો ભડકાતે હૈ. જબકે અચ્છે અલ્ફાઝ અમન ઔર ઈન્સાનિયત કા માહોલ કાયમ કરતે હૈ. અગર આદમી સિર્ફ ઈત્ના કરે કે બોલને સે પેહલે સોચે ઔર અપને જઝબાત કો કાબું મેં રખકર બોલે તો ફિત્ના પૈદા હોનેસે પેહલે હી ખત્મ હો જાયેગા.

આદમી કો ચાહીયે કે કીસી કી બાત કા ફૌરન જવાબ ન દે બલ્કે સોચે કે કેહને વાલે કી બાત કા બેહતર જવાબ ક્યા હો સકતા હૈ ? ફીર વો પત્થર કા જવાબ પત્થર સે દેને કે બજાયે પત્થર કા જવાબ ફુલ સે દેને મેં કામ્યાબ હો જાયેગા.

અલ્ફાઝ કી તાસીર :-

અચ્છે ઔર બુરે અખ્લાક કા ઝયાદા તઅલ્લુક ઝબાન સે હોતા

હૈ. કડવા બોલ બદ અખ્લાકી કી અલામત હૈ ઔર મીઠા બોલ ખુશ અખ્લાકી કી અલામત હૈ. ઝબાન સે નિકલે હુવે કુછ અલ્ફાઝ એક શખ્સ કો આપકા દુશ્મન બના સકતે હૈ ઔર ઉસી ઝબાન સે નિકલે હુએ કુછ અલ્ફાઝ કા યે અસર હો સકતા હૈ કે ઉન્કો સુનને વાલા આપકા દોસ્ત બન જાયે.

ઝબાનકો સબસે ઝયાદા અહમિયત હાંસિલ હૈ. છોટી સી ઝબાન અગર દુરસ્ત ચલતી રહે તો બહોત બડા દર્જા હાંસિલ હોનેકા ઝરીયા બનતી હૈ. ઔર અગર યે બેહયા બન જાયે તો અલ્લાહકે ખૌફ સે બેનિયાઝ હોકર બુરી બાતેં બકને લગતી હૈ તો ઈન્સાન બદબખ્ત ઔર મેહરૂમ બન જાતા હૈ.

હઝરત અબુ સઈદ (રદી.) હુઝુર (સ.અ.વ.) કા ઈર્શાદ નકલ ફરમાતે હૈ કે જબ આદમી સો કર ઉઠતા હૈ તો તમામ આઝા ઝબાન કે સામને આજીઝી કરતે હુએ કેહતે હૈ કે હમારે લીયે અલ્લાહ સે ડરતી રહે. ઈસલીયે કે હમ તેરે સાથ હૈ. અગર તું સીધી રહે તો હમ સીધે રહેંગે અગર તું ટેડી હુઈ તો હમ ટેડે હો જાએંગે. **(તિર્મીઝી-૨-૬૬)**

એક મૌકે પર હુઝુર (સ.અ.વ.) ને હઝરત અબુઝર ગિફારી (રદી.) કો ખિતાબ કરતે હુએ ઈર્શાદ ફરમાયા

અય ! અબુઝર કયા ? મેં તુમ્હેં ઐસી દો આદતેં ન બતાઉં ? જો કરનેમેં આસાન ઔર અમલ કી તરાઝૂ મેં ભારી હૈ. મૈંને અર્ઝ કિયા જરૂર બતાયેં. તો આપ (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા

(૧) લંબી ખામોશી (૨) ખુશ અખ્લાકી

કસમ હૈ ઉસ જાતકી જીસ્કે કબ્જે મેં મેરી જાન હૈ. મખ્લુક ને ઈન દો આદતોં સે બઢકર કોઈ અમલ નહીં કીયા. **(મિશ્કાત-૨-૪૧૫)**

يَا رَبِّ صَلِّ وَ سَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا ـ عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرًا الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

(૩) આદાબે જવાઝેહ

ઈન્સાન કે હર ઉઝવ કે કુછ આદાબ હૈ જીન્કા લિહાઝ કરના જરૂરી હૈ.

નિગાહ કે આદાબ :-

જબ ભી અપને ભાઈ પર નજર ડાલો તો ઉસે મોહબ્બતસે દેખો. ઉસ્કી બેહતર ચીઝ પર નિગાહ રખો. ઔર જબ વો તુમસે બાત ચીત કર રહા હો તો અપની નિગાહેં ઉસ્કી તરફ મુતવજ્જે રખો.

સુનને કે આદાબ :-

જબ કોઈ તુમસે બાતચીત કર રહા હો તો ઉસ્કી બાતોં મેં અપની દીલચસ્પી કો જાહીર કરો ઔર બાતચીત કે દૌરાન અપના ધ્યાન ઔર નિગાહ દોનોં ઉસીકી તરફ રખો ઔર બાત કાટને સે પરહેઝ કરો ઔર અગર મજબુરીસે ઉન્મે કુછ કરના પડે તો ઉસસે મઅઝીરત તલબ કરલો.

ઝબાન કે આદાબ :-

અપને દોસ્ત સે ઐસી હી બાત કરો જૈસી વો ઈસ વક્ત સુનના પસંદ કરે મગર ઉસ બાતચીત મેં કમાલે હોંશિયારી સે કોઈ અચ્છી બાત યા નસીહત કર દો જીસ્મે ઉસ્કી ભલાઈ હો ઔર જો બાતેં ઉસે નાપસંદ હો ઉન્સે પરહેઝ કરો. ઉન્સે તેઝ આવાઝ સે બાત ન કરો ઔર વહી બાત કરો જીસ્કા વો ઈલ્મ રખતે હો ઔર વો આસાની સે ઉસ્કો સમજ સકે.

હાથોં કે આદાબ :-

અપને ભાઈયોં ઔર દોસ્તોં કે લીયે હંમેશા નેકી ઔર તઅલ્લુક કે લીયે હાથ બઢાઓ. ઉન્કે લીયે અપને હાથ કભી તંગ ન કરો ઉન્કી મદદ કરનેસે અપને હાથ કભી પીછે ન હટાવો.

પાંવ કે આદાબ :-

અપને ભાઈયોં કે સાથ ઈસ તરહ સે ચલો જૈસે કે તુમ ઉન્કે તાબે હો. આગે આગે મત ચલો. અગર તુમ્હે અપને સે કરીબ કરે તો સિર્ફ જરૂરત કે મુતાબિક ઉસ્કે કરીબ જાઓ. ફીર વાપસ અપની જગા પર આ જાઓ દોસ્તી ઔર ભાઈ ચારા પર ભરોંસા કરકે અપને ઔર ભાઈયોં કે હુકુક કી અદાયગી મેં કોતાહી ન કરો.

જબ ઉન્કો આતે દેખોતો ઈસ્તિકબાલ કે લીયે ખડે હો જાઓ જબ તક વો લોગ ન બેઠ જાયે તુમ્હે ભી નહી બેઠના ચાહીયે ઔર વહી બેઠો જહાં વો તુમ્હે બીઠાયે. **(હકીમાના અકવાલ - ૯૭)**

ઈસ્લામ અપને માનને વાલોંકો ઉસ અલ્લાહસે જો અલીમ ઔર ખબીર હૈ. ઉસસે શરમ કરને કી તલ્કીન કરતા હૈ. જો જાહીર ઔર પોશીદા, હાજીર ઔર ગાઈબ હર ચીઝ કો અચ્છી તરહ જાનનેવાલા હૈ. ઉસસે શરમકા તકાઝા યે હૈ કે જો કામભી ઉસ્કી નઝર મેં બુરા હો ઉસે કીસી હાલમેં હરગીઝ ન કીયા જાયે. ઔર અપને તમામ આઝા કો ઈસ્કા પાબંદ બનાયા જાયે કે ઉન્સે કભીભી ઐસે કામકો ન હોને દીયા જાયે જો અલ્લાહ સે શરમકે ખિલાફ હો. ચુનાંચે હુઝુર (સ.અ.વ) ને ઈર્શાદ ફરમાયા,

અલ્લાહતઆલાસે ઈત્ની શરમ કરો જીત્ની ઉસસે શરમ કરને કા હક હૈ. સહાબા (રદી.) ને અર્ઝ કીયા તમામ તારીફે અલ્લાહ કે લીયે હૈ. અય અલ્લાહકે નબી (સ.અ.વ.) હમ અલ્લાહસે શરમ તો કરતે હૈ. તો આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા યે મુરાદ નહી બલ્કે જો શખ્સ અલ્લાહસે શરમાને કે હક કો અદા કરેગા તો ઉસે તીન કામ કરને હોંગે.

(૧) અપને સરકી હિફાઝત કરેં ઔર ઉસ ચીઝ કી જીસ્કો સરને જમા કીયા.

(૨) પેટ કી હિફાઝત કરેં ઔર ઉસ ચીઝકી જો પેટ સે લગી હુઇ હૈ.

(૩) મૌતકો ઔર મૌતકે બાદ કે હાલાતકો યાદ કરે. વો દુનિયાકી ઝેબોઝિનત છોડ દે.

બસ ! જો ઐસા કરેગા વો અલ્લાહસે હયા કરને કા હક અદા કરેગા. **(મિશ્કાત -૧-૧૪૦)**

يَا رَبِّ صَلِّ وَ سَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا ۔ عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرًا الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

(૪) ગલત સોચ

બે ફાયદા બાતેં :-

હઝરત મૌલાના અશરફ અલી થાનવી (૨.અ.) ૧૮૬૩-૧૯૪૩) કો એક શખ્સ ને ખત લીખા ઔર યે દરયાફ્ત કિયા કે ફલાં શરીયત કે મસ્અલે કી હિકમત ક્યા હે ? મૌલાના થાનવી (૨.અ.) ને જવાબ મેં લીખાકે હિકમત કા સવાલ કરને મેં ક્યા હિકમત હે ? તુમ ખુદાકે હુકમ કી હિકમત હમસે પુછતે હો. હમ તુમ્હારે સવાલ કી હિકમત તુમસે પુછતે હૈ.

બહોત સે લોગોં કા યે અજીબ મિજાઝ હોતા હૈ કે વો ગેર જરૂરી સવાલ કરતે રહેતે હૈ. ઉન્હે ઉસ્કી તૌફીક નહી હોતી કે અપના હિસાબ કરે. અપની જીમ્મેદારીયોં પર ધ્યાન દે. અલબત્તા ખારજી મસાઈલ મેં બાલ કી ખાલ નિકાલને ઔર ઉન્કી હિકમતેં માલુમ કરનેકા ઉન્કો શોક હોતા હૈ. યે ઝેહન યકીનન ગેર ઈસ્લામી હૈ. જીન લોગોં કા ઝેહની ઢાંચા ઈસ કિસમકા બન જાયે વો કભી હક કો પાનેમેં કામ્યાબ નહીં હો સકતે.

કમાને ઔર ઘર બનાને કા મામલા હોતો હર આદમી અપને બારે મેં સોચતા હૈ. હર આદમીકો સબસે ઝયાદા ફિકર યે હોતી હૈ કે ઉસ્કી કમાઈ અચ્છી હો. ઉસ્કા મકાન અચ્છા બન જાયે મગર દીન ઔર આખિરતકે બારેમેં હર આદમી ઐસે મસાઈલ પર બહસ કરના પસંદ કરતા હૈ જીસ્કા તઅલ્લુક અપની જાતસે ન હો.

એક બુઝુર્ગ જીન્હોંને એક બડે ઈદારેમેં ૩૦ સાલ તક ફત્વા લીખનેકા કામ કીયા થા ઉન્હોંને કહા કે ઈસ પુરી મુદ્દતમેં હમારે પાસ જો ફત્વે સવાલમેં આતે રહે વો ઝયાદાતર દુસરોંકે બારે મેં થે. અપને બારેમેં બહોત કમ હમસે કીસીને સવાલ કીયે. ફલાં કી જાયદાદમેં મેરા કિત્ના હિસ્સા બનતા હૈ. ફલાં શખ્સ જો ઐસા વૈસા હૈ ઉસ્કે પીછે નમાઝ જાઈઝ હૈ યા નાજાઈઝ વગેરહ.

આદમી દુસરોંમેં ગુમ રેહતા હૈ. હાલાં કે ઉસ્કો અપને આપમેં ગુમ રેહના ચાહીયે. વો દુસરોં કે દીન વ ઈમાન કો નાપતા હૈ હાલાં કે ઉસ્કો અપના દીન વ ઈમાન નાપના ચાહીયે. દુસરોંકી બુરાઈ કી ખબર

સબકો હૈ લેકીન અપને ગુસ્સે ઔર બદલા લેનેકા ભુત દિમાગ મેં સવાર હૈ. ઉસ્કી કીસી કો ખબર નહી. (અલરિસાલા - ૩/૧૯૮૧/૫)

ઉમ્મત કે ઝવાલ કી અલામત :-

હઝરત મઆજ બીન અનસ (રદી.) હુઝુર (સ.અ.વ.) કા ઈર્શાદ નકલ ફરમાતે હૈ કે યે ઉમ્મત શરીઅત પર કાયમ રહેગી. જબ તક કે ઉન્મે તીન ચીઝેં જાહીર ન હો.

(૧) જબતક ઉન્સે ઈલ્મ (ઔર ઉલ્મા કિરામ) કો ન ઉઠા લીયા જાયે.

(૨) ઉન્મેં ના જાઈઝ ઔલાદ કી કસરત ન હો જાયે.

(૩) ઔર લઅનત બાઝ લોગ પૈદા ન હો જાયે.

સહાબા (રદી.) ને અર્ઝ કિયા ''લઅનતબાઝોં'' સે ક્યા મુરાદ હૈ ? ફરમાયા : આખરી ઝમાને મેં ઐસે લોગ હોગેં, જો મુલાકાત કે વક્ત સલામ કે બજાયે લઅનત ઔર ગાલી ગલોચ કા તબાદલા કીયા કરેગેં.

(દર્રે મન્સુર - ૬/૫૫)

મુસલમાન અપને દીન કે બારે મેં બહોત જોશીલે હોતે હૈ લેકીન અમલી જીંદગી મેં હમારી જોશ વાલી જીંદગી સિર્ફ ઝબાની જમા ખર્ચ ઔર ધુમધામ તક રેહ જાતી હૈ. જબ અમલ કા વક્ત આતા હૈ ઔર દુન્યવી ફાયદા દીન સે ટકરાતા હૈ તો અક્સર હમારા મઝહબી જોશ દબ જાતા હૈ ઔર દુન્યવી નફા ગાલિબ આજાતા હૈ. ઈસ અફસોસનાક સુરતે હાલ કે લીયે મિસાલે પેશ કરનેકી જરૂરત નહી હૈ. હર આદમી અપની જીંદગીમેં ઈસ જોશ કે ટકરાવ કા મુશાહિદા કર સકતા હૈ. ફીર ભી યે ટકરાવ યા નિફાક નીચે લીખે ગયે મૌકોં પર દેખને મેં આતા હૈ.

અગર કોઈ અજનબી શખ્સ દીન કે ખિલાફ કોઈ હરકત કરતા હૈ તો હમારે જઝબાત કુછ ઔર કિસ્મકે હોતે હૈ ઔર વહી શરીયત ખિલાફ કામ અગર અપના કોઈ રિશ્તેદાર યા દોસ્ત કરતા હૈ તો હમારે જઝબાતકા અંદાઝ કુછ દુસરા હોતા હૈ.

અચાનક આનેવાલી આફત ઔર મુસીબત હમારે જઝબાતમેં જોશકા સબબ બનતી હૈ. મગર મુસીબત ટલ જાનેકે બાદ હમારે દીની જઝબાત ઠંડે પડ જાતે હૈ ઔર ઉન્મે ચુસ્તી ઔર કોશિષ કરના બાકી નહી રેહતા ઔર ઉસ્કા હમેં અપની જીંદગીમેં તજુરબા હોતા રેહતા હૈ.

મિસાલકે તૌર પર કહી ફસાદ હોતા હે યા કોઈ આસ્માની આફત નાઝીલ હોતી હે તો મસ્જીદે આબાદ હો જાતી હે ઔર દીન કે નારે બુલંદ હોને લગતે હૈ. મગર જહાં અમન કાઈમ હુવા ફીર વહી ગફલત ઔર કોતાહી લૌટ આતી હૈ.

ઈસી તરહ અગર હમારે દીની અહકામ મેં હુકુમત યા કીસી ઔર પાર્ટી કી તરફસે દીની આમાલ મેં દખલગીરી હોને લગે તો હમારે દીની જઝબાત ઈસ કદર જોશ મેં આતે હે કે હમ અપની જાનકી પરવા કીયે બગૈર બદલા લેને પર તુલતે હે ઔર અગર હમ ખુદ દીની આમાલ મેં સુસ્તી કરે તો હમારા દીની જઝબા જોશમેં ક્યા આતા?. અફસોસ ભી નહી હોતા. જીસ્કે નતીજે મેં હમ ઔર હમારે ઘર કે લોગ નમાઝ ઔર ઈબાદત સે દુર હો તો હમારા દીની જઝબા સોયા હુઆ રેહતા હે ઔર હમ ઘરમેં હોનેવાલી અલ્લાહતઆલાકી ખુલી નાફરમાની દેખકરભી ખામોશ તમાશાઈ બને રેહતે હૈ.

હુઝુર (સ.અ.વ.) સે હમારી મોહબ્બત કા જઝબા બડા અજીબ હે. કોઈ દુસરા શખ્સ આપકી શાનમેં અદના ગુસ્તાખી કરે તો વો ઉસ્કી નજરમેં વાજીબુલ કત્લ કરાર પાતા હે. લેકીન જબ હમ ખુદહી અપની હરકતોં ઔર આમાલ સે આપકી શાનમેં ગુસ્તાખી ઔર તકલીફ દેનેવાલે કામ કરે તો આપસે હમારી મોહબ્બતકા જઝબા સિર્ફ ઢોંગ બનકર રેહ જાતા હે. ઉસ્કી મિસાલે સર સે પાંવ તક આજ હમારે અંદર પાયી જાતી હે.

મોહબ્બતે રસુલ (સ.અ.વ.) કે દાવે કે બાવુજુદ પુરી બે હયાઈ કે સાથ દાઢી મુંડવાના, નંગે સર રેહના, ખડે ખડે યા ચલતે ફીરતે ખાના, ખડે હોકર પેશાબ કરના, સુન્નત કે ખિલાફ કામ કરના વગેરહ યે સબ હરકતેં ગલત જઝબે કો સાબિત કર રહે હે. યે તો થોડી મિસાલે હે વરના દેખા જાયે તો જીંદગીકે હર મોડ પર હમ ઈસ ગલત ઔર મુખાલિફ જઝબાતકે શિકાર હૈ ઔર યે બિમારી કૌમ કે હર તબ્કેમેં પાયી જાતી હે ઔર યહી બિમારી આજ હમારી કૌમી જીલ્લત ઔર બરબાદીકા સબબ હે. જબતક ઈસ્લામી સમાજ ઈસ ગલત ઔર મુખાલીફ જઝબેસે મેહફુઝથા કામ્યાબી ઉન્કે કદમ ચુંમતી રહી ઔર જબસે યે ગલત જઝબા

હમારે અંદર પૈદા હો ગયા હૈ જબસે બરાબર કૌમ કે ઝવાલ કે અસ્બાબ પૈદા હો રહે હૈ ઔર અલ્લાહ સે દુરી ઔર ઉસ્કી મદદ સે મેહરૂમી કી શક્લેં જાહીર હો રહી હૈ.

ગલત ઝેહન સાઝી :-

મુસલમાન અપને મસ્અલે કા હલ કુર્આન મજીદ મેં નહી ઢુંઢતે. વો દુસરોં કી બાતેં સુનકર અપની રાય બનાતે હૈ. ઈસ્લામ ઉન્કી જીંદગી કા એક રસ્મી હિસ્સા હૈ. ઈસ્લામ ઉન્કા કૌમી કલ્ચર હૈ. વો ઉન્કા દીન નહી. મૌજુદા મુસલમાનોંકી ઈજતિમાઈ સોચ, ઉન્કી મિલ્લી પોલીસી કુર્આન કે મુતાબિક નહી.

ઈપોઝેશન પાર્ટીઓં કે બયાનાત, હ્યુમન રાઈટ્સ, કમીશનકી રીપોર્ટે , તાલીમ યાફ્તા તબ્કે કા ઈજહારે ખ્યાલ, યહી મુસલમાનોં કી ઝેહન સાઝી કે ઝરીયે હૈ. વો હાલત કો કાનુન ઔર મન્તીક કી નજર સે દેખતે હૈ.

બંદા ઔર ગુલામકા ફર્ઝ હૈ કે વો અપને આકા ઔર મૌલાકી ખુશી ઔર રઝામંદી મેં રાજી હો ઈસી કી રાત દીન મેં કોશીષ કરની ચાહીયે. દીલ મેં કીસી એઅતિરાજ કો જગા દેના. બંદગી ઔર બંદે કી શાન કે ખિલાફ હૈ. અલ્લાહતઆલા શાનહું કે હિકમતવાલે ફૈસ્લે પર સદમા ઔર નારાજગી જાહીર કરના બહોત ઝયાદા બે અદબી ઔર ગુસ્તાખી કી બાત હૈ. હમારા ફર્ઝ હૈ કે હમ દીલ ઔર ઝબાન સે ઈસ શેઅર કી તસ્દીક કરને વાલે બને.

રાજી હૈ હમ ઈસ્મે ખુદા - જીસ્મે કે હૈ તેરી રઝા.

(સુલુકે તરીકત - ૧૪૪)

તકબ્બુર :-

તકબ્બુર કા એક દર્જા તો યે હૈ કે માલ, અવલાદ, અકલ મેં ખુદ કો દુસરોં સે બડા ઔર દુસરોં કો હકીર ઔર જલીલ સમઝે. ઈન ચીઝોં મે તકબ્બુર બહોત બડી બેવકુફી ઔર નાદાની હૈ. ઈસલીયે કે ઈન સબ ચીઝોં કે અસલ માલીક તો હકતઆલા શાનહું હૈ. બંદે કો તો યે નેઅમતે સિર્ફ આરજી તૌરપર ઈમ્તિહાન કે લીયે અતા હુઈ હૈ. જબ વો ચાહેગેં ફૌરન છીન લેગેં યા કુછ દીનોં કે બાદ મૌત તો યકીનન ઈન ચીઝોં

કો છુડા હી દેગી. ફીર તકબ્બુર કી ગુંજાઈશ કહાં ?

કોશીષ કરે કે અલ્લાહતઆલા કે સાથ તઅલ્લુક ઔર નજદીકી મેં જો ઈઝઝત ઔર બડાઈ હૈ ઉસ્કો દુનિયા કે બડે બડે બાદશાહ ભી માનતે હૈ ઔર ઈન ફકીરોં કી જુતીયાં ઉઠાને કો ફખ્ર સમજતે હૈ. લિહાઝ ઈલ્મો અમલ પર જો તકબ્બુર હોગા વો ભી સબસે બડા હોગા. જો બેવકુફી ઔર નાદાની કી આખરી હદ હૈ.

ફીર તકબ્બુર કભી સિર્ફ દીલ મેં હોતા હૈ યે ઈસ્તિકબાર કેહલાતા હૈ. કભી ઝબાન સે ભી જાહીર હોતા હૈ. ઉસ્કો ફખ્ર ઔર શોખી જતાનેવાલા કહા જાતા હૈ. યે સબ હરામ હૈ. ચુંનાચે અલ્લાહતઆલા કા ઈર્શાદ હૈ (پ ۱ . ع ۳) أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ .

ઈસી તરહ દુનિયા મેં તકબ્બુર કરનેવાલા અપનેકો મુતકબ્બીર નહી સમજતા બલ્કે જીત્ની યે બિમારી અંદરમેં હોતી હૈ ઈત્નાહી વો ઈસ્કા ઈન્કાર કરતા હૈ ઔર બેફિકર હોતા હૈ. ક્યુંકે તકબ્બુર કી હકીકત હી યે હૈ કે આદમી અપને તમામ કામોં ઔર આમાલ ઔર ફિકરો ખ્યાલાત કો અચ્છા સમજે ઔર જબ અચ્છા હી સમજ રહા હૈ તો ફિકરકી ક્યા જરૂરત ?. જબતક તકબ્બુર કી અલામતોં પર ગૌર ન કરે યા કોઈ દુસરા દોસ્ત આગાહ ન કરે પતા નહી ચલતા.

ઈસલીયે જરૂરી હૈ કે ખુદકો મતકબ્બીર જાનકર જીંદગીભર ઉસ્કે ઈલાજ કી તરફ ધ્યાન દે ઔર દુસરોં કે તકબ્બુરી કે ઐબ તલાશ કરને મેં ન રહે ઔર ઉન્કો મુતકબ્બીર ન સમઝે. ક્યું કે ઈસ સુરત મેં યે ખુદ હી તકબ્બુરી કા શિકાર હો જાયેગા. ક્યુ કે દુસરોં કી ઐબ તલાશ કરના એક મુસ્તકીલ બિમારી હૈ. ઈસ અનમોલ નસીહત કો પુરી તરહ યાદ રખો જો શેખ સઅદી (ર.અ.) કો ઉન્કે શેખ શિહાબુદ્દીન સહરવરદી (ર.અ.) ને ફરમાઈથી.

શેખ સઅદી (ર.અ.) ફરમાતે હૈ મેરે શેખ શિહાબુદ્દીન (કદ્દસસર્રહું) ને કશ્તી મેં બેઠે હુએ મુઝે દો નસીહતેં ફરમાઈ થી.

(૧) અપને બારેમેં કભી ખુદબીની (તકબ્બુર, ઘમંડ) મે મુબ્તલા ન હોના ઔર ખુદકો દુસરોં સે બેહતર ન સમજના.

(૨) દુસરોં કો હકીર ઔર જલીલ સમજનેવાલા ન બનના.

યે નસીહત નિહાયત અહમ ઔર કીમતી હૈ. હુઝુર (સ.અ.વ.) ને હઝરત અબુજર (ર.દી.) કો નસીહત ફરમાઈથી કે અપને ઐબોં પર નજર કરના તુમ્હે દુસરોં પર નજર કરનેસે રોકદે.

(નિદાએ શાહી - ૫-૧૯૯૩/૧૮)

એહલે બાતિલ કા મિઝાજ :-

એહલે બાતિલ ફખ્ર-ઘમંડ કે જઝબાત મેં જીતે હૈ. વો શોહરત ઔર સરદારી કે મુકામ પર બેઠકર ખુશ હોતે હૈ. જબ વો બોલતે હૈ તો ઉન્કા હર બોલ તકબ્બુરીસે ભરા હુવા હોતા હૈ. વો ચલતે હૈ તો ઉન્કા ચલના નાઝ (ઘમંડ) કા ચલના હોતા હૈ. વો સબકુછ અપને આપકો સમજતે હૈ. વો સિર્ફ ઉસ વક્ત મુતમઈન હોતે હૈ. જબ કે વો અપને આપકો ઉંચી કુર્સી પર બિઠાને મેં કામ્યાબ હોજાયે.

લેકીન આદમી કો ઈસ બાતકા પુરા યકીન હો જાયે કે ઉસ્કે ચારોં તરફ ખુદાકી પોલીસ લગી હુઇ હૈ. જો હર લમ્હા ઉસ્કી નિગરાની કર રહી હૈ ઔર ઉસ્કી હર છોટી બડી કારવાઈકા રેકાર્ડ તૈયાર કરનેમેં મશ્ગુલ હૈ. તો ઉસ્કી તમામ સરકશી ખત્મ હો જાયે. યે એહસાસ પૈદા હોતેહી આદમી એક એહતિયાત વાલા ઈન્સાન બન જાયેગા. વો અપની જીંદગીકે હર મામલેમેં સહી મામલા ઈખ્તિયાર કરેગા. ઈન્સાનકા બિગાડ ઈસ્કા નામ હૈ કે વો ઈસ હકીકત સે બેખબર હો. ઈન્સાનકી ઈસ્લાહ યે હૈ કેઉસ્કો ઈસ સંગીન હકીકત કા ઝીંદા એહસાસ હો જાયે.

ફખ્ર ઔર ઘમંડ કા નુકશાન :-

ફખ્ર ઔર ઘમંડ મેં જો આદમી મુબ્તલા હોગા. વો અપને બારેમેં ગલત અંદાઝેકા શિકાર રહેગા. વો અહમ મામલે મેં કીસી સે મશ્વરા લેનેકી જરૂરત નહી સમજેગા. વો ગેર જરૂરી તૌર પર લોગોં સે ટકરાયેગા ઔર અપની નાદાની કી હરકતોંસે લોગોંકો ખ્વામખ્વાહ અપના દુશ્મન બનાતા રહેગા. જીન લોગોં કે અંદર એસી હરકતે હો ઉન્કે લીયે ખુદાકી ઈસ દુનિયામેં હલાકત કે સિવા ઔર કોઇ અંજામ નહી.

ગલત ફેહમી :-

જીંદગીમેં ગલત ફેહમી પૈદા હોના એક આમ બાત હૈ. કીસી ભી શખ્સ કો કીસી કે ખિલાફ ગલત ફેહમી પૈદા હો સકતી હૈ. ઈસલીયે ગલત

ફેહમી પૈદા હોના કોઈ ગુનાહ નહી. ગુનાહ યે હૈ કે ગલત ફેહમી પૈદા હોનેકે બાદ વો દુરુસ્ત રવૈયા ઈખ્તિયાર ન કરે.

અગર કીસીકો કીસીસે ગલત ફેહમી પૈદા હો જાયે તો સિર્ફ ગલત ફેહમીકી બુનિયાદ પર ઉસે માન લેના નહી ચાહીયે બલ્કે ઉસ્કો ચાહીયે કે વો ખુલે ઝેહનકે સાથ મામલેકી તહકીક કરે. તહકીક કે બાદ અગર વો બાત ગલત સાબિત હો તો ઉસ પર ફર્ઝ હૈ કે વો મુકમ્મલ તૌર પર અપને દીલસે ગલત ફેહમી કો નિકાલ દે.

ગલત ફેહમી કી તહકીક સે પહેલે ઉસ્કા ચર્ચા કરના સખ્ત ગુનાહ હૈ. એક આદમીકે બારેમેં તહકીક કે બગૈર ભલી બાતતો કેહ સકતે હૈ મગર તહકીક કે બગૈર બુરી બાત કેહના હરામ હૈ. ઐસી હરકતોં પર અલ્લાહતઆલા કે યહાં સખ્ત પકડ કા અંદેશા હૈ.

ખુદાકા પસંદીદા મુઆશરા વો હૈ જીસ્મેં લોગોંકે આપસકે તઅલ્લુક હસ્નેજન (અચ્છે ગુમાન) કી બુનિયાદ પર કાયમ હો. કીસીકે બારેમેં કોઈ બુરી બાત માલુમ હો તો ઉસ્કો તહકીક કે બગૈર હી રદ કર દીયા જાયે. ઈસ કીસમકી બાતેં સીધે તૌરપર આખિરતસે તઅલ્લુક રખતી હૈ.

હદીસમેં આયા હૈ કે જો આદમી લોગોં કે ઐબોંકી પર્દાપોશી (છુપાયા) કરે ખુદા આખિરત મેં ઉસ્કી પર્દાપોશી કરેગા.

દુસરોંકે સાથ બેહતર સુલુક કરના એક કિસમકી અમલી દુઆ હૈ. ઐસે આદમીકા યે અમલ ગોયા યે બતાતા હૈ કે ખુદાવંદતઆલા મૈંને તેરે બંદો કે સાથ બેહતર મામલા કીયા તું ભી મેરે સાથ બેહતર મામલા ફરમા. દુનિયામેં ભી ઔર આખિરતમેં ભી .

કિસ્સા ગોઈ :-

પુરાને ઝમાને મેં પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ મૌજુદ નહી થે. ઈસ બીના પર નાવિલ ઔર અફસાને આમ તૌર નહીં પાયે જાતે થે. ટી.વી સિનેમા જૈસી તફરીહી ચીઝેં ભી મૌજુદ નહીથી ચુંનાચે પુરાને ઝમાને મેં હર જગા કુછ લોગ ઐસે હુવા કરતે થે જીન્કો કિસ્સા ગો (Story Teller) કહા જાતા થા. યે અફરાદ લોગોં કે લીયે તફરીહ કા સામાન ફરાહમ કરતે થે. પ્રેસ કે દૌર સે પહેલે ઈસ કિસ્મ કે અફરાદ હર સમાજ મેં હર મુકામ પર

હુવા કરતે થે. જો બચ્ચોં ઔર બડોં કો જમા કર કે અજીબો ગરીબ કિસ્સે સુનાયા કરતે થે. યે ફર્ઝી (બનાવટી) કિસ્સે ઈન્હે દીલ ચસ્પ હોતે થે કે આદમી ઘંટોં સુનને કે બાવુજુદ ઊઠતા થકતા નહી થા.

ફુતુહાત કે બાદ જબ ઈસ્લામ શામ, ઈરાન ઔર મિસર, ઈરાક વગેરહ જૈસે મુલ્કો મેં દાખીલ હુવા તો વહાં ઈસ કિસમ કે બહોત સે કિસ્સાગો મૌજુદ થે ઈન લોગોં કે અસર સે મુસલમાનોં મેં ભી કિસ્સાગો કી ટોલી પેદા હો ગઈ. ઊન લોગોંને ઝયાદા યે કામ કીયા કે કિસ્સાગોઈ કો ઈસ્લામાઈઝ કરલીયા.

યાની અજીબો ગરીબ કીસમકી કહાનીયોં કો રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ઔર સહાબા (રદી.) ઔર બુઝુર્ગાને દીન કે હવાલે સે બયાન કરને લગે. યે કિસ્સા ગોઈ ચુંકે અરબી ઝબાન મેં હોતી થી ઈસલીયે ઊન્કા મઝમુઆ કિતાબી શકલ મેં મુરત્તબ હો કર ફેલા તો લોગ ઊસ્કો સચમુચ હદીસ કી તરહ મુકદ્દસ સમજને લગે. યે ફર્ઝી (બનાવટી) કીસ્મ કી મુકદ્દસ કહાનીયાં મુસ્લિમ દુનિયા મેં ફૈલ ગઈ. ઔર ફીર વો તરજુમા હોકર હિંદુસ્તાન જૈસે મુલ્કો મેં પહુંચ ગઈ.

ઈસ કિસ્મકી પુર અસરાર ઔર અજીબો ગરીબ કહાનિયાં સરાસર બે અસલ હૈ. વો મુસલમાનોં કે ઝેહન બિગાડતી હૈ. વો મુસલમાનોં સે સહી દીની સ્પ્રીટ ખત્મ કર દેને વાલી હૈ. ઈન અનોખી કહાનિયોં મેં દુનિયા કી ભી તબાહી હૈ. ઔર આખિરત કી ભી તબાહી.

દુનિયા કી તબાહી ઈસલીયે કે ઐસી કહાનિયોં સે આદમી કે અંદર ગેર હકીકત પસંદી કા મિજાઝ પૈદા હોતા હૈ. ઔર આખિરત મેં તબાહી ઈસલીયે કે આદમી ઈસ જુઠે ભ્રમ મેં મુબ્તલા હો જાતા હૈ કે હકીકી અમલ કે બગૈર સસ્તે અમલ કરકે વો જન્નત હાસિલ કર સકતા હૈ.

તિલીસ્માતી કહાનીયાં :-

બાઝ પ્રોગ્રામોં મેં અજીબો ગરીબ કહાનીયાં સુનાઈ જાતી હૈ.જૈસા કે દો ઔરતેં એક બુઝુર્ગ કે યહાં આયી દોનોં કા મસ્અલા યે થા કે ઉન્કે યહાં બચ્ચા પૈદા નહી હુવા થા. બુઝુર્ગ ને દોનોં કો એક એક ખુજુર દી ઔર કહા કે ઉસ્કો નિગલ કર ખા લેના. ઉસ્કે બાદ એક ઔરત

કે યહાં બચ્ચા પૈદા હુવા ઔર દુસરે કે યહાં બચ્ચા પૈદા નહી હુવા.

ફીર કુછ અરસે કે બાદ વો ઔરતેં દોબારા ઉસ બુઝુર્ગ કે પાસ આયી. બુઝુર્ગ ને દેખા કે એક ઔરતકી ગોદ મેં બચ્ચા હૈ ઔર દુસરી ઔરત કી ગોદ મેં બચ્ચા નહી. પુછને પર માલુમ હુવા કે એક ઔરત ને ખજુર કો ખા લીયા થા ચુંના ચે ઉસ્કે યહાં બચ્ચા પૈદા હુવા. દુસરી ઔરત ને ખજુર કો તાક મેં રખ દીયા ઔર ઉસ્ને નહી ખાયા બુઝુર્ગ ને ઉસ ઔરત સે કહા કે તુમને ઈસ ખજુર કો ખજુર સમજકર તાક મેં રખદીયા અસલ મેં વો બચ્ચા થા. અબ દોબારા જાકર તુમ ઉસે દેખો. ઉસ્કે બાદ ઔરત અપને ઘર વાપસ આયી ઔર ખજુર કો તોડ કર દેખા તો ઉસ્કે અંદર હકીકત મેં એક બચ્ચા મૌજુદ થા.

બેશક યે એક જુઠી કહાની હૈ મગર ઈસ કીસ્મ કી બે અસલ ઔર બે બુનિયાદ કહાનીયોં પર બુઝુર્ગી ઔર બરકતકા કારોબાર કાયમ હૈ. જો હિંદુ ઔર મુસલમાન દોનોં કે યહાં બરાબરી મેં જારી હૈ. હર મુકદ્દસ બુઝુર્ગ ઔર હર મુકદ્દસ જમાઅત કે આસપાસ બે બુનિયાદ કિસ્મ કી કહાનીયોં કા એક તિલીસ્માતી જાલ બીછા દીયા ગયા હૈ. ઈન અફ્સાનવી (મન ઘડત) દાસ્તાનોં કો ઈત્ના ઝયાદા દોહરાયા જાતા હૈ કે લોગ ઉસ પર યકીન કર લેતે હૈ.

તજુરબે સે યે બાત માલુમ હુઈ હૈ કે ઈસ દુનિયા મેં સબસે ઝયાદા જીસ ચીઝ કી કમી હૈ વો ''ઈલ્મી તર્ઝે ફીકર'' હૈ. યે જહાલત મજકુરા કિસ્મ કે લોગોં કે લીયે નિહાયત ઝરખેઝ જમીન કી હૈસિયત રખતી હૈ. ઈસ્લામ ઈસ ખ્યાલી મઝહબ કો ખત્મ કરને આયા થા મગર મુસલમાનોં ને અપની ખ્વાહીશાત કે ઝરીયે અપની મેહબુબ શખ્સીયતોં ઔર જમાઅતોં કે આસપાસ વહેમ કી વો પુરી દુનિયા આબાદ કરલી જો ન સિર્ફ ગેર હકીકી હૈ બલ્કે વો ઈસ્લામ કી અસલ સ્પ્રીટ કો જુબ્હ કરનેકે બરાબર હૈ.

બરકતકા અકીદા :-

મશ્હુર જલીયાનવાલા બાગ અમૃતસરમેં હૈ, જહાં અંગ્રેજી ફૌઝને (ઈ.સ. ૧૯૧૯) મેં એક સિયાસી જલ્સે પર ગોલી ચલા દી થી જીસ્મેં સેંકડો આદમી મર ગયે થે.

જલીયાનવાલા બાગ (ઈ.સ. ૧૯૧૯) જબ કે યહાં જનરલ ડાયર ને ગોલી ચલાઈ થી ઉસ વક્ત વો પાર્ક હી સુરતમેં થા. ઈસ ફાયરીંગ મેં ૩૭૯ લોગ મરે થે ઔર ૧૨૦૦ આદમી ઝખ્મી હુએ થે.

ગોલી ચલાને કા સબબ એક ખિલાફે કાનુન જલ્સા થા જો મના કરનેકે બાવુજુદ કિયા ગયા થા.

અમૃતસરકા ગોલ્ડન ટેમ્પલ એક કી.મી. કે રકબેમેં વાકેઅ હૈ. વો ૨૪ ઘંટે ખુલા રેહતા હૈ. યહાં હર રોઝ તકરીબન દેઢ લાખ આદમીયોં કો તીનોં વક્ત લંગર મેં ખાના ખીલાયા જાતા હૈ. આપ રાતદીન જીસ વક્તભી વહાં જાયે વો ઈન્સાનોંસે આબાદ મીલેગા.

વહાં કોઈ શખ્સ ટોકનેવાલા યા નઝરાના માંગનેવાલા દીખાઈ નહી દેતા. ઉસ્કે ગેટ પર ફકીરોં કી કતારેં ભી નહી મીલતી. વહાં સફાઈ ઔર ઈન્તિઝામ ઔર લંગર સે લેકર જાએરીન કે જુતોં કી નિગાહ બાની તક હર કીસમકી સરગર્મીયાં નિહાયત નઝમ ઔર સલીકે કે સાથ જારી હે ઔર યે સબકુછ વોલીન્ટીયર કીસમકે લોગ અંજામ દેતે હે ઔર ન યહાં કોઈ તન્ખવાહ પાનેવાલા હોતા હૈ.

ગુરૂદ્વારા કે દરમ્યાની હિસ્સેમેં એક મખસુસ જગા હૈ જહાં વો મુકદ્દસ કિતાબ રખી હુઈ હૈ જીસ્કો ગુરૂ ગ્રંથ સાહિબ કહા જાતા હૈ. યે એક મોટી ચોકુર સાઈઝમેં હાથસે લીખી હુઈ કિતાબ હૈ જો શીખ અકીદેકે મુતાબિક સિર્ફ એક કિતાબ નહી બલ્કે વો ઝીંદા ગુરૂકી હૈસિયત રખતી હૈ. પુરી કિતાબ એક ખાસ કપડેસે ઢકી હુઈ હોતી હૈ. ઉસ્કો હરરોઝ સોનેકી એક પાલકીમેં રખકર એક ઝીંદા આદમી કી તરહ અકાલતખ્ત લે જાયા જાતા હૈ. ઉસ્કે રખને કી જગહ કો એહતિમામ કે સાથ ધોયા જાતા હૈ. ઔર સાફ કીયા જાતા હૈ. ઔર ફીર ગુરૂગ્રંથ સાહિબ કો દોબારા સોનેકી પાલકી મેં રખ કર વાપસ લાતે હૈ. ઈસ પુરે અમલકે દૌરાન વહાં યકીન રખને વાલોં કી જબરદસ્ત ભીડ રેહતી હૈ. ગુરૂગ્રંથ સાહિબ કે ઉપર મોરછલ કે ઝરીયા મુસલસલ પંખા કિયા જાતા હૈ. જૈસે વો સચમુચ કોઈ ઝીંદા શખ્સીયત હો.

ઈસ પુરે મામલે કી તવજીહ એક મુશ્કીલ સવાલ હૈ. તજુરબે કી રોશનીમેં એક બાત યે કહી જા સકતી હૈ કે ઈસ દુનિયામેં પુરઅસરાર (ભેદી)

અકીદા અવામ કે લીયે હંમેશા ઝયાદા તાકતવર સાબિત હુવા હે. ચાહે વો કિત્નાહી ઝયાદા અકલકે ખિલાફ ક્યું ન હો. ઉસ્કે મુકાબલેમેં અકલ ઔર મન્તીકી બાત સબસે ઝયાદા બેઅસર સાબિત હુઈ હૈ. ચાહે વો કિત્નીહી ઝયાદા સાબિત શુદા (પ્રમાણિત) ક્યું ન હો ?.

ઈસ્કા સબબ આમ તૌર પર યે હૈ કે પુરઅસરાર (false hope business) રાઝ કી ચીઝ મેં હંમેશાં બરકત કા અકીદા શામિલ હોજાતા હે. ઉસ્મે હર શખ્સ કો અપની હાલત ઔર જરૂરતકે મુતાબિક બરકત મીલને લગતી હે. અગરચે પુરા મામલા ફર્ઝી ઉમ્મીદોં કા કારોબાર કે સિવા ઔર કુછ નહી હોતા ઔર ઉસ્કે મુકાબલે મેં જો ચીઝ અકલી ઔર મન્તીકી હો ઉસ્મે લોગોં કો બરકત દીખાઈ નહી દેતી.

હર ચીઝ મેં સબક :-

ખ્વાઝા હસન નિઝામી (ર.અ.) (૧૮૭૮-૧૯૫૫) કા એક મજમુન હે. ''મચ્છર કી કહાની''

ખ્વાઝા સાહબને મચ્છર સે શિકાયત કી કે તુમ ઈત્ના પરેશાન ક્યું કરતે હો ? હમ કો સોને ક્યું નહી દે તે ? મચ્છરને જવાબ દીયા. સોને કા ઔર હંમેશા સોને કા મૌકા અભી નહી આયા હે. જબ આયેગા તો બેફિકર સોના. અભી તો હોશિયાર રેહને ઔર કુછ કામ કરને કા વકત હે.

અગર નસીહત લેનેકા ઝેહન હો તો મચ્છરકી ભિન ભિનાહટમેં ભી આદમીકો જીંદગીકા પયગામ મીલ જાતા હે ઔર અગર નસીહત લેનેકા ઝેહન ન હોતો બમ ધમાકે ઔર ટેંકો કી ગડગડાહટ ભી ગફલતકો તોડને કે લીયે કાફી નહી હે. ઐસે લોગોંકો કયામતકા તુફાન હી બેદાર કર સકતા હે. મગર અફસોસ કયામતકે તુફાનસે બેદાર હોનેકા કોઈ ફાયદા નહી. ક્યું કે વો બદલા પાને કા વકત હોગા ન કે અમલ કરને કા.

સબસે બડી ચીઝ સબક લેને કા મિજાઝ હે. જીસ શખ્સકે અંદર યે મિજાઝ પૈદા હો જાયે ઉસ્કે લીયે ખુદાકી તમામ દુનિયા એક ઝીંદા કિતાબ બન જાયેગી ઔર જો ઈસ મિજાઝ સે મેહરૂમ હો વો એક કિસ્મ કા જાનવર હે. જો સબકુછ દેખને ઔર સુનને કે બાદ ભી નહી જાનતા કે ક્યા દેખા ઔર ક્યા સુના?.

જીસ્ને અપને ઝેહન કી ખિડકીયાં બંદ કર લી હો ઉસ્કે લીયે ખુદાકી

કિતાબ ઔર રસુલ (સ.અ.વ.) કા કલામ ભી હિદાયત પાને કે લીયે ના કાફી હે. (અલરિસાલા - ૧/૧૯૮૧/૨૭)

ઈન્સાન કિતના સસ્તા, કિતના કિમતી :-

જરા ઈન્સાન કી કિંમત લગાઈયે ! વો અપને વુજુદ કી ક્યા કિંમત રખતા હે ? કાઈનાત કે ઈત્ને બડે કારખાને મેં ઈસ હકીકત કો સોચીયે ! શાયદ આપકો શરમ આને લગે.

અગર વો અપની જીંદગી કી હકીકત બસ યહી સમજતા હો કે વો અપની મરજી કે બગૈર દુનિયા મેં આ ગયા હે. લિહાઝા મજબુરન દુનિયાકા વક્ત પુરા કરના હે. તો યકીનન વો અપને બારે મેં સખ્ત માયુસી કા શિકાર રહેગા.

ઔર અગર ઈન્સાન યે જાનતા હો કે ઉસ્કે પૈદા કરનેવાલે ખુદાને ઉસ્કો કૌનસે અજીમ મક્સદ કે લીયે પૈદા કીયા હે ? ઉસ્કી મંઝીલ ક્યા હે? ઉસ્કા મુસ્તક્બીલ (મરને કે બાદકી જીંદગી) કિત્ની રોશન હે તો વો અપને આપકો કાઈનાત કી સબસે કિંમતી ચીઝ સમજેગા.

દુનિયામેં કોઈ ઈન્સાન અગર અપની સહી કિંમત જાનતા હો તો વો ઈમાન રખનેવાલા મુસ્લિમ ઈન્સાન હે. બાકી સારે ઈન્સાન અપની હકીકત સે બેખબર હે. વો અપને આપકો કાઈનાત કી દુસરી મખ્લુક કી તરહ યા ઝયાદા સે ઝયાદા હયવાન કા દર્જા દેતે હે.

મગર ઈન્સાન કી ફિતરત (કુદરતી બનાવટ) ઉસ્કો બેચેન કરતી રેહતી હે વો ખુદ અપને આપકો જો મુકામ ઔર મરતબા દેતા હે ઉસ્કી તબીયત ઉસ પર રાઝી નહી હોતી. સહી મક્સદ ન જાનને કી વજહ સે વો હઝારોં છોટે છોટે મક્સદ બનાતા હે ઔર ઉન્કી સરાબોં (ધોકા) કે પીછે ભાગના શુરૂ કર દેતા હે.

મૌજુદા ઝમાને કે ઈન્સાન કો દેખીયે. માલ કે પીછે અંધા, શોહરત કે ખાતિર બેચેન ઔર ન જાને કીન કીન બેકાર ચીઝોં કે પીછે અપને આપકો હલાક કર રહા હે.

એક મશહુર ખિલાડી કી બિમારી કી ખબર સુનકર એક તાલીબા (વિદ્યાર્થીની) ને ખુદકુશી કરલી. યે લડકી કોઈ જાહિલ નહી થી, ન આદીવાસી બલ્કે એક મોડર્ન ઔર તહઝીબ ઔર રોશન ખ્યાલ કે દઅવેદાર

ધર કી આબરૂ થી ઔર ખુદ કોમ્પ્યુટર સાયન્સકી તાલીબા થી.

(હિન્દુસ્તાન ટાઈમ્સ - લખનૌ - ૨૨/સપ્ટે/૯૯)

યે કોઈ મામુલી કિસ્સા નહી કે હમ સિર્ફ પઢકર આગે ગુજર જાયે. સોચે ! ઈસ લડકી કો ઐસા કરનેકી ક્યા વજહ થી ? વો અપની જીંદગીસે માયુસ નહી થી ઔર ન અપની પરેશાનીયોં સે હાર માનકર અપના છુટકારા ચાહતી થી બલ્કે બાત યે હૈ કે વો અપની જીંદગીકા કોઈ મકસદ નહી જાનતી થી. વો દેખતી થી કે જાનવરોંકી તરહ દુનિયામેં ઈન્સાનભી આતા હૈ. અપની જરૂરીયાત ઔર ખ્વાહીશાત પુરી કરતા હૈ ઔર મરજાતા હૈ લિહાઝા અગર વો કીસી ખેલકુદ કરનેવાલે કે ખાતીર જાન દે દે તો ઉસ્ને કુછ નહી ગુમાયા ઔર કોઈ ગલત કામ નહી કીયા. ઉસ્ને બસ ! ઈન્સાન હોનેકે હૈસિયત સે અપની ઈત્ની કીમત સમજી.

યે બિચારા ઈન્સાન જબ અપની હકીકત નહી જાનતા ઔર અપને પૈદા હોનેકે મકસદ કો નહી જાનતા હૈ ઔર તમાશા દીખાનેવાલોંકી બિમારીયોંકી ખબર સુનકર જાન દે દેતા હૈ. અફસોસ ઈન્સાનકી જહાલત પર !

(અલકુરકાન - ૧૧/૧૯૯૯-૪૭)

અંદેશા (ખૌફ - ફિકર) :-

અમરિકા કે એક શખ્સને અંદેશે કે બારે મેં માલુમાત જમા કી. બહોત સે લોગોં સે મીલકર ઉસ્ને પુછા કે આપકો કિસ કિસ્મ કે અંદેશે પેશ આયે ઔર ઉન્કા અંજામ ક્યા રહા?. તહકીક કે બાદ ઉસ્ને પાયા કે બહોત સે અંદેશે ઐસે થે જો સિર્ફ અંદેશે સાબિત હુએ. વો કભી વાકેઆ નહી બને. હાલાંકે ઉન લોગોં ને અપને ઈન ખ્યાલી અંદેશો કે ગમ મેં અપની સેહત બરબાદ કરલી ઔર દુસરે બહોત સે નુકશાન કર લીયે.

''અંદેશા'' હર આદમી કા સબસે બડા મસ્અલા હૈ. હર આદમી અપને હાલાતકે એઅતિબાર સે તરહ તરહકે અંદેશો મેં મુબ્તલા રેહતા હૈ. જો ઉસ્કે સુકુન કો ગારત કરતે રહેતે હૈ. અગર આદમી કે અંદર કનાઅત કા મિજાઝ આ જાયે તો ઉસ્કો ખુદબખુદ ઈસ કીસ્મ કે ખ્યાલી અંદેશો સે નજાત મીલ જાયેગી.

જબ આદમી કા હાલ યે હો કે ઉસ્કો જો મીલ જાયે ઉસી પર વો રાજી રહે તો અંદેશોં કી બુન્યાદ પર પરેશાન હોને કી ક્યા જરૂરત ?

કનાઅત કા હર શખ્સ કો યે પયગામ હૈ કે, દુન્યવી નુકશાન કા ગમ ન કરો. અગર વો હો ચુકા તો વો એક હોને વાલી બાત થી જો હુઈ ઔર અગર વો સિર્ફ એક અંદેશા હૈ તો બહોત સે અંદેશે ઐસે હૈ કે આદમી ઉન્કે લીયે અપને કો પરેશાન કરતા હૈ. હાલાંકે વો કભી પેશ નહી આતે.

(અલરિસાલા - ૭/૧૯૮૧/૪૨)

ફિકર:-

દીલ કો સબસે ઝયાદા કમઝોર કરને વાલી બલા ફિકર હૈ. અલગ અલગ કીસ્મ કી ફિકરેં ઈન્સાન અપને ઉપર સવાર કર લેતા હૈ. બાઝ આદમી ગુઝરે હુવે ઝમાને કે વાકેઆત ઔર નુકશાન કો બાર બાર યાદ કરકે ફિકરમંદ રહેતે હૈ. બાઝ આઈન્દા આને વાલી મુસીબતોં કા ખ્યાલ કરકે ગમગીન ઔર ખૌફ ઝદા રહેતે હૈ.

ઐસે ફિકરમંદ ખૌફ ઝદા ઈન્સાનોં કો યે સોચના ચાહીયે કે પીછે જો હો ચુકા વો હો ચુકા, ફિકર કરને સે અબ ક્યા ફાયદા ? ગુજરા ઝમાના તો અબ વાપસ નહીં આ સકતા.

ઔર આને વાલે ઝમાને કા પતા નહીં. કે ઉસમે ક્યા તબ્દીલીયાં હો જાએ?. જીન મુસીબતોં કે ખ્યાલ સે હમ ડરતે હૈ વો પેશ આયે યા ન ભી આયે.

બાઝ લોગ અપને બદન કે બારે મેં ફિકરમંદ હૈ કે હમારા બદન દુબ્લા પત્લા ક્યું હૈ ? પહેલવાન જૈસા ક્યું નહી બન જાતા ? વગૈરહ.

બાઝ અપની શાનબાન જતાને કે લીયે દુઃખી રહેતે હૈ. ઔર બાઝ લોગ દીન ઔર મઝહબ કે પેચીદા સવાલોકે બારે મેં પરેશાન રહેતે હૈ. યે તમામ ફિકરેં બે બુન્યાદ ઔર રાહત ઔર સુકુન વાલી જીંદગી કી દુશ્મન હૈ.

કસ્બી ગમ સે નજાત :-

એક બાત લાખોં કી બતાતા હું વો યે હૈ કે ગમ દો તરહ કે હોતે હૈ એક તબ્ઈ ગમ ઔર દુસરા કસ્બી ગમ. દોનોં મેં બહોત ફર્ક હૈ. તબ્ઈ ગમ કી મુદ્દત બહોત કમ હોતી હૈ. વો ખુદ બ ખુદ બહોત જલ્દી ખત્મ હો જાતા હૈ. હા ! કસબી ગમ જો ખુદબખુદ સોચ સોચકર પૈદા કીયા જાતા હૈ. ઔર ગમ કી બાતેં કરકે બઢાયા જાતા હૈ. વો અલબત્તા ઝયાદા સખ્ત હૈ. મગર

ઉસ્કો ખત્મ કરના અપને ઈખ્તિયાર મેં હૈ. સોચના મોકુફ કરો. ગમ કા ચર્ચા ન કરો. તો કસ્બી ગમ પાસ ભી ન આયેગા.

(ફઝાઈલે સબર - વ-શુક ૨૪૩)

જો લોગ અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાની મેં સુકુન તલાશ કરતે હૈ વો ઈન્ટરનેશનલ બેવકુફ હૈ. આપ હઝરત ખુદ સોચે કે એક શખ્સ સમંદર કી તેહ મેં આગ તલાશ કરે તો લોગ ઉસે ક્યા કહેંગે ?. યે શખ્સ બડા હી બેવકુફ હૈ.

ઈસી તરહ જો લોગ અલ્લાહ કી નાફરમાની મેં સુકુન તલાશ કરતે હૈ વો ભી બડે બેવકુફ હૈ. જૈસે સમંદર કી તેહ મેં આગ કા મીલના મુમ્કીન નહીં હૈ ઈસી તરહ ખુદાકી કસમ ! અલ્લાહ કી નાફરમાની મેં દાઈમી સુકુન કા મીલના નામુમ્કીન હૈ.

જબ ઈન્સાન અલ્લાહ તઆલા કી નાફરમાની કરતા હૈ તો નાફરમાની કી વજહ સે ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા કી લઅનત બરસતી હૈ. ઈસ લઅનત કી વજહ સે વો રહમતે ઈલાહી સે દુર હો જાતા હૈ ઔર ઉસ્કા દીલ બેચૈન હો જાતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ

وَمَنْ اَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِىْ فَاِنَّ لَهٗ مَعِيْشَةً ضَنْكًا (پ-١٦-١٢٣)

"જો શખ્સ મેરી યાદ સે એઅરાજ કરતા હૈ (મેરા નાફરમાન બન જાતા હૈ, મુંઝે ભુલ જાતા હૈ) તો કીસ્મકી મઈશત તંગ હોગી ઔર કબ્ર તંગ કર દી જાયેગી."

ઝયાદા ઉમ્મીદેં ઝયાદા માયુસી :-

જબ ભી આપકો કીસી શખ્સ સે શિકાયત પૈદા હો તો સમજ લીજીયે કે આપને ઉસ શખ્સ સે ઈસ્સે ઝયાદાકી ઉમ્મીદ કરલી થી જો હકીકત મેં આપકો ઉસસે નહી કરની ચાહીયે થી. અગર આપ લકડી સે યે ઉમ્મીદ કાયમ કરલે કે વો આપકે લીયે લોહે કા કામ દેગી તો ઉસ્કે બાદ માયુસી કે સિવા ઔર કોઈ ચીઝ આપકે હિસ્સે મેં નહી આયેગી.

એક શખ્સ કો આપ સે સિર્ફ ઝબાની હમદર્દી થી. આપ ને ઉસ સે અમલી હમદર્દી કી ઉમ્મીદ કાયમ કરલી. યા એક શખ્સ જીસ્કો આપસે સિર્ફ ઈત્ના તઅલ્લુક થા કે વો મુલાકાત કે વક્ત આપકો ચાય પીલા દે. ઉસસે આપને યે ઉમ્મીદ કરલી કે વો આપકે લીયે પૈસા ખર્ચ કરેગા. ઔર

આપકે ખાતીર જાન ખપાયેગા. યા એક શખ્સ જો આપકા સિર્ફ રસ્મી દોસ્ત થા ઉસ્કે બારેમેં આપને યે યકીન કર લીયા કે વો આપકા જીગરી દોસ્ત સાબીત હોગા. યા એક શખ્સ જો આપકો સિર્ફ અચ્છે હાલાતમેં સાથ દે સકતા થા આપને ઉસસે યે ઉમ્મીદ બાંધલી કે વો બુરે હાલાતમેં આપકા સાથી બનેગા. યા એક શખ્સ જો સિર્ફ બનાવકે વક્ત શરીફ રેહ સકતા થા ઉસસે આપને યે ઉમ્મીદ રખી કે વો બિગાડકે વક્તભી શરીફ બના રહેગા યે સબ ચીઝેં હકીકતે વાકેઆકે ખિલાફ હૈ ઔર મૌજુદા દુનિયામેં હકીકતે વાકેઆ કે ખિલાફ કોઈ ચીઝ મીલનેવાલી નહી. ઈસ કીસ્મ કી ઉમ્મીદે કભી પુરી નહી હો સકતી. અગર આપ ઉન્સે ઈત્નીહી ઉમ્મીદ કરે જીત્ની ઉમ્મીદ ઉન્સે કરની ચાહીયે - તો ફીર આપકો કીસીસે શિકાયત ન હોગી. જીસ્કો ઐસે દોસ્તકી તલાશ હૈ. જીસ્મેં કોઈ કમી ન હો ઉસ્કો કભી કોઈ ઐસા દોસ્ત મીલને વાલા નહી.

દોસ્તકે રૂપમેં શયતાન :-

યે એક અટલ હકીકત હૈ કે જો શખ્સ ઈન્સાન કો અલ્લાહતઆલા કી ઈતાઅત સે રોકે ઔર ઉસ્કી નાફરમાની કા રાસ્તા દીખાયેં વો કભી ભી દોસ્ત ઔર ખૈરખ્વાર નહી હો સકતા. બલ્કે વો દોસ્તકે રૂપમેં શયતાન હૈ જો બંદે કો આપને ખાલિક ઔર માલિક કી મુખાલિફત પર ઉક્સા રહા હૈ.

કયામત કે રોઝ બાઝ ગુનાહગાર યે ઉઝર બયાન કરતે હુએ કહેગેં અય હમારે રબ! હમારા ઈરાદા ઈસ ગુનાહ કો કરને કા નહી થા ફલાં-ફલાં દોસ્તોં કી જીદ કરને પર યે ગુનાહ હમસે સરઝદ હો ગયા. હમ બેકુસુર હૈ - અસલ કુસુરવાર હમારે દોસ્ત હૈ. લેકીન ઉસ દીન અલ્લાહતઆલાકે યહાં યે ઉજર કબુલ નહી હોગા ઔર ઈન્સાન બેદીનોંકી દોસ્તી પર અફસોસસે હથેલીયોં કો મસલતા રેહ જાયેગા. જૈસાકે કુર્આન મજીદમેં હૈ.

''ઔર જીસ રોઝ (કયામત કે રોઝ) જલીમ (નાફરમાન) બહોત ઝયાદા અફસોસ સે અપના હાથ કાટેગા ઔર કહેગા કે કાશ ! મૈંને રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) કે રાસ્તે કો ઈખ્તિયાર કિયા હોતા. અય કાશ ! મૈંને ફલાં સે દોસ્તી ન કી હોતી. ઉસ્ને તો મુઝે હક ઔર સહી બાત આ જાનેકે બાદ ભી ગુમરાહ કર દીયા ઔર શયતાન તો ઈન્સાન કો રૂસ્વા હી

કિયા કરતા હૈ. (સુરએ કુરકાન - ૨૮/૨૯/૩૦)

ઉમ્મીદ અલ્લાહસે કરની ચાહીયે તો ફીર આપકો કીસીસે શિકાયત ન હોગી. જીસ્કો ઐસે દોસ્તકી તલાશ હૈ જીસ્મેં કોઈ કમી નહી ઉસ્કો કભી કોઈ ઐસા દોસ્ત નહીં મીલેગા.

ઈન્સાનિયત કા બિગાડ :-

બેરોઝગાર લડકે આમ તૌર પર શરાબ ઔર ડ્રગકે આદી હો જાતે હૈ. જબ ઉન્કે પાસ અપની બુરી આદતોં કો પુરા કરનેકે લીયે પૈસે નહી હોતે તો વો ચોરી કરતે હૈ. ગાડીયોં કે શીશે તોડકર ઉસ્કે અંદર લગે હુએ ટેપ રેકાર્ડ નીકાલ કર ઉસ્કો બેચ કર રકમ હાસિલ કરતે હૈ.

બરતાનીયા મેં આપ જીસ સડક પર યા જીસ મકામસે નિકલે હર જગા આપકો કુત્તોકા મંજર દીખાઈ દેગા. મર્દ -ઔરત કુત્તેકી રસ્સી હાથ મેં લેકર ચલતે હુએ નજર આયેગેં. એક તાલીમ યાફતા અંગ્રેજ સે પુછા કે આપ લોગ કુત્તોં સે ક્યું ઈત્ની ઝયાદા દીલચસ્પી રખતે હૈ ?

અંગ્રેજ ને કુછ દેર ચુપ રેહકર બતાયા કે મૈંને ફ્રાન્સ કે બારે મેં એક રિપોર્ટ પઢી થી. ઉસ્મે બતાયા ગયા થા કે ફ્રાન્સ મેં સાત મિલિયન આદમી કુત્તા પાલે હુએ હૈ. ઉન લોગોં કા સર્વે કિયા ગયા. ઈસસે માલુમ હુવા કે ખાનદાની ગરબડ ઔર ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ઈન્કેલાબ કે નતીઝે મેં લોગોં ને ઈન્સાન કે અંદર અપના એઅતિમાદ (વિશ્વાસ) ખો દીયા હૈ. ક્યું કે ઉન્હો ને દેખા કે બેટા ઔર બેટી ભી ઉન્કા સાથ નહી દે રહે હૈ. જબ કુત્તા અપની વફાદારી કી ફિતરત કી બિના પર ઉન્હે યે ભરોસા દે રહા થા. કુત્તે કે અંદર વો વફાદારીકો પા રહે થે. જીસ્કો વો મૌજુદા ઈન્સાનોં મેં યહાં તક કે અપને રિશ્તેદારોં મેં ભી નહી પાતે. ઈસલીયે વો અપની મતલુબ ફિતરત કી તસ્કીન કે લીયે કુત્તા પાલને લગે. ફીર ઉસ્ને મુસ્કુરાકર કહા કે યહી મામલા લગભગ બરતાનીયા કે લોગોંકા ભી હૈ.

અસલ બાત યે હૈ કે કુત્તા રીએક્ટ (સામનો) નહી કરતા જબ કે ઈન્સાન રીએક્ટ કરતા હૈ ઔર ઉસ્કી વજહ યે હૈ કે કુત્તા ઈન્સાન કે મુકાબલે મેં એક ગેર ઈખ્તિયારી મખ્લુક હૈ. ઈન્સાન ઈખ્તિયારવાલી મખ્લુક હોને કી વજહસે રીએક્ટ કરતા હૈ. જો આપકો પસંદ નહી જબ કે કુત્તા ઈસ તરહ રીએક્ટ નહીં કરતા ઈસલીયે ઉસ્કે ઔર આપકે દરમ્યાન

કોમ્પ્લેકસ (ગૂંચ) પૈદા નહી હોતા.

ઈસ્લામકા મતલબ દર અસલ દીને ફિતરત કી પેરવી હૈ. અગર ઈન્સાન ઈસ તરહ દીને ફિતરત પર આજાયે જીસ તરહ હયવાન દીને ફિતરત પર કાઈમ હૈ. તો ઉસ્કે બાદ ઈન્સાનસે રીએકશનકા તરીકા છુટ જાયેગા. ઉસ્કે બાદ ઈન્સાનભી આપકે લીયે મેહબુબ બન જાયેગા. જીસ તરહ હયવાન આપકે લીયે મેહબુબ બના હુવા હૈ. ક્યુંકે હર એઅતિબારસે ઈન્સાન હયવાન સે અફઝલ હૈ. એક ઈન્સાન ઔર દુસરે ઈન્સાનકે દરમ્યાન ખ્યાલાત કા એક્ષચેંજ હોતા હૈ. જબકે ઈન્સાન ઔર હયવાન કે દરમ્યાન ઈસ કિસ્મ કા એક્ષચેંજ મુમ્કીન નહી.

નાદાની કા બુરા અંજામ :-

જુગરાફીયા કે ઉસુલ કે મુતાબિક કીસી મુલ્ક કા કમ અઝકમ ૩૦% હીસ્સા જંગલ (યાની હરેભરે દરખ્ત) કા હોના ચાહીયે. યે મોસમ કે તવાઝુન કે લીયે બેહદ જરૂરી હૈ. મગર કાફી અરસે સે હીંદુસ્તાન કે જંગલો મેં કમી હો રહી હૈ. ઈ.સ. ૧૯૪૭ હીંદુસ્તાન જબ આઝાદ હુવા તો મુલ્ક કી ઝમીન કા ૨૨% હીસ્સા જંગલ થા. લેકીન મુસલસલ કટાઈ કે નતીઝે મેં આજ હીંદુસ્તાન મેં સિર્ફ ૯ % જંગલ બાકી રેહ ગયે હૈ. દરખ્ત કાટે જા રહે હૈ મગર દરખ્ત લગાયે નહી જાતે. યે બેહદ ખતરનાક સુરતે હાલ હૈ. ઈસ્કા બુરા અંજામ આજ હી સે શુરૂ હો ચુકા હૈ. આઈન્દા ક્યા હોગા ઉસ્કા ઈલ્મ સિર્ફ અલ્લાહકો હૈ.

''આ ચેં દાના કુનદ કુનદ નાદાન - લેક બાદ અઝ ખરાબીયે બિસીયાર''

(અલરિસાલા ૮/૨૦૦૧/૨૫)

પાકી ઔર સફાઈ :-

હમ મુસલમાન હૈ હમારી હર દીની તાલીમ કા આગાઝ તહારત (પાકી) સે શુરૂ હોતા હૈ. જીસે હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ઈમાનકા ''આધા હિસ્સા'' કરાર દીયા હૈ. નીઝ આપ (સ.અ.વ.) ને ઈન્તિહાઈ બારિકબીની સે હર ઉસ કામસે મના કિયા હૈ કે જો નાહક કીસી દુસરેકી તકલીફકા સબબ હો. લેકીન યે બાત કેહતે હુએ શરમ આતી હૈ કે હમારે મુશ્તરક (સાર્વજનિક) ગુસલખાને ચાહે રેલમેં હો યા હવાઈ જહાઝમેં હો, બાઝારમેં હો યા મસ્જીદોં મેં, તાલીમગાહોં મેં હો યા મદ્રસોં મેં હો

યા દવાખાનો મેં. હર જગા આમ તૌર પર ગંદકીકે ઐસે મરકઝ બને હુએ હૈ કે ઉન્કે કરીબસે ગુજરના મુશ્કીલ હોતા હૈ ઔર જબતક સખ્ત મજબુરી પેશ ન આજાયે કીસી નાઝુક મિજાઝ શખ્સકે લીયે ઉન્કા ઈસ્તીમાલ સખ્ત આઝમાઈશ સે કમ નહી. ઈસ સુરતે હાલ કી બડી વજહયે હૈ કે ઈન મામલાત મેં હમને દીન કી તાલીમાત કો બિલકુલ નજર અંદાઝ કિયા હુવા હૈ ઔર મુશતરક (સાર્વજનિક) ઈસ્તિમાલ કે મુકામ પર ગંદકી ફૈલાને કે બાદ હમેં યે ખ્યાલ ભી નહી આતા કે હમ તકલીફ પહુંચાને કે ગુનાહ કો કરતે હૈ જીસ્કા ખુદાકે પાસ જવાબ દેના પડેગા.

(અલફુરકાન - ૪/૨૦૦૧/૪૮)

ફીલ્મી ચસ્કા :-

મૌજુદા દૌરકા એક હંગામા ખેઝ. અલ્લાહકો નારાજ કરનેવાલા ઔર ઈમાન ઔર ઈઝઝતકો બિગાડનેવાલા ફિત્ના ફિલ્મ હૈ. ખાસકર નવજુવાન તબ્કેકો ઈસ્કી બુરી લત પડ ગઈ હૈ. કીસી શેહર યા કસ્બાકે સિનેમા હોલમેં જાનેવાલોંકા અંદાઝા લગાયે, તો નવજુવાનોંકી ખાસકર મુસલમાન નવજુવાનોંકી તઅદાદ બહોત ઝયાદા મીલતી હૈ. ફીલ્મ દેખના એક ફેશન બન ગયા હૈ. દીલ ખુશ કરનેકા એક ફોર્મ્યુલા હૈ. આજકે મુસલમાન મર્દ શાનકે સાથ ખવાતીન કો લેકર સિનેમા હોલકી ઝીનત બઢાતે હૈ ઔર ઉસ્કો ''બીવી બચ્ચોંકા'' હક સમજતે હૈ. યે વબા કમ ઉમ્ર બચ્ચોમેં ભી વબાકી તરહ ફેલી હૈ. બચપન સે હી વો ઈસ મન્હુસ બલામેં ગિરફ્તાર હો જાતે હૈ. ઘરકે ઝીમ્મેદાર ઉન્કી ઝેબ ગરમ કરકે ઉન્કો ઈસ બુરાઈમેં શરીક કરતે હૈ.

સીનેમા કે બુરે અસર અબ કીસીસે છુપે નહી રહે. યહી ફીલ્મેં ગુનાહ સીખાતી હૈ. ઈન્સાનમેં બદઅખ્લાકી-બુરાઈયાં-બેહયાઈ ઔર બુરી ખસલતોંકો જન્મ દેતી હૈ.

ખેલકુદ કા ભુત :-

મૌજુદા દૌરકા એક બહોત બડા દુઃખ યે તબાહ કરનેવાલે ખેલકુદ હૈ. આજ મુલ્કી ઔર આલમી પૈમાને પર ખેલોંકે નામ પર નવજુવાન તબ્કેકો મેહનત ઔર કામ કે મયદાનસે દુર રખનેકી ભયાનક સાઝીષે હો રહી હૈ. યે ખેલ તમાશે, ઈન્ફીરાદી ઈજતિમાઈ ઔર મુલ્કી પૈમાને પર

બહોત ઝયાદા નુકશાન કરનેવાલે હૈ.

યે ખેલ તમાશે નવજુવાન તબ્કોંકી સલાહીયત ઔર ઈસ્તિદાદ ઔર કાબિલીયત કો ગારત કર રહે હૈ. અબ યે ખેલ મક્સદે હયાત બન ચુકા હૈ. અબ નવજુવાનોં કી જીંદગીકા હર લમ્હા કીસી મશહુર ખેલાડીકી પાંવકી ખાક હાસિલ કરનેકી ફિકર મેં ગુજરતા હૈ. કુછ ખેલતો ઈત્ને મેહંગે હૈ કે માલદાર તબ્કાભી ઉસ્કા પેટ ભરનેસે આજીઝ હૈ ઔર ખેલ કા યે તુફાની જઝબા ગરીબ નવજુવાનોં કો ચોરી ઔર ડકેટી પર ખડા કર દેતા હૈ.

ઈન ખેલોમેં શરીઅતકે આદાબ ઔર ઉસુલકી રિઆયત તો દુરકી બાત હૈ. ખુલેઆમ શરીઅતકે અહકામ તોડે જાતે હૈ. આપને દેખા હોગા કે મસ્જીદ કે નજદીક મૈદાનમેં મેચ હો રહા હૈ. અઝાન હો રહી હૈ. ખેલકા માઈક અપની કુવ્વતકે સાથ ચીખ રહા હૈ કે નમાઝ અદા કરના મુશ્કીલ હોતી હૈ. ખેલાડી મસ્જીદ મેં ક્યા આયેગેં ? બહોત સે જાહીરી દીનદારોંકી નમાઝેંભી ઈન્હી ખેલોં કી નજર હો જાતી હૈ.

ઈન ખેલોં મેં એક નુકશાન કમાઈકા નુકશાન ભી હૈ. બાઝ ખેલોંમેં પુરા સમાજ ઉસ પર ટુટ પડતા હૈ. કારોબારી જીંદગી ઠપ પડ જાતી હૈ. ઈન ખેલોં પર બે ધડક દૌલત ખર્ચ કી જાતી હૈ. ખેલોં કે ખાતિર ફુઝુલ ખર્ચીયા હોતી હૈ. યે સબ ખાસકર ઉન મુલ્કોમેં હોતા હૈ જીસ્મેં ૯૦% અવામ ગરીબી મેં જીંદગી ગુજારતે હૈ. વો લુકમા લુકમા કે મોહતાજ હૈ. જીંદગીકી જરૂરીયાત સે મેહરૂમ હૈ. લેકીન ખેલકુદ કે લીયે ઈન હુકુમતોં કો કારૂનકા ખઝાના હાથ લગ જાતા હૈ.

ઈન ખેલોં કી તારીખે મુકર્રર કરનેમેં ખાસ તૌર પર મશરકી ઔર ઈસ્લામી મુલ્કો મેં ઈમ્તિહાન કે દીનોં કો જાનબુજકર તય કીયા જાતા હૈ. યે વો વક્ત હોતા હૈ કે તલ્બા અપની મેહનત સે ઈમ્તિહાન મેં આલા નંબરોંસે કામ્યાબ હોકર અપની સલાહીયતોં ઔર ઈસ્તિદાદ કા સુબુત દે સકે ઔર તાલીમકે નામ ખર્ચ હોનેવાલી કીંમતી દૌલતકા કુછ હક અદા કર સકે. કૌમ ઔર મુલ્ક કી આરઝુંઓં કો પુરા કરે ઔર કૌમ ઔર મુલ્કકે સચ્ચે ખાદીમ બને. સારા ઈન ખેલોં કો દેખને કે નજર હો જાતા હૈ.

રાત ભર ટી.વી. પર ટીકટીકી બાંધે ખડે રેહને કે બાદ વો ઝેહની

ઔર જીસ્માની તૌર પર બિલ્કુલ કમઝોર હોજાતે હૈ. ફીર ઈમ્તિહાન મેં કામ્યાબી કે લીયે ચીઠ્ઠીયોં કી ચાલાકી સે કામ્યાબી કી તલાશમેં લગ જાતે હૈ. આખિર ઈસ તાલીમી બરબાદી કી કોઈ હદ હોગી ? ક્યા કૌમકે જીમ્મેદાર ઈસ પર તવજ્જુહ દેગેં ? ક્યા કૌમ ઈસ નઈ નસલ કો ખેલકુદ કે હવાલે કરને કા ફૈંસ્લા કર ચુકી હૈ ?

ઈસ્લામી નુક્ત એ નજર સે ખેલ ખેલ હૈ. મક્સદે હયાત નહી. હર ઐસા ખેલ જીસ્મે વક્ત બરબાદ હો ઈસ્કે અલાવા વો કામ ચોરોં કે ખેલ જૈસે ચોસર, શતરંજ વગેરહ જીન્સે ન કીસી હકમેં મદદ મીલતી હો. સબ મના હૈ.

નવજુવાન ઔર ગંદે રિસાલે :-

ગંદે લીટરેચર ઔર રિસાલોં કા આજકલ સેલાબ હૈ. આમ રાસ્તોં મેં ગલી કુચોં, રેલ્વે સ્ટેશનો, બસ સ્ટેન્ડો કે બુક સ્ટોલ ઐસે રિસાલોં સે ભરે રેહતે હૈ. નંગે, આધે નંગે, પોસ્ટરોં પર નીંદ સે ઉઠને કે બાદ પેહલે ઉસ પર નજર પડતી હૈ. જીન્સે જવાની ભડકતી હૈ. ફિલ્મી રિસાલે ઔર નાવીલેં પઢકર નવજવાન તબ્કા ઝેહની બિમારીયોં કા શિકાર બન ગયા હૈ. ઔર ઉસ્ને બેશરમી કી તમામ હદેં પાર કરલી હૈ.

દીનદાર કેહલાને વાલે ઘરાને ભી ઈસ આફત સે અપના દામન ન બચા સકે. નયા તાલીમ યાફ્તા તબ્કા ઈસ્કો રોશન ખ્યાલી ઔર આઝાદી કા એક બુન્યાદી હક તસવ્વુર કરતા હૈ કે ઘરકા હર છોટા બડા હર તરહ કે રિસાલે પઢે. આજકલ યે એક ફન ઔર પેશા બન ગયા હૈ. નાવિલ લીખને વાલોં કો બડે બડે અલ્કાબ ઔર ઈનામોં સે નવાઝા જાતા હૈ. ક્યું કે ઉસ્ને નફ્સાની ખ્વાહીશાત કો ઉભારને કા બડા અહમ રોલ અંજામ દીયા હૈ.

ઈસ્લામ ને પહેલે દીન સે ગાલીગલોચ ઔર તસ્વીરે બનાને પર પાબંદી લગાકર ઉસ્કી જડે કાટ દી હૈ.

(નિદાએ શાહી - ૫-૨૦૦૦/૧૫)

શોખીન મિજાઝ લોગ અલ્લાહ કો પસંદ નહી :-

શોખીન મિજાઝ ઔર ફેશન કે દીલદાદહ અલ્લાહ કી નજર મેં પસંદીદા નહી. હુઝુર (સ.અ.વ.)ને ઐસે લોગોં કો ઉમ્મતકે બદતરીન

લોગોં મેં શુમાર ફરમાયા હૈ. ઈશદિ નબવી (સ.અ.વ.) હૈ.

મેરી ઉમ્મત કે બદ તરીન લોગ વો હે જો નાઝો નેઅમત મેં પૈદા હુએ ઔર ઉસી મેં પલે ઔર બડે હુએ. જીન્કો હર વક્ત બસ ! કિસ્મ કિસ્મ કે ખાનોં ઔર તરહ તરહ કે લિબાસ ઝેંબતન (પહેનને) કી ફિકર લગી રેહતી હૈ ઔર વો (તકબ્બુર કી વજહ સે) મઠાર મઠાર કર બાતચીત કરતે હૈ.

સય્યેદેના હઝરત ઉમર (રદી.) કા ઈર્શાદ હૈ કે તુમ (ઝેબ વ ઝિનતકે લીયે) બાર બાર ગુસલખાનોં કે ચક્કર લગાને ઔર બાલોં કી બાર બાર સફાઈ સે બચતે રહો ઔર ઉમ્દા ઉમ્દા કાલીનોં (ફર્શ) કે ઈસ્તિમાલ સે ભી બચો. ઈસલીયે કે અલ્લાહકે ખાસ બંદે એશો ઈશરત કે દીલદાદહ નહી હોતે. **(કિતાબુ ઝઝોહદ) (અલ્લાહસે શરમ કીજીયે - ૪૧૭)**

દુનિયા આફિયત કી જગા હૈ હી નહી :-

દુનિયા મેં કોઈ શખ્સ યે દાવા નહી કર સકતા કે વો મુકમ્મલ તૌર પર આફિયત મેં હૈ. ક્યું કે યહાં હર શખ્સ કે સાથ કુછ ન કુછ ઐસે દુઃખ લગે હુએ હૈ જો બાર બાર ઉસ્કી આફિયત મેં ખલલ ડાલતે રેહતે હૈ. અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ : لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ

યાની હમને ઈન્સાનકો બડી મશક્કતમેં પૈદા કીયા.

હર ઈન્સાન કો મા કે પેટ મેં હમલ કરાર પાને સે લે કર આખરી સાંસ તક બલ્કે જન્નતમેં જાને તક હર કદમ કદમ પર તકલીફ, મશકકત, મહેનત, ખતરે, ઔર સખ્તીયોં કે મરહલોં સે ગુજરના પડતા હૈ. મા કે પેટ મેં પાંવ ફૈલાને કી જગહ નહી. ખાના ગંદા ખુન, પૈદા હોને કે વક્ત મેં તંગ જગહ સે નીકલના. પૈદા હોતે હી સબસે પહેલે નાફ કટને કી તકલીફ. ફીર ઈત્ના બેબસ કી અગર કોઈ દેખ ભાલ કરને વાલા ન હો તો તડપ તડપ કર સિસક કર મર જાયે, કભી કબ્જ હૈ, કભી દર્દ, કભી દસ્ત, કભી પેચીસ, કભી દાંત નીકલને મેં તકલીફ તો કભી આંત મેં, કભી દુધ છુડાને કી તકલીફ, કભી ખત્ના સે લહુ લુહાન. જરા હોંશ સંભાલા તો ઉસ્તાદ કા સામના, ઉન્કા ડર, ખૌફ, દબદબા. તહેજીબ ઔર અદબ કે લીયે માર. જરા અકલ ઔર બુલુગ કો પહુંચા કમાને કી ફીકર, થોડે દાનોં ઔર પસે કી લાલચ મેં ગરમી, શરદી, બરસતે બારીશ મેં ભી ચૈન સે નહીં બૈઠને

દેતી. થોડે પૈસો કે લીયે ફૌજ મેં ભરતી હો કર સર કટવાતા હૈ. દીન ભર દુકાન, કારખાને મેં જકડા રહેતા હૈ. શોહરત ઔર નામવરી કી ખ્વાહીશ દરબદર ઠોકરે ખાને પર મજબુર કરતી હૈ. આલીશાન મકાનો મેં બસને કી ચાહતમેં રોઝ નયી પરેશાનીઓ મેં ફસના પડતા હૈ. જવાની રૂખ્સત હુઈ. બુઢાપા ક્યા આયા. બિમારીયોં કા સિલસિલા આયા. ઘુંટને મેં દર્દ, હાજમા ખરાબ, દાંત કાટને સે, કાન સુનને સે, આજીઝ મુંહ સે કહેતા કુછ હૈ, નિકલતા કુછ હૈ, સુનતા કુછ હૈ, સમજતા કુછ હૈ. દીન બદીન તકલીફોં કા સામના હૈ.

કુછ તકલીફે ઐસી હૈ જો દુસરોં કી તરફ સે પેશ આતી હૈ. વો અલગ, મતલબ કે યે મામલા અમીર, ગરીબ, છોટા, બડા, બાદશાહ, રઈયત સબકો પેશ આતા હૈ. બલ્કે ગૌર કીયા જાયે તો દુનિયા મેં જો શખ્સ જીત્ને બડે ઓહદે પર હોતા હૈ. યા જીત્ના બડા માલદાર ઔર ઈઝઝતદાર હોતા હૈ ઉત્ના હી ઉસ્કે ઝેહન પર ફીકરોં ઔર ખતરોં કા બોજ હોતા હૈ. ઐસે લોગોં કી જાન કે લાલે પડતે રેહતે હૈ હર વક્ત ફૌજ કે ઘેરે મેં રેહતે હૈ ઔર અપની મરજી સે કહી આના જાના ઉન્કે લીયે મુશ્કીલ હોતા હૈ. હર વક્ત બડાઈ જાતે રેહને કે ખૌફ સે ઉન્કી નિંદ હરામ હો જાતી હૈ. પુરી પુરી રાત નરમ નાઝુક ગદ્દોં પર કરવટે બદલને મેં ગુજર જાતી હૈ.

ઔર માન લીજીએ ઈન ફિતરી તકાઝોં કી વજહ સે ઈન્સાનકો જો તકલીફે પેશ આતી હૈ. મરતે દમ તક નજાત નહી પા સકતા. ઈસ્કે મુકાબલે મેં જન્નત આફિયત કી જગા હૈ. જહાં હર તરહ કી મન ચાહી નેઅમતેં નસીબ હોગી ઔર ખાને પીને કે બાદ એક ખુશ્બુદાર ડકાર સે સારા ખાના હજમ હો જાયેગા. ન બેચેની હોગી, ન તકલીફ ઔર ન બદબુંકા એહસાસ હોગા. ઈસલીયે ઈસ બડી અફિયત કી જગા (જન્નત) કો હી અસલ મકસુદ ઔર તલબ કી ચીઝ બનાના ચાહીયે ઔર દુનિયા કી ઝિનત મેં પડકર જન્નત સે ગાફિલ ન હોના ચાહીયે.

ટેલીફોન :-

મોબાઈલ ટેલીફોન એક મુફીદ ચીઝ હૈ. મગર જીસ કસરત સે ઉસ્કા ઈસ્તિમાલ હો રહા હૈ વો એક મુસીબત હૈ. ક્યું કે વો એક ખલલ ડાલનેવાલી ચીઝ જૈસા બન ગયા હૈ. આદમીકો ચાહીયેં કે વો હંમેશા

આલા હકીકતોં પર ગૌર કરે. તાકે ઉસ્કી ઝેહની તરક્કીકા અમલ બરાબર જારી રહે. મગર મોબાઈલ - ટેલીફોન ઔર ઈસ તરહકી દુસરી ચીઝેં ઝેહની ઔર ફીકરી તરક્કીયોમેં મુસ્તકીલ રૂકાવટ બન ગઈ હૈ.

એક સાહબ સે બેઠકર ઈત્મિનાન સે ખુદા ઔર આખિરત કી બાતેં હો રહી થી. અચાનક ઉન્કે મોબાઈલકી ઘંટી બજી. ઉન્હોને મોબાઈલ અપને કાન સે લગાયા ઔર કહા, અચ્છા બેટા મૈં આ રહા હું . ઉસ્કે બાદ વો ફોરન ઉઠગયે ઔર બાત મુકમ્મલ હોને સે પહેલે અપને બેટેસે મીલનેકે લીયે રવાના હો ગયે જો કીસી જગા પર ઉન્કા ઈન્તિઝાર કર રહે થે. તકરીબન હર મર્દ ઔર ઔરતકા યહી હાલ હૈ. હર એક અપને માદ્દી ઈન્ટ્રસ્ટકા ફેન હૈ ઔર ફરજી તૌર પર કેહતા હૈ મેં સચ્ચાઈકા ફેન હું

એક જગા તકરીર હો રહીથી. દરમ્યાનમેં કીસી સાહબકે મોબાઈલકી ઘંટી બજી તો જીમ્મેદાર સાહબકો માઈક પર આકર કેહના પડા કે ઈત્ની સંજીદા બાત હો રહી હૈ. આપ લોગ મોબાઈલ બંદ કરલે વગેરહ.

લા જવાબ મુકરીર :-

મૌજુદા ઝમાને મેં મુસલમાનોં કા એક મસ્અલા યે ભી હૈ કે ઉન્કે દરમ્યાન લાજવાબ મુકરીર પૈદા હો ગયે હૈ. અસલમેં યે લાજવાબ લફ્ફાઝ (બકવાસ કરને વાલે) હોતે હૈ ઔર લફ્ફાઝ કિસ્મકે લોગ કભી કોઈ સહી રેહનુમાઈ નહી દે સકતે.

મુસલમાનોં કી કમઝોરી યે હૈ કે ઉન્હોંને ઐસે અફરાદ કો અપના રેહનુમા બનાયા જો લાજવાબ શાઈર હૈ. ઐસે મકરીર ઔર શાઈર કીસ્મકે લોગ તદબ્બુર (દુરઅંદેશી) ઔર ગેહરી સોચ સે ખાલી હોતે હૈ. ઐસે લોગ યહી કર સકતે હૈ કે જઝબાતી અલ્ફાઝ બોલકર કૌમકો ખ્યાલી રાસ્તોંકી તરફ દૌડા દેતે હૈ. જીસ્કા કોઈ અંજામ નિકલનેવાલા ન હો ઔર ઉન્હોંને યહી કામ અંજામ દીયા હૈ.

મેરઠકે એક સુફી શાઈર વાસિસ મેરઠી થે. વો અપને બચ્ચોંકે સાથ ઈ.સ.૧૯૪૭ મેં પાકિસ્તાન ચલે ગયે ઉન્કે સાહબઝાદે મુજફ્ફર વારસીકા એક ઈન્ટરવ્યું કૌમી આવાઝ (૨૮, એપ્રિલ ૧૯૯૬) મેં છપા હૈ. ઉન્હોં ને કહા કે પ્રોફેસર તાહીરૂલ કાદરી ને જબ નિઝામે મુસ્તુફા કા નારા લગાયા

તો મેં અપની કિશ્તીયા જલાકર ઉન્કે સાથ શામિલ હો ગયા. ઉન્કે લીયે મૈંને સ્ટેટ બેંક કી સર્વિસ છોડ દી. મગર ઉન્કો કરીબસે દેખકર મૈં બહોત માયુસ હુઆ. વો કીસી ભી મામલે મેં ફેઅર (સંતોષ કારક) નહી. સિયાસત મેં ભી નહી. ફીર ઉન્હોં ને કહા કે તાહીરૂલ કાદરીસે અપને હઝાર ઈખ્તિલાફ કે બાવુજુદ મૈં જરૂર કહુંગા કે ઈસ જૈસા મુકર્રીર પુરે બર્રે વ સગીર મેં નહી. (અલરિસાલા - ૨/૧૯૯૮/૩૪)

મુનાફિક આલિમ :-

હઝરત ઉમર (રદી.) મિમ્બર પર ખડે હુએ ઔર લોગોં કે સામને તકરીર કી. ઉન્હોં ને કહા કે ઈસ ઉમ્મત કે લીયે મૈં સબસે ઝયાદા જીસસે ડરતા હું વો મુનાફિક આલિમ હૈ. લોગોં ને ઉસ્કી બાબત પુછા તો હઝરત ઉમર (રદી.) ને જવાબ દીયા કે ''આલિમુલ્લીસાન જાહિલુલ કલ્બ.''

(હયાતુસ્સહાબા (રદી.) ૩/૨૬૬)

જીસ્કે પાસ ઝેહની ઈલ્મ હો. મગર ઉસ્કે પાસ કલ્બીમઅરિફત ન હો. યહી વો ઈન્સાન હૈ. જીસ્કી બાબત હઝરત ઉમર (ર.દી.) ને ફરમાયા કે વો ઝબાનકા આલીમ મગર દીલકા જાહીલ હોગા.

ઐસા આદમી કુર્આન ઔર હદીસ કો પઢેગા મગર વો કહીં કી બાત કહીં જોડ દેગા. ક્યું કે ઉસ્કે પાસ સિર્ફ અલ્ફાઝ કા ઝખીરા હૈ. વો મઆનીકી ગેહરાઈયોં સે વાકિફ નહી. વો ઈસ્લામકે નામ પર તહરીક ચલાયેગા. મગર વો બે લગામ ઘોડેકી તરહ કીસીભી સિમ્તમેં દોડના શુરૂ કર દેગા. ક્યુંકે ઉસ્કો રાસ્તોં કી પહેચાન હાસિલ નહી.

વો અપની જાતસે તઅલ્લુક રખનેવાલે મસાઈલકો ફૌરન સમજ લેગા. મગર મિલ્લતસે તઅલ્લુક રખનેવાલે મસાઈલકો સમજનેસે કાસીર (આજીઝ) રહેગા. ક્યું કે ઉસ્કે સીનેમેં અપની જાતકા દર્દ તો હૈ મગર ઉસ્કે સીનેમેં મિલ્લત કા દર્દ નહી. જો લોગ અલ્ફાઝકે આલિમ ઔર મઆનીકે જાહીલ હો વો બેશક બડા ફિત્ના હૈ. ઉમ્મતકે લીયે ભી ઔર તમામ ઈન્સાનિયતકે લીયે ભી.

વઅઝ ઔર ઈસ્લાહકી ખિદમત :-

જીસ શખ્સ કે જીમ્મે વઅઝ ઔર નસીહત કી ખિદમત હોતી હૈ ઉસ્કા મામલા બહોત નાજુક હોતા હૈ. હર વક્ત લોગ ઉસ્કે હાથ -પૈર

ચુંમતે હે. ઉસ્કે દીલસે પુછો કે ઉસપર ક્યા ગુજરતી હે.? વો વાહ-વાહ સે ખુશ નહીં હોતે ઉન્કો આહ - આહ મેં લુત્ફ મીલતા હે.

મેં સચ કહેતા હું મેરે પાસ જો લોગ દીન કી બાતેં સુનને કે લીયે આતે હે ઉન્કો મેં અપનેસે અફઝલ ઔર નેક સમઝતા હું. ક્યું કે ઉન્મેં રીયાકારી કા દખલ નહીં હોતા વો ઘર સે અચ્છી નિય્યત સે આતે હે. લેકીન મેં અપને કો બિલકુલ ગુનાહગાર સમઝતા હું ક્યું કે સુનને વાલે તો ખામોશ રહેતે હે. લિહાઝા સવાબ હી સવાબ કા કામ ઉન્સે હો રહા હે.

મેરી ઝબાન તો બોલતી હે. મેરી બાતોં મેં તો લઝઝત ઉન્કી હે. ઔર ઝબાન કી લઝઝત અપની હોતી હે. નફ્સ હમારે સાથ હે. કૈસે કૈસે ખતરો સે ગુઝરના પડતા હે. કુર્આન મેં ઈર્શાદ હે. وَاُحْضِرَتِ الْاَنْفُسُ الشُّحَّ

બાઝ વક્ત મુઝે બડા ખૌફ માલુમ હોતા હે. સોચતા હું કે વઅઝ વગૈરહકા કામ બંદ કર દું. મુઝે અપને ઈખ્લાસ પર ઈત્મિનાન નહી હોતા હે. ફીર સોચતા હું કે મુમ્કીન હે શયતાન કા ઉસમેં કોઈ ફીત્ના હો અપની કોતાહીયોં કી માફી માંગ લીયા કરું ઔર વઅઝ કહેના ન છોડું. ઔર અલ્લાહ તઆલા સે માફી માંગ લીયા કરું.

وَاعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْلَنَا وَارْحَمْنَا اَنْتَ مَوْلَانَا (پ-٣)

અય અલ્લાહ માફ ફરમા દીજીયે ઔર બખ્શ દીજીયે ઔર રહમ ફરમા દીજીયે આપ હી તો હમારે મૌલા હે. આપકે સીવા કૌન હે હમારા?

(મલફુઝાત હઝરત શાહ અ.ગની ફુલપુરી (ર.અ.) -૧૨૧)

દીલોં મેં દુરી કા સબબ :-

ઈન્સાન કા ઈલ્મ બહોત મેહદુદ હે. ઈસ લીયે અકસર અવકાત વો ઐસી રાય કાયમ કરલેતા હે. જો સિર્ફ ઉસ્કે ઝેહનમેં હોતી હે. ઉસ્કે અપને ઝેહન કે બાહર ઉસ્કા કોઈ વુજુદ નહી હોતા. ઈસ લીયે જીમ્મેદારીકા તકાઝા હે કે આદમી પુરી તરહ સમજે બગૈર કોઈ રાય કાયમ ન કરે.

જરૂરી તહકીક કે બગૈર કીસી કે બારે મેં બુરી રાય કાયમ કરના અલ્લાહકે નજદીક ગુનાહ હે ઔર દુનિયા મેં ઉસ્કા નુકશાન યે હે કે સમાજ કે અંદર એક દુસરે કે ખિલાફ ગલતફેહમીયાં પૈદા હોતી હે. ગેરજરૂરી શિકાયતેં વુજુદમેં આતી હે. દીલોં મેં દુરી પૈદા હોજાતી હે ઔર આપસ મેં ઐસા ઈખ્તિલાફ પૈદા હો જાતા હે. જો કભી ખત્મ નહી હોતા.

ઈન્સાનોં કે દરમ્યાન ઈખ્તિલાફ હોના બિલકુલ નાગુઝીર હે. લોગ ચાહે કિત્નેહી નેક બખ્ત ઔર અચ્છે ક્યું ન હો ઉન્કમકે દરમ્યાન ઈખ્તિલાફ હોગેં. ઈખ્તિલાફ ખત્મ કરના મતલુબ નહી. અલબત્તા જો ચીઝ મતલુબ હે વો યે કે ઈખ્તિલાફ કા અસર આદમી કે અખ્લાક ઔર બરતાવ પર ન પડે.

હસદ :-

આજ યે હાલત હે કે જબ કોઈ શખ્સ યે દેખતા હે કે દુસરા આદમી ઉસસે આગે બઢ ગયા હે. ચાહે વો માલ કે એઅતિબારસે હો યા હેસિયતકે એઅતિબાર સે હો. વો ફોરન હસદ મેં મુબ્તલા હો જાતા હે. ઉસ્કે સીને મેં આગે બઢનેવાલે આદમીકે ખિલાફ નફરત ઔર જલન કી કભી ખત્મ ન હોનેવાલી આગ ભડક ઉઠતી હે.

હસદ ઔર જલનમેં મુબ્તલા હોનેવાલે લોગ અગર યે સમજે કે કીસી કો જો કુછ મીલા હે વો ખુદા કે દેને સે મીલા હે. વોહી ઝયાદા દેતા હે ઔર વોહી કમ ભી દેતા હે. લિહાઝા ઈન્સાન પર જલન કરને કે બજાયે ખુદાકી તરફ દોડે ઔર ખુદાકો પુકારતે હુએ કહે કે જીસ તરહ તુને મેરે ભાઈકો દીયા હે. ઈસી તરહ તું મુંઝે ભી દે. અગર લોગોં મેં યે સિફત આજાયે તો સમાજકી તમામ બુરાઈયાં અપને આપ ખત્મ હો જાયે.

કીસી કી બડાઈ કો દેખકર અપની કમીકા એહસાસ ઉભરના એક ફિતરી જઝબા હે. ઈસ જઝબે કા રૂખ અગર ખુદાકી તરફ હો તો વો સહી હે ઔર અગર ઉસ્કા રૂખ આદમી કી તરફ હો તો ગલત હે.

નજરે બદ :-

હદીસ મેં આતા હે કે નજર લગના બરહક હે. નજર લગને કે લીયે યે જરૂરી નહી કે આદમી ને બુરી નિય્યતસે કીસી ચીઝ યા આદમી કી તારીફ કી હો. મુખ્લીસ આદમી કી ભી નજર લગ સકતી હે. ઈસ લીયે સહી તરીકા યે હે કે કહેને વાલા જબ ઈસ કીસ્મ કા કોઈ જુમ્લા કહે તો વો ઉસ્કે સાથ ما شاء اللہ યા ઈસ જૈસા ઔર કોઈ જુમ્લા જરૂર શામીલ કરેં. બગૈર ઈસ જુમ્લે કો બોલે અગર કીસી આદમી યા ચીઝ કી તારીફ કી જાયે તો નજરેબદ લગને કા ઈમ્કાન બાકી રહેગા.

નજરેબદ અસલમેં હસદ કે જુમ્લે બોલને સે લગતી હે. ફીર ભી

અગર કોઈ શખ્સ અંદરસે હસદ કરને વાલા ન હો ઔર વો ઐસા જુમ્લા બોલે જો જાહીર મેં હસદ વાલા નં હો તબ ભી ઉસ્કા ઈમ્કાન રહેગા કે ઈસ્કી નજર લગ જાયે. (અલ રિસાલા -૭/૦૪-૧૨)

જબ કીસી શખ્સ કો કીસી દુસરે કી જાન માલ મેં કોઈ અચ્છી બાત નજર આયે તો ઉસ્કો ચાહીયે કે ઉસ્કે વાસ્તે દુઆ કરે કે અલ્લાહતઆલા ઉસ્મેં. બરકત અતા ફરમાયે.

બાઝ રિવાયત મેં હૈ કે માશાઅલ્લાહું લાકુવ્વત ઈલ્લા બિલ્લાહ કહે. ઈસ્સે નજરે બદ કા અસર જાતા રેહતા હૈ.

ઔર યે ઈલાજ ભી હૈ કે કીસી કી નજરે બદ કીસી કો લગ જાયે તો નજર લગાને વાલે કે હાથ પાંવ કા ધોવન ઉસ્કે બદન પર ડાલના નજરે બદ કે અસર કો દુર કર દેતા હૈ.

કુર્તુબી ને ફરમાયા કે તમામ ઉલ્માએ એહલે સુન્નત વલ જમાઅત કા ઈસ પર ઈત્તિફાક હૈ કે નજરેબદ લગ જના ઔર ઉસસે નુકશાન પહુંચ જના હક હૈ.

સહાબા (રદી.)મેં અબુ સહલ બીન હુનૈફ કા કિસ્સા મશહુર હૈ કે ઉન્હોને એક મૌકે પર ગુસ્લ કરને કે લીયે કપડે ઉતારે તો ઉન્કે સફેદ રંગ તંદુરસ્ત બદન પર આમિર બીન રબીઆ કી નજર પડી તો ઉન્કી ઝબાનસે નિકલા કે મૈંને આજ તક ઈત્ના હસીન બદન નહી દેખા. યે કહેના થા કે ફૌરન સહલ બીન હુનૈફ કો સખ્ત બુખાર ચઢ ગયા. રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) કો જબ ઈસ્કી ઈત્તિલાઅ હુઈ તો આપ (સ.અ.વ.)ને યે ઈલાજ તજવીજ કીયા કે આમિર બીન રબીઆ કો હુકમ દો કે વો વુઝુ કરે ઔર વુઝુ કા પાની કીસી બરતન મેં જમા કરે ઔર યે પાની સહલ બીન હુનૈફ કે બદન પર ડાલા જાયે. ઐસાહી કિયા ગયા. તો બુખાર ફૌરન ઉતર ગયા ઔર વો બિલકુલ તંદુરસ્ત હોકર જીસ મુહીમ પર રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) કે સાથ જા રહે થે ઈસ પર રવાના હો ગયે. ઈસ વાકેએમેં આપ (સ.અ.વ.)ને આમિર બીન રબીઆ કો યે તન્બીહ ફરમાઈ .

કોઈ શખ્સ અપને ભાઈ કો ક્યું કત્લ કરતા હૈ ? તુમને ઐસા ક્યું ન કીયા કે જબ ઉન્કા બદન તુમ્હે અચ્છા લગા તો બરકત કી દુઆ કર લેતે? નજરકા અસર હોના હક હૈ.

પત્થરોં કો અસર અંદાઝ સમજના :-

લઅલ, યાકુત, જમર્રદ, અકીક, ઔર સબસે બઢકર ફીરોઝા વગેરહ પત્થરોં કો કામ્યાબી ઔર ના કામી મેં કોઈ દખલ નહી. હઝરત ઉમર (રદી.) કે કાતીલકા નામ ફીરોઝ થા. ઉસ્કે નામકો આમ કરનેકે લીયે સબાઈયોં (ઈસ્લામકે દુશ્મનોં) ને ફીરોઝા બરકતી પત્થરકી હૈસિયતસે પેશ કિયા. પત્થરોંકે બારેમેં મુબારક ઔર મન્હુસ હોનેકા ખ્યાલ સબાઈ ફિરકે કી પૈદાવાર હૈ. પત્થર ઈન્સાન કી જીંદગી પર અસર અંદાઝ નહી હોતે. ઉસ્કે નેક યા બદ અમલ હી ઉસ્કી જીંદગી કે બનને ઔર બિગડનેકે જીમ્મેદાર હૈ. પત્થરોં કો અસર અંદાઝ સમજના મુશરીક કૌમોં કા અકીદા હૈ મુસલમાનોં કા નહી. પત્થરોં કો મુબારક ઔર નામુબારક સમજના અકીદે કા ફસાદ હૈ. જીસસે તૌબા કરની ચાહીયે.

(આપકે મસાઈલ - ૧/૩૭૭)

ગુમરાહી :-

બહોત સે જાહીલ મુસલમાન ખુદા સે ઈત્ના નહી ડરતે જીત્ના જિન્નાત ઔર શયતાનોં ઔર ખબીસ રૂહોંસે ડરતે હૈ. ચુંનાચે ઉન્કે બુરે અસરસે બચને કે લીયે ચઢાવે ચઢાયે જાતે હૈ. ઉન્કે નામકી ભેટ દી જાતી હૈ ઔર બિમારીયોંકી વબાસે બચનેકે લીયે બકરે કાટે જાતે હૈ ઔર ઈન ગલત કામોંકી ઈશાઅત બાકાયદા એક શયતાની મિશનકે ઝરીયે ચલાઈ જાતી હૈ. જીસ્કે આમ જીમ્મેદાર આમ ઈન્સાન હોતે હૈ જો મુસલસલ યે પ્રોપેગન્ડા કરતે હૈ કે ખુદાકી બારગાહમેં ખબીસ રૂહોં ઔર શયતાનકા દખલ હૈ. ઈસી તરહ ઈલ્મકી દુરીસે ઔર દીનસે લાપરવાહીકી વજહસે સાદા મુસલમાન ઈત્ના બડા ગલત કામ કરતે હૈ કે ભુતપરીત ઔર શયતાનકો અપને માલીક ઔર મૌલાકા હમસર બના ડાલતે હૈ. **અલ્લાહકી પનાહ**

(અકીદ એ મોમિન - ૧૧૬)

જીન્નાત શરીઅત કી નજર મેં :-

કુર્આન મજીદમેં ૨૯ જગહ જિન્નાતોં કા ઝિક્ર આયા હૈ ઔર હદીસમેં ભી બહોત સે મુકામ પર ઉસ્કા ઝિક્ર આયા હૈ. ઈસલીયે જિન્નાત કા વુજુદ તસ્લીમ કીયે બગૈર ચારા નહી. જો લોગ જિન્નાતકા ઈન્કાર કરતે હૈ ઉન્કે ઈન્કાર કી ઉન્કે પાસ કોઈ દલીલ નહી સિવાય ઈસ્કે કે યે

મખ્લુક ઉન્કી નજરોં સે ઓજલ હૈ.

જિન્નાત કા આદમીયોં પર મુસલ્લત હોના મુમ્કીન હૈ ઔર ઉસ્કે વાકેઆત બહોત ઝયાદા હૈ. **(આપકે મસાઈલ - ૧/૩૫૬)**

લિહાઝા જિન્નાત કે બારે યે અકીદા રખના ચાહીયેકે જીસ તરહ અલ્લાહતઆલા ને ઈમાન ઔર શરીયત કા ઈન્સાન કો મુકલ્લફ (જીમ્મેદાર) બનાયા હૈ. ઈસી તરહ જિન્નાતકો ભી મુકલ્લફ બનાયા હૈ. જૈસાકે કુર્આનમજીદ મેં હૈ. :-

હમને જિન્નાત ઔર ઈન્સાનકો અપની (ખુદાકી) હી ઈબાદત કે લીયે પૈદા કીયા હૈ. **(સુરએ જારિયાત - ૫૬)**

જિન્નાત ભી અલ્લાહ કી મખ્લુક હૈ. જો આગસે પૈદા કીયે ગયે હૈ. ઉન્મે સે બાઝ કો યે તાકત દી હૈ કે વો જો શકલ ચાહે ઈખ્તિયાર કરલે. ઉન્કી ઉમ્રે બહોત લંબી હોતી હૈ. ઉન્મેં શરીર (નાફરમાન) જિન્નાતોંકો શયતાન કેહતે હૈ. ઈબ્લીસ ભી જિન્નાતોં મે સે હૈ. જો ઝયાદા ઈબાદત કી વજહસે ફરિશ્તોંમેં શામિલ કીયા ગયા ઔર ફરિશ્તોંકો હુકમ દીયા કે હઝરત આદમ (અ.સ.) કો સિજદહ કરે. તો ઈબ્લીસને સિજ્દહ ન કીયા. ઔર નાફરમાનીકી વજહસે મરદુદ હો ગયા ઔર કયામત તક લઅનતકા તૌક ઔર લોગોંકો ગુમરાહ કરનેકા પટ્ટા ઉસ્કે ગલેમેં ડાલ દીયા ગયા.

જીન્નાત કી ધમકીઃ-

હઝરત મૌલાના રશીદ અહમદ ગંગોહી (ર.અ.) ને એક મરતબા અપને બચપન કા વાકેઆ સુનાયા કે મેરી વાલેદા મર્હુમા બયાન ફરમાયા કરતી થી. રશીદ અહમદ ! જબ તું બચ્ચા થા મુઝે અલ્લાહ બક્ષ જીન નજર આયા થા. મૈં ને દેખા કે વો તેરી ચાર પાઈ કે પાસ આકર ખડા હો ગયા ઔર મુઝ સે કહા તુમ ફલાં મઝાર પર ઈતર કે ફાયે ચઢાઓ.વરના મૈ તેરે લડકે કો માર ડાલુંગા.

વાલેદા ફરમાતી થી કે મૈં ને ઉસસે કહા માર ડાલ. તેરે સામને લેટા તો હૈ. ગંગોહ મેં શાહ દાવુદ ઔર શાહ સાદીક સાહબ (ર.અ.) કા મઝાર હૈ. વહાં એક તાક પર અલ્લાહ બક્ષ કે નામ પર ચઢાવે ચઢતે ઔર અત્તર કે ફાયે ચઢાયે જાતે હૈ.

વાલેદા ફરમાતી કે જબ ભી અલ્લાહ બક્ષ નજર આતા. ઔર

ધમકીયાં દેતા ઔર ડોરે દીખાતા થા તો મૈં ઉસ્કો યહી જવાબ દેતી કે મૈં તો હરગીઝ ફાયે ન ચડાઊંગી અગર તુઝ સે મારા જાયે તો માર ડાલ. ઈસ સાફ જવાબ સે વો તેરા બાલ ભી બિકા ન કર સકા. મારના તો દુરકી બાત તુંઝે કભી ડરા ભી ન સકા. **(રવઝતુસ્સાલિહાત-૨૩૩)**

યે સબ જિન્નાત ઈન્સાનોં કી તરહ અકલ વાલે ઔર જીસ્મ ઔર રૂહ વાલે હૈ. ઉન્કી અવલાદ ભી હોતી હૈ. ખાતે પીતે હૈ. જીતે મરતે હૈ. ઉન્મેં મુસલમાન ભી હૈ કાફીર ભી હૈ. જિન્નાતોં મેં કાફીરકી તાઅદાદ ઈન્સાની કાફીરોં સે ઝયાદા હૈ ઔર ઉન્મેં નેક મુસલમાનભી હૈ. ઔર ફાસિક ભી હૈ. સુન્ની ભી હૈ ઔર બદઅકીદાભી હૈ. ઉન્મેં ફાસીકોંકી તઅદાદ ઈન્સાનોંસે ઝ્યાદા હૈ. **(નેઅમતે ઈમાન-૧૩૦)**

જાદું કરના હરામ હૈ :-

એક હદીસ મેં હુઝુર (સ.અ.વ.)ને સાત હલાક કરનેવાલે ગુનાહોં મેં જાદું કો ભી શુમાર કરાયા હૈ. **(મુસ્લિમશરીફ)**

કુર્આન ઔર હદીસ મેં જાદું કી પેંહચાન યે બતાઈ હૈ જીન્મેં કુફીયહ અકીદે યા કુફીયહ અમલ પાયા જાયે. ઈસી લીયે ફરમાયા ગયા કે જો શખ્સ જાદું કો ઈખ્તિયાર કરેગા આખિરત મેં ઉસ્કો ઉસ્કી સઝા સેહની પડેગી ઔર વો સખ્ત નુકશાન મેં હોગા. ઈસસે માલુમ હુવાકે જાદું સીખના ઔર સીખાના ઔર ઉસે અમલ મેં લાના સબ હરામ હૈ.

(જ્વાઝીર - ઈબ્ને હજર (ર.અ.))

લિહાઝા કીસી મુસલમાન કે લીયે ઈન સિફલી આમલીયાતકે કરીબ જના ભી જાઈઝ નહી. અફસોસ હૈ કે આજ મુસ્લિમ સમાજ મેં સેહર ઔર જાદુંકા ચલન (અમલીયાત કરના - કરાના વગેરહ) આમ હોતા જા રહા હૈ.

અદાવત હસદ, કીનાકપટ કી બીના પર લોંગ ખાસકર ઔરતેં બેધડક સિફલી આમિલોં ઔર જાદું કરનેવાલોંકે પાસ જાતી હૈ ઔર દુસરોંકો નુકશાન પહુંચાનેકી ખાતિર અપને દીન વ ઈમાન કો બરબાદ કરતી હૈ.

હુઝુર (સ.અ.વ.) કા ઈર્શાદ હૈ. જીસ શખ્સને નજુમી (ભવિષ્યવાણી કરનાર) યા જાદુંગર કે પાસ જાકર ઉસ્કી બતાઈ હુઈ

બાતોંકો સચ્ચા માના તો ઉસ્ને હુઝુર (સ.અ.વ.) પર નાઝીલ કી ગઇ ''વહી'' કા ઇન્કાર કીયા. **(તિબરાની કબીર-૧૭૭/૨)**

જાદું કા શરઇ હુકમ :-

કીસી કો નુકશાન પહુંચાને કે લીયે તઅવીઝ, જાદું, ટૂટકા કરના હરામ હૈ ઔર ઐસા શખ્સ અગર તૌબા ન કરે તો ઉસ્કો ઇસ્લામી હુકુમત મેં સઝાએ મૌત હો સકતી હૈ. જાદું ઔર સિફલી અમલ કરને વાલે કા યે અમલ બદતરીન ગુનાહેકબીરા હોને મેં તો કીસી કા ઇખ્તિલાફ નહી. અલબત્તા ઇસ્મે ઇખ્તિલાફ હૈ કે જાદું કરને સે આદમી કાફીર હો જાતા હૈ યા નહી. સહી યે હૈ કે અગર જાદું કો હલાલ સમજકર કરે તો કાફીર હૈ ઔર અગર હરામ ઔર ગુનાહ સમજકર કરે તો કાફીર નહી. ગુનાહગાર ઔર ફાસિક હૈ. ઇસ્મે શક નહી કે ઐસે સિફલી આમાલ સે દીલ સિયાહ હો જાતા હૈ. કુકહા એ ઉમ્મત ને યે ભી લીખા હૈ કે અગર કીસી કે જાદું ઔર સિફલી અમલ સે કીસીકી મૌત હોજાયે તો યે શખ્સ કત્લ કરનેવાલા સમજા જાયેગા. **(આપકે મસાઇલ - ૧/૩૫૪)**

ઇસી તરહ ઐસે મન્તર સે ઇલાજ કરાના. જીસ્મેં ખુદાકે અલાવા દુસરી મખ્લુક કો શિફા દેનેવાલા ઔર ઇલાજ કરનેવાલે કો મુકર્રબ (સાથીદાર) માના ગયા હો. નાજાઇઝ હૈ. ક્યું કે ઐસા અકીદા ઇસ્લામકે ખિલાફ હૈ. ઐસા ઇલાજ કરનેમેં કુફ્રીયા અકીદે કી તસ્દીક ઔર એઅજાઝ હૈ.હાલાં કે હકીકત યે હૈ કે શિફા દેના. હાજતોં કા પુરા કરના, મુરાદે પુરી કરના સિર્ફ અલ્લાહતઆલા કે કબ્જએ કુદરત મેં હૈ. ખુદા સે યકીન રખતે હુએ જીંદગી ભી નેઅમત હૈ ઔર ઉસસે બગાવત કર કે જીંદગી ભી વબાલ હૈ ઔર મૌત ભી અઝાબ હૈ.

લિહાઝા મુસલમાનોં કો હરગીઝ ઐસે મુશરીકાના ઇલાજ નહી કરાના ચાહીયે ક્યું કે ઐસી હરકતોં સે નેઅમતે ઇમાન કે લીયે સખ્ત ખતરા પૈદા હોજાતા હૈ **(નેઅમતે ઇમાન - ૧૩૧)**

તાવીઝ :-

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને અબ્બાસ (રદી.) સે રીવાયત હૈ કે રસુલલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરામયા કે મેરી ઉમ્મત મેં સે સત્તર હજાર લોગ બગૈર હિસાબ કિતાબ જન્નત મેં દાખિલ હો જાએંગે. વો બંદગાને ખુદા

વો હોંગે જો મંતર ઔર જાડ ફુંક નહીં કરાતે. બદ શુકન (અપશુકન) ન હી લેતે. ઔર અલ્લાહતઆલા પર ભરોસા કરતે હૈ.(બુખારી - મુસ્લિમ)

વો અલ્લાહ પર ભરોસા રખને વાલે હોંગે . અપની જરૂરીયાત ઔર કામો મેં જાઈઝ ઔર મુનાસિબ અસ્બાબ હી ઈખ્તિયાર કરેંગે. ઔર ઐસે કામો સે પરહેઝ કરેંગે. જો અલ્લાહ કી મરજી કે ખિલાફ હૈ. ક્યું કે અસલ કાર સાઝ અલ્લાહ કી જાત હૈ. અસ્બાબ તો સિર્ફ અલ્લાહતઆલા કે ફૈસ્લે કે પુરા હોને ઔર જાહીર હોને કે ઝરીયે હૈ. જો બંદે ઈસ તરહ અલ્લાહ તઆલા પર ભરોસા કરેંગે અલ્લાહતઆલા ઉન્કે કામ ભી બના દેગા. وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَهُوَ حَسْبُهٗ (پ-۲۸-۲)

શૈખુલ હદીષ હઝરત મૌલાના મુહંમદ ઝકરીયા (ર.અ.) તહરીર ફરમાતે હૈ કે હુઝુર (સ.અ.વ.) ને જીસ જાડ ફુંક કો તવક્કુલ કે ખિલાફ ફરમાયા હૈ. વો કુર્આની આયતે ઔર મસ્નુન દુઆઓં કે અલાવા દુસરે કલિમાત સે જાડ ફુંક કરવાના હૈ. અગર વો કલિમાત શિર્કીયા હૈ તબ તો વો સિર્ફ તવક્કુલ કે હી નહીં ઈમાન કે ભી ખિલાફ હૈ.

ઔર અગર ઈસ્મેં કોઈ ઐસી બાત નહીં હૈ તો ચુંકે ઈન્સે અવામ મેં ગલત ફેહમીયાં ફૈલને કા અંદેશા હૈ. ઈસલીયે વો ભી ના મુનાસિબ ઔર ખિલાફે તવક્કુલ હૈ.

ઔર અગર વો કુર્આની આયત સે યા મસ્નુન દુઆઓમેં સે હો તો વો તવક્કુલ કે ખિલાફ નહીં હૈ બલ્કે અલ્લાહ કે રસુલ (સ.અ.વ.) કી સુન્નત હૈ. ઔર યે બડી મુનાસિબ રાય હૈ.

ઈસ હદીસ મેં ખાસ તાલીમ યે હૈ કે અપને મકસદો કો પુરા કરને કે લીયે જાઈઝ ઔર મુનાસિબ વસીલે ઈસ્તિમાલ કીયે જાયે. અગર કોઈ કામ કીસી નાજાઈઝ વસીલે કે બગૈર પુરા ન હો રહા હો તબ ભી અલ્લાહ તઆલા પર ભરોસા કરકે યે યકીન કીયા જાયે કે અલ્લાહતઆલા કે હુકમકી પાબંદી હી મેં કામ્યાબી હૈ. વો હી તમામ કામોં કો બનાને વાલા ઔર બિગાડને વાલા હૈ. વો કીસી તરહ ભી ઈન્સાન કો કામ્યાબ કર સકતા હૈ.

(અલ ફુરકાન -મે-૨૦૦૪/૧૭)

يَا رَبِّ صَلِّ وَ سَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا ۔ عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرًا الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

(૫) લડાઇ - ઝઘડા

લડાને વાલે :-

આજકલ કી જંગ લડનેવાલે શુરૂ નહી કરતે. બલ્કે ''લડાને વાલે'' શુરૂ કરતે હૈ. આજ કલ જગા જગા જો ખુની ટકરાવ હો રહે હૈ ઉસમેં રેહબરી કા કીરદાર કૌન અદા કર રહા હૈ. યે વો દાનીશ્વર હૈ. જો દુર અપને દફ્તરોં મેં બેઠકર ભડકાને વાલે મજામીન લીખતે હૈ. ઔર વો લીડર હૈ જો દુસરી સલામત જગહોં મેં બેઠકર તેઝ ઔર સખ્ત બયાન દેતે રહેતે હૈ વગેરહ.

યે સબ જદીદ કોમ્યુનિકેશન ઔર મીડીયા કી વજહ સે મુમ્કીન હુવા હૈ. પહેલે ઝમાનેમેં ''લડાનેવાલોં'' કો ભી ''લડને વાલોં'' કે સાથ રેહના પડતા થા. અબ નયે આલાત કી ટેકનીક કી બીના પર યે મુમ્કીન હો ગયા હૈ કે ''લડાને વાલે'' દુરસે અલ્ફાઝ બોલકર યા લીખકર લીડરશીપ કી ક્રેડીટ લેતા રહે. જંગ ઔર ટકરાવ કે નુકશાન સે વો ભી મેહફુઝ રહે ઔર ઉસ્કે બચ્ચે ભી.-

મૌજુદા ઝમાને મેં બહોત સે લીડરોં ને ઐસા કીયા હૈ કે ઉન્હોં ને ભોલે ઈન્સાનોં કો ઐસી રાહોં પર દોડાયા હૈ જીસ્કા નતીજા તબાહીકે સિવા કુછ નિકલને વાલા નહી થા યહી આજ સારી દુનિયા મેં હો રહા હૈ. હર જગા ના અહેલ લીડર યહી કર રહે હૈ. વો તબાહી ઔર બરબાદીકે નકીબ (આગેવાન) બને હુએ હૈં. ફીર ક્યું ઐસા ન લીખા જાયે.....!

હદીસ મે હૈ. ''સબસે બુરા ચરવાહા (કાઇદ) વો હૈ જો લોગોં કો કુચલ દેનેવાલા હો'' **(સહીમુસ્લિમ - કિતાબુલ ઈમારહ)**

ઈસ હદીસ કે મીસ્દાક (નમુને) વોહી લીડર ઔર હાકિમ હૈ જો અપને ઓહદે કા ગલત ઈસ્તિમાલ કરકે લોગોં પર જુલ્મ ઢાતે હૈ. ઈસીકે સાથ વો લીડર ભી હૈ જો ભડકાને વાલે નારે ઔર જઝબાતી બયાન કે ઝરીયે આમ ઈન્સાનોં કો તાકતવાર કૌમસે બેકાર લડા રહે હૈ. ઔર ઉસ્કે નતીઝે મેં સારી દુનિયા મેં બેકુસુર ઈન્સાન હલાકત કા શિકાર હો રહે હૈ.

ઐસે તમામ લીડરોં ઔર રેહબરોં પર ફર્ઝ થા કે વો ચુપ રહે. વો કૌમ કો ટકરાવકે રાસ્તે પર ન લે જાયે.

મૌજુદા ઝમાને મેં મુસલમાન ભી જો હર જગા જુલ્મકા શિકાર હો રહે હૈ ઉસ્કો ભી આમ તૌર પર હમારે લીખને બોલનેવાલે લોગ દુસરોંકો અપના દુશ્મન બતા રહે હૈ. મગર હકીકત યે હૈ કે વો ઈન્હી ના અહેલ લીડરોં કે ગલત ઈકદામાત કા નતીઝા હૈ. ઈસ એઅતિબારસે ઐસે તમામ રેહનુમા ઉપરકી હદીસકે મિસ્દાક (નમુને) સાબિત હુએ હૈ.

(અલરિસાલા - ૨/૧૯૯૮/૨૬)

કુદરત કા કાનુન :-

દુનિયામેં મુસલમાનોં કે ખિલાફ ચલનેવાલી તેહરીકો સે ખૌફ ઝદા હોને કી જરૂરત નહીં. ખુદ કુદરત કા કાનુન ઉન્કે ઉપર ચેક લગાને કે લીયે અબદી તૌર પર (હંમેશા કે લીયે) મૌજુદ હૈ. કુદરત કે કાનુન કે મુતાબિક ઐસા હૈ કે અપની તમામ દોડ ધુપ કે બાવુજુદ ઐસી તેહરીકે કીસી સમાજ કે સિર્ફ એક થોડેસે હિસ્સે કો નુકશાન કર સકતી હૈ. સમાજ કા બડા હિસ્સા ફીર ભી બાકી રહેગા. જો હમારે મુવાફીક હોગા ઔર ઉન્કો ઈસ્તિમાલ કરકે હમ ઈત્ના આગે બઢ સકતે હૈ કે મુખાલીફ ટોલી કે નિશાન સે બાહર નિકલ જાયે.

સુરજ ગ્રહન ચાહે કિત્ના હી બડા હૈ. સારી ઝમીન પર અંધેરા નહીં ફૈલતા ઔર ન કોઈ સુરજ ગ્રહન હંમેશા કે લીયે બાકી રેહતા હૈ. યહી મામલા ઈન્સાની દુનિયા કા હૈ. ઈન્સાની દુનિયામેં કોઈ બુરાઈ ચાહે કીત્નીહી કયું ન હો વો કભી તમામ ઈન્સાનિયત કો અપની લપટમેં નહીં લેતી. ઈન્સાનિયત કા એક હિસ્સા અગર વકતી તૌર પર ઉસ્કી ઝદમેં આતા હૈ તો બાકી હિસ્સા ઉસ્કે અસર સે બચા રેહતા હૈ. ઔર જો હિસ્સા બચતા હૈ વો અકસર અવકાત ઝયાદા કિંમતી ઔર અહમ હોતા હૈ.

નયે ફિત્ને :-

મૌજુદા દૌર મેં બહોત સે નયે ફિત્ને ઉઠે. જૈસા કે ઈન્કારે હદીસ કા ફિત્ના, નઈ નબુવ્વત કા ફિત્ના વગેરહ. મગર મેરે નજદીક દૌરે જદીદ કા સબસે બડા ફિત્ના વો હૈ જીસ્કો ''મુકમ્મલ ઈસ્લામ'' કહા જાતા હૈ. બાકી તમામ ફિત્ને નંગે ફિત્ને હૈ. ઈસ લીયે ઉન્કો પહેંચાનના આસાન થા. મગર વો ફિત્ના જો મુકમ્મલ ઈસ્લામ કાયમ કરો કે નારે કે સાથ ઉઠા વો એક નિકાબ પોશ ફિત્ના થા. ચુનાંચે બહોત સે ઉલ્મા તક ઉસ્કે સેહર

મેં મુબ્તલા હો ગયે.

નામ નિહાદ મુકમ્મલ ઈસ્લામને મૌજુદા ઝમાને મેં સબસે ઝયાદા દીની નુકશાન પહુંચાયા હૈ. ઈસ્લામ મેં સારા ફોકસ (રોશની) તકવા પર હૈ. મગર મુકમ્મલ ઈસ્લામ કે નારે ને સારા ફોકસ સિયાસત કી તરફ કર દીયા. ઈસ્કે નતીજેમેં ઐસે લોગ પૈદા હો ગયે જો અંદર સે બિલકુલ ખાલી થે. મગર બાહર વો સિયાસી અલ્ફાઝ કા જંગલ બને હુએ થે.

મુકમ્મલ ઈસ્લામ કે ઈસ નજરીયે ને તમામ મુસ્લિમ મુલ્કોમેં મુસલમાનોં કો હુકમરાન ઔર ગેર હુકમરાન તબ્કેમેં બાંટ કર ઉન્હે એક દુસરે કે ખિલાફ લડા દીયા. ઉસ્કે નતીજેમેં મુસ્લિમ મુલ્કો કે બહેતરીન મૌકે બરબાદ હોકર રેહ ગયે.

યે લોગ અસલમેં મુકમ્મલ ઈસ્લામકે નામ પર ફરૂઈ ઈસ્લામકો (જો બુનિયાદી ન હો) ઉસ્કો લે રહે હૈ. ઔર બુન્યાદી ઈસ્લામ કો છોડ રહે હૈ ઔર જબ બુન્યાદી ઈસ્લામ છુટ જાયે તો સિર્ફ એક જાહીરી ધુમ બાકી રહેગી. વહાં સહી તરીકે કા ન બુન્યાદી ઈસ્લામ બાકી રહેગા ન ફરૂઈ ઈસ્લામ બાકી રહેગા. **(અલરિસાલા-૨/૧૯૯૮/૪૦)**

ફિત્નોં કે અસ્બાબ :-

સચ પુછીયે તો બાહર કે ફિત્નોં કે જગાને મેં જો અસ્બાબ કામ કરતે હૈ. વો અસ્બાબ બાહર કે નહીં બલ્કે હમારે અંદર હી કે હોતે હૈ. જબ કહીં જહાં કહીં ફિત્ના ખડા હુવા તો તહકીક સે યહી સાબિત હુવા જો કુર્આને મજીદને બયાન કિયા હૈ.

وَمَاظَلَمْنَاهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوْا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ (پ-١٤-١١٨)

નહીં જુલ્મ કિયા હમને બલ્કે વો ખુદ અપને આપ પર જુલ્મ કરતે થે''

હુઝુર (સ.અ.વ.) ને બારગાહે રબ્બુલ ઈઝઝત મેં દરખાસ્ત કી. મેરી ઉમ્મત પર ઉન્હીં મેં સે કોઈ દુશ્મન મુસલ્લત ન કિયા જાયે. તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે આપકો જવાબ મીલા.

''મૈં ઉન પર ઉન્કે સિવા બહાર કે દુશ્મન મુસલ્લત નહીં કરૂંગા. બલ્કે વોહી અંદરની દુશ્મન ઉન્કી હુકુમત મેં તબાહી ફેલાયેગા. બાહર કે દુશ્મન મસલમાનોં પર મુસલ્લત નહીં હો સકતે. અગરચે જમીન

કે કિનારોંસે સિમટ કર વો કયું ન આ જાયે. બલ્કે મુસલમાન હી આપસ મેં એક દુસરે કો હલાક કરેંગે.

હદીસ કી સહી કિતાબોં મેં મુસ્લિમ બુખારી, અબુદાવુદ, તિમીઝી મેં યે અલ્ફાઝ કુછ કમી બેશી કે સાથ યે હદીસ મૌજુદ હૈ. ઔર ઈસ્લામ કી તારીખ ભી ગવાહ હૈ. જો મુસીબત મુસલમાનોં પર જીસ શકલ મેં ભી આઈ દર અસલ ઉસ્કી ઈબ્તીદા ઘરવાલોં સે હુઈ. હુઝુર (સ.અ.વ.) અકસર ફરમાયા કરતે થે.

''મૈં તુમ પર દુનિયા સે ડરતા હું કે ઉસ્કે મામલે મેં આપસ મેં નફસાનિયત મેં મુબ્તલા હો જાઓગે.''. **(બુખારી શરીફ)**

હઝરત ઉમર (રદી.) કે પાસ ફારસ સે માલેગનીમત આયા. આપને ઉન્કો મસ્જીદે નબવી કે ચબુતરે પર ડલવા દીયા, સુબ્હ હુઈ તો જો કુછ આયા થા ઉસ પર સે ચાદર હટાઈ ગઈ. રાવી કા બયાન હૈ કે.

હઝરત ઉમર (રદી.) ને ઐસી ચીઝ દેખી જીસ્કો ઉન્કી આખોંનેં નહી દેખા થા. યાની જવાહીરાત, મોતી ઔર સોનાચાંદી વગેરહ બસ ! હઝરત ઉમર (રદી.) રો પડે.

અબ્દુર્રહમાન બીન ઔફ (રદી.) હાજીર થે બોલે. યે તો શુક્ર કી જગા હૈ, ફીર આપકો કીસ ખ્યાલને રૂલાયા ?

હઝરત ઉમર (રદી.) ને જવાબ મેં ફરમાયા.

હા ! અલ્લાહ તઆલાને કીસી કૌમકો યે ચીઝેં નહીં દી. મગર ઉસી કે સાથ ઉન્મેં આપસ મેં અદાવત દુશ્મની ઔર કીના પૈદા હો ગયા.

મોગલ હુકુમત ભી આલમગીર કે બાદ ફિત્નોં કે જીસ તુફાન મેં ઘીર ગઈ થી. જાનને વાલે જાનતે હૈ કે ઉન પર બાહર સે જીત્ને સેલાબ આયે ઉન્કા સર ચશ્મા ભી અંદર હી થા. જીસ્કા અફસાના બહોત લંબા હૈ ઔર ઉસ્કી તફસીલ તારીખ કી કિતાબોં મેં મૌજુદ હૈ. ખુલાસા યે હૈ કે સારે ફિત્નોં કી બુન્યાદ અગર સચ પુછીયે તો હિંદુસ્તાન મેં ભી વહી મસ્અલા રહા હૈ. હર જગા યહાં તક કે પહેલી સદી હીજરી મેં ફિત્નોં કી ઈબ્તેદા હુઈ. યાની વોહી શિયા સુન્ની કા ઝઘડા. તારીખે ઈસ્લામ કી ઈબ્તેદા મેં હી જીસ કીસી કે દીલ મેં દુનિયા તલ્બી કી અંગેઠી (સગડી) સીલગી ઉસ્ને દીન કે ઈસી મસ્અલે કી આડ લેકર અપની લાલચ ઔર

મેં મુબ્તલા હો ગયે.

નામ નિહાદ મુકમ્મલ ઈસ્લામને મૌજુદા ઝમાને મેં સબસે ઝયાદા દીની નુકશાન પહુંચાયા હૈ. ઈસ્લામ મેં સારા ફોકસ (રોશની) તકવા પર હૈ. મગર મુકમ્મલ ઈસ્લામ કે નારે ને સારા ફોકસ સિયાસત કી તરફ કર દીયા. ઈસ્કે નતીજેમેં ઐસે લોગ પૈદા હો ગયે જો અંદર સે બિલકુલ ખાલી થે. મગર બાહર વો સિયાસી અલ્ફાઝ કા જંગલ બને હુએ થે.

મુકમ્મલ ઈસ્લામ કે ઈસ નજરીયે ને તમામ મુસ્લિમ મુલ્કોમેં મુસલમાનોં કો હુકમરાન ઔર ગેર હુકમરાન તબ્કેમેં બાંટ કર ઉન્હે એક દુસરે કે ખિલાફ લડા દીયા. ઉસ્કે નતીજેમેં મુસ્લિમ મુલ્કો કે બહેતરીન મૌકે બરબાદ હોકર રેહ ગયે.

યે લોગ અસલમેં મુકમ્મલ ઈસ્લામકે નામ પર ફરૂઈ ઈસ્લામકો (જો બુનિયાદી ન હો) ઉસ્કો લે રહે હૈ. ઔર બુન્યાદી ઈસ્લામ કો છોડ રહે હૈ ઔર જબ બુન્યાદી ઈસ્લામ છુટ જાયે તો સિર્ફ એક જાહીરી ધુમ બાકી રહેગી. વહાં સહી તરીકે કા ન બુન્યાદી ઈસ્લામ બાકી રહેગા ન ફરૂઈ ઈસ્લામ બાકી રહેગા. **(અલરિસાલા-૨/૧૯૯૮/૪૦)**

ફિત્નોં કે અસ્બાબ :-

સચ પુછીયે તો બાહર કે ફિત્નોં કે જગાને મેં જો અસ્બાબ કામ કરતે હૈ. વો અસ્બાબ બાહર કે નહીં બલ્કે હમારે અંદર હી કે હોતે હૈ. જબ કહીં જહાં કહીં ફિત્ના ખડા હુવા તો તહકીક સે યહી સાબિત હુવા જો કુર્આને મજીદને બયાન કિયા હૈ.

وَمَاظَلَمْنَا هُمْ وَلٰكِنْ كَانُوْا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ (پ-١٤-١١٨)

નહીં જુલ્મ કિયા હમને બલ્કે વો ખુદ અપને આપ પર જુલ્મ કરતે થે''

હુઝુર (સ.અ.વ.) ને બારગાહે રબ્બુલ ઈઝઝત મેં દરખાસ્ત કી. મેરી ઉમ્મત પર ઉન્હીં મેં સે કોઈ દુશ્મન મુસલ્લત ન કિયા જાયે. તો અલ્લાહ તઆલા કી તરફસે આપકો જવાબ મીલા.

''મૈં ઉન પર ઉન્કે સિવા બહાર કે દુશ્મન મુસલ્લત નહીં કરૂંગા. બલ્કે વોહી અંદરની દુશ્મન ઉન્કી હુકુમત મેં તબાહી ફેલાયેગા. બાહર કે દુશ્મન મસલમાનોં પર મુસલ્લત નહીં હો સકતે. અગરચે જમીન

કે કિનારોંસે સિમટ કર વો કયું ન આ જાયે. બલ્કે મુસલમાન હી આપસ મેં એક દુસરે કો હલાક કરેંગે.

હદીસ કી સહી કિતાબોં મેં મુસ્લિમ બુખારી, અબુદાવુદ, તિમીઝી મેં યે અલ્ફાઝ કુછ કમી બેશી કે સાથ યે હદીસ મૌજુદ હે. ઔર ઈસ્લામ કી તારીખ ભી ગવાહ હૈ. જો મુસીબત મુસલમાનોં પર જીસ શકલ મેં ભી આઈ દર અસલ ઉસ્કી ઈબ્તીદા ઘરવાલોં સે હુઈ. હુઝુર (સ.અ.વ.) અકસર ફરમાયા કરતે થે.

''મૈં તુમ પર દુનિયા સે ડરતા હું કે ઉસ્કે મામલે મેં આપસ મેં નફસાનિયત મેં મુબ્તલા હો જાઓગે.''. **(બુખારી શરીફ)**

હઝરત ઉમર (રદી.) કે પાસ ફારસ સે માલેગનીમત આયા. આપને ઉન્કો મસ્જીદે નબવી કે ચબુતરે પર ડલવા દીયા, સુબ્હ હુઈ તો જો કુછ આયા થા ઉસ પર સે ચાદર હટાઈ ગઈ. રાવી કા બયાન હૈ કે.

હઝરત ઉમર (રદી.) ને ઐસી ચીઝ દેખી જીસ્કો ઉન્કી આખોંનેં નહી દેખા થા. યાની જવાહીરાત, મોતી ઔર સોનાચાંદી વગેરહ બસ ! હઝરત ઉમર (રદી.) રો પડે.

અબ્દુર્રહમાન બીન ઔફ (રદી.) હાજીર થે બોલે. યે તો શુક્ર કી જગા હૈ, ફીર આપકો કીસ ખ્યાલને રૂલાયા ?

હઝરત ઉમર (રદી.) ને જવાબ મેં ફરમાયા.

હા ! અલ્લાહ તઆલાને કીસી કૌમકો યે ચીઝેં નહીં દી. મગર ઉસી કે સાથ ઉન્હેં આપસ મેં અદાવત દુશ્મની ઔર કીના પૈદા હો ગયા.

મોગલ હુકુમત ભી આલમગીર કે બાદ ફિત્નોં કે જીસ તુફાન મેં ઘીર ગઈ થી. જાનને વાલે જાનતે હૈ કે ઉન પર બાહર સે જીત્ને સેલાબ આયે ઉન્કા સર ચશ્મા ભી અંદર હી થા. જીસ્કા અફસાના બહોત લંબા હૈ ઔર ઉસ્કી તફસીલ તારીખ કી કિતાબોં મેં મૌજુદ હૈ. ખુલાસા યે હૈ કે સારે ફિત્નોં કી બુન્યાદ અગર સચ પુછીયે તો હિંદુસ્તાન મેં ભી વહી મસ્અલા રહા હૈ. હર જગા યહાં તક કે પહેલી સદી હીજરી મેં ફિત્નોં કી ઈબ્તેદા હુઈ. યાની વોહી શિયા સુન્ની કા ઝઘડા. તારીખે ઈસ્લામ કી ઈબ્તેદા મેં હી જીસ કીસી કે દીલ મેં દુનિયા તલ્બી કી અંગેઠી (સગડી) સીલગી ઉસ્ને દીન કે ઈસી મસ્અલે કી આડ લેકર અપની લાલચ ઔર

ખ્વાહીશ કી જહન્નમ રોશન કી ઔર આજ તક હાલ યે હૈ કે જીસ વાકીઆ પર નજર ડાલે ઉસ્મેં યહી ઈખ્તિલાફ કી બુન્યાદ કાયમ હૈ. આજ ૧૪૪ સાલ ગુજર ચુકે હૈ. લેકીન જબ કીસી કા જી ચાહતા હૈ. ઉસ્કો તાઝા કર કે અપને મકસદ કો હાસિલ કરને કા ઝરીયા બના લેતા હૈ. ઐસા માલુમ હોતા હૈ કે વાકેઆ આજ હી પેશ આ રહા હૈ. લેકીન ઉસ્કે અસ્બાબ અંદરૂની પહેલે સે કાર ફરમા હોતે હૈ.

કીત્ની અજીબ બાત હૈ ! કુર્આન મજીદ કી આયતેં ઔર હદીસે પાક કે બેશુમાર બયાનાત હૈ. જૈસા કે કીસી મુસલમાન કે લીયે હરગીઝ યે જાઈઝ નહીં કે વો અપને કો કીસી હાલમેં અકેલા ઔર તન્હા ખ્યાલ કરે. ઉસ પર યે યકીન કરના લાઝમી તૌર પર વાજીબ હૈ કે હર હાલ મેં એક જબરદસ્ત કુવ્વત કો બેઈન્તેહા રહમો કરમકે સાથ અપને કરીબ યકીન કરે. ઔર યે મેહસુસ કરે કે યે કુવ્વત ઉસ્કે જાહીર ઔર બાતિન, અવ્વલ આખિર કો ઘેરે હુએ હૈ. બગૈર કીસી શક ઔર વેહમ કે ઈસ હકીકત પર ભરોંસા કરે કે મેરે ઈમાન કી બરકત કી વજહ સે ખુદાવંદે કુદ્દુસ કી મદદ ઔર નુસરત હર ઘડી હરહાલ મેં મેરી તરફ ફિત્નોં કો દુર કરને કે લીયે તૈયાર હૈ.

જબ મોમિનબંદા મખ્લુક સે પલને કા યકીન અપને દીલ-દિમાગસે નિકાલ કર અપને ખાલિક કી તરફ જમાતા હૈ. તો ઉસ્કો યે યકીન કરલેના ચાહીયે કે ગૈબી તાકતેં યાની અલ્લાહ તઆલા કે ફરિશ્તે ઉસ પર નાઝીલ હો રહે હૈ. ઔર દુનિયા આખિરતમેં ઉસ્કી મદદ કરના ઉન્કી જીમ્મેદારી હૈ.

મોમિન કા ફર્ઝ હૈ કે અપને મા-બાપ, માલ, તિજારત, ઘર, મતલબ કે હર ચીઝ સે ઝયાદા અપને પ્યારે રસુલ (સ.અ.વ.) સે મોહબ્બત રખે.

જાહીર હૈ કે ઐસી બીસોં બાતેં હૈ. જો કુર્આન મજીદ કી આયતોં મેં તફસીલ સે મૌજુદ હૈ. ઈસી તરહ અલ્લાહતઆલા કી હમ્દો સના, શુક્ર, તવક્કુલ ઔર તૌબા, ઈસ્તિગફાર ઔર ઈતાઅત ઔર અપને તમામ અહવાલ ઉસ્કે હવાલે કરના. યે સબ કુર્આન મજીદ મેં બતાયે ગયે હુકુક હૈ. ઉસ્મેં કૌન શક કર સકતા હૈ. બેશક યે ચીઝેં ઐસી હૈ. કે ઉસ્મેં શક કરનેવાલા

કાફિર હો જાતા હૈ. ઔર ઉન્હી ચીઝોં કા નામ અકીદા હૈ.

હદીસ મેં હૈ કે ઈન્સાનિયત ખુદા કા કુંબા હૈ યાની ઉસ્કી જાન આબરૂ કા નિગેહબાન ઔર હિફાઝત કરનેવાલા ખુદા હૈ. ઈસ તરહ ઉસ્કી જાન આબરૂ ઔર ઈઝઝતકો આખરી મુકામ દીયા ગયા હૈ. ઔર ખુદ ખુદા કો ઉસ્કા મુહાફિઝ બતાયા ગયા હૈ.

(અલ ફુરકાન-૮/૨૦૦૨/૨૦)

બે ફાયદા લડાઈ :-

એક રોઝ હઝરત મૌલાના સૈયદ અસ્ગર હુસૈન સાહબને હઝરત મુફ્તી મહંમદ શફી સાહબ કો મુખાતબ કરકે ફરમાયા 'આજ હમ અજીબ તમાશા દેખ કર આયે હૈ' હઝરત મુફ્તી સાહબને કાન ખડે કર દીયે.

ફરમાયા મોહલ્લા કોટલા સે બાહર જંગલમેં છોટી છોટી લડકીયાં બેઠી હુઈ આપસ મેં લડ રહી થી. એક દુસરે કો માર રહી થી. હમ કરીબ પહુંચેતો માલુમ હુવા કે યે સબ મીલકર જંગલસે ગોબર ચુંન કર લાયી હૈ ઔર એક જગા ઢેર કર દીયા હૈ. અબ ઉસ્કી તકસીમ કા મસ્અલા હૈ. હિસ્સોકી કમી બેશી પર લડને, મારને પર તુલી હુઈ હૈ. પહેલી નજરમેં મુઝે હંસી આયી કે યે કીસ ગંદી ઔર નાપાક ચીઝ પર લડ રહી હૈ. હમ ઉન્કી કમઅકલી ઔર બચપને કી હરકતોં પર હંસતે હુએ ઉન્કી લડાઈ બંદ કરાને કી કોશિષ મેં લગે હુએ થે કે કુદરતને દીલમેં ડાલા કે ઈન્કી બુવકુફી પર હંસને વાલે!...

જો લોગ દુનિયાકી દૌલત ઔર જાહો મન્સબ (પદવી, પ્રતિષ્ઠા) પર લડતે હૈ અગર ઉન્કો હકીકત કી આંખ નસીબ હો જાયે તો વો યકીન કરેંગે કે અપને કો અકલમંદ ઔર તરકકી વાલા સમજને વાલોં કી સબ લડાઈયાં ભી ઈન બચ્ચીયોંકી લડાઈ સે કુછ ઝયાદા નહીં. ફના હો જાનેવાલી, ચંદ રોઝમેં અપને કબ્જે સે નીકલ જાનેવાલી, સબ ચીઝેં આખિરત કી નેઅમતોં કે મુકાબલે મેં એક ગોબર સે ઝયાદા હૈસિયત નહી રખતી.

હુઝુર (સ.અ.વ.) કા ઈર્શાદ હૈ દુનિયા મુરદાર જાનવર હૈ ઔર ઉસ પર ઝપટનેવાલેં કુત્તે હૈ.

(અલ બલાગ-મુફ્તીએ આઝમ નંબર -૨૯૫)

પઢ લીયા આપને ? હઝરત મૌલાના સૈયદ અસ્ગર સાહબ કા મલ્કુઝ ઔર વાકેઆ ! આરિફ રૂમી (ર.અ.) નેભી અપને નફસ ઔર અપને ખાલીક કી પહેંચાન કે બડે બડે સબક દીયે હૈ. માલુમ હો કે મૌલાનાએ રૂમ (ર.અ.) કે ખાસ મુખાતબ ઉલ્મા ઔર સુફીયા હી હૈ.

યે હકીકત હૈ કે હમારેં ઝમાનેં કે ઈલ્મી ઔર દીની હલ્કો મે બડી બડી દર્સગાહોં મેં ઔર ખાનકાહોં તક જો લડાઈ ઝઘડે ચલ રહે હૈ. બકૌલ હઝરત મૌલાના સૈયદ અસ્ગર હુસૈન સાહબ ! અગર હકીકત કી આંખ નસીબ હો .... તો નજર આ જાયેગા કે સારી કશ મકશ સિર્ફ જાહો મન્સબ (પદવી, પ્રતિષ્ઠા) ઔર માલ દૌલત કે લીયે હૈ ઔર યે ગોબર પર લડને વાલી ઈન બચ્ચીયોં કી લડાઈ સે ઝયાદા મુખ્તલીફ નહીં હૈ.

فَهَلْ مِنْ مُّدَّكِرٍ (پ ۲۷ ع ۷) (અલ ફુરકાન-૧૨/૧૯૮૦/૫)

રિશ્તેદારોં મેં આપસ મેં મામુલી બાતોં મેં મુખાલિફતે હોતી હૈ. મામલાત મેં ઉલ્ઝાવ પૈદા હોતા હૈ. દુરી બઢતી હૈ. રંજીશે પૈદા હોતી હૈ. ખાનદાની ઝઘડે જન્મ લેતે હૈ. શિકાયતોં કા એક લંબા સિલસિલા હોતા હૈ. જીસ્કી વજહસે આદમી અંદરૂની બેચેની કા શિકાર હોતા હૈ. સેહત ખરાબ હો જાતી હૈ. કારોબાર પર અસર હોતા હૈ. જીંદગી બેમઝા હો જાતી હૈ. ઈન સબકા હદીસકી રોશનીમેં યહી ઈલાજ હૈ કે આદમી રિશ્તેદારોંકે હુકુક કી અદાયગી કી ઈબ્તેદા ખુદસે કરે. રિશ્તેદારોં કી ઝયાદતી કે બાવુજુદ અલ્લાહ કે હુકમ કી તામીલ કરે. ગાલીયાં ભી વોહી દે. ખર્ચ ભી ઉન્હી પર કરે. હસદ ભી વોહી કરે ઔર ખેર ખ્વાહીભી ઉન્હી કી કરે. બુરા ભલા ભી વોહી કહે ઓર સદકા ખૈરાત કે ઝરીયે હાજત ઉન્હી કી પુરી કરે યે હૈ સબર ...... યે હૈ નફસ કે સાથ મુજાહીદા. અગર ઈન ઈખ્તિલાફકી વજહસે બિગાડ પૈદા હો ગયા તો બડી ખૈર સે મેહરૂમ હો ગયા. (દીને રહમત-૯૪)

કાન કે કચ્ચે :-

''કાન કા કચ્ચા'' એક કહાવત હૈ. જો આમ તૌર પર ઐસે આદમી કે લીયે બોલા જાતા હૈ જો હર સુની હુઈ બાત પર યકીન કર લેતા હૈ. ફીર ઉસ્કે મુતાબિક ઉસ્કે ઝેહન ઔર ફિક્ર મેં તબ્દીલી હોને લગતી હૈ.

ઐસે કચ્ચે કાન વાલોં કા અકસર હાલ યે હોતા હૈ અગર કોઈ

શખ્સ અપની બાત ઉન્કે સામને રખ દે ઔર ઉસ બાત સે ચાહે કીસી પર કીત્ના હી બોજ પડે વો ઉસ્કો સહી માન લેતે હૈ ઔર ઉસ્કી હાં મેં હાં મીલાને લગતે હૈ. બલ્કે કુછ દુસરી બાતેં અપની તરફ સે મીલાકર દુસરેકો ખરાબ કેહતે હૈ. ઐસા આદમી સમાજ ઔર દોસ્તોં કે લીયે બડા ખતરનાક હોતા હૈ. ઐસે આદમી કે બારે મેં હુઝુર (સ.અ.વ.) કા ઈર્શાદ હૈ...

હર સુની હુઈ બાત કો નકલ કરના જુઠા હોને કે લીયે કાફી હૈ.

કચ્ચે કાનકા આદમી ખુદ ભી પરેશાન હોતા હૈ ઔર દુસરોંકો ભી પરેશાની મેં મુબ્તલા કરતા હૈ. ઐસે પાગલોં કે લીયે કહાવત મશહુર હૈ કવ્વા કાન લે ગયા. બસ ઈત્ના સુનતે હી કવ્વે કે પીછે ભાગે જા રહે હૈ લેકીન અપને કાન પર હાથ લેજાકર દેખને કી તકલીફ નહી લેતે.

આજ હમારે સમાજ મેં કચ્ચે કાનકે લોગ બહોત ઝયાદા પૈદા હો ગયે હૈ. ઉન્કી વજહ સે બહોતસે રિશ્તે ટૂટતે હૈ. દોસ્તીયાં ખત્મ હો જાતી હૈ. તઅલ્લુક કી આરસી પર મેલ ચઢ જાતા હૈ. એક સાહબને વાકેઆ સુનાયા.

એક નવ જવાન કી શાદી ઉસ્કે મામું કી બેટી સે હુઈ થી. કીસી બાત મેં મામુલી કશીદગી હુઈ થી. યે બાત ગાંવ કે એક આદમી ને લડકી કે ઘર પહુંચાયી કે તુમ્હારી લડકી ખુદકુશી કરને જા રહી થી મૈને સમજાકર ઉસ્કો રોકા વરના વો જાનસે હાથ ધો બૈઠતી. બસ ! યે સુનકર લડકી કે બાપ-ભાઈ વગેરહ ગુસ્સે મેં આયે ઓર લડકે કો મારપીટ કર ઝખ્મી કર દીયા. ઔર જબરદસ્તી તલાક લે કર લડકી કો અપને ઘર લે ગયે. બાદ મેં જબ ગુસ્સા ઠંડા હુવા તો હકીકતે હાલ કા ઈલ્મ હુવા બહોત પછતાયે ઔર શરમીંદા હુવે. થોડે અરસે બાદ લડકીકા ઉસી લડકે કે સાથ દોબારા નિકાહ હુવા ઔર લડકી દોબારા ઉસી ઘર મેં આઈ.

ઈસ તરહ ન જાને કીત્ને ફિત્ને આયે દીન પેશ આતે હૈ. જીસ્કે નતીજે મેં ઝીંદા બદન આગ ઔર ખૂન કી નજર હો જાતે હૈ. કાનકા કચ્ચા ગીબત મેં મુબ્તલા હોતા હૈ. ઔર ઉસ્કે આસપાસ ખુદ ગર્ઝી ઔર ચાપલુસી કરને વાલો કી ભીડ લગી રહેતી હૈ. ઔર યે સબ અપની આખિરત બરબાદ કરને કે સાથ અપની ઔર દુસરોં કી દુનિયા ઉજાડતે હૈ. ઐસે લોગોં કો યાદ રખના ચાહીએ કે ઈસ ગંદી હરકત પર હુઝુર

(સ.અ.વ.) કી કીત્ની સખ્ત વઈદ આઈ હૈ.

કીસી કે બારે મેં ઐસી બાત કહી જો ઉસ્મે નહીં હૈ તા કે ગીબત કર કે ઉસ્કો નુકશાન પહુંચાયે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે જહન્નમ કી આગ મેં ઉસ વક્ત તક રખ્ખેગા જબ તક વો ઈસ બાત કો સાબિત ન કર દે જો ઉસ્ને કહી હૈ. **(તિબરાની -૪/૯૪)**

ઈસલીયે જરૂરત ઈસ બાત કી હૈ કે કોઈ બાત બગૈર તહકીક કે કબુલ ન કી જાયે વરના સમાજ ઔર ઘર ઔર ઈદારોં કો નુકશાન પહુંચે બગૈર ન રહેગા.

દુશ્મની કી વજહ :-

આપ અદાલતોં મેં જાકર દેખ આઈયે. જો મુકદ્દમેં આતે હૈ. મુસલમાન મુસલમાન કે ખિલાફ મુદ્દઈ (દાવા કરનેવાલા) હૈ. મુસલમાન મુસલમાન કા મુદ્દઆ અલૈહ (જીસ પર દાવા કિયા ગયા વો) હૈ. મુસલમાન મુસલમાન કી ઈઝઝત કો ખાક મેં મીલા દેના ચાહતા હૈ. ઉસ્કે ઘર પર હલ ચલા દેના ચાહતા હૈ. ઈન દોનોં કા આઈલી (Civil code) ભી એક હૈ ઔર બાઝ અવકાત તો ખુન ભી એક હોતા હૈ. દોનોં પાર્ટી એક નસલ એક ખાનદાન સે તઅલ્લુક રખતે હૈ.

હકીકત મેં ઈખ્તિલાફ ઔર દુશ્મની કા તઅલ્લુક નફ્સાનિયત સે દૌલત પરસ્તી કે જુનુન સે હૈ. નફ્સ પરસ્તી ઔર માદ્દીય્યત સે હૈ. ઉસ ગલત નિઝામ ઔર નિસાબે તાલીમ સે હૈ. જીસ્ને અખ્લાક જૈસી ચીઝ કો નજર અંદાઝ કર દીયા હૈ.

(મૌલાના અબુલ હસન અલી નદવી (ર.અ.))

અસલ કમી :-

મૌજુદા ઝમાને કે મુસલમાનોં કી અસલ કમી યે હૈ કે ઉન્કે અંદર ઈસ્લામ કી જાહીરી સુરત વાલા ઈસ્લામ તો મૌજુદ હૈ મગર ઈસ્લામ કી રૂહ ઉન્કે અંદર મૌજુદ નહી હૈ. વો બહોત બડે પૈમાને પર લાખોં મસ્જીદોં મેં હરદીન નમાઝકી જાહીરી શકલકો દોહરાતે હૈ. મગર નમાઝ કી અસલ રૂહ જો ઈત્તિહાદ હૈ વો ઉન્કે અંદર મૌજુદ નહી. ઈસ મસ્અલેકા એક હી હલ યે હૈ કે મુસલમાનોં કે અંદર ઈસ્લામ કી અસલ સ્પ્રીટ કો ઝિંદા કીયા જાયે જો ખૌફે ખુદા ઔર ફિકરે આખિરત પર હોતી હૈ. રૂહ કે બગૈર શકલ

ઈસ તરહ બે કિંમત હૈ જીસ તરહ બગૈર મગ્ઝ કે ફલ કા છીલકા.

પરેશાની કા સબબ :-

મુસલમાનોં કે ઈન્તિશાર (વેર વિખેર) કા સબબ યે હૈ કે ઉન્કે દીલોં સે અલ્લાહતઆલા કા ખૌફ નિકલ ગયા હૈ. મૌજુદા ઝમાને કે મુસલમાનોં કા મક્સદ દુસરી કૌમોં કી તરહ સિર્ફ માલ કમાના ઔર માદ્દી ચીઝોં મેં તરક્કી હાસિલ કરના બન ગયા હૈ. યે મિજાઝ હંમેશા હસદ ઔર નફસાનિયત કે જઝબાત કી પરવરીશ કરતા હૈ ઔર યહી મૌજુદા મુસલમાનોં મેં બડે પૈમાને પર પૈદા હો ગયા હૈ.

અસલ બાત સે હટના :-

મૌજુદા ઝમાને મેં મુસલમાન તમામ મુલ્કો મેં કીસી ન કીસી તાકત કે જુલ્મ કા શિકાર હો રહે હૈ. કહીં કીસી રોઝગારી તાકત કા, કહીં કીસી અક્સરીયતી (બહુમતી) તાકત કા, કહીં સિયાસી ઔર ફૌજી તાકત કા, ઈસ મસ્અલેકા હકીકી હલ સિર્ફ સુરએ અન્ફાલ કી આયત નં.-૬૦ મેં હૈ. યાની મુસલમાનોં કા તાકતવર હોના.

જુલ્મ ઔર ઝયાદતી હંમેશા બે તાકતી કી સઝા હોતી હૈ. અપને આપકો તાકત વર બના કર હી ઉસસે નજાત હાસિલ કી જા સકતી હૈ. તાકતવર બનાનેકા મતલબ યે હૈ કે મુસલમાનોં કો ઈલ્મ ઔર શુઉર સે આરાસ્તા કીયા જાયે ઉન્મેં આપસ મેં ઈત્તિફાક પૈદા કીયા જાયે. ઉન્કો જદીદ ઈલ્મી કુવ્વતોંસે મુસલ્લેહ (હથિયારબંદ) કીયા જાયે ઈન હકીકતોં સે તૈયાર હોનેકા નામ તાકતવર હોના હૈ ઔર જો કૌમ ઈન ચીઝોં મેં તાકતવર હો જાયે ઉસ્કે ઉપર કોઈ જુલ્મ કરને કી હિમ્મત નહી કર સકતા.

હિંદુસ્તાની રિશ્તા :-

ઈસ હકીકત સે કૌન ઈન્કાર કર સકતા હૈ કે હિંદુસ્તાન કે રેહનેવાલે મઝહબ ઔર મિલ્લત કે લિહાઝસે ચાહે કિત્નાહી ઈખ્તિલાફ રખતે હો. મગર હિંદુસ્તાની હોનેકે રિશ્તેને ઉન સબકો એક કડીમેં પીરો દીયે હૈ. ઈસ રિશ્તેકી બીના પર ઉન્કે ફાયદે મુશ્તરક (ભાગીદારીમેં) હૈ. હિંદુસ્તાની હોનેકી હૈસિયતસે જો ચીઝ હિંદુ કે લીયે મુફીદ હૈ વો મુસલમાન કે લીયે ભી મુફીદ હૈ ઔર જો મુસલમાન કે લીયે નુક્શાન દેનેવાલી હૈ. વો હિંદુ કે

લોહા રેહતા હૈ. વો ઝટકોં સે અસર લીયે બગૈર જીના જાનતા હૈ.

હુઝુર (સ.અ.વ.) કે અસ્હાબ ઐસે હી લોહા સિફત ઈન્સાન થે. વો ઈસ કિસ્મ કી બાતોંસે ઉપર ઉઠ ગયે થે. હઝરત ઉમર ફારૂક (રદી.) ને હઝરત અબુ બક્ર (રદી.) કે એક ફરમાન કો ફાડ ડાલા મગર હઝરત અબુ બક્ર (રદી.) ને ઉસ્કો બુરા નહી માના. હઝરત આયશા (રદી.) ને હઝરત અબુ હુરૈરહ (રદી.) કે બારે મેં કેહ દીયા કે અબુ હુરૈરહ ને જુઠ કહા મગર સહાબી (રદી.) ને ઈસ્કા કોઈ અસર નહી લીયા.

સીરત કી કિતાબોં મેં ઐસે વાકેઆત સેંકડો મીલતે હૈ કે એક સહાબી કો દુસરે સહાબી કે સાથ નામુવાફીક તજુરબા હોતા થા મગર વો ઉસ્કા અસર લીયે બગૈર આપસ મેં ભાઈ ભાઈ બનકર રેહતે થે ઐસી બાતોં કી બિલકુલ પરવા નહી કરતે થે. સહાબા (ર.દી.) અગર આજકલકે લોગોં કી તરહ નાઝુક પાર્સલ હોતે તો વો કભી તાકતવર ઈન્કિલાબ બરપા નહી કર સકતે થે. જીસ્ને તારીખ કે રૂખ કો મોડ દીયા.

(અલરિસાલા - ૧૧/૨૦૦૧/૩૬)

દુનિયા કે ફસાદકા જીમ્મેદાર મઝહબ નહી :-

ઈસ વક્ત દુનિયામેં જો ઈન્કિલાબ આયા હુવા હૈ ઉસ્કો કીસી ઉન્વાનસે બયાન કીયા જાયે વો યે હૈ કે ઈન્સાન કા રૂખ ખૈર સે શર કી તરફ મુડ ગયા હૈ. સારી તાકતે હૈ લેકીન ઉસ્કી મંઝીલ ગલત હો ગઈ. વો ચલ રહા હૈ ચલના હરગીઝ બંધ નહી હુવા હૈ. બલ્કે પહેલે ચલતા થા, ફીર દૌડને લગા ઔર અબ ઉડને લગા લેકીન જીસ તરફ ઉડ રહા હૈ વો શર કી મંઝીલ હૈ. ઈન્સાનિયત ઔર ઈન્સાનોકો બરબાદ કરનેકી મંઝીલ હૈ.

સબને નામવરી મેં ઓહદા ઔર હુકુમત કી કુર્સી હાંસિલ કરને મેં અપના સબકુછ દાવ પર લગા દીયા હૈ. ઈન્સાનિયત કી તમામ ખુબીયાં દાવ પર લગા રખ્ખી હૈ. તમામ તહેઝીબ દાવ પર લગા રખ્ખી હૈ.

દુનિયાકે ફસાદકા જીમ્મેદાર મઝહબ નહીં હૈ. દુનિયા કા ફસાદ યે નહીં હૈ કે મઝહબ -મઝહબ સે લડ રહા હૈ. મઝહબ કા મઝહબસે લડનેકા દૌર સદીયોં પહેલે ખત્મ હુવા.

આજ બિચારે મઝહબ કો કૌન મૌકા દેતા હૈ કે વો મૈદાનમેં આયે. આજ ગૈર મઝહબી ઈન્સાન ગૈર મઝહબી ઈન્સાનસે લડ રહા હૈ. આજ

હવસ હસવસે ટકરા રહી હૈ. આજ શૈતાન શૈતાનસે ટકરા રહા હૈ. આજ ઇક્તિદાર (સત્તા) ઇક્તિદારસે ટકરા રહા હૈ. આજ માલ માલસે ટકરા રહા હૈ. આજ હુકુમત હુકુમતસે લડ રહી હૈ. આજ પાર્ટી પાર્ટીસે લડ રહી હૈ. મઝહબકા ઉસસે કોઈ તઅલ્લુક નહી. (હ. મૌ.અલીમીયાં નદવી (ર.અ.))

શરીઅત કી તાબેદારી :-

આપસ કે ઈખ્તિલાફ, લડાઈ, ઝઘડે મેં રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) કે ફેસ્લેં સે મુંહ ફેરના (હટના) કીસી મુસલમાન કા કામ નહી.

હુઝુર (સ.અ.વ.) સે ફેંસ્લા કરાના આપકે ઝમાને કે સાથ ખાસ નહી બલ્કે આપકી વફાત કે બાદ આપકી શરીઅત. અઈમ્મએ મુજતહેદીન. ઉલ્મા, ફુકહા, ઔર મુફ્તીયોં કી તરફ રૂજુઅ કરના હકીકત મેં આપકી તરફ રૂજુઅ કરના હૈ. ક્યું કે જો અહકામ ઔર મસાઈલ કુર્આન મજીદ ઔર હદીસે રસુલ (સ.અ.વ.) મે સાફ લફ્ઝો મેં મૌજુદ નહી વો કુર્આન - હદીસ હી સે નિકાલે જાતે હૈ. ઈસ લીયે ઉન્કી ઈતાઅત કુર્આન ઔર રસુલ (સ.અ.વ.) હી કી ઈતાઅત હૈ.

કુર્આન વ હદીસસે નિકાલે ગયે મસાઈલ ઔર ફતાવાકા ઈન્કાર કરનેવાલા યા શરઈ ફેંસ્લા ન ચાહનેવાલા ફાસિક ઔર સખ્ત ગુનાહગારહૈ.

મુસલમાનોં કો ચાહીયે કે અપને તમામ મુકદમાત, ઈખ્તિલાફ ઔર ઝઘડેં ચાહે નિકાહ, તલાક સે મુતઅલ્લીક હો યા જમીન ઔર જાયદાદ સે હો તમામ મસાઈલ મેં કુર્આન ઔર સુન્નત કી તરફ રૂજુઅ કરના ચાહીયે. બાઝ આદમી અપની લા ઈલ્મી ઔર જહાલત કી બીના પર કેહ દેતે હૈ કે ઉસ્મે શરીઅતકા ક્યા દખલ ?

ઔર અપને મામલાત કો શરીઅતકી રોશની મેં હલ કરને કે બજાયે અવામ ઔર પંચાયતકી તરફ રૂજુઅ કરતે હૈ. યા અદાલત ઔર કચેરી કી તરફ જાતે હૈ. યે જહાલતકી બાત હૈ. ક્યું કે શરીઅત ઔર ઈસ્લામ સિર્ફ નમાઝ પઢને ઔર પઢાનેકા નામ નહી. બલ્કે એક મુકમ્મલ નિઝામ ઔર દસ્તુરે હયાત હૈ ઔર તમામ મસાઈલ કા હલ શરીઅતમેં મૌજુદ હૈ.

ઈસલીયે મુસલમાનોં કો ચાહીયે કે અપને મામલાત હલ કરને કે લીયે શરઈ પંચાયત ઔર ઉલ્મા ઔર ફુકહા ઔર મુફ્તીયોં કી તરફ રૂજુઅ કરે.

(મઝાહિરે ઉલુમ - ૮/૧૯૯૭/૧૦)

ઘરોં મેં ફસાદ :-

મૌજુદા દૌર મેં રેડીયો, ટી.વી., વીડીઓ, ડીસ, એન્ટેના ઔર ફિલ્મોં કી વજહ સે રહેન સહેન મેં બડી તોડફોડ હો રહી હૈ ઔર બડી ખરાબીયાં પૈદા હો રહી હૈ. ઈન ખરાબીયોં મેં સે એક બડી ખરાબી બીવી કા શોહર કી નાફરમાની કરના, ઉસ્કે સાથ ઝબાન દરાઝી કરના, ઉસ્કે હક પુરી તરહ અદા ન કરના, શોહરકી નારાજગીકો મામુલી સમજકર અહમીયત ન દેના, હર દીન નઈ ફરમાઈશ કરના, શોહરકો અપની મરજીકે મુતાબિક ચલાના, અપની મરજી પર ન ચલે તો મુખ્તલીફ તરીકોં સે તંગ કરના, ખુદ અચ્છા ખા લેના ઔર શોહરકે ખાનેકા કોઈ એહતિમામ ન કરના, બચ્ચોં કે અચ્છે કપડોં ઔર ખાને કે લીયે લડના, શોહર કુછ કહે તો ઉસ પર ઘરકે કામોં ઔર બચ્ચોં કી દેખભાલ ઔર બચ્ચોંકી વજહસે રાત મેં બાર બાર જાગનેકા એહસાન જતાના, ઔર યે તા'ના દેના કે તુમ એક દીન ઘર ઔર બચ્ચોં કો સંભાલ કે દીખાઓ તો પતા ચલે.....!

ઈસ તરહકા બરતાવ ઔર બાતેં આમ તૌર પર ઔરતેં અપને શોહરોં સે કેહતી હૈ, ફીર શોહર કા જી ઘરમેં નહી લગતા ઔર અપને લીયે ઘરસે બાહર કોઈ પનાહ લેનેકી જગા તલાશ કર લેતા હૈ. યા અપના ઝયાદા વક્ત દોસ્તોં ઔર રિશ્તેદારોં મેં ગુજારતા હૈ.

આજ કલ અક્સર ઘરોં મેં ઔરત હાકિમ બન ચુકી હૈ ઔર મર્દ ઘર મેં જો ચાહે વો નહી હોતા. બીવી જો ચાહે વો હી હોતા હૈ. ફીર ઘરકા તમામ નિઝામ ઔર સુકુન દરહમ બરહમ હોજાતા હૈ. અગર મામલા ઝયાદા બિગડે તો તલાક યા દુસરી શાદી કી નૌબત આતી હૈ. અગર તલાક હો જાયે તો બીવી બચ્ચોંકી જીંદગી બરબાદ હો જાતી હૈ ઔર દુસરી શાદી કરે તો બીવી કી જીંદગી કડવી હોજાતી હૈ ઔર ઘરમેં ઉસ્કી કોઈ અહમિયત નહી રેહતી ઐસી ઔરત સિવાય અફસોસકે કુછ નહી કર સકતી. ઐસે હાલાત રોજબરોજ હોતે રેહતે હૈ જીસ્કી વજહ સે બહોતસે ઘર ઉજડ રહે હૈ.

ઈસ્કા ઈલાજ સિર્ફ યે હૈ કે ઈસ્લામને ઔરતોં પર શોહરોં કે જો હુકુક બયાન કિયે હૈ. યે ઉન્કો બતાયે જાયે કે શોહરકે હક અદા ન કરને કી

વજહ સે બીવી કા દુનિયા ઔર આખિરત મેં ક્યા નુકશાન હોતા હે?. શાયદ ઉસ્કો પઢકર બાઝ ઔરતોં કો અકલ આ જાયે ઔર ઉન્કા ઘર તબાહી ઔર બરબાદી સે બચ જાયે. ફુરસદ કા વક્ત નિકાલ કર મુસ્લિમ પતિ પત્નિ, મુસલમાન બીવી , ઔર તોહફએ ખ્વાતીન, જૈસી કિતાબોં કા મુતાલા કરના ચાહીયે ઔર ઉસ પર અમલ કરકે દીન દુનિયા કી કામ્યાબી હાસિલ કરના ચાહીયે. **(તામીરે હયાત - ૨૫-જાન્યુ. /૨૦૦૩/૨૮)**

સુલહ - સફાઈ :-

યાદ રખીયે ! હર ઝઘડે કા અંજામ સુલહ-સફાઇ કે સિવા કુછ નહી. કોઈ ઝઘડા મુસ્તકીલ નહી ચલ સકતા. ન પેહલે જૈસા મુસ્તકીલ જોશોખરોશ બાકી રેહતા હૈ. જબ દોનોં બરબાદ હો જાતે હૈ તબ સુલહ કરતે હૈ. થક હાર કર સુલહ કરતે હૈ. સુલહ કે સિવા કોઈ ચારા નહી હોતા. આજ ન કરે કલ કરે. સુલહ કરની હી પડતી હૈ ઔર સુલહ જબ હી હોતી હૈ જબ દોનોં સુલહ કે લીયે સંજીદા હો ઔર હકીકત મેં સુલહ કરના ચાહતે ભી હો.

ઈસી તરહ સુલહ કી એક બુન્યાદી સચ્ચાઈ યે ભી હૈ કે કોઈ સુલહ ઈસાર (હમદર્દી) કે બગૈર નહી હો સકતી. કોઈ સુલહ દોનોં ફરીકોં (પાર્ટી) કે મુતાલીબોં કો મુકમ્મલ તસ્લીમ કરને કી બુન્યાદ પર નહી હો સકતી, હર એક કો કુછ ન કુછ છોડના પડતા હે. ઈસાર સે કામ લેના પડતા હૈ ઔર યે ઈસાર ઔર કુરબાની ઉસ વક્ત બહોત આસાન હો જાતી હે. જબ દોનોં તરફસે ખુલુસ કે સાથ સુલહ કા ઈરાદા હો ઔર હર કિમત પર સુલહ કરને કા પુરા ઈરાદા હો.

ઔર યે સુલહ કુરબાની કે જઝબે કે સાથ હી હો સકતી હૈ. ન કે અપને કો આગે બઢાને કે જઝબે કે સાથ.

એક મુસલમાન કો દુસરે મુસલમાન કા હમદર્દ ઔર ભલાઈ ચાહનેવાલા હોના યહી મોમિન કી શાન હૈ.

(અલફુરકાન - ૫/૨૦૦૧/૪૪)

يَا رَبِّ صَلِّ وَ سَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا - عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرًا الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

(૬) લફ્ઝે કાફિર

અહકામે કુફ્ર :-

ઈમાન ઔર કુફ્ર મેં કોઈ લગાવ ઔર તઅલ્લુક નહી. યાની આદમી યા મુસલમાન હોગા યા કાફિર. તીસરી કોઈ સુરત નહી કે ન મુસલમાન હો ન કાફિર.

નિફાક યે હૈ કે ઈન્સાન ઝબાનસે ઈસ્લામકા દાવા કરેં ઔર દીલમેં ઈસ્લામસે ઈન્કાર કરેં. યે ભી ખાલીસ કુફ્ર હૈ બલ્કે સખ્ત દર્જે કા કુફ્ર હૈ. ઐસે લોગોં કે લીયે જહન્નમકા સબસે નીચે કા તબ્કા હૈ. કુર્આન મજીદ મેં ઈર્શાદ હૈ.

બેશક મુનાફીકીન દોઝખ કે સબસે નીચે તબ્કે મેં જાયેંગે.

(સુરએ નિસાઅ-૧૪૫)

હુઝુર (સ.અ.વ.) કે ઝમાને મેં કુછ ઐસે બુરે લોગ પૈદા હુએ કે ઉન્કે બાતીની કુફ્ર પર કુર્આનને બયાન દીયા. નીઝ હુઝુર (સ.અ.વ.) ને વહીએ ઈલાહી ઔર નુરે નબુવ્વતસે એક -એક કો પહેચાના ઔર ફરમા દીયા કે ફલાં-ફલાં શખ્સ મુનાફીક હૈ.

લેકિન હુઝુર (સ.અ.વ.) કે બાદ કીસી ઝમાનેમેં ભી કીસી ખાસ શખ્સ કો યકીની તૌર પર મુનાફીક નહીં કહા જા સકતા.

બલ્કે હમારે સામને જો ઈસ્લામકા દાવા કરેં હમ ઉસ્કો મુસલમાન હી સમઝેંગે. જબ તક ઉસ્કે કૌલ યા ફૈલ સે કોઈ હરકત ઈમાન કે ખિલાફ જાહીર ન હો.

હાં ! જો શખ્સ બાતીની તૌર પર ઈસ્લામી અકીદોં મેં મજબુત હો મગર જાહીરી આમાલ મેં કોતાહી કરને વાલા હો ઉસ્કો અમલી મુનાફીક કેહ સકતે હૈ. ઔર યાદ રહે યે અમલી નિફાક કભી હકીકી નિફાક કા સબબ ભી બન સકતા હૈ. ઈસ લીયે અપને અકીદો ઔર આમાલ કા હિસાબ કરતા રહે ઔર અલ્લાહતઆલા સે ડરતા રહે ઔર ઈમાન પર ખાત્મા હોને કી દુઆ કરતા રહે ઔર ખુદા કી રહમત સે હરગીઝ નાઉમ્મીદ ન હો. ક્યું કે ઈમાન ઈસી ઉમ્મીદ ઔર ડર સે બની હુઈ મીલીજુલી કેફિયત કા નામ હૈ. **(નેઅમતે ઈમાન -૭૬)**

મુસલમાન કો ફાસિક યા કાફીર કહેને કા વબાલ :-

જો શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈ પર ગુનાહ ઔર કુફ્ર કી જુઠી તોહમત લગાતા હૈ વો લૌટ કર ઉસી પર આ પડતી હૈ.

હઝરત અબુજર (રદી.) હુઝુર (સ.અ.વ.) કા ઈર્શાદ નકલ ફરમાતે હૈ કે કોઈ શખ્સ કીસી પર ગુનાહ યા કુફ્ર કી તોહમત નહીં લગાતા મગર વો લૌટ કર ઉસી કે ઉપર આ પડતી હૈ. અગર વો શખ્સ જીસ પર તોહમત રખી ગઈ હૈ જો હકીકત મેં ઐસા ન હો. **(બુખારી)**

હઝરત અબુ હુરૈરહ (રદી.) હુઝુર (સ.અ.વ.) કા ઈર્શાદ નકલ ફરમાતે હૈ કે જબ કોઈ શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈ કો અય કાફીર કહેતા હૈ તો દોનોં મેં એક ન એક પર યે કલ્મા ચસ્પા (લાગુ) હો કર રહેતા હૈ.

ઈસ હદીસ સે માલુમ હુવા કે કીસી ઐસે શખ્સ કો કાફીર કહે દેના જો કલ્મએ તૈયબહ પઢતા હૈ ઔર જરૂરીયાતે દીન કો સહી માનતા હૈ ઔર અપને કો મુસલમાન કહેતા હૈ. કોઈ મામૂલી બાત નહીં. જીસ્કો કાફીર કહા ગયા અગર વો કાફીર નહીં હૈ તો કાફીર કહેને વાલે પર ઉસ્કી બાત લૌટ આયેગી યાની વો કાફીર નહી તો યે કાફીર હોગા.

આજ કલ જરા સી બાત મેં એક દુસરે કો કાફીર કહે દીયા જાતા હૈ. જહાં થોડાસા મસ્લક કા ઈખ્તિલાફ હુવા યા સિયાસી તૌર પર કોઈ મુખાલિફત હુઈ ફૌરન અપને મુખાલિફ કો કુફ્ર કી બંદુક સે દાગ દીયા જાતા હૈ. **(અલ્લાહકી પનાહ)**

ઈમાન કા દાવા કરને કે બાદ ઈન્સાન કાફીર ઉસ વક્ત હોતા હૈ જબ ઉસ્કી તસ્દીકે કલ્બી જાતી રહે યાની દીલ સે ઈસ્લામકા ઈન્કાર કરને વાલા હો જાયે ઔર જરૂરીયાતે દીન કો ન માને જીસ્કા દારોમદાર ઈમાન પર હૈ. ઔર જો લગાતાર હુઝુર (સ.અ.વ.) સે સાબીત હૈ.

ચું કે દીલ કા હાલ અલ્લાહતઆલા હી જાનતે હૈ ઈસ લીયે કીસી ભી ઈસ્લામ કે દાવા કરને વાલે કો કીસી ગુનાહ યા ખતાએ ઈજતેહાદી (ફીકરે ઈસ્લામીમેં ભુલ કરને કી વજહ સે) કાફીર કહેના દુરૂસ્ત નહી.

બહોતસે ફીરકોને સારા ઈમાન ઔર જન્નત અપને હી લીયે મખ્સુસ કર રખ્ખી હૈ. અપની મુખાલિફ હર જમાઅત કો સબકે સામને

કૌમમેં જીંદગી પૈદા કરનેકા સબબ બન જાતા હે. કીસીને દુરૂસ્ત કહા હે.

رَجُل" ذُوْ هِمَّةٍ يُحْيِ الْاُمَّةَ

દીનમેં ખવાસકી યહી અહમિયત હૈ જીસકી બીના પર રસુલે અકરમ ને મક્કા મેં યે દુઆ ફરમાઈ : اَللّٰهُمَّ اَعِزَّ الْاِسْلَامَ بِاَحَدِ الْعُمَرَيْنِ ઈસ્લામકે શુરૂ ઝમાનેમેં મક્કામેં દો બહોત ઝયાદા ઝહીન આદમી થે. ઉમર બિન ખત્તાબ ઔર અમ્ર બિન હિશામ (અબુ જહેલ) હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ઈન્હી કે બારે મેં દુઆ ફરમાઈ. ઈસ દુઆસે અંદાઝા હોતા હે કે આ'લા ઝેહન કી દીન મેં કીત્ની ઝયાદા અહમિયત હે.

દીલોં કો ફત્હ કરને કા રાઝ :-

૧૨. સદી. કે મશ્હુર સુફી બુઝુર્ગ હઝરત ખ્વાજા મુઈનુદ્દીન ચિશ્તી અજમેરી (ર.અ.) કે બારેમેં તારીખ બતાતી હૈ કે ખ્વાજા સાહબ જબ અફઘાન સે હિંદુસ્તાન આયે તો ઉસ વક્ત રાજસ્થાન મેં જહાં આપને કિયામ ફરમાયા થા વહાં પૃથ્વીરાજ કી હુકુમત થી. જબ ઉસ્ને આપકા ચર્ચા સુના તો વો આપકો સતાને ઔર પરેશાન કરને કે દર પે હો ગયા. આપકો તકલી ફેં પહુંચાઈ. મગર આપને ઉન હરકતોં કો બુરા નહી માના. ઔર ઉસસે ટકરાવ કી રાહ ઈખ્તિયાર નહી કી બલ્કે દઅવત કે કામ મેં લગે રહે ઔર લોગોં કે દીલોં કો ફત્હ કરને કા સિલસીલા જરી રખા યહાં તક કે પૃથ્વીરાજ ભી ખ્વાજા અજમેરી (ર.અ.) કે અકીદતમંદો મેં દાખીલ હો ગયા.

યહી તરીકા બિલકુલ દુરૂસ્ત હૈ. ખ્વાજા અજમેરી (ર.અ.) ને કામ કા જો તરીકા ઈખ્તિયાર કીયા બેશક વો હી તરીકા આજ ભી ઝયાદા મુફીદ ઔર ફાયદામંદ હૈ.

લેકીન અજીબ બાત હૈ કે મૌજુદા મુસલમાન ખ્વાજા અજમેરી (ર.અ.) કા તો જબરદસ્ત એઅતિરાફ (ઈકરાર) કરતે હૈ લેકીન આજ અગર કોઈ શખ્સ હઝરત ખ્વાજા સાહબકે તરીકે કો મૌજુદા હાલાતમેં ઝીંદા કરના ચાહે તો ઉસ્કે ઉપર બનાવટી ઈલ્ઝામ લગાકર ઉસ્કો બદનામ કરને કી કોશીષ કરેગેં .

ખુદા પરસ્તી નહી :-

એક મુસલમાન શાઈર ને અપને નઅતિયા કલામ સે હાજેરીન

કી તવાજુઅ કી. ઉન્હો એક શેઅર પઢા. ઉસમેં બતાયા ગયા થા કે અહદ ઔર અહમદ દોંનો એક હૈ. યે સિર્ફ મીમ કા પર્દા હૈ. જીસ્કી વજહ સે દોનોં અલગ અલગ દીખાઇ દેતે હૈ. જબ હશર બરપા હોગા ઔર હકીકતે ખુલેગી તો યે પર્દા હટ જાયેગા ઔર ફીર દોનોં ઈસ તરહ એક જૈસે હો જાયેગેં કે ઉન્કો એક દુસરેસે અલગ કરકે દેખના મુશ્કીલ હોગા. એક શેઅર યે થા.

લોગ મેહશર મેં હૈરાન રેહ જાયેગેં-ખુદા કૌન હૈ મુસ્તુફા કૌન હૈ.?

ઈસી તરહ એક મુસલમાન મુકર્રીર કા યે હાલ થા કે જબ વો તકરીર કરતે તો અપની તકરીર સે પહેલે યે જુમ્લા કેહતે. સબકા ખુદા ખુદા હૈ. ''મેરા ખુદા મુહંમદ'' યે દોનોં શેઅર સખ્ત બિદઅતી કે માલુમ હોતે હૈ. મગર જો લોગ ઈસ બિદઅત સે પાક હૈ. વો ઈસસે ભી ઝયાદા બડી બિદઅત મેં મુબતલા હૈ. બિદઅતીયોં ને પયગંબર કો ખુદા કા દર્જા દે રખા હૈ ઔર દુસરે મુસલમાનોં ને અપને અકાબિર કો, એક અપને ઈસ અકીદે કો ઝબાને કૌલ સે દોહરાતા હૈ તો દુસરા ઝબાને હાલ સે.

અક્સર મુસલમાનોં કે બારેમેં યે કહેના સહી હોગા કે વો ખુદા પરસ્ત નહી હૈ. બલ્કે ઈન્સાન પરસ્ત હૈ. ઉનમેં સે કોઈ પયગંબર કો ખુદાકા દર્જા દીયે હુએ હૈ ઔર કોઈ ગેર પયગંબર કો, કોઈ અપને અકાબિર કી અઝમતોં મેં ખોયા હુવા હૈ, કીસી કો અપને રેહનુમાઓં કા કદ ઈત્ના બડા દીખાઈ દેતા હૈ કે ઉસ્કે સામને ખુદાઈ બુલંદીયાં ભી છોટી હો ગઇ હૈ. કીસીકા યે હાલ હૈ કે ઉસ્કો અપને બુઝુર્ગ ઈત્ને ઝયાદા મુકદ્દસ નજર આતે હૈ કે ઉન પર ખાલીસ ઈલ્મી ઔર દીની તન્કીદ કરના ભી કુફ્રો ફિસ્ક સે કમ નહી. યહાં તક કે ઉન્કે ખિલાફ ઝબાન ખોલના ઈત્ના બડા જુર્મ હૈ કે ઉસ્કે બાદ આદમી કા જાન, માલ ઔર આબરૂ સબ ઉન્કે લીયે મબાહ (જાઇઝ) હો જાયે. લોગ કીન કીન બડાઈયોં મેં ગુમ હૈ. મગર જબ કયામત આયેગી તો માલુમ હોગા કે યહાં એક ખુદાકે સિવા કીસીકો કોઈ બડાઇ હાસિલ ન થી. ઉપર કા શેઅર કીસી કદર તબ્દીલી કે સાથ યું દુરુસ્ત હૈ.

લોગ મેહશરમેં હેરાન રેહ જાયેગેં -
કે થી બાત ક્યા હમને સમજા થા ક્યા.

(અલરિસાલા - ૧૧/૨૦૦૧/૪૯)

ઈબત કી ચાબુક :-

હોઝે કૌસરકે બયાન મેં એક લરઝા ખૈઝ વાકીઆ મીલતા હૈ. જો ઉમ્મતકે બિદઅતી મુસલમાનોં કે લીયે નસીહત ઔર ઈબ્રતકા તાઝીયાના હૈ.

હુઝુર (સ.અ.વ.) ઈર્શાદ ફરમાતે હૈ કે ખબરદાર રહો ! કયામત કે દીન મેં તુમ સે પહેલે હૌજે કૌસર પર પહુંચા હુવા હુંગા. ઔર તુમ્હારી કસરત કી (ઝયાદા હોને કી) વજ્હ સે દુસરી ઉમ્મતોં પર ફખ્ર કરૂંગા.

ખબરદાર ! ઉસ વક્ત મુઝકો રૂસ્વા ન કરના. ઉસ વક્ત સખ્ત પ્યાસ મેં મેરી ઉમ્મત કે લોગ મેરે પાસ આયેગેં. ઉન્મેં સે કુછ લોગોં કો મૈં છુડાઉંગા. ઔર કુછ લોગ મુઝસે દુર કીયે જાયેગેં (ફરિશ્તે ઉન્હેં હૌજે કૌસર પર આને નહી દેગેં બલ્કે ધક્કે દે કર દુર કર રહે હોગેં.) મૈં કહુંગા અય પરવરદિગાર ! યે તો મેરે લોગ (ઉમ્મતી) હૈ, અલ્લાહ તઆલા ફરમાયેગેં

અય નબી (સ.અ.વ.) આપકે બાદ ઈન લોગોંને દીનમેં નયે નયે તરીકે ઈજાદ કર લીયે થે. જબ મેં યે બાત સુનુંગા તો મૈં ભી ઉન્હે દુર કરૂંગા ઔર કહુંગા દુર હો દુર હો.

(બુખારી -મુસ્લિમ) (ફરમીને રસુલ (સ.અ.વ.) ૭૬)

يَا رَبِّ صَلِّى وَ سَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا - عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرًا الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

(૮) ઇસ્લામી નિકાહ

નિકાહ કરના આધા દીન હૈ :-

હઝરત અનસ (રદી.) ફરમાતે હૈ કે રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયાકે બંદાને જબ નિકાહ કિયા તો ઉસ્ને આધે દીન પર અમલ કર લીયા. બસ ! ઉસ્કો ચાહીયે કે વો આધે દીન મેં અલ્લાહ સે ડરે.

(મિશ્કાત-૨/૯૩૦)

મૌજુદા ઝમાનેકે મુસલમાન નિકાહ કે મામલે મેં આધે દીનકી હદ તક દીનદાર હૈ. બાકી આધે દીન કે મામલેંમેં વો ખુદા કા ખૌફ ન હોને કી વજહ સે બે દીન બને હુએ હૈ. એક બુરી ઔર નફરત કે કાબિલ ચીઝ ફુઝુલ ખર્ચી હૈ. જો શાદી કે મૌકે પર રિવાજમેં જરૂરી બન ગઈ હૈ. ઈન ગલત રસ્મોંને બેશુમાર ખાનદાનોંકો સમાજી અઝાબમેં મુબ્તલા કર દીયા હૈ.

ઈસ્લામી નિકાહ સિર્ફ મર્દ - ઔરત કે ઈજાબ ઔર કુબુલ સે હો જાતા હૈ. શર્ત યે હૈ કે નિકાહ કા એલાન કિયા ગયા હો ઔર જરૂરી મેહર અદા કર દીયા ગયા હો. ઈસ્લામ મેં નિકાહ ઔર શાદી કા મામલા બહોત ઝયાદા સાદા ઔર આસાન હૈ.

મગર મૌજુદા ઝમાને મેં મુસ્લિમ શાદીયોં મેં ઐસે બુરે રિવાજ શામિલ હો ગયે હૈ કે ઉસ્કે નતીઝે મેં નિકાહ કી સાદગી ધુમધામ ઔર નુમાઈશ મેં તબ્દીલ હો ગઈ ઔર ઈસ ધુમધામ ઔર નુમાઈશ કો કાયમ રખને કે લીયે લોગ માલ મેં લુંટ જાતે હૈ. જાયદાદે બેચ દેતે હૈ. સુદી કર્ઝ કી લઅનત મેં ફંસ જાતે હૈ. એક દીન કી ધુમધામ કે ખાતિર વો અપની પુરી જીંદગી કો બરબાદ કર લેતે હૈ.

નિકાહ તો સાદા ઔર બે ખર્ચ હોના ચાહીયે. વો ઐસા હી હોના ચાહીયે જૈસા કે નમાઝ કા વક્ત આયા ઔર આદમી ને મસ્જીદ મેં જાકર નમાઝ પઢ લી.

હઝરત આયશા (રદી.) સે રિવાયત હૈ કે રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા :

બેશક સબસે ઝયાદા બરકતવાલા નિકાહ વો હૈ જો સબસે ઝયાદા હલ્કા ઔર કમ ખર્ચ હો.

સહાબા (રદી.) કા તરીકા હંમેશા યહી રહા. યહાં તક કે જો માલદાર થે. ઉન્હોંને ભી હંમેશા સાદા ઔર બેખર્ચ અંદાઝમેં નિકાહ કીયા.

હઝરત અબ્દુર્રહમાન બીન ઔફ (રદી.) માલદાર સહાબી થે. ઉન્હોં ને મદીના મેં એક ખાતુન સે નિકાહ કિયા. એક રોઝ હુઝુર (સ.અ.વ.) કી મજ્લીસ મેં આયે તો ઉન્કે કપડે પર ખુશ્બુકા અસર થા. હુઝુર (સ.અ.વ.) ને યમાની ઝબાન મેં ફરમાયા ''મહયમ'' યાની ક્યા બાત હૈ? ઉન્હોંને કહા :

યા રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) મૈંને એક ઔરત સે નિકાહ કર લીયા હૈ.

(મસ્નદે અહમદ - ૧/૩૮૦)

ઈસ વાકેઆસે માલુમ હુવા કે હઝરત અબ્દુર્રહમાન બીન ઔફ (રદી.) અગરચે મદીના મેં થે મગર ઉન્હોંને અપને નિકાહ મેં ધુમધામ વાલી કોઈ તકરીબ નહી કી. યહાં તક કે રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કો ઔર આપકે કરીબી સહાબા (રદી.) કો ભી શાદીકી તકરીબ મેં દઅવત નહી દી. સાદા તૌર પર નિકાહ કર લીયા ઔર જીંદગી ગુજારને લગે.

આજ શાદીયોં મેં બહોત ઝયાદા ગલત રસ્મો રિવાજ જારી હો ગયે હૈ મગર ઉન્કે ખિલાફ કોઈ ઉઠને વાલા નહી. યહાં તક કે જો લોગ જાહીર મેં ઉસ્કે ખિલાફ બોલતે હૈ. વો ભી ઈસ જાહિલાના ધુમધામ મેં શરીક હો જાતે હૈ. જબ કે ધુમધામ ઉન્કી ઔલાદ યા ઉન્કે અપને લોગોંકી તરફસે હો.

નિકાહ કી દીની અહમીયત :-

આમ તૌર પર મશહુર હૈ કે રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા

اَلنِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِيْ فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِيْ فَلَيْسَ مِنِّيْ

નિકાહ મેરી સુન્નતસે હૈ. બસ ! જો શખ્સ મેરી સુન્નતસે મુંહ ફેરે તો મુઝસે નહી. યું પુરા જુમ્લા ઈસ સુરતમેં હદીસ નહી હૈ.

ઈબ્નેમાજા (કિતાબુન્નિકાહ) કી રિવાયત કે મુતાબિક હદીસ કે અસલ અલ્ફાઝ સિર્ફ યે હૈ : اَلنِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِيْ

અલબત્તા એક ઔર રિવાયત મેં બાકી અલ્ફાઝ આયે હૈ. એક તફસીલી રિવાયત મેં આયા હૈ. તીન સહાબી (રદી.) ને આપ (સ.અ.વ.) કી ઈબાદત કે બારે મેં હઝરત આયશા (રદી.) સે પુછા હઝરત આયશા

(રદી.) ને આપ (સ.અ.વ.) કી ઈબાદત કે બારે મેં જો બતાયા વો ઉન્હે કમ દિખાઈ દીયા. ઉન્હો ને કહા હમ રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) કે બરાબર નહી ઈસ લીયે હમેં ઝયાદા અમલ કરના ચાહીયે ચુંનાચે ઉન્મેસે એક ને કહા મૈં સારી રાત નમાઝ પઢુંગા, દુસરેને કહા મૈં હંમેશા રોઝે રખુંગા, તીસરે ને કહા મૈં હંમેશા કે લીયે અઝ્દવાજી (નિકાહ વાલી) જીંદગી કો છોડ દુંગા. રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) કો ઈસ્કા ઈલ્મ હુવા તો આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા ખુદાકી કસમ મૈં આપ લોગોંસે ઝયાદા અલ્લાહ સે ડરતા હું. લેકીન મૈં રોઝા રખતા હું ઔર નહી ભી રખતા. નમાઝ ભી પઢતા હું ઔર સોતા ભી હું. ઔર ઔરતોં સે અઝદવાજી તઅલ્લુક ભી કાયમ કરતા હું. બસ ! જો શખ્સ મેરી સુન્નત સે મુંહ ફેરે વો મુઝસે નહી.

(ફત્હુલબારી - ૯/૬)

ઉપર કી બાત સે યે બાત સાફ માલુમ હોતી હૈ કે હદીસ મેં فَمَنْ رَغِبَ عَنْ سُنَّتِيْ فَلَيْسَ مِنِّيْ કા તઅલ્લુક તમામ શરઈ આમાલ સે હૈ. ન કે ખાસ તૌર પર નિકાહસે - દુસરી બાત યે હૈ કે ઈસ હદીસ કા તઅલ્લુક સાદા તૌર પર સિર્ફ નિકાહ કરને સે નહી હૈ. બલ્કે અકીદે કે તૌર પર નિકાહ કો છોડને કે કાબિલ સમજ્ને સે હૈ.

અસલ યે હૈ કે નિકાહ કી હૈસિયત નમાઝ કી તરહ કીસી લાઝમી ફરીઝે કી નહી. યાની ઐસા નહી હૈ કે જો શખ્સ નિકાહ ન કરે વો નમાઝ છોડને વાલે કી તરહ ગુનાહગાર હો જાયે. યા ઉસ્કા ઈમાન મુકમ્મલ ન હો. ઈસ મામલે મેં અસલ મતલુબ ચીઝ પાક દામન જીંદગી હૈ. ન કે હર હાલમેં ઔર લાઝમી તૌર પર નિકાહ કરના. કોઈ જમાઅત અગર નિકાહ કા તરીકા છોડ દે તો યે યકીનન દુરસ્ત ન હોગા. ક્યું કે ઐસી સુરત મેં નસલ બાકી રેહના ખતરે મેં પડ જાયેગા. લેકીન અગર ઈન્ફેરાદી તૌર પર કોઈ શખ્સ અપને હાલાતકે એઅતિબાર સે નિકાહ ન કરનેકા ફેસ્લા કરે તો ઐસા કરના ઉસ્કે લીયે જાઈઝ હોગા શર્ત યે હૈ કે વો અપની પાક દામની કો મેહફુઝ રખે.

તારીખ મેં બહોત સી દીની શખ્સીયતેં પાઈ જાતી હૈ. જીન્હોં ને નિકાહ નહી કીયા ઔર પુરી જીંદગી બગૈર શાદી કે ગુજાર દી. પયગંબરોં મેં હઝરત ઈસા (અલ.) કી મિસાલ હૈ. ઉમ્મતે મુહંમ્મદી (સ.અ.વ.) મેં

ભી કઈ ઐસે મુમ્તાઝ બુઝુર્ગ પાયે જાતે હૈ જીન્હોંને તમામ ઉમ્ર નિકાહ નહી કીયા. મિસાલ કે તૌર પર ઈમામ નવવી (ર.અ.) વફાત ૬૭૬ હી.) ઔર ઈમામ તૈયમિયહ (વફાત - ૭૨૮ હી.) ઈસી તરહ મૌજુદા ઝમાનેમેં સૈયદ જમાલુદ્દીન અફગાની. વગેરહ

અગર નિકાહ મુત્લક તૌર પર મતલુબ હોતા ઔર નિકાહ ન કરના ગોયા દીન કો છોડના હોતા તો યે બુઝુર્ગાને દીન નિકાહ કો ન છોડતે ઔર નિકાહ કે બગૈર જીંદગી ગુજાર કર દુનિયા સે ન ચલે જાતે.

ફિકહ કી ઝબાન મેં નિકાહ (હસન લિજાતેહી નહી હૈ બલ્કે હસન લિગયરેહી) હૈ. યાની નિકાહ ખુદ મતલુબ નહી હૈ. બલ્કે એક ઔર જરૂરત કી વજહસે મતલુબ હૈ ઔર વો હૈ નસલ કા બાકી રેહના. ક્યું કે મર્દ ઔર ઔરત કે દરમ્યાન નિકાહકા તઅલ્લુક પૈદા કીયે બગૈર ઈન્સાની નસલ કા બાકી રેહના મુમ્કીન નહી. ઈસ લીયે નિકાહ કી હૈસિયત એક ઈજતિમાઈ ફરીઝે કી હૈ. લેકીન વો હર ફર્દ પર લાઝીમ નહી. કોઈ ફર્દ અગર અપની જાતી મસ્લેહત કી બીના પર બગૈર નિકાહ કે જીંદગી ગુજરના ચાહે તો ઐસા કરના ઉસ્કે લીયે જાઈઝ હોગા. ઐસી હાલત મેં શરીઅત ઉસસે પાક દામની કા તકાઝા કરેગી ન કે જબરદસ્તી નિકાહ કા.

નિકાહ કી દીની અહમિયત કી અસલ વજહ યે હૈ કે વો નસલ બાકી રખને કે મકસદ કો હાસિલ કરને કા જાઈઝ તરીકા હૈ. મર્દ ઔર ઔરત અગર બગૈર નિકાહ કે મીલે તો ઉસ્કે ઝરીયે સે ભી ઈન્સાની નસલ કા સિલસિલા જારી રેહ સકતા હૈ, મગર યે તરીકા ઈસ્લામ મેં બિલકુલ હરામ હૈ. ઈસ્લામ મેં નસલ બાકી રખના જરૂરી હૈ મગર નિકાહ કી સુરત મેં ન કે બગૈર નિકાહ કે.

બાઝ ઐસે આદમી હો સકતે હૈ જો યે મેહસુસ કરે કે નિકાહ કી જીમ્મેદારીયોં સે અપને કો આઝાદ રખે તબ ભી વો પાક દામન રેહકર ઈન્સાનોં કી દીની દુન્યવી ખિદમત દે સકેગેં તો ઐસે લોગોં કે લીયે નિકાહ ન કરના ભી જાઈઝ હૈ. બલ્કે બાઝ હાલાત મેં સવાબ ભી હૈ.

નિકાહ કરને સે પહેલે :-

હઝરત જબીર બીન અબ્દુલ્લાહ (રદી.) એ રિવાયત હૈ કે રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે તુમમે સે કોઈ શખ્સ જબ કીસી

ઔરત સે નિકાહ કા પયગામ દે તો અગર ઉસ શખ્સ કે લીયે મુમ્કીન હો તો વો ઉસે દેખે. (તાકે ઉસસે નિકાહ કી તરફ રગબત હો.) તો વો જરૂર ઐસા કરે.

હઝરત મુગીરા બીન શોઅબા (રદી.) કેહતે હૈ કે મૈંને એક ઔરતકો નિકાહકા પયગામ દીયા. તો રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને મુઝસે કહા. ક્યા તુમને ઈસ ઔરત કો દેખા હૈ ? મૈંને કહા નહી. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા. ઈસ્કો નિકાહ સે પેહલે દેખ લો. ક્યું કે ઈસ તરહ ઝયાદા ઉમ્મીદ હૈ કે તુમ દોનોં કે તઅલ્લુક મેં બરાબરી પૈદા હોગી.

માલુમ હુવાકે આદમી નિકાહસે પહેલે તો ખુબ સોચે. ઈસ્લામ મેં પરાઈ ઔરતકો જન બુઝકર દેખના જાઈઝ નહી. મગર જીસસે નિકાહ કરને કા ઈરાદા હૈ ઉસ્કો દેખને કી ઈજાઝત દી ગઈ. ગોયા નિકાહ સે પહેલે તહકીક કે લીયે મના કી ગઈ હદ તક જાને કી ઈજાઝત હૈ.

આજ કલ નિકાહ સે પહેલે લડકી કો દેખને કે લીયે એક મર્દ કે સાથ દોસ્તોં કી એક ટોલી ભી સાથ મેં આ જાતી હૈ. જો લડકી કો દેખને મેં શરીક રેહતે હૈ. નીઝ સમાજી રસ્મોં રિવાજ કે મુતાબિક બડી રકમોં કા લેન દેન કીયા જાતા હૈ. જીસ્મેં ઝર્રા બરાબર કમી બેશી કો બરદાશ્ત નહી કીયા જાતા. યે હરકતે શરીઅત કે ખિલાફ હૈ ઔર ફુઝુલ કામ હૈ. ઈસ સે બચના નિહાયત જરૂરી હૈ.

હદીસ મેં સિર્ફ ઉસી મર્દ કો લડકી દેખને કી ઈજાઝત દી ગઈ હૈ. જો ઉસ્કે સાથ નિકાહ કરને કા ઈરાદા રખતા હૈ. ન કે દોસ્તોં કી ટોલી કો.

શાદી અપને જોડે કો નિભાને કા નામ હૈ :-

નિકાહ કરને સે પહેલે અપને જોડે કે બારે મેં પુરી માલુમાત હાસિલ કરો. મગર જબ નિકાહ હો જાયે તો ઈજમાલ (થોડે) પર કિફાયત કરો. ઈસ બાત કો કીસીને સાદા તૌર પર ઈન અલ્ફાઝમેં કહા હૈ કે

- નિકાહસે પહેલે જાંચો ઔર નિકાહ કે બાદ નિભાઓ.

કોઈ મર્દ યા ઔરત પરફેકટ નહી, ઔર કોઇ ભી મેઅયારી (આ'લા દર્જે કી) નહી. ઈસલીયે રિશ્તે સે પહેલે તહકીક તો જરૂર કરના ચાહીયે. મગર રિશ્તે કે બાદ યે કરના ચાહીયે કે અપને રફીકે હયાત કી ખુબીયોં કો દેખા જાયે ઔર કમીયોં સે નજર ફીરા લેના ચાહીયે.

ચાહે કોઈ કીત્ના હી ઝયાદા સહી હો વો દુસરે કો પુરે તૌર પર મત્મઈન નહી કર સકેગા. દોનોં કો એક દુસરે કે અંદર કુછ ન કુછ કૌતાહીયાં નજર આયેગી.

અબ એક શકલ યે હૈ કે દુસરે કી કૌતાહીયોં સે લડકર ઉસસે અલાયદા હો જાયે. મગર મુશ્કીલ યે હૈ કે એક તઅલ્લુક કો તોડકર જબ દુસરા તઅલ્લુક કાયમ કીયા જાયેગા તો ઉસ્મે ભી વોહી યા દુસરી કોઈ ખામી જાહીર હોજાયેગી. ઈસી તરહ અગર દુસરે રીશ્તેકો ખત્મ કરકે તીસરા યા ચોથા કીયા જાયે તો ઉસ્મે ભી યહી મામલા પેશ આ સકતા હૈ. ઈસલીયે મુવાફિક્તકા તરીકા ઈખ્તિયાર કરના ચાહીયે.

હર મર્દ ઔર હર ઔરત મેં ખુબી ભી હોતી હૈ ઔર કોતાહી ભી. જરૂરત હૈ કે ખુબીકો દેખા જાયે ઔર કોતાહીયોં કો બરદાશ્ત કીયા જાયે. અમલી તૌર પર યહી એક મુમ્કીન તરીકા હૈ ઉસ્કે સિવા ઔર કોઈ તરીકા ઈસ દુનિયામેં કાબીલે અમલ નહી.

શાદી કે સિલસીલે મેં અક્સર લડકે લડકીયાં અપની આરઝુઓં કી વજહ સે યે સમજ લેતે હૈ કે દુનિયા મેં ઉન્કે લીયે કોઈ મેઅયારી (આ'લા દર્જે કા) જોડા મૌજુદ હૈ. મગર હકીકત યે હૈ કે ઈસ દુનિયા મેં ન કોઈ બીવી મેઅયારી હૈ ઔર ન કોઈ શોહર મેઅયારી હૈ. યહી વજહ હૈ કે અક્સર પસંદવાલી શાદીયાં દરમ્યાન હી મેં ટૂટ જાતી હૈ. હકીકત યે હૈ કે શાદી મેઅયારી જોડે કે હાંસીલ કરને કા નામ નહી હૈ બલ્કે વો ગેર મેઅયારી જોડે કે સાથ નિબાહ (નિભાવ) કરને કા નામ હૈ.

ઔરત ઔર મર્દ દોનોં કે લીયે જીંદગી ફિતરત કા એક કિંમતી તોહફા હૈ. હર ઔરત ઔર હર મર્દ કો ચાહીયે કે વો ઈસ તોહફે કો ખુશી કે સાથ કુબુલ કરે. વો જીનેકી તરહ જીયે ઔર જબ મૌત આયે તો વો ઈસ એહસાસ કે સાથ મરે કે ઉસ્ને જીંદગી કા ફરીઝા અદા કરનેમેં અપની તરફસે કોઈ કોતાહી નહી કી.

નિકાહ કે બાદ :-

નિકાહ કે બાદ મીયાં બીબી કો એક સાથ રહેના ચાહિયે તા કે દોનોં કે લીયે પાક દામન ઔર પાકીઝગી કા સબબ બન સકે આજકલ લોગ સિર્ફ દુનિયા કમાને કે લીયે સાલોં સાલ ઘરવાલોં સે દુર રહેતે હૈ.

ઔર વસઅત ઔર અસ્બાબ કે બાવુજુદ ઘર વાલોં કે સાથ રખને કી કોશીષ નહી કરતે. ઐસે લોગો ઔર ઉન્કે ઘર વાલોં કા મોજુદા ફિત્ને કે ઝમાને મેં સખ્ત ખતરોં સે ખાલી રહેના બહોત મુશ્કીલ હૈ. ઈસ લીયે જરૂરી હૈ કે નિકાહ કે બાદ મિયાં બીવી કી જુદાઈ કા લંબા વકફા ન હો ચાહે સાથ રેહને કે લીયે કુછ તંગી બરદાશ્ત કરના પડે લેકીન ઈસ મામલે મેં ગફલત હરગીઝ નહી હોની ચાહીયે.

હર મુસલમાન ચાહે ઉસ્કા નિકાહ હુવા હો યા ન હુવા હો ઊસ પર લાઝીમ હૈ કે પાક દામની કી ફિકર હર વક્ત રખે. ઔર અપને આપકો ઉન અસ્બાબ સે બચાયે જો પાક દામની કો દાગદાર કરને વાલે હૈ.

નીચે લીખી ગઈ બાતોં કા એહતિમામ કીજીયે.

* હર વક્ત અલ્લાહતઆલા સે ડરતા રહે ઔર ઊસ્કે અઝાબ કા ધ્યાન કરકે ઊસ સે મેહફુઝ રેહને કી ફિકર કરે.
* બે હયા બે શરમ લોગોં કે પાસ ઊઠને બેઠને સે પરહેઝ કરે.
* અજનબી ઔરતોં ઔર નવ ઊમ્ર લડકોં કે સાથ હરગીઝ રાબેતા ન રખે.
* ગંદી તસ્વીરે ઔર ગંદે મજમીન વાલે રિસાલોં ઔર કિતાબોં કો અપને કરીબ ભી ન આને દે.
* ગાને બજાને કે કેસેટો સે બચકર રહે.
* ટેલીવીઝન, ઈન્ટરનેટ, બે હયાઈ ફેલાને કે આલમી અસ્બાબ હૈ ઊન્સે એહતિયાત કે બગૈર ઈસ દૌરે મેં કોઈ મુત્તકી નહી બન સકતા.
* બાઝારોં સે ગુજરને ઔર સફર કે દૌરાન નજરે નીચી રખી જાયે.

બીવીકી ખુબી તલાશ કરો :-

હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા કે કોઈ મોમીન મર્દ કીસી મોમિન ઔરત સે બુગ્જ (દુશ્મની) ન રખે. અગર ઉસ્કે અંદર કોઈ નાપસંદ ખસ્લત હોગી તો ઉસી કે સાથ ઉસ્કે અંદર કોઈ પસંદીદા ખસ્લત ભી મૌજુદ હોગી. ઈસ હદીસ મેં મોમિન મર્દ ઔરત સે મુરાદ મોમિન શોહર ઔર મામિન બીવી મુરાદ હૈ. **(મસ્નદે અહમદ-૨/૩૩૯)**

તિબ્બ ઔર નફસીયાત કા મુતાલા બતાતા હૈ કે ઔરત ઔર મર્દ કી બનાવટ મેં બેહદ બુન્યાદી ફર્ક હૈ. આમ તૌર પર મર્દ સાલ ભર યકસા

(એક હાલત મેં) રેહતા હૈ. જબકે ઔરત પર મુખ્તલીફ ફિતરી અસ્બાબસે દાખીલી તબ્દીલીયાં હોતી રેહતી હૈ. જીસ્કી વજહ સે ઉસ્કી યાદદાશ્ત કો અસર પહુંચતા હૈ. ઉસ્કે અંદર જંજલાહટ આ જાતી હૈ. અકસર વો જઝબાતી હો જાતી હૈ. કીસી વાકેઆ કો હિકમત કે સાથ દેખના ઉસ્કે લીયે મુશ્કીલ બન જાતા હૈ. **(અલરિસાલા - ૮/૨૪૦૧/૪૦)**

બેહતરીન બીવી :-

નબીયે કરીમ (સ.અ.વ.) સે દરયાફ્ત કીયા ગયા બેહતરીન બીવી કૌન હૈ ?

ફરમાયા ! વો બીવી જબ શોહર ઉસ્કો દેખે તો ખુશ કર દે ઔર જબ ઉસ્કો કોઈ હુકમ કરે તો ઈતાઅત કરે. ઔર અપની જાન માલ મેં જીન બાતોં કો શોહર પસંદ નહીં કરતા ઉસ્કો ન કરે.

બીવી કો ઈસ દુનિયા કા ''રફીકે હયાત'' કહા જાતા હૈ. લેકીન શરીઅત મેં વો 'રફીકે આખિરત'' ભી હૈ. જો ઔરત ઈસ દુનિયા મેં કીસી કી બીવી થી વો આખિરત મેં ભી ઉસ્કી બીવી રહેગી. નિકાહ કા રિશ્તા આખિરત મેં ફીર કાયમ કર દીયા જાયેગા.

નબીયે કરીમ (સ.અ.વ.) ને અપને જવાબ મેં બેહતરીન બીવી કા જો મેઅયાર બયાન કીયા હૈ વો કલામે નબુવ્વત કા કમાલ હૈ. મુખ્તસર અલ્ફાઝ ને નેક બીવી કી આમ ખુબીયોંકો ઈસ તરહ સમેટ લીયા હૈ ગોયા સમંદરકો કુંઝેમેં ભર દીયા ગયા. **(ફરામીને રસુલ (સ.અ.વ.) ૨૯૪)**

બીવી હો તો ઐસી:-

હઝરત મૌલાના મોહંમદ કાસિમ નાનોતવી (ર.અ.) કી એહલીયા દૌલતમંદ બાપ કી નુરે નજર બલ્કે દેવબંદ કે એક માલદાર ઝમીદાર કી બેટી થી. બાપ ને શાદી મેં ખુબ માલ દીયા પહેલી રાત મેં હઝરતને ફરમાયા મેં કૌન હું ? ઔર તુમ કૌન હો?

મેરી સુનોગી યા અપની મનવાઓગી? બીવી ને બેતકલ્લુફ અર્ઝ કિયા કે મૈં તો આપકી કનીઝ (બાદી) હું. અપની મનવાને કા કયા સવાલ ?

ફરમાયા કે અગર યે બાત હૈ તો અપના તમામ ઝેવર હમેં દે દો. ફૌરન હુકમ કી તઅમીલ કી. સુબ્હ કો સબ ઝેવર ઔર સામાન દારૂલ

ઊલુમ કે સરમાયે મેં શરીક કર દીયા. બાપને દો-બારા યહા મામલા કીયા.

(રવઝતુ સ્સાલિહાત-૨૩૩)

બીવી કે સાથ હમદર્દી :-

અલ્લાહતઆલા ને ઔરતોં કો નાઝુક મિજાઝ પૈદા ફરમાયા હૈ. ઉન્કી ફિતરત મેં અલ્લાહતઆલા ને ટેડાપન રખા હૈ. જો ઉન્કે ઈખ્તિયાર કી ચીઝ નહી. ઉન્કો હઝરત આદમ (અલ.) કી પસલીયોં મેં સે બિલકુલ ઉપરકી પસ્લી સે પૈદા ફરમાયા હૈ. કોઈ મર્દ અપની બીવી કે ટેડેપન કો ખત્મ કરકે ઉસ્કો સીધા કરના ચાહે તો હરગીઝ સીધી નહી હોગી. તલાક સે જુદાઈ હો સકતી હૈ મગર સીધી નહી હોગી.

હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા. ઉન્કે ટેડાપન કો બરદાશ્ત કરના મર્દ કે જીમ્મે જરૂરી હૈ. અલ્લાહતઆલા ને ઉન્કો તુમ્હારી જીંદગી કા બેહતરીન સાથી બનાયા હૈ. ઉન્કે સાથ ખૈર ખ્વાહી કરના, હમદર્દી કરના, ઉન્કી જરૂરતોં કો પુરા કરના મર્દો પર લાઝીમ ઔર જરૂરી હૈ. જો મર્દ અપની બીવી કે ટેડેપન કો સુધારને કે પીછે પડ જાતા હૈ. ઉસે જીંદગી કે સુકુન સે યા ખુદ બીવી સે મેહરૂમ હો જાના પડતા હૈ. ઈસલીયે મર્દો કો ઘરેલું જીંદગી મેં નિહાયત સબર ઔર બરદાશ્ત સે કામ લેનેકી જરૂરત હૈ.

હુઝુર (સ.અ.વ.)ને ઈર્શાદ ફરમાયા જો શખ્સ અલ્લાહ ઔર આખિરત પર ઈમાન રખતા હૈ વો હરગીઝ અપને પડોશી કો ન સતાયે. ઔર તુમ ઔરતોં કે સાથ નરમી ઔર ભલાઈ કા મામલા કીયા કરો. ઈસલીયે કે ઉન્કો ટેડી પસલીસે પૈદા કીયા ગયા હૈ ઔર પસ્લી ભી ઉપરવાલી ઝયાદા ટેડી હોતી હૈ. અગર તુમ ઉસ્કો સીધા કરના ચાહો તો ઉસે તોડ ડાલોગે ઔર અગર યું હી છોડ દોગે તો હંમેશા ટેડી રેહ જાયેગી ઈસલીયે ઉસ્કે પીછે મત પડો. બલ્કે ઔરતોં કે સાથ ખૈર ખ્વાહી ઔર ભલાઈ કરતે રહો. (બુખારી શરીફ - ૨/૭૭૯)

ઔરત કા દર્જા :-

હુઝુર (સ.અ.વ.) કા ઈર્શાદ હૈ કે ઔરતોં કે મામલે મેં અલ્લાહ સે ડરો ઔર ઉન્સે ઝયાદતી ન કરો.

ઔરત : બહૈસિયત માં- કે હો તો ફરમાયા જન્નત તુમ્હારી માં- કે કદમોં

તલે હૈ ઔર વાલેદૈન સે ઉફ તક ન કહો માં-બાપકા ના ફરમાન રહમતે ખુદાવંદી સે મેહરૂમ રેહતા હૈ.

ઔરત : બહૈસિયત બેટી કે હો તો ફરમાયા જીસ શખ્સકી બેટીયાં હો ઔર વો ઉન્કી પરવરીશ કરે ઔર ઉન્કે સાથ હુસ્ને સુલુક કરે ફીર ઉસ્કા નિકાહ કરે તો ઉસ્કા યે અમલ આગમેં જનેસે આડ બન જયેગા.

ઔરત : અગર બહૈસિયત બહેન હો તો ફરમાયા જીસ શખ્સકી દો બેહને હો વો ઉન્કી અચ્છી તરબિયત કરે તો જન્નત મેં ઈસ તરેહ દાખિલ હોગા કે વો દોનોં ઉસ્કે દાયે બાયે હોગી.

ઔરત : અગર બહૈસિયત બીવી હો તો ફરમાયા તુમ મેં સબસે બેહતર વો હૈ જો અપને ઘરવાલોં કે લીયે બેહતર હો.

(મઝાહિરે ઉલુમ - ૬/૨૦૦૨/૧૪)

સુસરાલ મેં ઈઝઝત :-

ઈન્સાન કો કીસ અખ્લાક ઔર કિરદાર કે સાથ દુનિયા મેં રેહના ચાહીયે ઘરકે અંદરભી ઔર બાહર ભી .

મોહંમદ રફી કા એક ગાના જો મશહુર હૈ વો તમામ માં-બાપ કો પસંદ આતા હૈ. ઈસ ગાને કો સુનકર લોગોં કી આંખો મેં આસું આ જાતે હૈ. ઈસ ગાને મેં એક બાપ અપની બેટીકો શાદીકે બાદ રૂખ્સત કરતા હૈ ઉસ વક્ત વો અપને જઝબાત કો જાહીર કરતે હુએ અપની બેટીસે યે કેહતા હૈ.

— બાબુલકી દુઆએં લેતીજા, જા તુઝકો સુખી સંસાર મીલે.
મયકે કી કભી ન યાદ આયેં, સુસરાલ મેં ઈત્ના પ્યાર મીલે.

આમ તૌર પર મા-બાપ ઉસ્કો બહોત પસંદ કરતે હૈ. મગર બેટીકો સુસરાલ મેં વો પ્યાર નહી મીલતા. હર મા-બાપકી યે તમન્ના હોતી હૈ કે અપની બેટીકો જો પ્યાર ઉન્હોં ને અપને ઘર મેં દીયા હૈ. વોહી પ્યાર ઉસે ગૈર (સુસરાલ) કે ઘર મેં ભી મીલે. યે ફિતરકે ખિલાફ હૈ. ઈસ્કા એક સુબુત યે હૈ કે ખુદ યહી શેઅર પસંદ કરનેવાલે મા-બાપ દુસરે ઘરકી બેટીકો વો પ્યાર નહી દેતે. જો ઉસે અપને ઘર મેં શાદી સે પહેલે મીલા થા.

ઝયાદા સહી બાત યે હૈ કે મા-બાપ અપની બેટીકો યે સીખાયે કે અપને મયકે (પીયર) મેં જો મોહબ્બત તુમકો મીલી થી વો ખુની રિશ્તે

કી બીના પર અપને આપ મીલી થી. સુસરાલ મેં યે મોહબ્બત તુમકો અપને હુસ્ને અમલ કી બીના પર મીલેગી. જો શાદી શુદા લડકી ઈસ ફર્ક કો સમજલે ઉસ્કો અપને સુસરાલ સે કભી શિકાયત નહી હો સકતી.

દુસરા નિકાહ :-

એક સાહબ ને દુસરા નિકાહ કર લીયા. ઉસ પર ઉન્કી પેહલી બીવી બહોત નારાજ હો ગઈ. દુસરે નિકાહસે પેહલે વો એક દીનદાર ખાતુન મશહુર થી. મગર દુસરે નિકાહ કે બાદ ઉન્હો ને ઘર કે અંદર ઈત્ના તુફાન બરપા કીયા કે ઉન્કે શોહર દીલકે મરીજ બન ગયે. મૈંને ખાતુન કો નસીહત કરતે હુએ કહા કે મૌજુદા હાલાત મેં દુસરા નિકાહ કરના બહોત કઠીન કામ હૈ. મગર આપકે લીયે યે દુસરા નિકાહ ગોયા એક ખુદાઇ ઈમ્તિહાન થા જીસ્મેં આપ નાકામ હો ગઈ.

યાદ રખીયે ! જન્નત કા ટીકટ મુવાફિક હાલાત મેં દીનદાર રહેને પર નહી મીલતા બલ્કે વો ગેર મુવાફિક હાલાત મેં દીનદારી પર મીલતા હૈ.

કુર્આન મજીદમેં ઈર્શાદ હૈ : ક્યા લોગ યે સમજતે હૈ કે વો સિર્ફ યે કેહને પર છોડ દીયે જાયેગેં કે હમ ઈમાન લાયે ઔર ઉન્કો જાંચા ન જાયેગા.?

(અલઅન્કબુત - ૨-૩)

અસલ યે હૈ કે દીનદારી કી દો સુરતે હૈ. એક હૈ મુવાફિક હાલાત મેં દીનદારી. દુસરી દીનદારી વો હૈ જબકે હાલાત ગેર મુવાફિક હો જાયે. જબ આદમી કો અપને ભડકે હુએ જઝબાત પર કાબું રખકર દીની હુકમ કા પાબંદ બનના પડે. ઈસી દુસરી સુરતે હાલકા નામ આઝમાઈશ હૈ. કુર્આન મજીદ સે માલુમ હોતા હૈ કે કીસી ઔરત યા મર્દ કે લીયે જન્નત કા ફૈસ્લા સિર્ફ ઉસ વક્ત હોતા હૈ જબ કે ઉસ પર આઝમાઈશ કે હાલાત ગુજરે. મગર વો અપને આપકો પુરી તરહ કાબું મેં રખે.

જાંચ કા લમ્હા હર મુસ્લિમ ઔરત ઔર હર મુસ્લિમ મર્દ પર આતા હૈ ઔર જાંચકા યે લમ્હા એલાન કે સાથ નહી આતા. બલ્કે વો એલાન કે બગૈર આતા હૈ. જો લોગ ઈસ લમ્હે કો પહેચાને ઔર જાંચ મેં પુરે ઉતરે વોહી કામ્યાબ હૈ. **(અલરિસાલા -૬/૨૦૦૨/૫)**

હઝરત અલી (રદી.) કે સામને એક મર્દ ઔર એક ઔરત કા ઝઘડા આયા આપને દોનોં તરફ સે એક એક હકમ (ફૈસલ) મુકર્રર ફરમાયા ઔરત ને કહા કે મૈં કિતાબુલ્લાહ કે ફૈસ્લે પર રાજી હું. ચાહે મેરે મુવાફિક ફૈસ્લા હો યા મેરે ખિલાફ. મર્દ ને કહા અગર જુદાઈ કા ફૈસ્લા હુવા તો મુઝે વો મંજુર નહી. હઝરત અલી (રદી.) ને ફરમાયા તુમને જુઠ કહા. ખુદા કી કસમ તુજકો અલ્લાહકી કિતાબ કે ફૈસ્લે પર રાજી હોના પડેગા ચાહે વો તુમ્હારે મુવાફિક હો યા ખિલાફ.

(તફસીર ઈબ્ને કસીર-૧/૪૯૩)

ચાર કિસ્મ કી બુરી ઔરતેં :-

હઝરત ઈલ્યાસ (અલ.) કી મુલાકાત કીસી સય્યાહ સે હુઈ આપને ઉસ્કો નિકાહ કરનેકા હુકમ દીયા લેકીન ચાર કિસ્મ કી ઔરતોં સે નિકાહ કરને કો મના ફરમાયા.

૧. ઉસ ઔરતસે જો હર વક્ત ઉમ્દા ઔર નયા લિબાસહી તલબ કરતીહો.
૨. ઉસ ઔરત સે જો હર વક્ત અપને દુન્યવી સામાન પર ફખ્ર કરતી હો.
૩. ઉસ ઔરત સે જો આવારા ઔર બદકાર હો.
૪. ઉસ ઔરત સે જો શોહર કી નાફરમાન હો ઔર ઉસ પર ગાલિબ હો.

(આદાબુસ્સાલેહીન - ૫૧)

છે કિસ્મ કી ઔરતોં સે શાદી ન કરો :-

૧. વો ઔરત જો હર વક્ત રોતી ચિલ્લાતી હો. હર વક્ત શિકાયત ઉસ્કી ઝબાન પર જારી હો. બનાવટી બિમાર રેહતી હો. ઐસી ઔરત મેં કોઈ ખૈર વ બરકત નહી.
૨. વો ઔરત જો અપને શોહર પર એહસાન જતલાતી હો કે મૈંને તેરે લીયે યે કિયા વો કીયા.
૩. વો ઔરત જો અપને અગલે શોહર યા ઉસ્કી ઔલાદ સે મોહબ્બત રખતી હો.
૪. વો ઔરત જો હર ચીઝકો લલચાઈ નજરોં સે દેખે ઔર શોહરકો ખરીદ ને પર મજબુર કરે.
૫. વો ઔરત જો સુબ્હ શામ બનાવ શંગાર મેં મશગુલ રહે. ઔર ખાને કે વક્ત નારાઝ હો જાયે. ઔર ખુશામદ કે બાવુજુદ સબકે

સાથ મીલકર ખાના ન ખાયે. જબ સબ ખા ચુકે તો અકેલી પેટ ભરલે. હર ચીઝમેં અપના હિસ્સા અલગ કરલે.

૬. વો ઔરત જો હર વક્ત બકબક કરતી રહે ઔર થોડી દેરકે લીયે ભી ખામોશ ન રહે. (અહયાઉલ ઉલુમ - ૨/૯૫)

આપસ મેં શાદીયાં ઝવાલ કી અલામત :-

હઝરત ઉમર ફારૂક (રદી.) કા વાકેઆ હૈ કે ઉન્હોં ને એક કબીલેકો દેખા કે ઉસ્કે લોગ અકસર દુબલે ઔર કમઝોર નજર આતે હૈ. આપને કબીલે કે લોગોં સે પુછા ક્યા બાત હૈ ? કે તુમ લોગ ઈત્ને કમઝોર દીખાઈ દેતે હો.?

ઉન્હોં ને જવાબ દીયા કે અય અમીરૂલ મુઅમેનીન ! ઉસ્કા સબબ હમારી મા-ઓં કા હમારે બાપોં સે કરીબ હોના હૈ યાની હમારે કબીલે કે લોગ બહોત ઝમાને સે આપસ મેં શાદી બિયાહ કરતે હૈ. ઉસ્કી વજહ સે હમારી નસ્લેં કમઝોર હો ગઈ હૈ.હઝરત ઉમર (રદી.) ને યે સુનકર ઈર્શાદ ફરમાયા અજનબીયોં મેં રિશ્તા કરો ઔર શરીફ બનો. યાની દુર દુર શાદીયાં કરો તો તુમ્હારે યહાં તાકત વર ઔલાદ પૈદા હોગી.

મુસલમાનોં મેં બાદ કે ઝમાને મેં નસબ કી હિફાઝત કા ઝેહન પૈદા હુવા ઉસ્કા ઈસ્લામ સે કોઈ તઅલ્લુક નહી થા. જૈસા કે સાદાત સિર્ફ સાદાત મેં શાદીયાં કરને લગે. અગર ઈસ બાતકી કોઈ અહમિયત હોતી તો રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) ઉસ પર અમલ ફરમાતે. હાલાંકે માલુમ હૈ કે આપને મુખ્તલીફ કબીલોં ઔર મુખ્તલીફ નસલ કી ઔરતોંસે નિકાહ કીયે.

હઝરત ઈબ્રાહીમ (અ.સ.) ઔર આપકે સાહબઝાદેને ખાનદાન સે બાહર શાદીયાં કી. હકીકત યે હૈ કે નસબ કી હિફાઝત કા યે તસવ્વુર સરાસર કૌમી તસવ્વુર હૈ. ઔર જુઠે ફખ્રકી પૈદાવાર હૈ. જબ હકીકત બાકી નહી રેહતી તો આદમી જાહીર કી હિફાઝત કરતા હૈ. યે દૌરે ઝવાલ કી અલામત હૈ. ઝવાલકે દૌર મેં જો ખરાબીયાં પૈદા હોતી હૈ ઉન્મે સે એક યે હૈ કે લોગ હકીકત કે બજાયે જાહીરી ચીઝોં કો અહમ સમજ લેતે હૈ. ઔર ઉસ્કી હિફાઝતમેં લગ જાતે હૈ.

يَا رَبِّ صَلِّى وَ سَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا - عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرًا الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

(૯) તલાક

કીસી ભી સમાજ મેં તલાક કી જો નૌબત પેશ આતી હૈ અગર દેખા જાયે તો માલુમ હોગા કે અક્સર તલાક દેને કા સબબ ઝબાન દરાઝી હૈ. કીસી બાત પર ઔરત યા મર્દ કો ગુસ્સા આ ગયા યા કોઈ બાત ઉસ્કો ના પસંદ હુઈ ઔર ઝબાન સે સખ્ત અલ્ફાઝ નીકલ ગયે દુસરા ઉસ્કો બરદાશ્ત ન કર સકા. ઉસ્ને ભી સખ્ત બાત કેહ દી. અબ તકરાર કી નૌબત આ ગઈ. ઈસી ઝઘડે મેં મર્દને કેહ દીયા તુમ કો તલાક યા ઔરત ને કેહ દીયા કે મૈં તુમ્હારે સાથ નહી રેહ સકતી. ઈસ તરહ કી બાતેં આમ તૌર પર તલાક કા સબબ બનતી હૈ.

કુર્આન મજ્જદ મેં મોમિન મર્દ ઔર મોમિન ઔરતોં કી સિફત સબ્ર કરનેવાલે બતાઈ હૈ. ઈસ લીયે મર્દ ઔર ઔરત કો સબર કા તરીકા ઈખ્તિયાર કરના ચાહીયે. દોનોં કો એક દુસરે કી ના ગવાર બાતોં કો બરદાશ્ત કરના ચાહીયે. અગર સબ્ર નહી કરેંગે તો ઉન્કા આપસ કા રિશ્તા ટૂટ જાયેગા ઔર બડી બાત બરદાશ્ત કરની પડેગી.

અગર શોહર ઔર બીવી મેં કોઈ સખ્ત બાત પેશ આ જાયે તો યે સહી નહી હૈ કે ફૌરન તલાક દે કર જુદાઈ કરલી જાયે. બલ્કે સબ્ર ઔર બરદાશ્ત સે કામ લેતે હુએ ઈસ મામલે કો હલ કરને કી કોશીષ કી જાયે. દોનો આપસમેં સુલહ કરલે. ક્યું કે સુલહ કા તરીકા અલ્લાહ કે નઝદીક હર હાલમેં બેહતર હૈ.

તલાક દેને કા તરીકા :-

તલાક કી તીન સુરતે હૈ.

(૧) તલાકે રજઈ

(૨) તલાકે બાઈન

(૩) તલાકે મુગલ્લજહ

જબ એક શખ્સ અપની બીવી કો તલાક દેના ચાહે તો શરીઅત કા હુકમ યે હૈ કે અચાનક ઉસ્કો તલાક દે કર અપને સે જુદા ન કર દે. બલ્કે ઉસ્કો યે કરના ચાહીયે કે પહેલે મહીને મેં હૈઝ સે પાક હોને કે બાદ વો અપની ઔરત સે કહે કે મૈંને તુમકો એક તલાક દીયા. ઉસ્કે બાદ દોનોં એક

મહીના તક સોચતે રહે અગર દરમ્યાન મેં રાય બદલ ગઈ તો મર્દ અપને તલાક કે કૌલકો વાપસ લેકર દોબારા અપની બીવીસે તઅલ્લુક પૈદા કર સકતા હૈ.

અગર અપને કૌલ કો વાપસ નહી લીયા ઔર અગલે મહીને મેં પાકી કી હાલત મેં વો અપની બીવી સે કહેગા મૈંને તુમકો દુસરી બાર તલાક દીયા. ફીર એક મહીના તક મર્દ કે લીયે યે મૌકા હૈ કે રાય બદલને પર વો તલાક વાપસ લેકર અપની બીવી સે દોબારા તઅલ્લુક કાયમ કર સકતા હૈ. શરીઅત મેં ઉસ્કો તલાકે રજ્ઈ કહા જાતા હૈ.

શુરૂ કે દો મહીનોં મેં મર્દ અગર અપને કૌલ (તલાક) કો વાપસ ન લે ઔર તીસરા હૈઝ આકર તીસરા મહીના શુરૂ હો જાયે તો અબ તલાક હો જાયેગી ઉસ્કો તલાકે બાઈન કેહતે હૈ. તલાકે બાઈન હો જનેકે બાદ દોબારા અપની બીવી સે તઅલ્લુક દુસરા નિકાહ કરને સે હો સકતા હૈ. ઔર વો શોહર ઔર બીવી બનકર એક સાથ રેહ સકતે હૈ.

તીસરી સુરત યે હૈ કે આદમી પહેલી દો પાકી કે દરમ્યાન તલાકે બાઈન દેને કે બાદ તીસરે મહીને મેં યા ઉસ્કે બાદ યે કહે કે મૈંને તુમકો તલાક દીયા. ઐસા કેહને સે આખરી તલાક હો જાયેગી ઉસ્કો તલાકે મુગલ્લજહ કહા જાતા હૈ. ઉસ્કે બાદ દોનોં એક દુસરે કે લીયે હરામ હો જાયેંગે.

અલબત્તા હલાલા કી સુરત પૈદા હો જાયે તો દોબારા ઉન્કે દરમ્યાન નિકાહ હો સકતા હૈ.

શોહર અગર દુસરી બાર તલાક દેને કે બાદ અપની બીવી સે રૂજુઅ કરના ન ચાહે તબ ભી ઉસ્કો ચાહીયે કે ઔરત કા હક દે કર ભલાઈ કે સાથ ઉસસે અલગ હો જાયે.

તીસરી તલાક દે કર ઉસ્કો અપને લીયે હરામ ન કરે. ક્યું કે દો તલાક દેને કે બાદ રૂજુઅ ન કરને સે વો નિકાહ સે અલગ હો ગઈ. મગર શોહર કે લીયે દોબારા ઉસસે નિકાહ કરને કા ઈમ્કાન બાકી રેહતા હૈ ઔર તીન તલાક દેને કે બાદ હલાલા કે બગૈર મર્દ ઔર ઔરત કે દરમ્યાન નિકાહ કરના હરામ હો જાતા હૈ.

ઈસલીયે મર્દ કો તલાક એક યા દો દેના ચાહીયે. ક્યું કે તલાક

અક્સર જઝબાત મેં દી જાતી હૈ ઔર ગુસ્સા હંમેશા બાકી નહી રેહતા. એક મુદ્દત કે બાદ ઠંડા હો જાતા હૈ. ઈસલીયે બાત યકીની હૈ કે જો લોગ ગુસ્સે મેં આકર તલાક દેતે હૈ. વક્ત ગુજરને કે બાદ વો જરૂર પછતાતે હૈ.

(અલરિસાલા - ૧/૧૯૯૪/૩૯)

ગુનાહ વાલી તલાક :- (યાની તીન તલાક દેના)

નબીયે કરીમ (સ.અ.વ.) સે એક ઐસે શખ્સ કે બારે મેં પુછા ગયા જીસ્ને અપની બીવી કો એકદમ તીન તલાક દે દીયા થા.

આપ (સ.અ.વ.) બહોત ઝયાદા ગુસ્સે કી હાલત મેં ઉઠે ઔર ફરમાયા ક્યા ? અલ્લાહ કી કિતાબકા મઝાક ઉડાયા જયેગા ? જબ કે મૈં તુમ મેં મૌજુદ હું. **(નસાઇ)**

સખ્ત જરૂરત કે વક્ત બીવી કો તલાક દી જા સકતી હૈ લેકીન ઉસ્કા સહી તરીકા વો નહી જો ઉપર સવાલ મેં પુછા ગયા હૈ.એક વક્ત મેં એક ઝબાન તીન તલાક દે દેના જૈસા કે જાહીલ લોંગ કીયા કરતે હૈ. ગૈર શરઇ ઔર ના પસંદ અમલ હૈ. અહકામે ઈલાહીકા ગલત ઈસ્તિમાલ ઔર ઉસ્કા ખેલ કરના સમજા ગયા હૈ.આપ (સ.અ.વ.) કે ઈર્શાદ કા ગજબનાક ઉન્વાન કે મેરી મૌજુદગી મેં અલ્લાહ કી કિતાબ કા મઝાક ઉડાયા જા રહા હૈ ? બતા રહા હૈ કે આપકો યે અમલ કિત્ના નાપસંદ હુવા ઔર ઉસ્કો અહકામે ઈલાહી કા મઝાક કરાર દીયા.

શોહર કો તીન તલાક કા જો હક દીયા ગયા ઉસ્કા મતલબ હરગીઝ યે નહીં કે એક હી વક્તમેં ઉસ્કો ઈખ્તિયાર કર લીયા જાયે યા બગૈર સખ્ત જરૂરત કે ભી ઈસ્તિમાલ કર લીયા જાયે. નબીયે કરીમ (સ.અ.વ.) કી સખ્ત નારાજગી કા યે આલમ થા કે એક સહાબી (રદી.) ઉઠે ઔર અર્ઝ કિયા યા રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ઈજાઝત હોતો ઉસ્કી ગરદન ઉડા દું.

જરૂરત કે વક્ત તલાક દેને કા સહી તરીકા યે હૈ કે બીવી કો પાકી કી હાલત મેં (જબકે ઉસ્સે પાકી કી હાલત મેં સોહબત ન કી હો) સિર્ફ એક તલાક દી જાયે ઔર અલાયદગી ઈખ્તિયાર કર લી જાયે. ઈસ હાલત મેં તીન હૈઝ ગુજર જાયે તો નિકાહ ખુદબખુદ ખત્મ હો જાતા હૈ ઔર ઈદ્દત ભી પુરી હો જાતી હૈ. અબ ચાહે કીસી સે ભી નિકાહ કરે.

(ફરામીને રસુલ (સ.અ.વ.) ૩૩૦)

હલાલા :- ઐસી ઔરત (જીસ્કો તીન તલાક દી ગઈ હો) અગર અપને શોહર સે દોબારા નિકાહ કરના ચાહે તો હલાલા કરના જરૂરી હૈ. હલાલા કા મતલબ યે હોતા હૈ કે અપને પહેલે શોહર કી ઈદ્દત ખત્મ હોને કે બાદ કીસી દુસરે મર્દ સે નિકાહ કરે ઔર ઉસ્મે સોહબત ભી હો. ફીર દુસરા શોહર ફોત હો જાયે યા તલાક દે દે તો ઉસ્કી ઈદ્દત પુરી હોને કે બાદ અપને પહેલે શોહર સે નયા નિકાહ કરે. ઈસ અમલ કે બગૈર પહેલે શોહર સે નિકાહ દુરૂસ્ત ન હોગા.

હલાલા કરાના કોઈ પસંદીદા અમલ યા હુકમ દીયા ગયા અમલ નહી હૈ. બલ્કે તીન તલાક દી ગઈ ઔરત કો અપને પહેલે શોહર સે દોબારા નિકાહ કરને કા એક જાઈઝ હલ હૈ. તીન તલાક વાલી ઔરત કો અપને પહેલે શોહર સે નિકાહ કરને કી જરૂરત પેશ આઈ યા પહેલા શોહર ઉસ્કો અપને નિકાહ મેં લાના ચાહે ઔર ઔરતકા હલાલા હો ચુંકા હો તો વો ઔરત અપને પહેલે શોહર સે નિકાહ કર સકતી હૈ. કુર્આન મજીદ કા ભી યહી હુકમ હૈ.

જાન બુઝકર હલાલા કરાના :-

હલાલા કી ગર્જ ઈત્ની હી હૈ જો ઉપર બયાન કી ગઈ. લેકીન જો લોગ કુર્આન કી આયતોં સે ખેલ કરતે હૈ. ઉન્હોંને શરીયત કે ઈસ કાનુન સે ના જાઈઝ ફાયદા ઉઠાયા હૈ કે જબ કીસી ઔરત કો ઉસ્કે શોહર ને તીન તલાક દી અબ પછતાને પર પહેલે શોહર કે લીયે હલાલા કરને કે લીયે કીસી આરજી શોહર કી ખિદમત હાસિલ કરતે હૈં. યાની ઔરતકા દુસરે આદમી સે નિકાહ કર દેતે હૈ ઔર દુસરે દીન ઉસ સે તલાક લે લેતે હૈ. ફીર ઔરત કી ઈદ્દત ખત્મ હોને પર પહેલે શોહર સે નિકાહ કર દેતે હૈ. ઈસ તરહ તીન તલાક દેનેવાલે શોહરકે લીયે હલાલ કર દી જાતી હૈ.

ઈસ મકરૂહ ઔર રૂસ્વાકુન તરકીબ સે અગરચે નિકાહ દુરૂસ્ત હો ગયા લેકીન હરામ ઔર નાજાઈઝ તરીકે પર હુવા. ક્યું કે હલાલા કરાને મેં દુસરે સે જો નિકાહ હુવા ઉસ્મે વો નિકાહ મકસુદ નહી થા જો હંમેશા કે લીયે હો. બલ્કે અપના મતલબ પુરા કરને કે લીયે એક દીન કા નિકાહ થા. ઈસી બીના પર હુઝુર (સ.અ.વ.) હલાલા કરને વાલે ઔર જીસ્કે લીયે હલાલા કીયા ગયા દોનોં પર લઅનત ફરમાઈ હૈ.

(૧૦) ઔલાદકી તરબીયત

બાપ કી જીમ્મેદારી :-

કીસી આદમી કો બેટા મીલના યે અલ્લાહ કી બડી નેઅમત હૈ. કોઈ શખ્સ ખુદ અપને લીયે એક બેટા પૈદા નહી કર સકતા. યે સિર્ફ અલ્લાહ કી કુદરત હૈ જો કીસી કો બેટા જૈસી કીંમતી ચીઝ અતા ફરમાતા હૈ. કુદરત કે કારખાને કે સિવા કહીં ઔર સે એક બેટે કો પૈદા કરના મુમ્કીન નહી હૈ.

આદમી કો ચાહીયે કે વો ઈસ અજીમ નેઅમત પર અલ્લાહ કા શુક્ર અદા કરે. જબ ઉસ્કો ઔલાદ મીલે તો ઉસ્કો અલ્લાહ કા ઈનામ સમઝે ઔર ઈસ ઈનામ કી શુક્ર ગુજારી મેં વો પુરે તૌર પર અલ્લાહ કા શુક્ર ગુજાર બંદા બન જાયે. ઔર અપની ઔલાદ કે લીયે ભી યહી ચાહે કે વો અલ્લાહ કી ઈતાઅત ઔર ફરમા બરદારી મેં જીંદગી ગુજારે.

આદમી કો ચાહીયે વો ઐસા બાપ બને જીસ્કી આખોં કી ઠંડક યે હો કે ઉસ્કા બેટા સહી તરીકે સે અલ્લાહવાલા બન કર દુનિયામેં રહે. વો અલ્લાહસે ડરને વાલા હો વો પુરી તરહ અલ્લાહકા ઈબાદત ગુજાર બન જાયે. વો લોગોંકી ભલાઈ ચાહનેવાલા હો વો તમામ બડોં કે સાથ અપને ભાઈ જૈસા સુલુક કરે. ઔર તમામ છોટોંસે વો મામલા કરે જો અપની ઔલાદ કે સાથ કરતા હૈ.

આઝાદી કે નામ પર સરકશી :-

એક સાહબને કહા કે આજકલ કે બચ્ચે બહોત હોંશીયાર હોતે હૈ. ઉન્હોં ને મિસાલ દેતે હુવે કહા કે મેરા છે સાલ કા લડકા શામ કો સાયકલ લે કર નીકલા. અંધેરા શુરૂ હો ચુકા થા. ઈસ લીયે મૈંને બચ્ચે સે કહા કે દેખો સંભલકર સાયકલ ચલાના. કોઈ સાથ ચલને કો કહે તો ઉસ્કે સાથ મત ચલે જાના. બચ્ચે ને જવાબ દીયા કે મૈં કોઈ પાગલ હું ? વો કોઈ મેરા દોસ્ત હૈ? ઐસા માલુમ હોતા હૈ કે તુમ્હારે દીમાગ કા સ્ક્રુ ઢીલા હો ગયા હૈ.

યે વાકેઆ નમુને કે તૌર પર યે બતાતા હૈ કે આજ કલ કે ઝમાને મેં ઈસ તરહ બડોં કી ઈજ્જત કા તસવ્વુર ખત્મ હો ગયા હૈ. દુસરા યે કે છે

સાલ કે બચ્ચેને ઈસ અંદાઝ મેં અપને બાપ કી બાત કા જવાબ દીયા. ઈસ સે માલુમ હોતા હૈ કે નઈ નસલ મેં જો કલ્ચર ફૈલ રહા હૈ વો આઝાદી કે નામ પર સરકશી કા કલ્ચર હૈ.

ઈન સાહબને જબ અપને બેટે કે બારે મેં યે બાત બતાઈ તો ઉન્કે ચહેરે પર ખુશી કે આસાર થે. ન કે દર્દ કે આસાર. ગોયા ઉન્હે ઈસ પર ફખ્ર થા કે મેરા બેટા ઈત્ના ઝયાદા બોલ્ડ હૈ.

મૌજુદા ઝમાને કે મા-બાપ અપને બેટે કી મહોબ્બત મેં ઈત્ના ઝયાદા ગીરફતાર હો ચુંકે હૈ કે ઈન્હેં અપને બેટે કી હર બાત અચ્છી લગતી હૈ. હાલાંકે અગર યે હી બાત ઉન્કે બેટે કે સીવા કોઈ ઔર કહે તો વો ફૌરન ગુસ્સા હો કર ઉસસે લડને કે લીયે તૈયાર હો જાએંગે. યે બેટે કી મહોબ્બત નહી હૈ બલ્કે વો બેટે કે સાથ દુશ્મની હૈ. યે બેટે કે મિજાજ કો બીગાડના હૈ.

બચ્ચા જબ બડા હો કર બાહર કી દુનિયામેં જાયેગા તો કોઈ દુસરા શખ્સ ઉસ્કી ઈસ કીસ્મકી બાતોં કો બરદાશ્ત નહી કર સકતા. ઉસ વક્ત યા તો ઉસ્કો મુનાફીક બનના પડેગા યા વો લોગોં સે લડ કર અપને આપકો બરબાદ કર લેગા.

ઔલાદ કી ઈસ્લાહ કે લીયે દુઆ કરના :-

ઔલાદ કી ઈસ્લાહ કે લીયે ઝયાદા કારગર અમલ યે હૈ કે વાલેદૈન ઉન્કી દીની ઈસ્લાહ કે લીયે દુઆ કા એહતિમામ કરે. અફસોસ હૈ કે ઈસ આસાન તદબીર સે આજકલ ગફલત આમ હોતી જા રહી હૈ. ઔર ઈસ બુરે અંજામ કા મુશાહિદા ખુદ વાલિદૈન કરતે રેહતે હૈ.

અચ્છે નામ :-

બચ્ચોં કે નામ ઐસે રખને ચાહીયે કે વો બંદે કી શાન કે ખિલાફ ન હો. નામસે ઈન્સાન કે દીન વ ઈમાન ઔર અકીદા જાહીર હોતા હૈ. ઈસ લીયે ઐસે નામ રખના ભી જાઈઝ નહી જો ઈસ્લામ કે અકીદે કે ખિલાફ હો. ઐસે નામ ભી નહી રખના ચાહીયે જીસસે તકબ્બુર ઔર ગુરૂર ઔર બડાઈ જાહીર હોતી હૈ. હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ઈસ તરહ કે નામ બદલ દીયે. હઝરત ઝયનબ બિન્તે અબુ સલ્મા (ર.દી.) ફરમાતી હૈ કે

મેરા નામ ''બરર'' (નેક) થા. આપ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા- અપની બડાઈ મત કરો. તુમમે જો નેક હૈ અલ્લાહ ઉસે ખુબ જાનતા હૈ. આપ (સ.અ.વ.)સે પુછા ગયા કે ફીર ક્યા નામ રખા જાયે ? ફરમાયા - ઝયનબ રખો.

(મુસ્લિમ શરીફ)

ઈન્સાન કી ઝબાન સે અચ્છા યા બુરા જો લફ્ઝ ભી નિકલતા હૈ મુખાતબ પર અપના અસર ડાલતા હૈ. અચ્છે લફ્ઝ સે ખુશી ઔર મુસર્રત હોતી હૈ ઔર બુરે લફ્ઝ સે ઉસ્કો તકલીફ હોતી હૈ. યહી હાલ અચ્છે ઔર બુરે નામ કા હૈ. જીસ્કે અચ્છે નામ કે સાથ અચ્છી રિવાયત ઔર તારીખ વાબસ્તા હો ઔર જીસ્કે મતલબ પસંદીદા હો તો ઉસ પર ઉસ્કા અચ્છા અસર પડતા હૈ. ઔર જીન નામોં કા મતલબ નાપસંદીદા હો ઔર જીન નામોં કે સાથ બદનામી ઔર રૂસ્વાઈ ચિપક ગઈ હો ઉસ્કો સુનકર મુખાતબ પર બુરા અસર પડતા હૈ.

હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ભી નામોં સે અસર કુબુલ ફરમાયા હૈ, અચ્છે નામોં સે અચ્છી તવક્કુઅ (ઉમ્મીદ) કાઈમ કી હૈ ઔર બુરે નામોંસે બુરે નતીઝોં કા ખતરા જાહીર ફરમાયા હૈ.

ઈન્સાન ખુદભી અપને નામકા અસર લેતા હૈ. જીસ નામસેં હંમેશાં યાદ કીયા જાતા હૈ ઉસ્કા ઉસ્કે ઝેહન ઔર મિજાઝ પર ગેહરા અસર પડતા હૈ. ઈસલીયે યે કેહના ગલત ન હોગા કે બુરે ઔર ભલે નામ અપના અસર રખતે હૈ. ઔર ઈન્સાન ઈન અસરોંકો કુબુલ કરતા હૈ. ઈસલીયે ઐસે નામ નહી રખના ચાહીયે જીસ્કા મતલબ પસંદીદા ન હો. હઝરત આયશા (રદી.) ફરમાતી હૈ કે નબીયે કરીમ (સ.અ.વ.) બુરે નામોં કો બદલ દીયા કરતે થે.

(તિર્મીઝી)

ઈમામ તિબરી (ર.અ.) ફરમાતે હૈ કે ન તો ઐસા નામ રખના ચાહીયે જીસ્કા માઅના બુરા હો ઔર ન ઐસા નામ જીસસે આદમીકી બડાઈ જાહીર હો. ઈસ તરહ વો નામ ભી નહી રખના ચાહીયે જીસ્મેં ગાલી ગલોચ કા મતલબ હો.

આજકલ નામ કભી તો શરીઅતકી નજરસે બિલકુલ ગલત હોતે હૈ ઔર કભી નાપસંદ. બાઝ મરતબા બિલકુલ બે માઅના નામ રખે જાતે હૈ. હદીસમેં જીન આદાબકી તાલીમ દી ગઈ હૈ અગર ઉન્કા ખ્યાલ રખા

જાયે તો ઈન ખરાબીયોંસે બચા જા સકતા હૈ.

બચ્ચોં કે લીયે બેહતરીન તોહફા :-

જો લોગ ઝયાદા તરક્કી હાસિલ ન કર સકે વો અકસર ઈસ એહસાસ મેં મુબ્તલા રેહતે હૈ કે વો ક્યા કરે ? કે ઉન્કે બચ્ચે ઉસ તંગી મેં મુબત્લા ન હો જીસ્મેં ખુદ મુબ્તલા હુએ. ઈસ એહસાસકી વજહસે વો એક ઐસી છલાંગ લગા દેતે હૈ જો નતીઝે કે એઅતેબાર સે ઉન્કે લીયે ઉલ્ટી સાબિત હોતી હૈ. યે તરીકા સહી નહી હૈ. ઐસે લોગોં કે લીયે સહી બાત યે હૈ કે અપને લીયે કઆનત (સંતોષ) ઔર બચ્ચોં કે લીયે તરક્કી પસંદ કરે. યાની હાલાતકે એઅતિબાર સે આપ રોઝગાર કી જીસ કામ્યાબી તક પહોંચે હૈ ઉસ પર કનાઅત કરતે હુએ જીંદગી ગુજારે ઔર ઉસ મામલે કો બચ્ચોં પર છોડ દે વો દુનિયા મેં અપની મેહનત કે ઝરીયે તરક્કી હાસિલ કરે.

ઈન છોટે બચ્ચોં કો અપને મુસ્તકબીલ કે બારે મેં કુછ માલુમ નહી. ઈસ્કે બારે મેં ઉન્કે બડોં કો ઉન્કે મુસ્તકબીલ કે બારેમેં સોચના ઔર ફેસ્લા કરના હૈ. યે બચ્ચે ખુદ અપને મુસ્તકબીલ કે બારેમેં સોંચ નહી સકતે. યે ઉન્કે બડોંકી જીમ્મેદારી હૈ કે વો અપને મુસ્તકબીલકે બારેમેં ભી સોચે ઔર બચ્ચોંકે મુસ્તકબીલ કે બારે મેં ભી સોચે.

હકીકત યે હૈ કે કીસી બાપ કી તરફસે અપને બચ્ચોંકે લીયે સબસે બેહતર તોહફા યે નહી હૈ કે વો ઉન્કે લીયે દૌલત કા ઢેર છોડે બલ્કે બેહતર તોહફા યે હૈ કે વો બચ્ચોંકો ઐસે હાલાત દે સકે જો ઉન્હે અમલ પર ઉભારને વાલે હો. બચ્ચોંકે અંદરમેહનતકા જઝબા હોના સબસે બડા સરમાયા હૈ. ન કે બાપકી તરફસે મીલી હુઈ દૌલત, મેહનત કે બગૈર જો દૌલત મીલે વો કોઈ અચ્છી ચીઝ નહી. ઈસ કિસ્મકી દૌલત વો ચીઝ હૈ જીસ્કો ઈઝી મની (એશવાળુ ચલણ) કહા જાતા હૈ ઔર ઈઝી મની ઉસ્કે પાને વાલેકો ફાયદા કમ પહોંચાતી હૈ ઔર નુકશાન ઝયાદા.

અપને લીયે ઔર બચ્ચોં કે લીયે:-

કમ આમદની વાલેં લોગોં મેં અકસર એક મિજાઝ પાયા જાતા હૈ કે અપની કમ આમદની કો કીસી ન કીસી તરહ બઢાયે તાકે ઉન્કે બચ્ચોં કો ઝયાદા સે ઝયાદા આરામ મીલ સકે યે એક ગલત મિજાઝ હૈ.

યે મિજાઝ આદમી કો તરહ તરહ કે નુકશાન પહોંચાતા હૈ. યહાં તક કે ઉસ્કો મીલા હુવા સુકુન ભી દરહમ બરહમ હો જાતા હૈ.

સહી મિજાઝ યે હૈ કે આદમી આઈન્દા તરક્કી કે મામલે કો બચ્ચોં પર છોડ દે. ઉસ્કો જો કુછ મીલ રહા હૈ ઉસ પર વો રાજી રેહ કર ગુજારા કરને કી કોશીષ કરે. ઉસ્કી આમદની અગર ફિતરી તૌર પર બઢ જાયે તો અલ્લાહ કા શુક્ર અદા કરે. લેકીન અપની આમ દની કો બઢાને કે લીયે ઝયાદા હાથ પાંવ ન મારે. ઉસ્કો ચાહિયે કે ઝયાદા આમદની કે લીયે અપને બચ્ચોં કો તૈયાર કરે.

બચ્ચોંકો દીની દુન્યવી તાલીમ દેના. હુન્નર શીખાના જીંદગી ગુજારને કા સહી તરીકા શીખાના. યે સબ અપની ઔલાદ કે મુસ્તકબીલ કે લીયે ઉસ્કા નિશાના હોના ચાહિયે ઉસ્કો દો અહમ બાતોં પર ધ્યાન દેના ચાહીયે. અપને લીયે કનાઅત, ઔર બચ્ચોં કે લીયે તરક્કી.

કોઈ શખ્સ પૈદા હોતે હી હર કિસ્મ કા માદ્દી સાઝો સામાન પાલે. બાપકી કમાઈ કી બુનિયાદ પર ઉસ્કો શુરૂસે હી હર કિસમકી આસાનિયાં મીલ જાયે તો આમ લોગ ઉસ્કો એક ખુશ કિસ્મત ઈન્સાન સમજ તે હૈ. અંગ્રેજી મેં ઐસે આદમી કે બારે મેં કહા જાતા હૈ. ફલાં શખ્સ અપને મુંહમેં ચાંદી કા ચમચા લે કર પૈદા હુવા.

મગર તજુરબે કે મુતાબિક સબ સે ઝયાદા મેહરૂમ ઈન્સાન વો હૈ જો અપની કમ ઉમરી હી મેં અપની પસંદીદા ચીઝ પાલે. જૈસા કે પુર કશીષ બીવી. શાનદાર મકાન, નયી કાર, બેંક બેલેન્સ, દોસ્તોં કા હલ્કા મેહનત બગૈર ઝયાદા આમદની ઈઝઝત ઔર ઓહદા. વગેરહ.

ઈબ્તીદાઈ ઉમ્ર મેં આદમી ઝયાદા ગેહરાઈ કે સાથ સોચને કે કાબિલ નહી હોતા. નતીઝા યે હોતા હૈ કે વો મીલી હુઈ ચીઝ કો કાફી સમજકર બસ ઉસીમેં ગુમ હો જાતા હૈ. રાહત ઔર લઝઝત હી કો અપના સબકુછ સમજતા હોતા હૈ. ફીર ઉસ્કા નતીઝા યે હોતા હૈ કે બસ ! વો એક મોટા તાઝા ખુશપોશ હયવાન બનકર રેહ જાતા હૈ. ઉસ્કી ઝેહની સતહ હયવાની સતહ સે આગે નહી બઢતી.

ઈન્સાન ફિતરત સે બે પનાહ સલાહીયત લેકર પૈદા હોતા હૈ શુરૂ મેં યે સલાહીયત કચ્ચી હોતી હૈ. ૩૫ સાલ કે બાદ ઈન્સાન પુખ્તગી કી

હાલત પર પહોંચતા હૈ. ઈસી તરહ ઈન્સાન ગોયા કચ્ચા લોહા હોતા હૈ. જીસ્કો દોબારા સ્ટીલ બનના હૈ. યે તરક્કી સિર્ફ દુશ્વારીયોં સે તય હોતી હૈ. કઠીનાઈયાં ઔર હાલાત કે ચેલેંન્જ કે સિવા કોઈ દુસરી ચીઝ ઈસ તરક્કી તક નહી પહુંચા સકતી.

ઈસ્કા મતલબ યે હૈ કે જો આદમી જીંદગી કી શુરૂઆત મેં હી વો હાલાત પાલે. જીસ્મે ઊસ્કો કુછ કીયે બગૈર સબકુછ મીલ જાયે વો ગોયા કચ્ચે લોહે કે દર્જે મેં પડા હુવા રહેગા. ઔર જો શખ્સ દુશ્વારીયોં. કઠીનાઈયોં સે ગુજરે ઔર ચેલેંન્જ કા સામના કર કે અપની જીંદગી બનાયે વો કચ્ચે લોહે સે તરક્કી કરકે કીંમતી સ્ટીલ બન જાયેગા.

અમીરી કી હાલત મેં ઈન્સાન કા ઝેહન પુર સુકુન રેહતા હૈ. યે સુકુન દીમાગ કે અમલ કો બેકાર કર દેતા હૈ. વો જહાં હૈ વહીં. પડા રેહતા હૈ. મગર મોહતાજી ઔર મુસીબત ઝેહન કે અંદર હલચલ પૈદા કરતી હૈ. ઈસ તરહ સોયા હુવા દિમાગ જાગ ઊઠતા હૈ. દિમાગી સેલ હરકત મેં આજાતે હૈ. યે ચીઝ આદમી કી ફિકરી અમલ કો બઢાતી હૈ. વો ઈન્સાન કો ઝયાદા સુરૂર (ખુશી) વાલા ઈન્સાન બના દેતી હૈ. ઊસ્કા ઝેહન ઝયાદા ગેહરાઈ કે સાથ સોચને લગતા હૈ. **(અલ રિસાલા. ૪-૨૦૦૪-૨૮)**

નેક લોગોં કી ઔલાદ :-

જો શખ્સ નેક લોગોં ઔર ઉલ્માએ દીન કી ઔલાદ મેં હો વો અગર કોઈ બુરા કામ કરતા હૈ તો ઉસ્કો આમ લોગોં કે ગુનાહોંસે ઝયાદા બડા ગુનાહ હોતા હૈ. ક્યું કે ઉસસે બડોં કી રૂસ્વાઈ ઔર બદનામી હોતી હૈ. ઈસલીયે નેક લોગોં કી ઔલાદ કો નેક આમાલ ઔર તક્વા ઈખ્તિયાર કરને કી ઝયાદા ફિકર કરની ચાહીયે. **(મ-કુ-૬/૧૨)**

ઔરતોં કી જીલ્લત :-

નઈ તેહઝીબ કા અજીબ ફલસફા ? એક ઔરત અગર અપને ઘરમેં અપને લીયે ઔર અપને બચ્ચોં કે લીયે ખાના તૈયાર કરતી હૈ તો યે પુરાના પન હૈ ઔર અગર વહી ઔરત હવાઈ જહાઝ મેં એર હોસ્ટેસ બનકર સેંકડોં ઈન્સાનોં કી હવસનાક નિગાહોં કા નિશાના બનકર ઉન્કી ખિદમત કરતી હૈ. તો ઉસ્કા નામ આઝાદી ઔર તરક્કી પસંદી હૈ.

અગર ઔરત ઘર મેં રેહકર અપને માં-બાપ બહેન ભાઈયોં કે લીયે ઘરેલું કામકાજ કા ઈન્તેઝામ કરે તો યે કૈદ ઔર જીલ્લત હૈ. લેકીન દુકાનોં પર સેલ્સ ગર્લ બનકર અપની મુસ્કરાહટોં સે ગ્રાહકોં કો મુતવજ્જેહ કરે યા દફ્તરોં મેં અફસરોં કી નાઝ બરદારી કરે તો વો આઝાદી ઔર એઅજાઝ હૈ. અજીબ ગફલત હૈ. (મઝાહિરે ઉલુમ - ૬/૧૯૯૭/૧૮)

નવજવાનોં કી બદહાલી :-

એક તાલીમ યાફ્તા મુસલમાન સે મુલાકાત હુઈ ઉન્હોં ને કહા કે હમારી ઔલાદે હમારે કબ્જે મેં (કહેને મેં) નહી હૈ. ઔર યહી અકસર વાલેદૈન કા હાલ હૈ અગરચે બાઝ અપની ઝબાન સે ઐસા કહેના પસંદ ન કરેંગે ક્યું કે ઐસા કહેને મેં અપની શાન મેં કમી હોતી હૈ.

પહેલે ઝમાને મેં ખાનદાન કા મરકઝ ઉસ્કે બુઝુર્ગ (બડે લોગ) હુવા કરતે થે. ઈસ તરહ નઈ નસલ કો યે મૌકા મલેતા થા કે વો અપને તજુર્બાકાર સરપરસ્તોં સે અચ્છી બાતેં સીખે ઔર ઉન્સે તરબીયત હાસિલ કરે. લેકીન જદીદ (નયે) માહૌલ સે યે નિઝામ ટુટ ગયા હૈ. આજ કી નઈ દુનિયા મેં યે દૌર આ ગયા હૈ .

જીસ્કી પેશીનગોઈ હદીસ મેં ઈન અલ્ફાઝ મેં આયી હૈ. ''વો અપને દોસ્તકી ઈતાઅત કરેગા ઔર અપને બાપ કી નાફરમાની કરેગા''

ચુનાંચે આજ કી નયી નસલ અપને દોસ્તોં કે તરીકે પર ચલતી હૈ. ઉસ્કે અંદર અપને વાલેદૈન સે સીખને કા મિજાઝ નહીં. તજુરબેકાર લોગોંસે સીખને કા સિલસીલા જો નસલ દર નસલ જારી થા વો અબ ખત્મ હો ગયા હૈ. ઔર નઈ નસલ કે લોગ નાએહેલ ઔર નાતજુરબેકાર લોગોંસે જીંદગી કી તરબીયત લે રહે હૈ. બેશક યે નયે સમાજકી સબસે બડી કમઝોરી હૈ.

મુસલમાનો કે ઘરો મેં સિર્ફ દુન્યવી બાતોં કા માહૌલ હૈ. વહાં દીન કી બાતોં કા કોઈ ચર્ચા નહીં. મર્દો કો ઉલ્માએ કિરામ કી દીની બાતેં સુનને કા ઝયાદા મૌકા મિલતા હૈ લેહાઝા મર્દો કો ચાહીએ કે વો અપને ઘરોં મેં ઉસ્કા ચર્ચા કરેં. દીની બાતોંકી તાલીમ હોના ચાહીએ. મગર આજકલ ઘરોં મેં ઈસ કીસ્મ કા કોઈ માહોલ નહી. અબ ઘરોં મે સામાજીક બાતોં કે ચર્ચે હૈ. ઘરોં મે પાર્ટીયાં કરના, પાર્ટીઓં મેં જાના ઉન્કી દીલચશ્પી કા મશ્ગલા બન ગયા હૈ. ઘરોં મેં ટી.વી. ઔર મુવી દેખકર વો ફીલ્મી હીરો ઔર હીરોઈન કી ઔર ખેલાડીયોં કી અદાઓં કા ચર્ચા કરતે હૈ.કોઈ દીની

આલિમ ઉન્કે નઝદીક ઈસ કાબિલ નહીં કે વો ઉન્કે ઘરોં મે ચર્ચા કા મૌજુ (વિષય) બને.

ઔરતોં કે લીયે જરૂરી બાતેં :-

હઝરત અલી (રદી.) સે મન્કુલ હૈ કે મર્દો કે લીયે જો સિફતેં બુરી હૈ વો ઔરતોં કે હકમેં અચ્છાઈયોં મેં શુમાર હોતી હૈ. જૈસા કે બખીલી તકબ્બુરી, બુઝદીલી કે યે સબ સિફાત મર્દો કે લીયે ઐબ હૈ. લેકીન કીસી ઔરતમેં હોના અચ્છીબાત હૈ. બખીલી કી વજહ સે વો શોહરકી કમ આમદની મેં ભી અચ્છે ઈન્તિઝામ કે સાથ ખર્ચ કરેગી. ચાર પૈસે હર વક્ત ઉસ્કે પાસ મૌજુદ હોગેં. તકબ્બુરી કી વજહ સે કીસી સે મુંહ ન લગાયેગી. શોર મચાને વાલી હોગી જીસ્કી વજહ સે બહોત સે ફિત્નોં સે હિફાઝત મેં રહેગી. બુઝદીલી કી વજહ સે શરારત ઔર બે ખૌફી ઔર હિમ્મત ન હોગી શોહરકા ખૌફ લગા રહેગા. ઉસ્કી ગેર મૌજુદગીમેં પાક દામન ઔર ઈઝઝત સે રહેગી. (આદાબુસ્સાલેહીન - ૫૧)

ઔરતોં ઔર લડકીયોંકે ખાસ આદાબ :-

- મર્દો સે અલાહીદા હોકર ચલે.
- રાસ્તોં કે દરમ્યાન સે ન ગુજરે બલ્કે કિનારો પર ચલે. (અબુદાવુદ)
- ચાંદીકે ઝેવરસે કામ ચલાના બેહતર હૈ. બજનેવાલા ઝેવર ન પહેને.
- જો ઔરત શાન ઔર બડાઈ જાહીર કરનેકે લીયે સોને કે ઝેવર પહેનેગી તો ઉસ્કો ઈસ્કી વજહ સે અઝાબ હોગા. (અબુદાવુદ)
- ઔરતકો અપને હોથોં મેં મેંહદી લગાતે રહેના ચાહીયે. (અબુદાવુદ)
- ઔરતકી ખુશ્બુ ઐસી હો જીસ્કા રંગ જાહીર હો ઔર ખુશ્બુ ન આયે. યાની બહોત હી મામુલી ખુશ્બુ હો. (અબુદાવુદ)
- બારીક કપડા ન પહેનેં. (અબુદાવુદ)
- અગર દુપટ્ટા બારીક હો તો ઉસ્કે નીચે કપડા લગાયે. (અબુદાવુદ)
- જો ઔરતે મર્દોકી શકલ ઈખ્તિયાર કરે ઉન પર અલ્લાહકી લઅનત હો. (બુખારી શરીફ)
- ઔર ફરમાયા હુઝુર (સ.અ.વ.) ને કે હરગીઝ કોઈ ના મહરમ મર્દ કીસી ઔરત કે સાથ તન્હાઈમેં ન રહે ઔર હરગીઝ કોઈ ઔરત સફર ન કરે મગર ઈસ હાલ મેં કે ઉસ્કે સાથ મહરમ હો. (બુખારી શરીફ)

يَا رَبِّ صَلِّ وَ سَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا ۔ عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرًا الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

(૧૧) પર્દા કરના

બુરકા સર સે પાંવ તક બદન કો છુપાને કે લીયે બેહતરીન ચીઝ હૈ. મગર અબ ઐસા બુરકા. બનને લગા હૈ કે ઉસપર બેલબુટે બનાયે હોતે હૈ જીસ્કા મતલબ યે હુવા કે જો ન દેખે વો ભી દેખે. કુછતો કીસી કા ખ્યાલ હમારી તરફ આયે. તૌબા ! તૌબા ! પર્દા ક્યા હુવા ? નજર ખીંચને વાલા કપડા બન ગયા ! ઔર બહોત સી ઔરતેં ઐસા ઉંચા બુરકા પહેનતી હૈ કે શલવાર યા સાડી જો પીંડલીયોં પર હોતી હૈ. સબકો નજર આતી હૈ. ઐસા બુરકા મત પહેનો. ખુબ નીચા બુરકા પહેનો. બહોતસી ઔરતેં બુરકા કે અંદર સે દુપટ્ટાકા કુછ હિસ્સા બાહરકો લટકા દેતી હૈ. યે ભી બુરી હરકત હૈ. વો ક્યા પરદા હુવા ? જીસ્સે ગૈર કી નજર અપની તરફ મુતવજ્જે હો. સાડી અગર પહેનો તો ઈત્ની નીચી પહેનો કે પીંડલીયા ઔર ટખને છુપે રહે ઔર પુરી આસ્તીન કા કુર્તા યા કમીઝ પહેન કર જો ઈત્ના લંબા હો કે પેટ ઔર કમર ન ખુલે. ઉપરસે સાડી પહેનલો પેટ ઔર કમર કા સખ્ત પર્દા હૈ. અપને સગે ભાઈ ઔર બાપસે ભી ઈન દોનોં કો છુપાઓ.

(મઝાહિરે ઉલુમ - ૬/૨૦૦૦/૨૦)

ઔરતકી અસલ દીલકશી ઔર રઅનાઈ (હુસ્ન) ઉસ્કી શરમ ઔર હયા મેં છુપી હુઈ હોતી હૈ. બે શરમ બેબાક (બેઅદબ) ઔરત જો હર બદ નજર કો દઅવતે નજ્જારહ દે ઔર હર આગોશ (આસપાસ) વાલોં કી ઝીનત બને ઉસ્કી ખુબસુરતી કીસી ગૈરતમંદ મર્દ કો અપની તરફ રાગીબ (આકર્ષિત) કર સરતી હૈ. લેકીન સુકુને જાન નહી બન સકતી વો એક ખુશનુમા ઔર ખુશરંગ સાંપ હૈ જીસ્સે કોઈ ભી બેખૌફ નહીં હોતા.

ઔરતોંકો પર્દા કરના જરૂરી હૈ :-

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઉદ (રદી.) સે રિવાયત હૈ કે રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા : ઔરત ગોયા સતર હૈ. જબ વો બાહર નિકલતી હૈ તો શયતાન ઉસ્કો તાકતે હૈ. ઔર અપની નજરોંકા નિશાના બનાતે હૈ. **(તિર્મીઝી)**

યાની જીસ તરહ સતર કો છુપા રેહના ચાહીયે ઈસ તરહ ઔરત કો ઘર મેં ઔર પર્દે મેં રેહના ચાહીયે.

જબ કોઈ ખાતુન બાહર નિકલતી હૈ તો શયતાન તાક ઝાક કરતે હૈ. હુઝુર (સ.અ.વ.) કે ઈર્શાદ કા મતલબ યે હૈ કે ઔરતોંકો જહાં તક હો સકે બાહર નિકલના હી નહી ચાહીયે. તાકે શયતાનોં ઔર ઉસ્કે ચેલોંકો શયતાનીયત ઔર શરારત કા મૌકા હી ન મીલે. અગર જરૂરત સે નિકલના હો તો ઈસ તરહ પર્દે મેં નિકલે કે ઝીનત ઔર નુમાઈશ જાહીર ન હો.

પરાઈ ઔરત કો દેખકર દીલ ગંદા હો તો :-

ઈન્સાન કી ફિતરત હૈ કે કોઈ ખાને પીને કી મરગુબ ચીઝ દેખે યા ખુશ્બુ હી આ જાયે તો ઉસ્કી ખ્વાહીશ પૈદા હો જાતી હૈ. ગરમીમેં સાયેદાર ઔર ખુશનુમા મંજર દેખકર વહાં ઠેહરને ઔર આરામ કરને કો જી ચાહતા હૈ. ઈસી તરહ કીસી પરાઈ ઔરત પર નિગાહ પડનેસે બાઝ મરતબા શહવત પૈદા હો જાતી હૈ. જો બુરે નતીઝે તક પહુંચા સકતી હૈ. યા કમઅઝકમ આદમી એક કિસમકી બેચેની મેં મુબ્તલાતો હો હી જાતા હૈ. ઈસલીયે નફસ ઔર રૂહ કા ઈલાજ કરનેવાલે પ્યારે નબી (સ.અ.વ.) ને ઉસ્કા ઈલાજ ભી બતાયા હૈ.

હઝરત જાબીર (ર.અ.) સે રિવાયત હૈ કે હુઝુર (સ.અ.વ.) ને ઈર્શાદ ફરમાયા- કોઈ ઔરત શયતાનકી તરહ આતી ઔર જાતી હૈ ઔર અગર કીસીકો કોઈ ઔરત અચ્છી લગે ઔર ઉસ્કે સાથ દીલચસ્પી ઔર દીલમેં ઉસ્કી ખ્વાહીશ પૈદા હોજાયે તો ઉસ આદમીકો ચાહીયે કે અપની બીવીકે પાસ જાયે ઔર અપની ખ્વાહીશ પુરી કરે. ઈસસે ઉસ્કી ઈસ ગંદી ખ્વાહીશકા ઈલાજ હો જાયેગા. **(મુસ્લિમ શરીફ)**

સચ્ચોં કા ઈમાન :-

જો મજબુત ઈમાન રખાતા હૈ. કે જાહીરી હાલાત સે અસર ન લેતા હો ચાહે જર્મન-જાપાન ઔર યુરોપ કી લડકીયાં ઔર સારે આલમ કી ટીડ્ડીયાં સામને આજાયે કુછ ભી હો જાયે લેકીન કભી મગલુબ ન હોતા હો વો અપને ઈમાન મેં સચ્ચા હૈ.

યે ન કહે કે ભાઈ ક્યા કરે ? ઐસે હાલાત મેં નજર કૈસે બચાયે? ક્યા કરે ઘરવાલોં કી જીંદગી વજહ સે વીડીયો ફીલ્મ બનવા લી. ગાના સુન લીયા. યે કમઝોર ઈમાન હૈ.

અલ્લાહ વાલે જહાં ભી જાતે હૈ અલ્લાહ વાલે હી રેહતે હૈ યહી

ઊન્કે સચ્ચા હોને કી દલીલ હૈ કે ઊન્કે દીલ મેં અલ્લાહ હૈ. શેર કા દોસ્ત લોમડી ઔર બંદર સે ડરેગા ? બસ! સમજ લીજીયે ઐસે સિદ્દીકોં કા અલ્લાહ કે યહાં કયા મકામ હોગા ?

સિદ્દીક કા ઈમાન ઈસ કદર કવી ઔર મજબુત હોતા હૈ કે જાહીરી હાલાત સે અસર નહીં લેતા. કીસી સે મરઉબ (દબતા) નહી. લોગોં સે ડરકર અલ્લાહ કી મરજી કે ખિલાફ કોઈ કામ નહી કરતા. વો દોનોં જહાં કો અલ્લાહ પર ફીદા કર દેતા હૈ.

સહાબા (રદી.) કા કશ્ફ:-

જો શખ્સ અપની નજર કો ગેર મહરમોં સે બચાતા હૈ ઔર અપને નફ્સ કો શેહવતોં સે રોકતા હૈ. ઔર અપને બાતીન કો અલ્લાહ કે મુરાકબે સે ભરપુર રખતા હૈ. હલાલ રોજી ખાતા હૈ, ઉસ્કી ફિરાસત ઔર કશ્ફ કભી ખતા નહી કરતા.

જો શખ્સ અપની નજર કો હરામ ચીઝોં સે નહી બચાતા ઊસ્કા ગુમરાહ નફ્સ ઊસ્કે દીલ કે આઈને કો ગદલા (મેલા) કર દેતા હૈ. ઔર નુર કો મિટા દેતા હૈ.

હઝરત હસન બસરી (ર.અ.) ફરમાતે હૈ કે હઝરત ઊમર (રદી.) કે સામને જબ કોઈ જુઠ બોલતા થા તો આપ ફૌરન પહેચાન લેતે.

અલ્લામા સુબુકી (ર.અ.) ફરમાતે હૈ કે હઝરત ઊમર (રદી.) કે સામને જબ કોઈ જુઠ બોલતાથા તો આપ ફૌરન પહેચાન લેતે .

અલ્લામા સુબુકી (ર.અ.) ને લીખા હૈ કે હઝરત ઊસ્માન (રદી.) કે પાસ એક ઐસા શખ્સ આયા જીસ્કા રાસ્તે મેં એક ઔરત સે સામના હો ગયા ઔર ઊસ્કી નજર ઊસ ઔરત પર પડ ગઈ. હઝરત ઊસ્માન (રદી.) ને ઊસસે ફરમાયા કે તુમમે સે બાઝ લોગ હમારે પાસ ઈસ હાલ મેં આતે હૈ કે ઊન્કી આંખોં મે ઝિના કા અસર હોતા હૈ. તો ઊસ શખ્સ ને કે કહા કે કયા હુઝુર (સ.અ.વ.) કે બાદ ભી ''વહી'' નાઝીલ હોતી હૈ ? તો આપને ફરમાયા કે નહી, યે તો મોમિન કી ફિરાસત હૈ. હઝરત ઊસ્માન ગની (રદી.) ને ઊસ શખ્સ કો અદબ શિખાને કી ગર્જ સે ઈસ બાત કો જાહીર કિયા થા. **(તબ્કાતે કુબરા.)**

ગૌસુલ આઝમ (ર.અ.) કા કૌલ :-

ઈર્શાદ ફરમાયા જીસ શખ્સ કા ઈમાન મજબુત હોતા હૈ ઔર યકીન જમ જાતા હૈ વો કિયામત કે વો મામલાત જીન્કી કુર્આન મજીદ મેં અલ્લાહ તઆલા ને ખબર દી હૈ. ઊન્કો દીલ કી આંખ સે દેખતા હૈ. વો જન્નત કો ઔર દોઝખ કો દેખતા હૈ. સુર ઔર ફરિશ્તોં કો જો ઊસ પર મુકર્રર હૈ. વો દેખતા હૈ. વો તમામ ચીઝોં કો દેખતા હૈ જૈસી કે વો હકીકત મેં હૈ.

ગૌસુલ આઝમ (ર.અ.) ને સિર્ફ ઈમાન કો નહી બલ્કે ઈમાન કે મજબુત હો જાને ઔર યકીન પર જમ જાને કો કશ્ફ કા ઝરીયા કરાર દીયા હૈ. ઔર બંદે પર અલ્લાહતઆલા કી ખાસ ઈનાયત ન હોતો ઈમાન મજબુત ક્યું કર હો સકતા હૈ?

હલાવતે ઈમાની કા નુસ્ખા :-

અલ્લાહ કી મોહબ્બત મેં તકવા ઈખ્તિયાર કરને મેં યાની ગુનાહ છોડને કા ગમ ઊઠાને મેં અપની હરામ આરઝૂ ઓં કા ખુન કરને મેં અગરચે સખ્ત મુજાહીદા હોતા હૈ. લેકીન વિલાયત ઔર હલાવતે ઈમાની ઈસી પર મૌકુફ હૈ.

ઊસ્કે ખિલાફ અગર કોઈ રાત ભર તહજ્જુદ પઢે ઔર દીન ભર રોઝા રખે ઔર હર સાલ હજ્જ ઊમરહ કરે. લેકીન અગર ઔરતોં ઔર લડકીયોં સે નજર નહી બચાતા. ગુનાહોં સે નહી બચતા. ઈસ ઈબાદત કે બાવુજુદ યે શખ્સ ફાસિક હી રહેગા.

ઔર એક શખ્સ સિર્ફ ફર્ઝ વાજીબ ઔર સુન્નતે મોઅક્કેદહ. અદાકરતા હૈ. મગર અલ્લાહ કો નારાજ નહી કરતા ઔર નાફરમાની નહી કરતા. નફ્સ ઔર શયતાન કો લલકારતા રહેતા હૈ. જનકી બાઝી લગાયે રેહતા હૈ. કે અગર ગુનાહ છોડને સે મેરી જાન ભી ચલી જાયેગી તો મૌત કો કબુલ કર લુંગા. લેકીન અલ્લાહતઆલા કો નારાજ નહી કરૂંગા. યે શખ્સ અલ્લાહ કા વલી હૈ.

ઔર જો શખ્સ જીતે જી ગુનાહ છોડ ને કો તૈયાર નહી. લેકીન મરને કે બાદ સબ ગુનાહ છોડ દેગા. લેકીન અબ ઊસ્કા કોઈ અજર નહી મીલેગા. ક્યું કે મરને કે બાદ કોઈ ગુનાહ કર હી નહી સક્તા.

(૧૨) નેક ખાતુન

ઔરત કી ખુંબીયા :-

કુર્આન મજીદમેં હૈ કે : ઔર જો લોગ સોના-ચાંદી જમા કરકે રખતે હૈ ઔર ઉન્કો અલ્લાહ કી રાહમેં ખર્ચ નહી કરતે ઉન્કો એક દર્દનાક અઝાબકી ખુશખબરી દે દો. **(સરએ તૌબા - ૩૪/૩૫)**

યે આયત કુર્આન મજીદમેં ઉતરી તો રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયાકે બુરા હો સોનેકા ઔર બુરા હો ચાંદીકા. યે બાત સહાબા (રદી.) પર બહોત ભારી લગી. ચુંનાચે આપસમેં કહા કે ઔર કૌનસા માલ હમ અપને પાસ રખે.? હઝરત ઉમર (રદી.) ને કહા કે અગર તુમ ચાહો તો મૈં રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે પાસ જાકર ઉસ્કી બાબત દરયાફ્ત કરું. સહાબા (રદી.) ને કહા જરૂર.

ઉસ્કે બાદ હઝરત ઉમર ફારૂક (રદી.) રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કે પાસ ગયે ઔર ફરમાયા કે સહાબા (રદી.) પર યે બાત બહોત શાક (ભારી) હો રહી હૈ. વો કેહ રહે હૈ કે ફીર હમ કૌનસા માલ અપને પાસ રખે ? રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા :

હા ! તુમમે સે જીસ શખ્સ કો અપનાના હૈ. વો ખુદાકો યાદ કરને વાલી ઝબાન કો અપનાયે ઔર વો શુક્ર કરનેવાલા દીલ અપનાયે ઔર એક ઐસી બીવી કો અપનાયે જો ઉસ્કે દીનમેં ઉસ્કી આખિરત કે મામલેમેં ઉસ્કી મદદ કરે. **(તફ્સીરે - તિબરી - ૧૦/૨૧/૧૨૦)**

એક ઔર રિવાયત મેં રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) ને ફરમાયા કે ક્યા તુમકો બતાઉ કે બેહતરી ખઝાના ક્યા હૈ ? જીસ્કો આદમી અપને લીયે જમા કરે. બેહતરીન ખઝાના વો નેક ઔરત હૈ કે જબ મર્દ ઉસ્કી તરફ દેખે તો વો ઉસ્કો ખુશ કર દે. ઔર જબ વો ઉસે કોઇ બાત કહે તો વો ઉસકી તામીલ (અમલ) કરે. અબ જબ વો ઘરમેં મૌજુદ ન હો નફ્સ ઔર માલ મેં ઉસ્કી હિફાઝત કરે. **(તફ્સીર ઇબ્ને કસીર ૨/૩૫૧)**

ઇસ હદીષ મેં ઔરત કો મર્દ કે લીયે સબસે અચ્છા ખઝાના કહા ગયા હૈ. ઔર યે બાત બિલકુલ દુરૂસ્ત હૈ સોના ઔર ચાંદી યા માલ સિર્ફ માદ્દી (ભૌતિક) જરૂરત પુરા કરતે હૈ. મગર એક નેક ખાતુન ઘર કો ઔર

ખાનદાન કો ખુશી ઔર સુકુન ઔર મહોબ્બત કા ગેહવારા બનાતી હે.

નેક ખાતુન અપને મીઠે બોલ સે ઘર મેં મિઠાશ બિખેરતી હે. વહ અપને અચ્છે અખ્લાક સે પુરે માહૌલ કો ઈન્સાનિયત કા માહૌલ બનાતી હે.

ઔરત અપની સલાહીયત ઔર હાલાતકે લિહાઝ સે ઘરકી ઈન્ચાર્જ હે. ઘર કે ઈન્તિઝામ મેં ઉસ્કો મરકઝી શખ્સીયત કા દર્જા હાસીલ હોતા હે.ઈસ લીયે ઘરકે બનને ઔર બિગડને મેં ઉસ્કા રોલ બેહદ અહમ હે. એક ઔરત કે બનને સે ઘર બનતા હે. ઔર એક ઔરતકે બિગડને સે ઘર બિગડ જાતા હે. ઈસ લીયે ઔરત કો ''બેહતરીન ખઝાના'' કહા ગયા હે.

ઔરત કી કામ્યાબી કા અહમ કામ યે હે કે વો ઘર કો ખુશીયોં કા બાગ બનાયે. ઉસ્કે શોહર કો ઔર ઘરકે દુસરે અફ્રાદ કો ઉસસે ખુશીકા તોહફા મીલ રહા હો. શોહર કો ઔર ઘરકે અફ્રાદ કો યે યકીન હો કે ચાહે વો ઘર મેં મૌજુદ હો યા ગેર મૌજુદ. હંમેશા ઘર મેં ઉન્કા ઝિક્ર ખૈર ખ્વાહી કે સાથ કિયા જાયેગા. હંમેશા ઉન્કો વો સુલુક મીલેગા જો ઉન્કી દુનિયા ઔર આખિરતકે લીયે સબસે બેહતર હો.

ઔરત ઘરકા ખઝાના હે બલ્કે સબસે અચ્છા ખઝાના. ઔરત ઘર કે બાગકા ફુલ હે બલ્કે સબસે અચ્છા ફુલ. ઔરત ઘરકી, દુનિયા કી રોશની હે. જબકે વો સમજદાર હો ઔર અપને એહસાસ કે સાથ દુસરોં કે એહસાસ કો ભી જાને ઔર ઉસ્કે અંદર યે મજબુત ફેસ્લા હો કે વો હર હાલમેં અપને ઉમ્દા કિરદાર કો અદા કરેગી. જો ખાલીક ને ઉસ્કે લીયે મુકર્રર કિયા હે. ચાહે ઉસ્કે લીયે સબર ઔર બરદાશ્તકી કુરબાની ક્યું ન દેની પડે. **(દીને ઈન્સાનિયત - ૨૧૭)**

રોઝાના કી જીંદગી :-

ઔરત કી જીંદગી સુબ્હ સે શામ તક ઔર શામસે સુબ્હ તક કૈસી હોની ચાહીયે ? ઉસ્કા નક્શા શરીઅત મેં મુકમ્મલ તૌર પર દીયા ગયા હે ઉસ્કા ખુલાસા યહાં લીખા જાતા હે.

સબસે પહેલા કામ સુબ્હકો જલ્દી (સવેરે) ઉઠના હે. જો ખવાતીન સુબ્હકો જલ્દી નહી ઉઠતી વો હર દીન કમઅઝકમ અપને કિંમતી

દો ઘંટે બરબાદ કરતી હૈ. યે બરબાદ હોને વાલા વક્ત એક દીનમેં સિર્ફ દો ઘંટા હોતા હૈ લેકીન અગર ઈસી તરહ દસ સાલ હોતા રહે તો બરબાદ કિયે ગયે ઘંટોકી મિક્દાર સાત હઝાર ઘંટો સે ભી ઝયાદા હોજાયેગી. યે તો ખાનદાન કે સિર્ફ એક મિમ્બર કે બરબાદ હુએ ઘંટે હૈ. ઈસી તરહ તમામ ખાનદાન કે બરબાદ હુએ ઘંટોકા હિસાબ કીયા જાયે તો વો કિત્ના ઝયાદા હો જાયેગા.

ઘરકી ખાતુન જબ સવેરે ઉઠે તો દુસરે ભી સવેરે ઉઠેગેં. ફીર સબ લોગ વુઝું કરકે ફઝરકી નમાઝ અદા કરેગેં. ઈસ તરહ સવેરે ઉઠના એક તરફ બદનકો ઔર દુસરી તરફ રૂહકો પાક કરનેકા ઝરીયા બન જાયેગા. ઈસી તરહ સુબ્હ સવેરે ઉઠનેકે નતીઝેમેં દીન ભરકે સારે પ્રોગ્રામ અપને વક્ત પર અંજામ પાયેગેં. જીસ્કા શુરૂ દુરૂસ્ત હો તો ઉસ્કા અંજામભી દુરૂસ્ત હોગા.

બચ્ચે તૈયાર હોકર વક્ત પર મદરસા ઔર સ્કુલમેં પહુંચેગેં. મર્દ તૈયાર હોકર વક્ત પર અપને કામમેં લગ જાયેગે. ઘરકી સફાઇ સુબ્હ સવેરે હો જાયેગી. બાવરચીખાને (કીચન) સે લેકર માર્કેટ તક હર ચીઝ કા નિઝામ ઠીક તૌર પર અંજામ પાયેગા. ઘરકે પુરે માહોલમેં ચુસ્તી ઔર જીમ્મેદારીકી ફીઝા દીખાઇ દેગી. પાંચ વક્ત કી નમાઝ જો હર મોમિન મર્દ ઔરત પર ફર્ઝ હૈ વો સહી વક્ત પર અંજામ દી જાતી રહેગી.

આપકો જાનના ચાહીયેકે ઘરકા ઈન્તિઝામ ઔર નમાઝ યે દોનોં અલગ અલગ ચીઝેં નહી હૈ બલ્કે બહોત ઝયાદા એક દુસરે કે સાથ જુડી હુઇ હૈ.

કુર્આન મજીદમેં ઈર્શાદ હૈ : યાની મેરે લીયે નમાઝ કાયમ કરો.

(સુરએ તાહા-૧૪)

ઈસસે માલુમ હુવા કે પાંચ વક્તકી નમાઝ અલ્લાહકે હુકમકી અદાયગી હૈ. હર વક્તકી નમાઝ વો ઝિક્ર (અલ્લાહ કી યાદ) હૈ જીસ્કો અદા કરનેસે દીન ભરકે તમામ કામોંમેં અલ્લાહકી યાદ જારી રહેગી.

સુબ્હ કો સોકર ઉઠે તો ઈસ એહસાસ કે સાથ ઉઠે કે નિંદ કૈસી અજીબ નેઅમત હૈ. ઉસ્ને દીન ભરકી થકાવટ દુર કર દી. ઉસ્ને નયા દીન શુરૂ કરને કે લીયે મુંઝે દોબારા તાઝા દમ કર દીયા. યે એહસાસ આપકી

ઝબાનસે શુક્ર કે કલીમાતકી શકલમેં નિકલ પડે.

ઈસી તરહ દીન ભર આપ જો કામ કરે વો સબ આપકો ખુદાકી યાદ દીલાનેવાલા બન જાયે. અગર આપ અપને બચ્ચેકો સ્કુલ ભેજને કે લીયે તૈયાર કર રહી હૈ ઉસ વક્ત બચ્ચેં કો દેખકર આપ યે સોચે કે યે ઈન્સાની બચ્ચા કૈસા અજીબ નમુના હૈ. કૈસા અજીમ રહમત ઔર અઝમત વાલા હૈ. વો ખુદા જીસ્ને ઈન્સાની બચ્ચે જૈસી અજીબ ચીઝ પૈદા કી. અગર બચ્ચેકો દેખકર યે એહસાસ નસીબ હો જાયે તો યે સોને ઔર ચાંદી કે તમામ ઢેરોંસે ઝયાદા કિંમતી હૈ.

આપ બાવરચીખાને મેં રોટી ઔર સાલન પકા રહી હૈ આપકો યે યાદ આયા કે યે ધેહું યે ચાવલ યે સબ્ઝી કુદરતકે કૈસે અજીબ નમુને હૈ. ખુદાને જમીનકી ઉપરકી તેહ કો ઝરખેઝ (ફળદ્રુપ) બનાયા. ઉસ્ને હાઈડ્રોઝન ઔર ઓક્સીઝન કો મિલા કર હૈરત અંગેઝ ઔર અજીબ પાની બનાયા. ઈસ તરહ કી બેશુમાર કિંમતી ચીઝોંકો પૈદા કરનેકે બાદ યે મુમ્કીન હુવા કે જમીનમેં કીસી ચીઝકા બીજ ડાલા જાયે ઔર પોદે ઔર દરખ્તકી શકલમેં તૈયાર હોકર ઈન્સાનકી ગીઝાકા સામાન બને. જબ આપ ખુદાકી કુદરતકે યે નમુને દેખકર ઈસ તરહ સોંચેગેં તો બાવરચીખાના ઔર પુરા ઘર આપકે લીયે ઈબાદતખાના બન જાયેગા. આપ સિર્ફ પાંચ વક્તકે નમાઝી ન હોગેં બલ્કે ઐસે ઝિક્ર કરનેવાલે હોગેં જો તમામ દીન ઔર તમામ રાત જારી રહે.

ઈશાં કી નમાઝ ઔર ઘરકે જરૂરી કામોં સે ફારિગ હોનેકે બાદ વો વક્ત આ જાતા હૈ કે આપ સો જાયે. અબ આપ સોનેકી સુન્નતોં પર અમલ કરતે હુએ ઔર કુર્આનમજીદ કી આખરી ચાર સુરતે ઔર આયતુલ કુર્સી ઔર તસ્બીહે ફાતિમા પઢકર અપને બિસ્તર પર સો જાયે. જબ આપને પુરા દીન નેક કામોં ઔર પાક ખ્યાલોં મેં ગુજારા હૈ તો અબ આપકો સુકુનકી નિંદ આયેગી. રાતકા આરામ કરકે સુબ્હ કો ઉઠના આપકે લીયે ઐસા બન જાયેગા જૈસા દોબારા નઈ તાઝગી હાસિલ હો ગઈ હો.

(દીને ઈન્સાનિયત - ૨૨૩)

મોમિન કા ઘર :-

કુર્આન મજીદ મેં અઝવાજે મુતહહરાત કો ખિતાબ કરતે હુએ

કહા ગયા હૈ કે ''તુમ લોગ અપને ઘરોં મેં કરાર સે રહો ઔર જાહીલીયતકા અંદાઝ ઈખ્તિયાર ન કરો. ઔર નમાઝ કાયમ કરો. ઝકાત અદા કરો ઔર અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસુલ (સ.અ.વ.) કી ઈતાઅત કરો. અલ્લાહ તો ચાહતા હૈ કે તુમ એહલેબૈત સે આલુદગી (ગંદકી) કો દુર કરે. ઔર તુમકો પુરી તરહ પાક કર દે ઔર તુમ્હારે ઘરોં મેં અલ્લાહકી આયાત ઔર હિકમતકી જો તાલીમ હોતી હૈ ઉસ્કો યાદ રખો. બેશક અલ્લાહ બારીક બીન હૈ ખબર રખનેવાલા હૈ. **(સુરએ અહઝાબ - ૩૩ -૩૪)**

અઝવાજે રસુલ (સ.અ.વ.) કો અપને ઘરોં મેં કીસ તરહ રેહના ચાહીયે યે બાત ઈસ આયત મેં બતાઈ ગઈ હૈ. ઉન્કે ઘરકો ઝિક્ર-નમાઝ ઔર ઝકાત વ સદકાત કી અદાયગી કા મરકઝ હોના ચાહીયે. જીંદગીકે મામલાત મેં અલ્લાહ રસુલકી ઈતાઅત હોની ચાહીયે. ઉન્કે ઘરોંમેં કુર્આન મજીદકી તાલીમકા ચર્ચા હોના ચાહીયે ઉન્કે ઘરમેં હિકમત ઔર મઅરિફતકી બાતોં કા માહોલ દીખાઈ દેના ચાહીયે.

રસુલુલ્લાહ (સ.અ.વ.) કી જીંદગી જીસ તરહ મુસલમાનોંકી જીંદગી કે લીયે નમુના હૈ. ઈસી તરહ આપકા ઘર ભી તમામ ઘરોં કે લીયે નમુના કી હૈસિયત રખતા હૈ. તમામ મુસ્લિમ મર્દો ઔર તમામ ઔરતોં પર લાઝીમ હૈ કે વો અપને ઘરોં કો ઈસી ખાસ નમુને પર ઢાલે. જીસ્કો રસુલે અકરમ (સ.અ.વ.) ને અપની હયાતમેં કાયમ ફરમાયા હૈ.

મુસ્લિમ ખવાતીનકો અપને ઘરોં કો અમલકા મરકઝ બનાના ચાહીયે. ઘરકે માહોલકો સાદા ઔર બે તકલ્લુફ હોના ચાહીયે. ઝરક બરક ઔર ચમક દમક વાલા ઘર દુનિયાકી યાદ દીલાતા હૈ. ઔર સાદા ઘર આખિરતકી યાદ દીલાતા હૈ. ચમક દમક વાલે ઘરમેં માદ્દી (ભૌતિક સુખ)વાલા ઝેહન બનતા હૈ.

મોમિન ખાતુન કા ઘર ઈબાદત કા ઘર હોતા હૈ. પાંચ વક્ત કી નમાઝ રોઝા ઔર ઝકાત કી અદાયગી, અલ્લાહ ઔર રસુલ (સ.અ.વ.) કા ચર્ચા ફુઝુલ ચીઝોંમેં મશ્ગુલ હોને કે બજાયે દીનમેં મશ્ગુલ હોના. યે વો ચીઝેં હૈ જો મોમિન કે ઘરમેં સાફ તૌર પર નજર આતા હૈ.

મુસલમાન કે ઘરોં મેં ખુદા ઔર રસુલ (સ.અ.વ.) કી ઈતાઅત કા ચર્ચા હોતા હૈ, હર છોટે બડે મામલે મેં યે દેખા જાતા હૈ કે ઈસ મામલેમેં

અલ્લાહ કા હુકમ ક્યા હૈ ઔર રસુલે ખુદાકી સુન્નત ક્યા હૈ ? સહાબા (રદી.) કી જીંદગી મેં ક્યા નમુના મીલતા હૈ ? ઈસ તરહ હીદાયત લેતે હુએ ઘરકો ઈમાન ઔર ઈસ્લામકા ઘર બના દીયા જાતા હૈ.

મોમિન કા ઘર પાકીઝગી કા ઘર હોતા હૈ. જીસ તરહ ગુસલખાનેમેં નહાને સે બદન પાક હોજાતા હૈ. ઈસી તરહ મોમીનકા ઘર રૂહ કી પાકીઝગી કા મરકઝ હોતા હૈ. ઉસ્કે ઘરમેં શરાફત, ઈન્સાનિયત, સંજીદગી, ઉસુલ પસંદી ઔર હક બાત કા ઈકરાર કરના વગેરહ ઈસ જૈસે ઉંચે કિરદાર કા મરકઝ હોતા હૈ. જો લોગ ઈસ કિસમકે માહોલમેં રેહતે હૈ ઉન્કી બરાબર તરક્કી હોતી રેહતી હૈ. ઐસે લોગ જબ દુનિયાસે જાતે હૈ તો આખિરતમેં ઉન્કો પરવરદિગાર અપના મેહમાન બનાતે હૈ.

આજકલ લોગ અપના ઘર ઈસ લિહાઝ સે બનાતે હૈ કે લોગ ઉસ્કી તામીરી બનાવટકો અચ્છા સમઝે. મોમીન મર્દ ઔર મોમીન ઔરતકો અપના ઘર ઈસ લિહાઝસે બનાના હૈ કે વો અલ્લાહતઆલાકી પસંદકે મુતાબિક હો, ફરિશ્તે વહાં આતે હો, બરકતોંકા નુઝુલ હો ઔર ઉસ્કો દુનિયા આખિરતકી ભલાઈયોંસે ભર દીયા જાયે.

ઈસ આયતમેં અઝવાજે મુત્તહહરાત કો ખિતાબ કરતે હુએ મુસ્લિમ ઔરતોં કો યે આમ હિદાયત દી ગઈ હૈ કે વો અપને ઘરોંમેં કિસ તરહ રહે. અપને ઘરોં કો કીસ નમુને પર ડાલે. મુસ્લિમ ખવાતીનકો અપને ઘરોંમેં કીસ તરહ રેહના ચાહીયે ? દુનિયાદાર ઔરતોં કી તરહ ઝેબો ઝિનત કી નુમાઈશ કા તરીકા ઉન્હેં ઈખ્તિયાર નહી કરના ચાહીયે. ઉન્કા ધ્યાન યે હોના ચાહીયે કે વો અલ્લાહ કી ઈબાદત ગુજાર બનજાયે. વો અપને માલકો ખુદાકે લીયે ખર્ચ કરે. જીંદગીકે મામલોંમેં અલ્લાહ ઔર રસુલ (સ.અ.વ.) કે અહકામકી પેરવી કરે. વો અલ્લાહ ઔર રસુલ (સ.અ.વ.) કી બાતોંકો સુનને ઔર સમજનેમેં અપના વક્ત ગુજારે. જીંદગી ગુજારનેકા યે તર્જ બંદોકો પાક બાઝ બનાતા હૈ ઔર પાક બાઝ બંદે હી અલ્લાહતઆલાકી પસંદ હૈ. **(દીને ઈન્સાનિયત - ૨૨૭)**

તીન મરહલે (મંઝીલે) :-

એક ઔરત કો અપની જીંદગી મેં તીન બડે મરહલોં સે ગુજરના પડતા હૈ. સબસે પહેલે વો અપને મા-બાપ કે સાથ લડકી કી સુરત મેં.

હૈ. ઈસ બરબાદીકો અગર પુરી કૌમ પર ફેલા કર હિસાબ કીયા જાયે તો યે નુકશાન ઈત્ના ઝયાદા બઢ જાયેગા કે ઉસ્કા શુમાર ભી નામુન્કીમ હો.

જો શખ્સ દુનિયા કે મામલે મેં સંજીદા હો ઉસ્કે પાસ બેકાર ચીઝોં મેં ઉલઝને કા વક્ત નહી હોતા. ઈસી તરહ જો શખ્સ આખિરત કે મામલેમેં સંજીદા હો વો ઐસી ચીઝોંમેં ઉલઝના પસંદ નહી કરેગા જો ઉસ્કો આખિરતકે નિશાનેસે દુર કરદે. દીલ્હી સે અમૃતસર જાનેવાલા કોલકત્તા કે રૂખ પર સફર નહી કરતા. ઈસી તરહ આખિરતકા મુસાફિર કભી ઉન રાસ્તોં પર નહી દોડેગા જો ઉસ્કો આખિરતકી મંઝીલસે દુર કર દેનેવાલી હો.

અફસોસ કી નૌબત :-

જો આદમી જવાનીકી ઉમ્રકો ગેર જરૂરી ચીઝોંમેં ખો દેતા હૈ તો બાદમેં ઉસ્કે સાથ વહી અલ્મીયા (દર્દનાક અંજામ) પેશ આતા હૈ. જીસ્કો એક શેઅરમેં ઈસ તરહ નજ્મ કીયા હૈ.

ઝીસ્ત કા રાઝ ખુલા ગરદીશે અય્યામ કે બાદ
ઈસ કહાનીકા તો આગાઝ થા અંજામ કે બાદ

(દીન - વ - શરીઅત - ૧૪૧)

વક્ત એક અજીબ નેઅમત :-

વક્ત અલ્લાહતઆલાકી અતા કી હુઈ એક ઐસી દૌલત હૈ જીસ્કો ખુદાકે સિવા દુસરા કોઈ હમસે છીન નહી સકતા ઔર ન કોઈ ઉસે ચુરા સકતા હૈ. બચ્ચા હો યા બુઢ્ઢા, મર્દ હો યા ઔરત. વક્તકી યે નેઅમત સબકો બરાબર મીલતી હૈ. દેહાતી હો યા શેહરી, અમીર હો યા ગરીબ સબકે લીયે ઉસ્કા દરવાજા બરાબર ખુલા હુવા હૈ. ગરીબ કો ન એક મીનટ કમ મીલતા હૈ ઔર ન માલદાર કો એક મીનટ ઝયાદા મીલતા હૈ. અગર કોઈ વક્ત બરબાદ કર દે તો કોઈ ઉસ્કા હાથ પકડને વાલા નહી. મગર ઉસ્કો બરબાદ કરનેકા જો નુકશાન ઉઠાના પડતા હૈ ઉસ્કા અંદાઝા લગાના ભી મુશ્કીલ હૈ. ઔર કભી કભી એક લમ્હે કી ગફલત આદમીકો સાલોં તક પીછે કર દેતી હૈ. આપ વક્તકી કિંમત પહેંચાને ઔર ઈસ માલે મુફતકે સિલસીલેમેં ''માલે મુફ્ત દીલે બેરહમ'' કા બરતાવ ઈખ્તિયાર ન કરે. **(અલફુરકાન - ૮/૧૯૭૬/૪૨)**

અગર આપ એક મિનટ બરબાદ ન કરે તો ઘંટા અપને આપ

બરબાદ હોને સે બચ જાયેગા. ક્યું કે મિનટ મિનટ કે મીલનેસે ઘંટા બનતા હૈ. જીસ આદમી ને થોડે કા ખ્યાલ રખા ઉસ્ને ગોયા પુરે કા ભી ખ્યાલ રખા. ક્યું કે જબ થોડા થોડા મીલકર જમા હોતા હૈ તો વોહી પુરા બન જાતા હૈ.

બહોતસે લોગોંકા હાલ હૈ કે વો ઝયાદાકી ફિકરમેં કમ કો ભુલે રેહતે હૈ. વો અપને દિમાગ કો "બહોત" કી તરફ ઈત્ના લગાતે હૈ કે થોડે કી તરફસે ઉન્કી નિગાહેં હટ જાતી હૈ. મગર આખરી નતીજા યે હોતા હૈ કે ઉન્હે કુછ નહી મીલતા.

અપને મીલે હુએ વક્તકા એક લમ્હાભી બરબાદ ન કીજીયે. લમ્હોંકો ઈસ્તિમાલ કરકે આપ મહીનોં ઔર સાલોં કે માલિક બન સકતે હૈ. અગર આપને લમ્હોં કો ખોયા તો ઉસ્કે બાદ આપ મહીનોં ઔર સાલોંકો ભી યકીની તૌરપર ખો દેગેં.

અગર આપ રોઝાના એક ઘંટા મેં સિર્ફ પાંચ મિનટ ખોતે હૈ તો રાત દીન કે દરમ્યાન આપને રોઝાના દો ઘંટે ખો દીયે. મહીને મેં ૬૦ ઘંટે ઔર સાલ મેં ૭૨૦ ઘંટે આપકે બરબાદ હો ગયે. ઈસી તરહ આદમી અપને મીલે હુએ વક્તકા બહોતસા હિસ્સા બેકાર બરબાદ કર દેતા હૈ. ૮૦ સાલકી ઉમ્ર પાને વાલા આદમી અપની ઉમ્રકે ૪૦ સાલ ભી પુરી તરહ ઈસ્તિમાલ નહી કર પાતા.

વક્ત આપકા સબસે બડા સરમાયા હૈ. વક્તકો બરબાદ હોનેસે બચાઈયે.

કુર્આન મજીદમેં ઈન્સાનકી જીંદગી કો ઝમાના (Time) સે તશ્બીહ (મિસાલ) દી હૈ. જીસ તરહ ટાઈમ હર લમ્હા ઘટતા રેહતા હૈ. ઈસી તરહ ઈન્સાન હર દીન અપની જીંદગીકી મુકર્રર મુદ્દતકો કમ કરતા હુવા મૌત કી તરફ બઢ રહા હૈ. ઠીક ઈસી તરહ જીસ તરહ બરફ પીઘલકર હર લમ્હા કમ હોતી જા રહી હૈ.

દુસરે લફ્ઝોંમેં હર આદમીકા કાઉન્ટ ડાઉન (Count down) હો રહા હૈ. આદમી કી કુલ ઉમ્ર અગર તકદીર મેં દસ હઝાર દીન થી તો કલ ઉસ્કી ઉમ્ર ૯,૯૯૯ દીન હો જાયેગી. અગલે દીન ૯,૯૯૮ હો જાયેગી ઔર ઉસ્કે બાદ ૯,૯૯૭ દીન. ઈસી તરહ આખરી દીન તક.

બુઢાપે મેં મશ્ગુલી ઔર કમઝોરી બઢ જાતી હૈ :-

બાઝ લોગોંકા યે ખ્યાલ હોતા હૈ કે મુસ્તકબીલ મેં ઉન્હેં જિંદગીકે બખેડોંસે ખલાસી મીલ જાયેગી. જીમ્મેદારીયોં ઔર મુશ્કીલાતસે નજાત મીલ જાયેગી ઔર કલ વો જવાનીકે દૌરસે ઝયાદા ફારિગ ઔર ફુરસદ મેં હોગેં. લેકીન હકીકત કુછ દુસરી હૈ. મેરે દોસ્ત ! એક ખબરદાર વાકીફ કાર કી બાત સુનીયે....

જૈસે જૈસે તુમ્હારી ઉમ્ર બઢતી જાયેગી જીમ્મેદારીયાં ભી બઢતી જાયેગી. તુમ્હારે તઅલ્લુકાત ઝયાદા ઔર વક્ત તંગ હોજાયેગા, તાકત કમ હોજાયેગી. સેહત ખરાબ હો જાયેગી, ચુસ્તી કમ હોજાયેગી,ઈસ લીયે તુમ અપની જિંદગીકે લમ્હોંકી કદર કરો. જો આજ તુમ્હે હાસિલ હૈ. ઉન્કો નામાલુમ ઔર નજરોંસે ઓજલ મુસ્તકબીલ કે સાથ ન જોડો.

કીત્ને હી લોગ અપની મુરાદ ન પા સકે યહાં તક કે વો મર ગયે ઔર કીત્ની હસરતેં હૈ જો કબરોં મેં અંદર દફન હો ગઈ.

ઈમામ જહીજ જબ બુઢાપેમેં બિમારીયોં મેં મુબ્તલા હુએ તો બિસ્તર પર પડ ગયે. ઔર અફસોસ ઔર રંજ કરતે હુએ યે શેઅર પઢા કરતે થે.જીસ્કા તરજુમા યે હૈ.

''ક્યા અબ બુઢાપે મેં તુમ્હે ઉસ્કી ઉમ્મીદ હૈ કે તુમ એસેહી હોગેં ? જૈસે જવાનીકે દીનોં મેં થે. ખુદાકી કસમ ! યે તેરે દીલ કા ફરેબ હૈ. ભલા ફટા પુરાના કપડા નયે કપડેકી તરહ કહાં હોતા હૈ.''? ——

અકલમંદ ઔર તૌફિક વાલા વો શખ્સ હૈ જો અપને મૌજુદા વક્તકા એક એક લમ્હા કીસી ફાયદે યા નેક અમલમેં ખર્ચ કરે.

હઝરત ઉમર (રદી.) બેકારી ઔર બે ફાયદા વક્ત કી બરબાદી કો નાપસંદ ફરમાતે થે. આપકા ઈર્શાદ હૈ કે જબ મેં તુમ મેંસે કીસીકો ખાલી દેખતા હું કે ન દીન કે કામ મેં મશ્ગુલ. ઔર ન આખિરત કે કામમેં મશ્ગુલ તો મુંઝે યે બાત નાપસંદ હૈ. **(વક્તકી અહમિયત - ૧૦૮)**

يَا رَبِّ صَلِّ وَ سَلِّمْ دَائِمًا اَبَدًا ۔ عَلٰى حَبِيْبِكَ خَيْرًا الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

વકતકે બારે મેં પસંદીદા અશ્આર :-

-: અરબી અશ્આર કા તરજુમા :-

- જો ચીઝેં મેરે હાથસે નિકલ ગઈ અબ વો મુઝે હાસિલ હોનેવાલી નહી. ન ઈઝહારે અફસોસ સે, ન આરઝુઆંસે, ન અગર મગર સે.
- જો વક્ત ગુજર ગયા ખત્મ હો ગયા ઔર જીસ્કા ઈન્તિઝાર હૈ વો પરદએ ગૈબ મેં હૈ. તેરા તો વો વક્ત હૈ જો અબ તેરે પેશે નિગાહ હૈ.
- ઈન્સાન કે દીલકી ધડકનેં ઉસસે કેહતી હૈ કે તેરી જીંદગી મીનટોં ઔર સેંકન્ડો કા નામ હૈ.
- અપને આપકો મરનેકે બાદ કે લીયે ઝિક્રે ખૈર કે કાબિલ બનાલે. કયું કે મરને કે બાદ ઈન્સાનકા ઝિક્ર ઉસ્કી હયાતે સાનીયા હૈ.
- ઈન્સાનકી અઝાન ઉસ્કી પૈદાઈશકે વક્ત દી જાતી હૈ ઔર ઉસ્કી નમાઝ મૌત તક મોઅખ્ખર કર દી જાતી હૈ.
- જીસ શખ્સકી રાહમેં ગરમી યા શરદી રૂકાવટ ડાલ દે ઉસ્મેં કોઈ ખૈર નહી.
- તેરી જીંદગીકે ગીને ચુને ચંદ સાંસ હૈ. જબ ભી એક સાંસ ઉસ્કા ગુજરે તો યે સમજકે ઉસ્કા એક હિસ્સા તુને કમ કર દીયા.

(વકતકી અહમિયત - ૧૧૮)

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُوْنَ

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ